

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Tvrriani Societatis Iesv, Aduersùs
Magdeburgenses Centuriatores pro Canonibus
Apostolorum, & Epistolis Decretalibus Pontificum
Apostolicorum, Libri Quinq[ue]**

Torres, Francisco de

Coloniae, 1573

VD16 T 1629

Liber Tertivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29685

FRANCISCI TVR²⁶³ RIANI SOCIETATIS IESV,

ADVERSVS MAGDEBVRGENSES CENTV-
riatores pro Epistolis decretalibus Pontificum
Apostolicorum,

LIBER TERTIVS.

Postquam ea, quæ hactenùs in epistolas à
Magdeburgenfibus obiecta sunt, quan-
tum satis esse visum est, superiore libro
refellimus: pergendum nobis est, Reue-
rendissime Stanislæ Hofi, ad reliqua hoc
tertio libro refellenda. Ex quibus illa
erunt prima, quæ isti opponunt Decreto
de appellationibus ad Pontificem Ro-
manum: quod in his epistolis, quas ne-
gant, frequens est, & ex omnibus, quæ in
ipsis epistolis oderunt, caput eis infestis-
simum, & valdè inuidiosum. Ut enim
Christus lapis electus & petra in Sion po-
sita, Iudæis est petra scandali: sic vicarius Christi, successor beati Petri & ec-
clesiæ petra, novis hæreticis petra quoq; scandali est. & sicut Iudæi, quos
ῥιπαριοὶ καὶ πονοὶ vocavit Zacharias, id est, spectatores portentorū, quia nō cre-
dūt Christū venisse, signa adhuc, vt olīm, petūt: (velle enim videre Sapphi-
ros Esaiæ in fundamēto terrestris Hierusalē, & Iaspides in propugnaculis, *Zach. 3.*
itē ædificari eā à quibus destructa est, tū reges gentiū ministrare illi, dilata-
re locū, & ad dextrā atq; lænam penetrare, & dominari gentibus, & cætera
eiusmodi, quæ in Hierusalē cælesti Ecclesia catholica impleta sunt: hæc, in-
quā, velle videre in monte tractabili Sion, quid aliud est, quàm signū pete-
re?) Sic noui Hæretici, quia se totos in fontē, vndè hæreses & schismata orta
sunt, immerferunt, qui non solū iudicio Ecclesiæ subijci nolunt, quod
est alioquī omnium hæreticorum commune, & vndè suo proprio iudicio,
sicut Apostolus ait, condemnati sunt: sed neque credere volunt, esse vnum *Tit. 3.*
in Ecclesia, qui, vt ait Cyprianus, ad tempus iudex vice Christi sit, idcirco
signum quoq; petunt. Quid enim aliud est, quàm signum petere, quia non
credunt, quod Christus ore suo tam apertè beato Petro dixit, cū super
eum Ecclesiam suam ædificauit: velle, vt ostendamus eis, Pontificem Ro-
manum beati Petri successorem, præfuisse semper in omnibus locis ac re-
gionibus, & præesse modò? Sic enim ait Luterus, author & dux Germani-
ci schismatis, in assertione 25. Romanus Pontifex Petri successor, non est
Christi

Christi Vicarius super omnes mundi ecclesias, ab ipso Christo in beato Petro institutus, deinde subiungit, Hunc articulum facilimè probo per experientiam: Nunquàm fuit super omnes ecclesias totius mundi Romanus Pontifex: sed nec adhuc est, nec vnquàm in futurum erit, vt spero: nec enim super ecclesias Græciæ, Indiæ, Persidis, Aegypti, Africæ vnquàm fuit, nec adhuc est. Hæc ille, quod nihil aliud esse videtur, quàm signum petere: visus enim est mihi dicere: Vis, credam esse Pontificem vniuersalem? fac videam fuisse antea, & esse nunc ei omnes ecclesias subiectas. Verùm vt Iudæis, licet nunquàm credant, semper tamen ex lege, ex prophetis, ex ipso exitu rerum atque experientia, Christum venisse, & hunc esse demonstramus, & signa, quæ petunt, ostendimus, etsi iuxta prophetiam Esaïæ, videntes non perspiciunt, & aure audientes non intelligunt: sic nouis hæreticis, licet in cæca & obstinata dementia permaneant, vt de alijs similibus beatus Cyprianus ait, nos tamen ex verbo Dei, ex magnis concilijs, ex sanctorum & antiquorum patrum grauisimis testimonijs, esse ecclesiam super beatum Petrum autoritate Christi Dei nostri fundatam, & successorem eius Pontificem Romanum, caput ecclesiæ semper fuisse probamus. Fecerunt iam hoc permulti, scriptis de ea re libris doctissimis, ad quod isti nihil hætenus respondent, conscientia conuicti: & melius esse iudicantes silere, quàm nihil respondere. Signum verò, quod Luterus istorum propheta & dux petit, quod ille experientiam vocat, ipse profectò oculis suis vidisset, si, quæ sit & dicatur Ecclesia, intellexisset: Est enim ecclesia, vt beatus Cyprianus ad Cornelium pontificem scripsit, plebs Episcopo suo adunata, vnde Pontifex Romanus semper fuit, vt nunc quoquæ est, super omnes mundi ecclesias: quæcunque cum cathedra Romana adunata & coherentes sunt. Aut ostendant hæretici aliquam in cuncto orbe, ab vnitæ ecclesiæ vniuersalis, quæ ab vno eius capite ducitur, non diuulsam, super quam non fuerit, aut non sit nunc Pont. Romanus. Alij enim Episcopi singularum ecclesiarum, non sic sunt Episcopi super alias ecclesias, quæ cum eorum ecclesijs, tanquàm pars cum parte in eodem corpore coherent: sed illa tantum quisque eorum, iuxta canonem Apostolor. 34. agit, quæ ad suam ecclesiam, & ad loca ecclesiæ suæ subiecta, pertinet. Luterus verò cum dicit, Nec enim fuit pontifex Romanus super ecclesias Græciæ, Indiæ, Persidis, Aegypti, Africæ, nec adhuc est, plebes non cum eo Episcopo coherentes, vnde incipit ecclesiæ catholicæ vnitæ, ecclesias esse putabat, & dicebat, Super quas non magis potest esse Pontifex Romanus, quando sic sunt, quàm potest esse caput humani corporis super membra à corpore abscissa. an potest dicere caput pedi à corpore abscisso, meus pes? aut dicet manus auulsa capiti in suo corpore hærenti, meum caput? vnde qui dixit, Erit vnum ouile & vnus pastor, prius dixit, Alias oues habeo, quæ non sunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere: Vt discamus scilicet, oportere pastorem sollicitum esse, & dare operam, vt oues, ad gregem suum non prius adductas, ad-

Ioan. 10.

ducat:

ducatur aut à grege abducta, vel spontè egressas, reducat. & nisi priùs adducta sint, vel reducta, esse illas quidem oves dispersas, ac sine pastore, & non ποιμνιον, id est, gregem: est enim ποιμνιον τοῦ ποιμῆνος, id est, grex pastoris, & pastor gregis. idcirco, postquam dixit, Et illas oportet me adducere: subiunxit, Et erit vnus grex siue vnum ouile, & vnus pastor. Grex ergò fidelium vniuersus ad vnum pastorem relatus, vna ecclesia est, super quam est Episcopus Rom. vt pastor super gregem. Super eas verò plebes, quæ segregatæ sunt ab Ecclesiæ vnitæ, quæ ecclesiæ non sunt, neque dici possunt, non magis Episcopus est, quàm pastor est aliquis super oves alienas & alienorum. Quarè repugnantia est in eo, quod ait Luterus, nunquàm fuisse super omnes ecclesias mundi pontificem Romanum: quasi pastor vnus possit esse non vnus grex pastor contra sententiam Domini, qui dixit, Erit vnus grex & vnus pastor: aut vnus grex possit esse non vnus pastoris. Illud verò, Nec vnquàm in futurum erit: quomodo probat propheta Luterus? Vt spero, inquit. Quis vnquàm Propheta prophetiam suam, non auctoritate Dei, sed argumento spei suæ probauit? Non enim dixit, Nec in futurum erit, vt dicit Dominus: sed, Vt spero, non potuit manifestius declarare, quo spiritu prophetaret hoc, nempe spiritu odij & inuidiæ. Quia enim oderat ecclesiam Rom. & eius Episcopum vniuersalem, idcirco tantquam vnus ex diuinis & Pythonibus, qui, sicut ait propheta Esaias, in incantationibus strident dentibus suis, prophetauit propheta Germanicus Luteranorum, nunquàm futurum esse, vt esset Pontifex Romanus super omnes ecclesias.

Responsio ad id, quod obijciunt contra decretum de appellationibus ad Sedem Apostolicam, quemadmodum illi seculo Pontificum Apostolicorum, & veritati, quod Magdeb. negant, congrueret: & quomodo de falsitate redarguatur, quod iidem sinxerunt, refutatum esse Primatum Pont. Rom. in Synodo Carthagenensi. Quomodo intelligendum sit, quod est in Synodo Carthagenen. nè Episcopus primæ sedis appelletur Vniuersalis, & quarè Africani decretum de appellationibus recipere volebant, quanuis primatum concederent.

Cap. 1.

Sed tempus est iam, vt institutum prosequentes, ad ea, quæ in decreto de appellationibus obijciunt, respondeamus. recitemusq; illud prius ex epistola secunda Sixti pontificis, quod ex eo magis intelligi possit, quemadmodum illi temporis & veritati congrueret, quod Magdeburg. negant, quod quidem in causa fuisse suspicor, cur astuti isti, cum diligenter & nominatim meminissent, in quorum Pontificum epistolis esset decretum de summa potestate Pontificis, ad quam decretum de appellationibus spectat, vt Anacleti, Alexandri, Pij, Amiceti, Victoris: Sixtum tamen, qui Alexandrum secutus est, & Pium antecessit, præteriérunt. Ergò is epist. 2.

Astutia Mag. in dissimulando Sixti inter ceteros Pont. quos nominatim notarunt propter decretum de appellationibus.

Ll Si quis

Si quis vestrum, inquit, pulsatus fuerit aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam & Apostolicam appellet Sedem, vt ad eam, quasi ad caput suffugium habeat, ne inno cens damnetur: aut ecclesia sua detrimentum patiat. si autem ei necesse fuerit, eamq; appellare minimè ausus fuerit, & vocatus tamen à sancta Sede fuerit, non renuat venire: sed confestim, vt ei nunciatum fuerit, venire festinet: & causas, pro quibus vocatus est, prudenter disponat, atque si necesse aliquid corrigere fuerit, cum ijs, quos hinc primos inuenerit, corrigat. Haetenus sanctus Sixtus. Hic verò Magdeburgenses, qui ecclesiam Rom. insectantur, & eam caput ecclesiarum esse negant, vt eis dignum erat, decretum de appellatione ad Sedem Rom. inter illa decreta referunt, quæ, inquit, neque temporori, neque veritati congruant. Sed vos ipsi iudicate Luterani, an satis probent, quod sibi & vobis vestri centuriatores somniant: Interrogate eos, quare non congruat temporori & veritati? quia, inquit, propter persecutiones perpetuas eius temporis, studia & laborem docendi, paupertatem, summumq; contemptum, non licuit, neque vacauit eis lites in curia Rom. coram Papa mouere & tractare: quod circa quadringentesimum Domini annum, aut etiam ferius factitari cœptum est.]

*De causis à
Magd. allat
tis, cur decre
tum de appel.
lat. in episto.
lis apostol. co
rum Pont. non
congrueret
tempori, neq;
veritati.*

1. Cor. 9.

Concedamus igitur istis in tanta paupertate & contemptu, & inter tot persecutiones, & in tanto studio doctrinæ, non fuisse tunc in curia Rom. coram Papa hominibus illius seculi lites, quæ postea consecutis seculis esse cœperunt. siquidem vt Varro lib. 6. de lingua Latina scribit, quibus res erat in controuersia, ea vocabatur lis: idèd, inquit, in actionibus videmus dici, quam rem, siue litem dicere oportet. Omittamus ergò nunc eiusmodi actiones & lites de re, & ponamus non fuisse tunc: tamen si fuisse quidem, si quis velit contendere, negari certa ratione non potest, cum sciamus Dominum ordinasse, sicut Apost. ait, ijs, qui euangelium annunciant, de euangelio viuere: quia, inquit, qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui altari deseruiunt, cum altari participant. ex qua constitutione Domini profectum est, vt cum status temporum permittere cœpit, cœperint fideles dedicare Deo in vsum & stipendium ministrorum Dei, quæ ad vitam degendam necessaria essent, vt domos, & interdum prædia, quæ postea culpa hominũ materiã litibus præbuerunt. Vndè Pius Apostolicus Pontifex epist. 2. ad Italicos, tempore Antonini Pij: Perlatum est, inquit, ad Sedem Apostolicam, quòd sint inter vos contentiones & æmulationes: & prædia diuinis vsibus tradita quidam humanis applicant vsibus, & Domino Deo, cui tradita sunt, ea subtrahunt, vt suis vsibus inferuiant. quapropter ab omnibus illius vsurpationis contumelia depellenda est: & quæ sequuntur: Quis enim tam alienus à ratione sit, qui neget, quin huiusmodi lites in illud seculum incidere potuerint? sed, vt dixi, ponamus, non fuisse tunc huiusmodi lites, siue res: Quæso istos, an non erant tunc alia pericula in falsis fratribus? an non congruebat temporori & veritati, vt ali-

quis,

quis, sicut Sixtus Pontifex ait, pulsari posset aliqua aduerfitate? periculumq; esset, nè quis innocens damnaretur, aut ecclesia detrimentum pateret, nisi hoc remedium appellandi, quod ratio iustitiæ naturalis dictabat, prouisum fuisset? Non puto, tam amentès esse istos, vt hoc negent euenire potuisse: aut illud credant, non potuisse accidere, quod S. Euaristus epist. 2. scribit: Audiuius quosdam à vobis infamatos & dilaceratos Episcopos: & alios in ciuitatibus, ipsis viuentibus, constitutos. Vndè subiungit: Idèd hoc vobis scribimus, vt sciatis hoc non licere: sed proprios reuocari, & integerrimè restitui debere. quomodò igitur, si hæc euenire poterant, non congruebat tempori & veritati, ac iustitiæ naturali, hoc de appellando decretum? Sed fortasè dicat aliquis acutior, quàm Magdeburg. eo tempore non permissuros fuisse Romanos gentiles, qui vbiquè dominati tenebant, venire fideles ad Romani Pontificis tribunal: ac proinde non esse credibile, factum esse ab ijs Pontificibus hoc decretum de appellatione. sed si qui hoc dicant, redarguent eos literæ Adriani Imperatoris ad Minutium Fundanum, quo tempore decretum hoc de appellatione Sixtus Pont. fecit: quas literas Iustinus martyr in apologia secunda produxit, quibus iubebat Imperator, nè Christiani innocenter perturbarentur, nève calumniatoribus occasio nocendi præberetur. Idem cauit eius filius Antoninus, item Marcus Aurel. Antoninus: quorum etiam literas idem Iustinus pro defensione Christianorum produxit. Congruerat igitur tempori hoc decretum. Quomodò verò veritati congruat, magis adhuc intelligi potest ex ratione, quam Higinus Pontifex Apostolicus post beatum Petrum 10. in epist. decretali prima ad omnes fideles, explicat, cur peregrina iudicia, Apostolum secutus, prohibeat. sic enim ait, Nec non & peregrina negocia ac iudicia prohibemus, quia indignum est vt ab externis iudicentur, qui prouinciales & à se electos debent habere iudices. deindè subiungit, quid eum ad hoc statuendum impulisset: Nos quidem, inquit, ex omni parte carpendo occasiones abscindimus: nos supernæ memores disciplinæ, quibuscunq; cadentibus dexteram porrigimus, & à ruinæ præcipitio, quos possumus, releuamus: & defensionis adminiculum totis viribus præbere cupimus. Si hæc ratio iustitiæ ac charitatis Higinum Pontificem tam paucis annis post Sixtum primum interiectis, id est, 20. ad faciendum decretum de iudicijs peregrinis declinandis mouit, quod multi alij Pontifices consecuti renouârunt, & primus in ecclesia Corinthiorum Apostolus 1. Cor. 6. sanxit, idq; nè quis innocens damnaretur: cur non item congruat tempori & veritati, vt Anacletus, & alij illius seculi Pontifices, simili ratione iustitiæ ac charitatis adducti, decretum de appellando Sedem Apostolicam facerent? quod multi quoque Pontifices postea renouârunt, ac confirmârunt: & primum Apostoli sanxerunt, idq; nè quis item innocens damnaretur. Rursùs decretum de appellationibus, quod hi Pontifices, Apostolorum auctoritatem secuti, fecerunt, visum est Magdeburgensibus, non congruere

*Quare visum
sit Magd. non
congruere tē-
pori, neque
veritati de-
cretum de ap-
pellationibus.*

congruere tempori, neque veritati: quia, inquit, de primatu Romanæ ecclesiæ ante Nicenum conc. & multis annis postea, nulla fuit quæstio. Ità est, vt isti dicunt, nullam fuisse de primatu quæstionem ante Concilium Nicenum, neque multis annis postea. immò nunquam de hoc in Synodis quòd sciam, disceptatum fuit ante concilium Florentinum, in quo hæc tūc primū quæstio posita est: & de ea mensibus 15. vt memoriæ proditum est, diligentissimè disputatum: & tandem definitum, Pontificè Romanum in vniuersum orbem tenere primatum, esseq; successorem beati Petri, & quæ sequuntur in decreto, nè totum recitem. Huic definitioni summa concordia Græci & Armenij assensu sunt. At nunquam ante Concilium Nicenum quæstionem de primatu fuisse, immò neque multis annis postea vsque ad Concilium, vt modò dixi, Florétinum: hoc, inquam, magis Magdeburgenses redarguit & condemnat: qui id adhuc negent, de quo nullam fuisse tot seculis quæstionem, sponte sua confitentur: & de quo, tunc cum primū quæstio fuit, à tam multis & tam doctis patribus in œcumenico concilio, cedentibus veritati, qui contradicebant, hanc definitionem vno omnium consensu factam fuisse, negare non possent. Iam verò, si quia tempore pontificum Apostolicorum de primatu pontificis nulla fuit quæstio, idcirco iudicio Magdeburgensium Centuriatorum non cadit in eos hoc de appellationibus decretum, neque cum eorum ætate congruit: ergò nullum decretum aliud pari ratione, nisi de quo prius quæstio fuerit, fieri potest, quo nihil magis absolum, aut si fieri potest decretum aliquandò, de quo non prius quæstio fuerit, potuit igitur & hoc decretum ab illis pontificibus ante Concilium Nicenum fieri. An quæstio erat de pontificatu Aaron, cum fecit Dominus decretum, dicens per Moysen in Deuter. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus: veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore. Nulla hinc quæstio de primatu Aaron antegressa, causam huic decreto dedit, sed ipsa utilitas rei, & necessitas aliorum quæstiones difficiliore iudicandi. Similiter S. Anacletus, non quia quæstio vlla de primatu esset, sed quia opus erat scire, quid in aliorum quæstionibus, & causis, ac iudicijs maioribus fieri deberet, decretum Apostolicum in epistola sua nobis perscripsit & tradidit, inquit: Quòd si difficiliore ortæ fuerint quæstiones, aut Episcoporum vel maiorum iudicia, aut maiores causæ fuerint: ad Sedem Apostolicam, si appellatum fuerit, referantur: super quam Christus vniuersam construxit ecclesiam, dicente ipso ad beatū principem apostolorum Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam, & quæ sequuntur. Addunt deinde Magd. Et sicut in sexta Synodo Carthaginensi Primatus Papæ est refutatus, ita hoc seculo pij doctores tales epistolas non tulissent.] Sicut qui ex insidijs & occultè alios aggredi solent, quibus neque vires, neq;

Deut. 17.

Matth. 16.

» »
» »

neq; causæ æquitas ad apertè aggrediendum animos & fidutiam addunt, sic qui suo proprio iudicio condemnati, veritatem oppugnant, cum ea, quæ omnibus manifesta sunt, deprauare non possunt, alia quærunt, quæ non omnibus pateant, vndè nodos suos ad irretiendum simplices & imperitos nectunt. Hinc Magd. quia nullum ex antiquis authoribus, aut Catholicis Episcopis reperire potuerunt, qui Primatum Pontificis Romani negaret, hoc quod in Sexta Synodo Carthaginensi legebāt ex canone Niceno de appellando Pōtificem Romanum, quem canonem patres Synodi illius Carthaginensis requirebant, nec tamē in exemplaribus, quæ ipsi habebant, canonum Niceni concilij legi affirmabant, ad refutandum Primatum pertinere interpretati sunt. Intelligebant enim Magd. & quidem benè, nè semper acumen in eis, vt solet, desideretur, connexa esse ista & copulata inter se, refutari Pontificis Romani Primatum, & ius appellandi eum, cum necessitas postulat, ad hoc enim vsus vetus appellandi, vt Vlpianus iurisconsultus ait, necessarius est, vt vel iniquitatem iudicatum, vel imperitiam corrigat. Vndè quia horum neutrum patribus illis in iudicijs suis metuendum esse videbatur, non magis se Primatui Pontificis derogare existimabant, q̄ crederent, decretum esse in Niceno concilio, non esse eum appellandum, quam Imperatori derogabatur, quòd à præfectis prætorio non liceret appellare. Credit enim princeps (ait Aurelius Iurisconsultus) eos, qui ob singularem industriam explorata eorum fide & grauitate, ad huius officij magnitudinem adhiberentur, non aliter iudicatuos pro sapientia & luce dignitatis suæ, quam ipse foret iudicaturus. Hoc ipsum patres illi existimabant, synodo Nicenæ visum esse. Sic enim ad Celestinum Pontificem scripserūt, decreta Nicena siue inferioris gradus clericos, siue ipsos Episcopos suis Metropolitanis apertissimè commiserunt. prudentissimè enim & iustissimè viderūt, quæcunq; negocia in suis locis, vbi orta sunt, finienda. nec vnicuiq; provinciæ gratiam sancti spiritus defuturam, qua æquitas à Christi sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissimè teneatur. Neq; verò, quia patres illi sextum canonem Nicenum (in eo enim commissi sunt siue inferioris gradus clerici, siue Episcopi ipsi suis Metropolitanis) sic intelligendum esse putabant, quasi eo decretum esset, nè Pontificem Romanum Episcopi appellare vnquam possent, continuò Primatum Romani Pontificis tollebant: nō magis quam principis summa potestas tollebatur, quia, vt paulò antè dicebam, decretum erat, nè à præfectis prætorio principem appellare liceret. Sed de canone sexto synodi Nicenæ, quomodo necessariò collatis pluribus decretis, interpretandus sit, paulò post explicabo. Docendum est nunc, non refutasse patres illos primatum, quod Magd. finxerunt, vt eos sui similes facerent: sed potiùs confessos fuisse. Quod quidè vel ex vno Episcopo Augustino, qui Synodo interfuit, & canonem Nicenū de appellationibus cum alijs Episcopis requirebat, intelligere, si vultis, Magd. potestis. Sic enim est in epist. 162. ad Glorium, Eleusium, Felicem, &

*Quis vsus
prouocationis
ad maiorem
iudicem.*

*Testimonium
August. in
synodo carth.
6. de primatu
Pont. Rom.*

*Demonstratio
evidens, quod
in synodo Car
tha. non fuit
refutatus, sed
concessus pri
matu Pont.
Rom.*

Grammaticum: Erat etiam transmarinis vicina regionibus, & fama celeberrima nobilis Carthago, vnde non mediocri vtiq; authoritatis habebat Episcopum, qui posset non curare conspirantem multitudinem Episcoporum, cum se videret & Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus, & ceteris terris, vnde Euangeliū ad ipsam Africam venit, per cōmunicatorias literas esse coniunctū. Si confitetur is, qui synodo Carthaginensi & quidem nomine totius Numidiæ legatus interfuit, semper in Ecclesia Romana Apostolicæ cathedræ principatū viguisse, quomodo in Synodo Carthaginensi refutatus est primatus? Rursus contra duas Epistolas Pelagianorum ad Bonifaciū lib. 1. cap. 1. Cū verò (inquit) nō defināt fremere ad Dñici gregis caulas, atq; ad diripiēdas tāto precio redēptas oves, adigimur Episcopatus officio, quāuis ipse in eo præemineas celsiore fastigio speculæ pastoralis, facio quod possum pro mei particula muneris, & quæ sequuntur. An hoc fuit refutare primatum Papæ Romani in Synodo Carthaginensi? confiteri illo ipso tempore Bonifacium, quo Pontifice habita est synodus, præeminere in celsiore fastigio speculæ pastoralis? Si erat Episcopus Romanus in celsiore fastigio, quā Episcopus Carthaginensis, cui Augustinus Hipponensis Episcopus subiectus erat, non enim primates alij in celsiore fastigio speculæ pastoralis erant comparati cum Carthaginensi Episcopo, qui ad illorum speculam pastorem nō pertinebat: erat igitur Carthaginensis subiectus Episcopo Romano, alioqui quomodo erat in celsiore fastigio speculæ pastoralis, cum Carthaginensi Episcopo comparatus? Deinde cū dicit, facio quod possum pro mei particula muneris, cōfessus Episcopum Romanum in celsiore fastigio speculæ pastoralis sedere, cū alioqui ambo essent Episcopi, an non satis apertè significat, habere quidē illum totam & vniuersalem curam muneris pastoralis, se verò partem? Rursus idem Aug. cum 50. Episcopis Concilij Mileuitani epist. 42. sic ad Innocētiū Pontificē Rom. scripsit, Quia te Dñs gratiæ suę præcipuæ munere in sede Apostolica collocavit, talemq; nostris temporibus præstitit. & paulò post, Magnis periculis infirmorū membrorū Christi pastorem diligentia, quæsumus, adhibere digneris: & quæ sequuntur. An non satis apertè hoc loco Augustinus cum reliquis illis Episcopis, primatū Pontifici Rom. tribuit, cū præcipuæ gratiæ munere in Apostolica Sede collocatum dicit? Quæ enim ista præcipua gratia, nisi charisma Episcopatus, quo præest vniuersali ecclesiæ? quod satis idem Aug. statim explicat, cū petit ab eo, vt diligentiam pastorem periculis membrorū Christi in ecclesijs Africanis adhibere velit. Confitetur ergò pater Aug. cum reliquis 60. illis Episcopis, oves Pontificis Romani esse, quæ in ecclesijs suis erant: ad eiusq; curam, quam requirebant, pertinere. Ac rursus adhuc idem Aug. cum Episcopis synodi Carthaginensis, ad eundem Innocentium de actis aduersus Pelagium & Cælestium epistol. 90. sic scripsit: Hoc itaq; gestum dñe frater, sanctæ Charitati tuæ intimandum duximus, vt statutus nostrę medio critis

tis etiam Apostolicæ Sedis adhibeatur autoritas. Testatur quoque Prosper
 Aquitanicus illorum temporū æqualis, in Annalibus suis, missa fuisse gesta
 illa ad Zosimum Pont. Roman. Quibus, inquit, probatis hæresis Pelagiana
 damnata est. Item Possidonius illius ætatis author in vita beati Aug. Poterant, inquit, (de Donatistis loquitur) suspectum eum habentes, scilicet Au-
 gustinum; recusare congressum: tamen omnipotentis Dei præstitit auxilium,
 ut postea in Cæsarensi constitutus ciuitate venerabilis memoriæ Augu-
 stinus, quò eum venire cum alijs Episcopis, Apostolicæ literæ compulerunt,
 ob terminandas scilicet alias ecclesiæ necessitates. An non agnoscebat pri-
 mum & ceu caput Augustinus cum reliquis illis Episcopis eum, cuius lite-
 ris (teste Possidonio) ad terminandas ecclesiæ necessitates ire compellebatur?
 Ergò si primatum Synodus Carthaginensis nunquam negauit, neque re-
 futauit, ut vel testimonio grauisimo Augustini, qui synodo interfuit, im-
 mò ipsius etiam synodi, & synodi Mileuitanæ probatum est, qua frõte, quod
 in eadem synodo decretum est, seu potius renouatum, & ex tertia synodo
 Carthaginensi ca. 26. repetitum, ut Episcopus primæ sedis non appelletur
 princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tan-
 tum primæ sedis Episcopus, hoc ad Episcopum Romanæ sedis referre au-
 detis? & quod magis ridiculum est, non aduertistis, vos vobis contradicere.
 Cum enim Episcopum Romanum, Episcopum primæ sedis esse & vocari
 conceditis, Primatū ei, licet inuiti & nescientes, simul conceditis. Quomodo
 enim prima inter reliquas alias sedes esse poterat, nisi primatum inter
 eas haberet? cum enim Romana non sit prima sedes in his aut illis prouincijs,
 ut est Carthaginensis prima in prouincijs Africae, Alexandria prima in prouin-
 cijs Aegypti, Libyæ & Pentapolis, Antiochena item prima in suis, relinqui-
 tur, ut sit prima sedes in omnibus prouincijs Ecclesiæ catholicæ; aut nusquam
 est prima. Habet igitur potestatem in Episcopos omnium prouinciarum, ut
 habet more eius Alexandria sedes potestatem in suarum prouinciarum Epi-
 scopos, Antiochena item in suarum, & Carthaginensis in Episcopos Africae.
 Aut dicant centuriatores, si sciunt, aut vsquam legerunt, in quarum prouin-
 ciarum Episcopos habeat priuatè potestatem prima sedes Episcopi Romani,
 quam ipsi confitentur appellatam in Synodo Carthaginensi primam
 sedem. Aut si dicere non possunt, superest, ut vel confiteantur esse quidem eam
 primam Sedem, sed inter nullas alias, quo nihil potest esse magis delirum:
 aut primam esse inter reliquas omnes. sic isti sapientes, iuxta verbum Dei,
 in astutia sua comprehensi sunt. Deinde, quo magis lectores artificio Cen-
 turiatorum fallerentur, addiderunt canoni, quod nusquam scriptum in syn-
 odo Africana repererunt, Vniuersalis autem nec etiam Romanus Pontifex
 appelletur. Hoc enim quod legerunt apud Gratianum dist. 99. non est ex
 canone concilij Africani, sed ex Gratiani rubrica, in caput proximè sequens
 Epistolæ Pelagij Pontificis, qui iussit, ut nullus appellaretur Patriarcha
 vniuersalis, ut Gregorius quoque in epistola ad Eulogium Patriarcham Cō-
 stanti-

Sibi ipsi repugnant Magd. referentes ad pont. Rom. illud decretum Synodi Carth. nē episcopus primæ sedis, vocetur vniuersalis.

Magd. in astutia sua comprehensi.

Quo Gregorius in ea epistola in qua non vult appellari vniuersalis, se tamen vniuersalis ecclesie episcopum manifestè significat.

stantinopolitanum, noluit appellari Papa vniuersalis: quod quidè quemadmodum intelligi debeat, satis ipse interpretatur, cum ait in eadè epistola: Meus nanque honor est vniuersalis ecclesie: meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Etenim, quia Ioannem Patriarcham Constantinopolitanum Gregorius Pontifex repræhenderat, quod se vniuersalem appellasset, cum non esset, volebatq; forma & exemplum modestiæ alijs fieri, nec ipse voluit appellari Vniuersalis: & si enim suum erat, sic se appellare: voluit tamen à suo abstinere, nè alius alienum, vsurparet. Itaque non negauit se principem sacerdotum, aut summum sacerdotem, qui satis apertè dicit se Episcopum vniuersalis Ecclesie, ac proindè omnibus Episcopis & Patriarchis præesse: hoc enim significat quod ait, Meus honor est vniuersalis Ecclesie. Scilicet, quia Ecclesia vniuersalis, erat Ecclesia eius: sicut enim honor Episcopi, est Ecclesie suæ, cui præest: vt Constantinopolitani honor, Ecclesie est Constantinopolitanæ: sic Papæ Romani honor, est Ecclesie vniuersalis: quia, vt Constantinopolitanus Constantinopolitanæ Ecclesie præest, sic Romanus vniuersali. Redeamus ergo ad canonem concilij Africani, què Gratiani rubrica Magdeburgenses per fraudem augere voluerunt, & suo

Quid qua te-chna addiderint synodo Carth. ceteri riatores mag.

artificio accessione concilio attribueret: doceamusq; de quo Episcopo primæ sedis, intelligendus sit. de Episcopo enim Romano non potest, vt paulo ante demonstratum est. sancitus ergo est ille canon de primatibus Africæ, id est, de Episcopis primarum sedium. Quia olim, vt Leo nonus in epistola ad Petrum & Ioannem Africanos Episcopos contra Episcopum Grumitanum scripsit, in singulis prouincijs Africa instituebantur primates, non secundum potentiam (inquit) alicuius ciuitatis, sed secundum tempus suæ ordinationis: Metropolitanus enim vocabantur in Africa primates, qui erant Episcopi primarum sedium, quibus tamen præerat Episcopus Carthaginensis, primus (vt idem Leo ait) Archiepiscopus, & maximus totius Africae Metropolitanus, propter Carthaginem totius Africae Metropolim, qui solus accipiebat pallium ab Apostolica Sede, vnde & Episcopos consecrandi (inquit) principale & antiquum ius retinet, sicut ex verbis Aurelij in concilio Carth. 3. cap. 39. intelligi potest. Idcirco igitur de primatibus Africae sic cautum est, quo admonerentur, se intrà suum modum ac mensuram continere, nè se aliquando in dignitatem Carthaginensis Ecclesie efferrent, vt Grumitanus ille Episcopus tempore Leonis 9. tentauit: de quo sic in ea ipsa epistola idem Leo scripsit: Neque quicumq; ille sit Grumitanus Episcopus, aliquam licentiam consecrandi episcopos vel deponendi, seu Prouinciale concilium prouocandi habet sine consensu Carthaginensis Episcopi, cuiuslibet dignitatis aut potestatis sit, qui cætera, præterquam quæ ad propriam Ecclesiam pertinent, sicut & alij Africani Episcopi, consilio Carthaginensis Archiepiscopi aget. Cur igitur, dicent, si primatum Pont. Ro. Africani non negabant, ius appellandi non vltro concedebant? In promptu est ratio, quia, vt antè dixi, causas Episcoporum in suis prouincijs iudicari,

Explicatio canonis, quod prima sedis episcopus non sit dicendus vniuersalis. De primatibus Africae, et de Carthaginensi Episcopo excepit. Leo 9.

Cur Africani cum primatum non negarent, decretum tamen appell. non concederent.

primatum

primatui Pontificis Romani repugnare non putabant: præsertim cum cõmoditatem producendi testes in suis locis, & difficultatem pducendi in iudicio transmarino viderent. Et quod eos magis in eam tunc adducebat sententiam, quod credebant, hoc, quod sentiebant, in concilio Nieeno decretum fuisse, siquidẽ in illo ipso canone 6. Synodus Nicena Episcopos suis Metropolitanis commisisset: quod quidẽ vt verum erat, ita illud, quod in canone sequitur, vel non considerabant, vel non intelligebant, quam vim haberet, Quia sic est Romani episcopi consuetudo: Habet enim hanc, vt q̃a episcopus Romanus omnibus successoribus Apostolorum præesse à principio consuevit, Dño hanc consuetudinem instituente, idcirco primates ac Metropolitanis reliquis Episcopis, quisq; secundum mensuram, id est, per prouincias, quas quisq; tenet, præesse debeat: quis hĩc, si paulo attentius cõsideret, primatum Episcopi Romani nõ videat: siquidẽ illi primates, successores sunt Apostolorum, quibus Petrus præerat: Episcopus verò Romanus successor Petri est, qui, quia erat maior reliquis omnibus Apostolis, & episcopus Romanus, qui autoritate Dñi in cathedra eius successit, necesse est, sit maior reliquis omnibus primatibus, & in omnes habeat potestate: ac p̃indẽ necesse est, vt ad eum confugere possint, cum opus fuerit, omnes successores Apostolorum, qui sunt Episcopi, sicut Apostoli ad Petrum in difficultatibus, tanq̃ ad petram Ecclesiæ, confugiebant, vt libro superiore, exemplo Pauli & Barnabæ, & illius Synodi Hierosolymitanæ, docuimus. Sed de canone 6. Synodi Nicenæ copiosius & luculentiùs postea, vt antea p̃missi, differam, si priùs ad quẽdam alia, quæ Magd. in summã Pontificis autoritatẽ, & apostolicũ ius ad eum, puocandi obiecerunt, responderimus.

Responsio ad id quod Magd. in V. Centuria obiecerunt de Zosimo Pontifice, quod non citasset consuetudinẽ de summa potestate Pontificis, & quomodo redarguantur de falsitate. Rursus quemadmodum patres Africani Primatum Pontificis Romani agnoscerent, & de decreto de appellationibus in concil. Carthag. 3. recepto, & de canone 92. concilij Africani, quem Magd. obijciunt, & quomodo canon conc. Carth. 3. conuincat, non esse illum accipiendum, vt à Magdeb. contra decretum de appellationibus accipitur. Quid intersit inter Luteranos non recipientes decretum de appel. & patres conc. 6. Carthag. Item de actis Synodi Nicenæ diligenter perscriptis: & de iudicialibus decretis ad ea pertinentibus: & quomodo inde sumpti sunt canones Niceni à Iulio Pontifice relati, & duo illi canones Sardicensis concilij, in concilio Carthag. et Niceno recitati.

Cap. 2.

Videamus ergo deinceps, quod in V. Centuria Magdeb. obseruatione dignum esse iudicãrunt, vtrumne magis eorum ignorãtiam, quàm solertiam prodit: sic enim scripserunt: Obseruet autem, vt hoc obi-

M m r̃er

ter obseruemus, pij lectores, hunc Papam (Zosimum dicunt) non pretextuissē se ius diuinum, scripturam, aut Christi ordinationem, qui sedē Romanam omnibus ecclesijs imperare voluerit, neq; citasse consuetudinē, quod iam ultra trecētos annos ea ecclesia alijs omnibus per orbē terrarū Christianis ecclesijs imperasset: quod sanē facere nō neglexisset, si ea pro se argumenta quicquā facere intellexisset, ac pbare se posse putasset: sed tantū ius humanum, id est, decreta Nicēna, eaq; ipsa per scelus & impietatem falsata.]

I. Con. tom. p. 565. Hactenū Magdeburgenses. Non aduerterunt hic Magd. aut fortassē dissimulārūt, quod Faustinus legatus Zosimi Pontificis in eodem conc. 6. Carthag. c. 2. dixerat, priusquā ex commonitorio recitaretur decretum Sardicēse, ex ipsis actis Synodi Nicēnæ sumptum. Sic enim ait: Iniuncta nobis sunt à sede Apostolica aliqua per scripturam, aliqua etiam in mandatis: hoc est, de Nicēnis Canonibus, vt conseruentur & constituta eorū, & consuetudo. Deindē subiungit, interpretans, quod dixerat, quia aliqua ordine & canone tenentur, aliqua cōsuetudine firmata sunt. Hæc legatus Zosimi. Quis hic dubitet, hoc, quod legatus Faustinus dixit, iniunctum sibi à sede Apostolica, in qua Zosimus tunc præsidebat, vt de canonibus Nicēnis non solū ea, quæ canone constituta, sed quæ consuetudine firmata essent, seruarētur, quin ppter canonem Sextum dixerit, ad eumq; retulerit? si quidē in eo sanctum est, vt prisca consuetudines de potestate Primatum Alexandrini & Antiocheni, in episcopos suarum puinciarum vigeant: quia hæc, inquit, est episcopi Romani consuetudo, in quo canone, quia nihil noui tunc constitutum est de potestate Primatum, aut Metropolitanorum in episcopos suarum dicecēson, neq; de potestate episcopi Romani in oēs episcopos, idcirco non dixit Synodus, Statuimus, aut Visum est: sed, Vigeant prisca consuetudines, & quæ sequuntur, quia hæc est consuetudo episcopi Romani. Sic enim B. Athanasius in epistola de Synodis Arimini & Seleuciæ probat, nihil nouū in symbolo patres illos Synodi Nic. statuisse, sed quod à sanctis Apostolis traditū erat: nō enim dixisse, Visum est: sed, Sic credit Ecclesia: In decreto autem de Pascha addidisse, Visum est: quia scilicet statuerūt, vt qui erant in Oriente, sic in posterum Pascha celebrarent, vt Romani & Alexandrini, & cæteri omnes cuncti orbis semper antea celebrauerant. Pertinere autem hanc prisca consuetudinē episcopi Romani, quā hic canon sextus dicit, ad summā potestatem episcopi Romani in omnes Primates & Metropolitanos, ac reliquos episcopos, ex qua forma à Dño instituta, & à S. Apostolis tradita, factum sit, vt alij Primates & Metropolitanani potestatem in episcopos sibi subiectos habeant, proximo capite copiosē, & vt spero, exactē docebo. Zosimus ergo per legatum suum consuetudinē, non dico, trecētorum annorum, quos vos Magdeburgenses, paulò antè desiderabatis, sed quadringentorum, & ampliū, & in ea cōsuetudine simul etiam ius diuinum, & scripturam, & ordinationem Christi citauit, quæ vos à Zosimo requirebatis, neq; consuetudini isti, quam in Nicēnis canonibus Faustinus lega-

*Quod Zosimus
ius diuinum, &
cōsuetudinem*

legatus, nomine Zofimi Pontificis Romani, seruandam esse pposuit, patres illius Synodi Carth. opposuerunt quicquã, prorsus satis silentio suo, quod ppositum erat, comprobãtes. Deinde, ad rationes, quas Africani patres in epist. ad Czelestinum adferebant, cur ipsis videretur, nõ esse in concilio Niceno sancitus canon de appellationibus ad Sedem Romanam: immò potius apertè commissi essent Episcopi suis Metropolitanis, vos de vestra officina, p defensione patrum Africanorum illud insupèr addidistis: Videbatur etiam eis absurdissimum, vnum homuncionem omnibus Christi ecclesijs per orbem terrarum sparsis, imperare, easq; regere velle: cãm ea res, plurimorum Episcoporum vires & curam propemodùm exuperaret.]

Hęc vos. Si hoc absurdissimum videbatur, quomodò ad Bonifacium scribunt his verbis, quę vos callidè dissimulãstis: Vt Romam liceat Episcopis puocare, & clericorum causã, apud suarũ prouinciarum episcopos finiantur, iam priore anno etiam literis nostris ad eundem venerabilis memorię Zosimum datis, insinuari curauimus, vt ea seruare sine vlla iniuria finiremus, vsq; ad inquisitione statutorũ concilij Niceni? Deinde subiungũt: Et nunc à tua poscimus sanctitate, vt quẽadmodùm apud Niceam à patribus acta vel instituta sunt, sic ea à nobis facias custodiri, & ibi apud vos ista, q̄ in commonitorio attulerunt, facias exerceri. deinde recitant, quę erant in commonitorio, id est, Si episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint cõgregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo deiecerint eum, & appellãsse videatur, & cõfugere ad beatiss. ecclesię Romanę Episcopum, & voluerit audiri, & iustum putauerit, vt renouetur examẽ, scribere ijs Episcopis dignetur, qui in finitima & ppinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat causam suã iterũ audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Romanũ, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate episcopi, quid velit, & quid xstimet: & si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis iudicent, habentes authoritatem eius, à quo destinati sunt, erit in arbitrio eius: Si verò crediderit, sufficere episcopos, vt negotio terminũ imponant, erit in suo arbitrio. Dubitabant patres Africani, an esset in concilio Niceno canon in cõmonitorio recitatus: quod si esset, petebant à Pontifice, faceret eũ custodiri, vt in Africa, sic etiam Romã: id est, vt si is, qui Romam appellãset, moueret Pontificẽ, vt iterũ audiretur, mitteret Pont. à latere presbyterum in Africã, qui causam ibi cognosceret, & reliqua, quę in canone cõmonitorij continebantur, nè aliquandò eueniret, vt flagitiosus aliquis in Africa dãnatus, postea per fraudẽ & surreptionẽ Romã absolueretur, vt in Apiario illo euenisse querebantur, qui dissensionẽ illi occasionẽ prębuerat. An igitur qui hoc petebant, non satis apertè agnoscebant, & confitebantur primatum Põtificis? ad quem enim pertinet facere, vt custodiatur lex, nisi ad eum, qui legi pręest? an non clarè iudicabant, non esse absurdũ, quod in prouincijs suis, & Romę custodiri poscebãt? immò hoc ipsum rursus in eadem

Scripturã,
sicut Magde.
desiderabant,
citauerit.

Quid de suo
addiderint
Magdeb. &
quid dissimulã
laris.

Apertè agno-
scebant, & cõ-
fitebãtur pri-
matum patres
Africanos.

dem epistola clariùs adhuc confitentur, cùm sic aiunt: Hæc utique, vsq; ad aduentû verissimorum exemplariû Nicenæ Synodi inserta gestis sunt: deindè subiungunt, Quæ si ibi, quæadmodû in ipso, qd apud nos fratres ex Apostolica sede directi, commonitorio allegauerunt, continerentur, eoq; ordine vel apud vos custodirètur, nullo modo nos talia vel tolerare cogemur, vel intolerabilia pateremur. Iam hîc non solûm nò esse absurdum, sed commodissimum confitentur, quod in cõmonitorio recitatûm est, si tamen Romæ etiam seruaretur. hoc enim erat, quod (vt dixi) querebatur. Quod verò interpretamini, Visum esse absurdum, vnum homuncionem omnes ecclesiâs per orbem terrarum sparsas regere velle, cùm ea res plurimorum episcoporum vires & curas propemodûm superaret: ita loquimini, quasi omnes mundi ecclesiâs p se Pontifex regeret, quod esset quidè absurdum & incommodû, immò quod fieri nò posset, ac non potius per episcopos, Metropolitanos, siue Archiepiscopos, & Patriarchas: vt per omnes tandem ad vnum cura omniû mirabili subordinatione confluat: quo nihil potuit esse neq; magis decorum, nec ad concordiam aptius. Quòd autè homuncionè vocatis Pontificem, fanè sic contumeliosè in eum loqui non didicistis ex illis Africanis patribus, etiam illa sua tunc cõtentione acerba armatis, sed à magistro vestro. Homuncio erat Petrus: sed qui illi homuncioni oues suas ad regendum cõmisit, ita vt quæ ad eius regimen nò pertinerent, nò essent oues Christi: qui, inquam, oues suas Petro cõmisit, idem cõmisit Pontifici Romano successori Petri, oues suas: qui non tam dolet, q; à vobis homuncio appelletur propter eum, qui ppter nos vocatus est vermis & nò homo, opprobrium hominum & abiectio plebis, q; q; vos noluitis in ouili eius permanere: nec aliud magis desiderat, q; vt ad gregè Christi redeatis, nè sitis in p̄dam & deuorationem lupis infernalibus. Iam de Africanis patribus, quoniã similes videri vultis, dũ eos nobis obijcitis cõtra canonem de appellatiõibus Nicenum, quem negatis, siue vt iudices, siue vt testes, vel potius tanq; iudices & testes vestro more, videamus paulisper, quãtum inter vos & illos distet. Scripserant episcopi Africani in concilio Mauritanæ, cui Stephanus Archiepiscopus præerat, congregati, ad Damasum Pontificè de quibusdam vicinis episcopis, qui non consulto episcopo Romano, quosdam ex fratribus damnauerant. Petebant igitur episcopi Synodi illius à Damaso Pontifice, vt eos defenderet: sibi enim videri non licere facere, quod illi episcopi vicini fecissent. Respondet Damasus, laudans eorum curam ac sollicitudinè de fratribus, ac multa describens, q; ad iudicia causarum ecclesiasticarû pertinebant, tametsi illi, quibus respõdet, non ignorare viderentur. Sic enim ait Damasus: Idèd omnia, quæ innotuistis, non licere mandarem: nisi vos tam pleniter instructos esse scirem, q; cuncta, super quibus consuluistis, illicita esse non dubitetis. Discutere namq; episcopos, & summas ecclesiasticorum negotiorû causas Metropolitanano vnà cum suis comprouincialibus, ita vt nemo ex eis desit, & oēs in singulo-

Psal. 21.

*Quid Africanus de primatu
senferint, &
quid ex cõci-
lio Mauritanæ
nie ad Damasum
scripserint.*

gulorum concordent negocijs, licet: sed definire eorum, atque ecclesiasticorum summas querelas caufarum, vel damnare episcopos, absque huius sanctæ Sedis auctoritate minimè licet. deindè subiungit: Quam omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Vt nòstis, Synodum sine eius auctoritate fieri, non est catholicum, & quæ sequuntur in proluxa epistola & eruditissima. Deindè post multa, vt intelligamus, de qua re illi episcopi Africani in Synodo congregati, scripserint, monentes quoque (inquit) instruere debetis memoratos vicinos vestros, vt à talibus se subtrahant, & quæ illicite contra fratres suos egerunt, citò corrigant: & quos, nobis inconsultis, læserunt: nobis inconsultis, plena satisfactione sanent, & citò eos sibi reconcilient, si noluerint Apostolicæ Sedis suscipere censuram. Nam si quid fortè in eis, aut contra eos emerferat, nostrum fuerat expectandum examen, vt nostra aut condemnarentur auctoritate, aut fulcirentur auxilio, vt semper fuit huic Sedi concessum priuilegium. Omitto reliqua. Siue igitur hi ipsi tunc episcopi, siue (vt est vita hominum breuis) eorum successores in concilio Carthaginensi III. post 20. propè annos, canones multos condiderunt, ex quibus decimus est eiusdem sententiæ cum capitulo 22. in rescripto Iulij ad Orientales: Hoc etiam placuit, vt à quibuscunque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, vbi est maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obsit, quorum fuerit soluta sententia, si conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicasse, vel cupiditate & gratia deprauati. Cùm dicunt, à quibuscunque iudicibus ecclesiasticis, profectò neque primates Africæ, id est, primarum sedium episcopos exceperunt, nec Archiepiscopum Carthaginensem maximum totius Africæ Metropolitanum, nec eorum concilia, quin ab omnibus prouocari possent ad alios ecclesiasticos iudices, vbi maior auctoritas esset, vt ad Romanos Pontifices: an si id prohibere voluissent, non id apertè dixissent, nè quis in posterum, aut ignorare vnquam, aut cauillari possit? Sed recitemus canonem Synodi Africanæ 92. quem hostes episcopi Romani obijcere solent, & quem canon ille ex conc. Carth. 3. coarguit: Itè placuit, vt Presbyteri, Diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in causis, quas habuerint, si de iudicijs episcoporum suorum questi fuerint, vicini episcopi eos audiant: & inter eos quicquid est, faciant adhibiti ab eis ex consensu suorum episcoporum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent, nisi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum suarum: ad transmarina qui putauerit appellandum, à nullo intrà Africam in communionem recipiatur. Quid simile in tertio illo concilio Carthaginensi sancitum est? aut quid obstabat, quo minùs ità sancirent, si ità visum fuisset? nè vlla nõ obedientia in canonibus 92. & canonibus 63. synodi Carth. 6.

Decretum de
appel. ad Pon.
Roman. in cō-
cilio Carth.
3. receptum,
& approbatum.

Cauta obser-
uatio in cano-
ne 92. & ca-
none 63. syno-
di Carth. 6.

gis ad Pontificem Romanum pertinebant: illud enim, quod in extrema parte canonis proxime recitati græcè est, *ὡς περὶ τῶν ἐπισκόπων πολλάκις ὄρι-
σται*, id est, sicut de episcopis sæpè decretum est, non potest vlla ratione sic
intelligi, nè quis erret, quasi hoc dicat canon, decretum esse sæpè, vt episco-
pi non appellent transmarinos iudices, sed primates: vt de presbyteris &
diaconis decretum est: siquidem primates non sunt iudices appellationis
episcoporum, sed primi iudices, vt constat ex concilio Carthagin. 3. cap. 7.
Quisquis episcoporum accusatur, ad primates prouinciz causam deferat
accusator. Hoc ergò significat, sicut de episcopis sæpè decretum est, scili-
cet, vt si de eorum iudicijs questi fuerint clerici, fiat, quod statutum est ca-
none illo 92. Ac rursus canone 63. appellationes non à quibuscunq; sed ab
arbitris interdixerunt, legem, seculi à ratione naturali dictam secuti: ar-
bitri enim sententia (inquit Vlpianus) siue æqua, siue iniqua sit, stare oportet,
sibiq; quisque imputare, quòd eum elegerit. Vndè doctissimus Plato
in 6. libro de legibus, hoc iudicium *κυριώτατον δικαστήριον* appellauit, quod
nos interpretari possumus, iudicium potissimum. Redeo ad 3. Concilium
Carthaginense. An non satis conuenit, quod hoc canone patres Africani il-
lius 3. Concilij de appellationibus sanxerunt, cum eo, quod Damasus Pon-
tifex ad Synodum in Mauritania congregatam, scripsit, cum ait: Quam
omnes (Sedem Apostolicam dicit) appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri
auxilio oportet. Sicut ergò, cum dixit Damasus, omnes, neminem excepit,
quin prouocare posset, si necesse esset: sic tertia illa Synodus, cum dixit,
à quibuscunq; iudicibus ecclesiasticis prouocatum fuerit, neminem ex-
cepit, à quo non prouocari posset. Africani igitur patres in illa quidem
Synodo 3. canonem de appellationibus tenuerunt, & confirmauerunt: at vos
Luterani, ex quo esse cœpistis, de ortu loquor vestræ hæresis, nunquam te-
nuistis. In sexta verò Carthaginensi etsi non receperunt, donè eis in con-
cilio Niceno ostenderetur, nunquam tamen primatum Pontificis negaue-
runt. Vt vel ex vno Augustino episcopo Hipponensi, qui interfuit, & lega-
tus Numidiz fuit, intelligi potest, vt suprà docuimus, nec à fide Romanæ
ecclesie vnquam illi recesserunt: immò quoscunq; de hæresi ecclesia Ro-
mana damnauit, & ipsi damnauerunt: at vos statim à principio obedi-
entiam Pontificis Romani abieistis: primatum eius negastis, & fidem eccle-
siaz catholicæ reliquistis. Illi Nicenum canonem de appellationibus osten-
di sibi postulabant, parati recipere, si ostenderetur, promittentes interim
seruaturos se omnia sine iniuria Pontificis: immò in extrema parte episto-
læ ad Cælestinum Pont. damnationem Apiarij, vndè illa procella orta est,
factam esse confitentur, salua episcopi Romani moderatione, an non est
hoc confiteri ius & auctoritatem Pontificem appellandi? Canones verò
ex Sardicensi Concilio in commonitorio recitados, qui erant alioquè ex
Actis Synodi Nicenæ sumpti, non solùm nec absurdos, neque falsos esse
dicèsi Synodo vnquam dixerunt, vt vos finxistis: sed potiùs, vt paulò antè ex ipsa eorum
epistola

*Quanta sit
Magdebur-
gensium &
Africanorum
distantia ac
differentia,
quorum simi-
les videri vo-
lunt in nega-
tione decret.
de appell.*

*Canones Ni-
cenos ex Sar-
dicensi Synodo*

epistola ostendi, probabant & commendabant, modò Romæ seruantur: in quo tacite ac dissimulanter de Pontifice querebantur: at vos absurdifimos dicitis & falsatos, qui dicitis, iuxta prophetam, bonum, malum: malum, bonum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, quos manet propheticum vā. Præterea quod illi tunc patres errarunt, postea successores eorum, Bonifacio 2. Pontifice, correxerunt, cum est inter Africanā & Romanam ecclesiam facta pacis reconciliatio, vt perspicitur ex epistola eiusdem Bonifacii ad Eulalium Patriarcham Alexandrinum, in qua multa diuine præfatus de distinctione ordinum ecclesiasticorum, & de mira connectione concordia ex diuersitate ac distinctione graduum, subiungit: Quia igitur vnumquodque salubriter tunc completur officium, cum fuerit vnus, ad quem possit recurri, præpositus, vota nostra charitatē tuam latere nolumus, nè qui particeps fuit sollicitudinis, gaudiorum fructus reddatur extorris. Et idè Carthaginensem ecclesiam ad Communionem nostram rediisse radentibus significamus alloquijs, & mandatorū, quæ legatis nostris dedimus, seriem in omnibus fuisse completā. & paulò post: Aurelius enim præfatus Carthaginensis ecclesiæ olim episcopus, cum collegis suis instigatē diabolo superbire temporibus prædecessorum nostrorū Bonifacii atq; Cælestini contra Romanam ecclesiam cepit: Sed videns se modò peccatis Aurelij Eulalius à Romanæ ecclesiæ communionem segregatum, humilians recognouit se, pacem & communionem Romanæ ecclesiæ petens, & subscribendo vnā cum collegis suis, damnauit auctoritate Apostolica omnes scripturas, quæ aduersus Romanæ ecclesiæ priuilegia factæ quoquo ingenio fuerunt. Horum ergò vos pœnitentiam imitari oportebat, nō illorum superbiam: sed maluistis æmulari in malignantibus, & zelare facientes iniquitatem. Det vobis Dominus locum pœnitentiæ, vt dedit illi Eulalio. Postremò patres illi Africani, quantum in Synodo Sardicensi, quæ extabat, legerent, quæ in cōmonitorio illo, ex Nicena Synodo proferebantur, quæ fuerant postea in Sardicensi repetitæ, quia tamen nondum putabant eam Synodum ab œcumenica Synodo confirmatam, non mouebat illos: tamen si erat quidem recepta & approbata in 2. Synodo Constantinop. canone 5. vbi occidentalis Synodus vocatur: vt in Synodo quoq; Florentina act. 6. affirmatū est. At vos, postquam Synodus Sardicensis, non solum in illa Constantinopolitana, sed in alijs etiā magnis & œcumenicis Synodis, quæ postea consecutæ sunt, confirmata est, quid iam vtunquē excusare potestis? Esto, non extent acta illa Synodi Nicenæ, ex quibus decreta illa Sardicensis Concilij in Carthaginensi sumpta & repetita fuerant, fuisse enim scripta acta, & quidem accuratè, testatur magnus Athanasius in epistola de Synodis Arimini & Seleuciæ: Photius quoq; Constantinop. scribit in bibliotheca sua, id est, in volumine de libris à se lectis, legisse se Acta Synodi Nicenæ tribus voluminibus, à Gelasio quodam scripta. Item beatus Isidorus Hispal. archiepiscopus in prologo sue collectionis Canonum,

& Epi-

*recitatos, nūc
quàm African
ni absurdos
aut falsatos
dixerunt, vt
magd. finas
runt.*

*Synodus Sardo
dicensis appro
bata in Syno
do Constanti
can. 5. vbi oc
cidentalibus vo
catur.*

*De actis Nica
cena Synodi
accuratè scri
ptis, eorumq;
auctoribus*

& Epistolarum, audisse ait ex duobus de consortio fratrum suorum, (episcopos dicit) qui ex Oriente venerant, qui affirmabant vidisse in Oriente ingens volumen actorum Synodi Nicenæ: in quibus aiebant iudicia querimoniarum, & definitiones ac constitutiones contineri: ubi autem iudicia & actiones causarum tractantur, necesse est sæpè vt producantur regulæ ecclesiasticæ, & vt sententiæ iudiciales inter actiones ipsas sanciantur: vt in Actis concilij Chalcedonenfis, quæ illi ex Oriente patres, de quibus paulò antè Isidorus meminit, dicebant ad exemplum Actorum Nicenæ Synodi scripta esse, vt cernere licet in Act. 12. ubi causa Balsiani & Stephani Episcoporum ecclesiæ Ephesiorum, acta est: & quia contra regulas ibi productas facti fuerant episcopi, secundùm canones ibi recitados priuati sunt. Item in actione 7. controuersia Maximi Antiochiæ Episcopi, & Iuuenalis Hierosolymorum de parœcijs composita est, ita vt Antiochenus haberet in diocesi sua duas Phœnicias & Arabiam: & Hierosolymitanus tres Palæstinas. Sic etiam in 5. conc. instituta est actio, & acta causa contra Petrum Apamearum episcopum. Ad ista ergò acta Synodi Nicenæ, illi Niceni canones pertinent, ex quibus actis sententias illas tam multas & varias iudiciales, quas Iulius

Quòd canones Pontifex in rescripto ad Orientales produxit, sumptas esse non obscure illi Niceni, ex idem Iulius significasse mihi videtur, cum finem faciens, Plura, inquit, de quibus sententias illas iudiciales in rescripto ad Orientales Iulius sumpsit, ad acta Synodi pertinebāt, & in eis ferrebantur.

idem Iulius significasse mihi videtur, cum finem faciens, Plura, inquit, de his ideò hinc non inserimus, nè vacuare, vilemve prædictam facere Synodum videremur: aut fastidium legentibus, audientibusq; proluxa faceret epistola. cum Synodum dixit, profectò acta Synodi intellexit: non enim Synodus in canonibus consistit, alioqui Synodi nullæ essent, quæ nullos canones fecerūt. neque rursus si totos, siue 70. siue 80. canones, quos Nicena Synodus composuit, Iulius repetisset, cōtinuò totā Synodū vacuasset, cum canones seorsum ferri soleant, & ab ipsa Synodo, id est, ab Actis separari. Loquitur igitur Iulius de legibus, siue canonibus ecclesiasticis, quas nunc vocant decisiones, quæ erant per acta ipsa & actiones causarum, tanquàm sanguis per venas corporis fusus: Non enim decisiones iudiciales aptius collocari poterant, quàm inter causas ipsas & causarum actiones, quæ in actis continebantur. Confirmat etiam hoc illud Nicolai primi dist. 19. cap. Si Romanorum: Præsertim, inquit, cum Synodalia gesta, inter quæ ipsi canones statuti sunt, in codice canonum non habeantur. Libenter hæc notauit, quòd aliquandò, cum hæc non distinguebam, neque considerabam, fateor, non poteram intelligere, quomodò ex illis canonibus 80. qui in 70. postea redacti sunt, tam multæ sententiæ (sic enim Iulius vocat) iudiciales essent. non enim probabile mihi videbatur, tam multos canones de iudicijs & actionibus causarum, & tam paucos de cæteris rebus sancitos esse. Esto ergò, vt iterum dicam, non extent acta ista Nicenæ Synodi, in quibus, vt par est credere, canones illi duo iudiciales Synodi Sardicenis 7. & 17. continebantur, quos Zosimus Pont. in cōmonitorio legatis suis ad Synodum Carthaginensem dedit, & ex Concilio Niceno esse affirmavit: at extat ipsa

ipsa illa Sardicensis Synodus ex 200. episcopis 30. prouinciarum, quæ vt alix Synodi alios canones Nicenos continent, vt Antiochena, Laodicensis, & alix, ita hæc Sardicensis canones illos, qui in Synodo Carthaginensi ex commonitorio illo recitati sunt, continet. Sed iam sextum canonem aggre- diamur.

De sexto Canone Conc. Niceni, & quemadmodum in eo summa potestas Pontificis necessariò contineatur, & Apostolicum ius ecclesiasticæ pro- uocationis ad eum: & quomodo ex 34. canone Apostolorum, & ex epistola 3. sancti Anacleti is canon ortum duxerit, & de interpretatione euideti eiusdem Canonis sexti, & quid verbum $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\epsilon\iota\omicron\nu$ in eodem Can. sexto significet con- tra patronum Molinæ. Item responsio ad id quod in 4. Centuria obijciunt Magdeb. dissentire inter se qui auctoritatem primatûs Pontifi. ad consue- tudinem referunt: & quæ ad Christum, & quæ ista consuetudo sic intelligen- da in epistolis Pontificum. De epistola Iulij cum Athanasio, cum historia & testimonio Theodoretii, & Socratis, & Synodo Sardicensi collata. De eo, quod Magdeb. sextum canonem falsatum esse obiecerunt, & quare, & ubi eum, vt nunc habet, ijdem receperunt: & de praua interpretatione canonis 6. & 9. Niceni in historia Rufini. Quid significet parilis mos in eodem sexto Canone.

Cap. 3.

Postquam satis ostensum est, patres illos concilij Cathagin. primatum Pontificis Romani, nunquam refutasse, sed potiùs semper illum Pon- tifici tribuisse: agè differamus iam accuratiùs de illo ipso canone sexto concilij Niceni, qui est de consuetudine prisca potestatis ipsorum Primâ- tum in subiectos Episcopos, quia hæc, inquit, est episcopi Romani consue- tudo. interpretemurq; illum, non solum veterum pontificum, & aliorum sanctorum patrum, sed etiam magnorum conciliorum testimonijs, ac de- cretis in interpretationem eius collatis: Interpretemur, inquam, pluribus de causis, quàm exactissimè possumus: tum quia in hoc canone non benè considerato, patres illi Carthaginenses sic clericos & episcopos Metropolitis suis commissos esse existimabât, vt non esset ad episcopum Romanum pro uocatio: tum etiam, quia in eo ipso canone est illa prisca consuetudo, quam Magdeburgenses in 5. Centuria, vt antea dixi, obijciunt, non fuisse à Zosimo Papa citatam, sed tantum, inquit, ius humanum, id est, decreta Nicena: deindè, quia quidam patronus Molinæ Luteranus scriptor ausus est dicere, circumscriptam esse in hoc canone certis finibus Romani Ponti- ficis iurisdictionem: in quo mendacio, mirum, quàm insanè exultet ac tri- umphet: postremò, quod potissimum est, quia hic canon grauissimus te- stis est summæ potestatis episcopi Romani, & legitimæ ad eum, cum ne-

Nn

cessè

celsè est, prouocationis. Vigeantergò, inquit canon, prisca consuetudines,
 quæ in Aegypto, Libya, ac Pentapoli sunt: vt episcopus Alexandrinus horu
 omnium habeat potestatem, quia ita consuetum est episcopo Romæ. Sequitur
 deindè: Similiter autem in Antiochia & alijs prouincijs seruanda sunt pri-
 uilegia ecclesijs &c. non dixit, Sicut hoc consuetum est episcopo Romæ: sed
 dixit, Quia hoc consuetum est episcopo Romæ, habere scilicet potestatem in
 episcopos suos. Quare si potestas, quam episcopus Rom. in episcopos habe-
 re consuevit, causa est, cur primates Alexandrinus & Antiochenus, in epi-
 scopos suarum prouinciarum de τῶν ἀρχαίων potestatem habere consueuerint: igitur
 potestas episcopi Romani in episcopos maior est, quam primatum Ale-
 xandrini & Antiocheni: propter quod enim vnumquodq; est, & illud ma-
 gis est: vt ratione naturali magistra, princeps philosophorum didicit, & idem
 in priore libro posteriorum ἀναλυτικῶν docuit: vt quod causa est, inquit, cur
 hoc amemus, magis illud amamus. Similiter dicendum est, Propter quod
 vnumquodq; potest, & illud magis potest. Quare si primates, archiepisco-
 pi, aut Metropolitanani, quod à principio in episcopos suarum prouinciarum
 posse consueuerunt, propter id, quod episcopus Romanus in episcopos sibi
 subiectos posse consuevit, possunt: ex quo rursus necessariò sequitur, vt
 potestas episcopi Rom. maior sit: igitur ad episcopum Rom. vtpote maiorè,
 hoc ipso canone sexto teste, omnibus, cum necesse est, datur prouocatio.
 Vnde autem, & qua ratione factum sit, vt episcopi Rom. potestas in episco-
 pos sit maior, & ex ea tanquam ex causa ac fonte potestas Primatum & Ar-
 chiepiscoporum aut Metropolitanorum in suos episcopos deriuetur, opti-
 mè & grauissimè, ac magna anthoritate Pont. Anacletus in epistola 3. in-
 terpretatus est, quem Synodus Nicena in hoc sexto canone est secuta. sic
 enim ait: Indè nanque & beati Apostoli inter se statuerunt, vt episcopi sin-
 gularum scirent gentium, quis inter eos primus esset: quatenus ad eum
 potior eorum sollicitudo pertineret. Nam & inter beatos Apostolos quor-
 dam fuit discretio: & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen à Domino
 est concessum, & ipsi inter se id ipsum voluerunt, vt reliquis omnibus præ-
 esset Apostolis: qui & eandem formam suis successoribus & reliquis episco-
 pis tenendam tradiderunt. Haftenus Anacletus. Cuius epistolæ temerè à
 Magdeburgensibus reijciuntur, cum eorum propheta ac magister Marti-
 nus Luterus, secundæ eiusdem Anacleti epistolæ testimonio & autoritate
 contra nos in resolutione de autoritate Pontificis abutatur. Quia igitur
 beatus Petrus reliquis omnibus Apostolis, ita Domino secundum euange-
 lium suum statuente, præfuit, omnesq; eum principem habuerunt, quanuis
 omnes Apostoli essent: idcirco sancti Apostoli iussu Domini statuerunt, vt
 simili forma ac more archiepiscopi & Patriarchæ, reliquis per prouincias
 suas præfessent episcopis, quanuis omnes essent episcopi: omnesq; episco-
 pi singularum nationum suum primum haberent. hæc forma 34. Canone
 Apostolorum sancita est: quem hoc loco epistolæ suæ tertię S. Anacletus
 citauit

Quomodo pos-
 testas pont.
 sit causa po-
 testatis alio-
 rum primatum,
 & quare.

Quod temerè
 Magd. episto-
 las Anacl. ne-
 gant, quibus
 Martinus Lu-
 ther. contra
 nos vis volen-
 dat.

citavit, & ad quem illæ præfixæ consuetudines pertinent, quas in sexto hoc canone Nicena Synodus dicit de discretione (vt verbo Anacleti vtar) episcopi Alexandrini, & reliquorum episcoporum per prouincias: item Antiocheni, & episcoporum, qui ei subiecti sunt. Secundum enim hunc Apostolorum canonem, iam à præfixis temporibus episcopi Aegypti, Libyæ & Pentapolis, primum suum agnoscebant episcopum Alexandriæ: & episcopi prouinciarum Orientis primum suum, episcopum Antiochiæ. Quod si hoc, vt S. Anacletus interpretatus est, S. Apostoli statuerunt propter formam, quam ipsi inter se habebant: qui videlicet beatum Petrum, primum & caput agnoscebant, ad eumque tanquam ad caput omnia maiora referebant, vt illi in Mosaica hierarchia ad Moysen, consequens necessariò est, vt successores Apostolorum tum Metropolitanum, tum Patriarchæ, qui sunt maiores Metropolitanis, successorem beati Petri, id est, episcopum Romanum, primum & caput agnoscere debeant: ac proinde ad episcopum Romanum, ceu ad caput, omnes maiores causas referre, ac etiam ius eum appellandi omnibus permittere. Hic ergò est, interprete S. Anacleto, præfixus mos episcopi Romani, quem sextus canon Synodi Nicenæ dicit, scilicet à sanctis Apostolis autoritate Domini institutus, & ex more, quem ipsi inter se habebant, expressus, vt videlicet episcopus Romanus, caput omnium Primatum siue Patriarcharum sit, vt Petrus erat omnium Apostolorum: ex quo more Apostolico episcopi Romani, Petri principis Apostolorum successoris, ità sanctis Apostolis instituentibus, tanquam ex fonte manat, vt sextus hic canon Synodi Nicenæ testatur, vt alij Patriarchæ siue primates, aliorum episcoporum per prouincias sibi subiectas capita sint: quia videlicet episcopus Romanus caput est ipsorum Metropolitanorum ac Patriarcharum, ac proinde omnium episcoporum, qui sub illorum potestate sunt: ità fit, vt vnus demùm omnium primus sit, & omnium caput, vt fuit Petrus. Hanc enim formam, quam inter se sancti Apostoli tenebant, vt S. Anacletus ait, suis successoribus & reliquis episcopis, vt iam explicatum est, reliquerunt. Illud autè hic admonebo, quomodo accipiendum sit, quod in libro 3. de Dogmaticis Characteribus verbi Dei hunc ipsum canonem sextum Nicenæ Synodi interpretans scripsi: nè quis existimet diuersam sententiam esse: non enim continuò secum discordat, qui quod alio loco paulo obscuriùs dicit, alio dicit explanatiùs. Videbat enim tribuisse illic Pontifici Romano, quasi instituisset, quod beatus Petrus, cui successit, cum reliquis Apostolis instituit. Quare cum dixi interpretans morem istum Pontificis Romani, quem canon Niceni concilij dicit, quia episcopus Romanus iam olim à principio solitus est concedere episcopo Alexandrino iurisdictionem Aegyptiam, Libycam, & Pentapolitanam, & rursus paulò post. Quam scilicet iurisdictionem episcopus Alexandrinus ià olim ab episcopo Romano accepit, sic intelligo, accepisse s. ab episcopo Romão per autoritatem & institutionem beati Petri, qui in successore suo Roma-

no præsidet. Petrus enim & cū eo reliqui Apostoli, iussū Domini statuerūt, vt Primates & Metropolitanī potestātē iurisdictionis in episcopos suarum prouinciarum haberēt. Sic hūc canonē magnus Athanasius intellexit, cū in epist. 2. ad Felicē Pont. autoritate huius canonis conc. Niceni probat, se Patriarcham Alexandrinū, & reliquos episcopos Aegyptios, à Pont. Rom. qui ipsis præerat, contra Arianos defendi debere. Nos enim, inquit, ad quos tua maximè spectat cura, id est, omnes episcopi, præcipuè tuū mereri debemus iudiciū, & nō ab alijs deuorari. Deindē subiūgit: Nā vt omnes Metropolitanī vel reliqui episcopi, sua odia aut vindictas in reliquos episcopos exercere nō valeant, idē nominatim in Nicena Synodo expressi sunt Primates, qui reliquos episcopos audire & iudicare debeant: nē vlla fraus in iudicio episcoporum possit irruere. Hoc autem in canone sexto cautū est. Deindē subiūgit: Vos ergō, qui in summa specula gratia Dei estis positi, attendere eos & opprimere oportet, qui in fratres seditiones & scādala excitant. Hęc igitur est ratio Athanasij, ex sexto canone Niceni concilij conclusa: si illud in Nicena synodo secundū priscam consuetudinem, id est, Apostolicam traditionem, cautum est, vt Primates reliquorum episcoporum causas audire & iudicare debeant, id autem factum est, propter consuetudinem episcopi Romani, diuina scilicet traditiōe institutā: (hoc enim testata est Synodus, inquit: Quia hic est mos episcopi Romę) ergō ipsi in primis ac magis conuenit, episcoporum causas cognoscere, propter quem alijs cōuenit. Eandem sententiā & interpretationē canonis secutus Igmarrus Rhemenfis Archiepiscopus, valdē grauis & vetus author, in tractatione sua quorundā capitum ecclesiasticorū c. 57. Niceni quoq; inquit, canones Rom. Pont. priuilegiū ratū esse voluerūt. cū ad exemplū eius etiā omniū priuilegia prouinciarum iudicarent obseruanda. Hoc ergō canone summā Pont. Rom. autoritatē in oēs ecclesias, & omnes ecclesiasticas leges ac iudicia, à Nicena synodo confirmatā esse sensit grauisimus & nationis Germanicę author. Vndē subiūgit: Nequaquam ergō aliud Romanus Pontifex contra canones agit, si quandō illos pro consideratione temporū nūc intendit, nūc remittit, cū & ipsi canones tale priuilegiū ei indubitanter cōpetere cōcesserint. Sic etiā hunc canonē intellexit Nicolaus primus Pont. eruditissimus, ac sanctitate clarus, in epist. ad Michaelam Imperatorē. ita enim ait: Nicenę Synodi non aliud præcepta testantur, adē vt non aliquid ausa sit constituere, cū videret, nihil supra meritū suū posse conferri. Omnia deniq; huic nouerat Domini sermone cōcessa. Si omnia, ergō nihil defuit, quod illi non cesserit, deindē subiūgit: Deniq; si instituta Nicenę Synodi diligenter inspiciantur, inuenitur profectō, quia Romanę ecclesię nullum eadē Synodus cōtulit incrementū: sed potius ex eius forma, quod Alexandrinę ecclesię tribueret, sumpsit exemplū. Haftenus Nicolaus. Quę verō ista forma sit, quam Pont. Nicolaus dicit, magis adhuc intelligi potest ex epistola 3. Anacleti, quam Synodus Nicena secuta est, & vndē Nicolaus pri-

mus

*Interpretatio
canonis 6.
Nica. conc. ex
epistola Atha-
nasij ad Feli-
cem.*

*Interpretatio
canō. 6. conc.
Nicaen. ex
Igmarrus Rhe-
mensi.*

*Interpretatio
canonis sexti
synodi Nicen.
ex epistola
Nicolai.*

*Quod synodus
Nicaen. secuta sit*

mus verbum formæ, & sententiam atque interpretationem canonis sum-
 pfit. Sic enim ait: Indè nāque & beati Apostoli inter se statuerunt, & quæ se-
 quuntur. Item Leo magnus, cuius autoritas quanta sit, Synodus Chalce-
 donensis sexcentorum & amplius episcoporum testis est, sic hūc canonem
 intellexit: siquidē quia Patriarcha Antiochenus autoritate episcopi Rom.
 & non alterius, ordinandus erat, Anatolium Constantinopolitanū in epi-
 stola ad Marcianum Augustum repræhendit, quòd eum ordinasset. id autē
 factum esse dicit cōtra priuilegia ecclesiarum, sanctorum patrum canoni-
 bus instituta, & Nicenæ Synodi decretis fixa, & contra antiquitatis, exēpla.
 Hæc autem omnia canone 6. in quem, cūm hæc scribebat, intuebatur, com-
 præhensa sunt. iubet enim is canō seruari ecclesiarum priuilegia & priscas
 cōsuetudines, quæ Leo Pontifex antiquitatis exempla vocat, ex quibus est
 consuetudo prisca ecclesiæ Romanæ, ad quam: ceu ad caput & fontem ac
 causam, priscas aliarum ecclesiarum consuetudines referri, & ab ea pendē-
 re, aperte ipsa Synodus testata est, cūm ait: Vigeant prisca consuetudines,
 vt episcopus Alexandrinus, & quæ sequuntur. & subiungit causam & origi-
 nem: Quia hæc, inquit, est consuetudo episcopi Romani. Quod satis suprā
 explicatum est, nè eadem sæpius repetamus. Cūm igitur Leo Pontifex ad
 repræhendendum Anatolium sententiam huius sexti canonis obijcit, Syn-
 odum Nicenam, prisca huius consuetudinis episcopi Romani testem, ob-
 ijcit. Quòd si exempla experientia in summa potestate Pont. Rom. Lutera-
 ni petunt, sicut eorum propheta Martinus, vt in proemio libri huius dixi,
 petebat: huic prisca consuetudini episcopi Romani, in sexto canone Syno-
 di Nicenæ testata, omnes archiepiscopi Thessalonicenses ante schisma ec-
 clesiæ Græcorum, locupletissimum testimonium semper dederūt. ij enim
 vt legati perpetui Pontificis Romani, locum eius semper tenuerunt, cuius
 autoritate priuilegia ecclesiarum salua conseruabant: & ordinationes epi-
 scoporum ritè celebrandas, ac electiones Metropolitanorum firmabant: vt
 ex epistola Leonis 84. ad Anastasium Thessalonicensem c. 6. perspici potest.
 Nomine autem Metropolitanum, Patriarchæ quoquē comprehēsi sunt, vt in
 canone sexto Synodi Nicenæ factum est. Accedit testis huius consuetudinis
 episcopi Romani in firmandis electionibus & ordinationibus Patriarcharum,
 ipsa etiam Synodus Chalcedonensis: in cuius actione 10. ordinatio
 Maximi Patriarchæ Antiocheni, Domino antecessore eius eiecto, authorita-
 te Leonis episcopi Romani firmata est: & ob eam causam ab alijs recepta &
 approbata. Sed quia hic canon sextus Synodi Nicenæ, *πρεσβυα* ecclesiarum
 secundūm priscas consuetudines salua esse vult, & eiusdem canonis sentē-
 tiam Synodus Constantinopolitana, & Ephesina postea eodem verbo *πρε-
 σβυα* renouârunt, libet explicare vim huius verbi, quòd sciam alios in ex-
 plicanda notione eius laborasse, alios nugatos etiam esse, ex quibus est pa-
 tronus Molinæ. A verbo igitur *πρεσβυα* *πρεσβυα* dicitur: quo verbo vsus
 est Apostolus, cūm ait, Pro Christo ergò legatione fungimur. Hoc enim est

2. Cor. 5.

episcopi munus. Sed quia non licet episcopo, ubique legatione fungi, ut Paulo licebat, nisi tantum in diocesi sibi assignata, utitur Synodus verbo *πρεσβήτης*, quod non iam solam legationem significat, sed diocesim, in qua legatio pro Christo obeunda est. Sicut *διδασκαλία* doctrinam significat, *διδασκαλῶν* verò scholam, ubi docetur, siue ludum literarium. Quod nugatur, qui dicit, solum dignitatem & non potestatem, significare hoc verbum in canone sexto Niceni concilij, cum legatio sine potestate explicari non possit. Consuetudo igitur prisca, quam Synodus Nicena dicit, que *πρεσβῆρα* siue, ut patres Latini vocant, priuilegia episcopis dedit, dioceses, inquam, cuique suam, in qua quisque episcopus priuilegio legationis suæ in ea pro Christo fungenda vteretur, dignitatem simul & potestatem dedit. Ecclesiæ itaque Romanæ, siue episcopi Romani, qui ei præest, *πρεσβῆρος* est vna cuncti orbis Christiani diocesis, ubi legatione sua pro Christo fungitur, ut in eo impleatur, quod Dominus, qui mentiri non potest, in euangelio suo dixit: Et erit vnus grex, siue vnum ouile, & vnus pastor. (sic enim intellexit beatus Cyprianus in libro de vnitatis ecclesiæ) & ut alij episcopi eiusmodi *πρεσβῆρα* habeant, id est, dioceses suas ad obeundum suam pro Christo legationem. Nisi enim esset vnum omnium dioceseon ceu corporis vnus capitulum, vel non essent singula capita singularum dioceseon, quæ partes sunt illius vnus dioceseos, inter se vni capiti cohærentes: vel esset corpus multorum capitulum, sine vlla concordia & decore, & monstri potius simile quam corporis. Idcirco Synodus Nicena, ut in hoc canone sexto, de quo agitur, causam redderet, cur consuetudo illa iam tunc prisca, instituta esset, ut episcopus Alexandrinus in subiectas sibi prouincias, & earum episcopos potestatem haberet: item Antiochenus potestatem haberet in suas: itidem alij in suas parocias: quia, inquit, hæc est consuetudo episcopi Romani. formam enim quam beatus Petrus, & reliqui Apostoli habebat, successoribus Metropolitanis & reliquis episcopis, tanquam ex suo fonte deriuantes, reliquerunt. Congruit cum his, quod S. Anicetus siue Anicius, martyr & Pontifex, in epi-

Quod epistola stola ad episcopos Galliæ scripsit, inquiens: Si autem propter nimiam longinquitatem, aut temporis incommoditatem, vel itineris asperitatem graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit, (loquitur autem de Metropolitanano incorrigibili) tunc ad eius Primatem causa deferatur, & penes ipsum huius sanctæ sedis auctoritate iudicetur. Hactenus Anicetus. Quod si auctoritate sedis Apostolicæ iudicant Patriarchæ, siue Primates, cum Nicena Synodus sanxit, ut secundum prisca consuetudinē Alexandrinus episcopus, qui est Primas siue Patriarcha, potestatem haberet Aegypti, Libyæ, & Pentapolis, quia is esset mos episcopo Romano, profectò morem episcopi Romani Synodus vocauit formam auctoritatis, quam episcopus Romanus in reliquos mundi episcopos à Domino accepit, quanuis omnes essent episcopi, ut potè successor B. Petri, qui reliquis omnibus Apostolis præfuit, quanuis omnes essent Apostoli. Item S. Melchiades intus in hunc sextum

Quo Melchias
des imitatus
et secutus sit
canonem sextum
Syn. Nic.

cano=

canonē Synodi Nicenæ, & de appellâdo Pontificem loquens, ipsum quoq;
verbum consuetudinis, indè mutatus est. Sic enim ait in epistola prima: Si
verò se viderit quisq; vestrum prægruari, hanc sedem appellet: huc recur-
rat, vt semper instituta fuit consuetudo. Ergò propter formam huius con-
suetudinis, à sanctis Apostolis institutæ & traditæ, atq; à magna Synodo Ni-
cena receptæ & cõfirmatæ, quia episcopus Rom. reliquis episcopis omniũ
ecclesiarum præest, ita vt reliqui eum appellare, cùm necesse fuerit, pos-
sint: propter hanc, inquam, formam Nicena Synodus sanxit, & confirma-
uit priscam & Apostolicã consuetudinem, vt episcopus Alexandrinus epi-
scopis Aegypti, Libyæ, & Pentapolis præesset: atq; hi illum, cùm opus esset,
appellent, salua semper (vt necesse est) Romanæ Sedis auctoritate, vt po-
tè summa. Hanc consuetudinem ad Romanã Sedem confugiendi cùm non
intelligant Magdeb. nec sciant, vndè ea existat, neque quod genus consue-
tudinis sit, obijciunt in Centuria 4. C. 7. de epistolis decretalibus Pontifi-
cum, dissentire inter se episcopos Romanos de Primatu: quia alij, inquit,
affirmant ex consuetudine fieri, vt omnes causæ ad Romanam Sedem per-
ferantur, vt Melchiades in epist. ad episcopos Hispaniæ, & Damasus in epist.
ad Prosperum: alij verò à Christo. Hæc isti. Qui si ita, vt se de verbo Dei
iactant, in studio eius profecissent, ex Paulo Apostolo discere potuissent,
posse consuetudinem in natura & in scriptura niti. Postquam enim dixit
in epistola ad Corinthios priore, Nec ipsa natura docet vos, quòd vir qui-
dem si comam nutriat, ignominia est illi: mulier autem si comam nutriat,
gloria est illi, quoniam capilli pro velamine ei dati sunt: subiungit, Si quis
autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus,
nec Ecclesia Dei. Quæro ergò à vobis Magd. quam consuetudinem hoc lo-
co Apostolus dicat: an consuetudinē ex humana ortam institutione? an po-
tius consuetudinem natura & ratione cõsistentem, & ecclesiæ à sanctis apo-
stolis commendatam ac traditam? profectò negare hoc nō potestis, si quid
sanæ mentis haberis. Huiusmodi igitur consuetudo prisca cõuenienter na-
ture & rationi à Christo instituta, & verbo eius sancita, atque à sanctis apo-
stolis tradita est, qua omnia ecclesiæ catholicæ membra vni capiti subiecta
sunt, nè sit schisma. Hanc consuetudinem Melchiades & Damasus dixerunt:
quod vos Magdeburg. non intellexistis. Sed intelligite nunc, & iudicate, an
dissentiant, vt dixistis, de primatu, qui à Christo eum, & qui à consuetudi-
ne à Christo instituta, ducunt. Hanc ipsam consuetudinem ante mille pro-
pè ducentos annos, longinquam vocauit beatus Cyrillus in epistola ad
Cælestinum Pont. de qua, superiore libro memini. Ex qua igitur origine,
nisi Apostolicæ traditionis orta fuit, si iam tunc prisca erat, & omnium ec-
clesiarum? Huic etiam consuetudini testimonium, & quidem grauissimũ
Synodus Ephesina, in suis ad eundem Cælestinum literis dedit: de quibus,
ibidem quoque memorauit. Præterea hunc canonem sextum Synodi Ni-
cenæ, de quo tam multa scribimus, qui hanc consuetudinem priscã à san-
ctis

Quæ cõsuetu-
do sit, ad quã
Primatus
Pont. refertur
in epistolis. Põ
tificum.

Quid Iulius
Pont. scripse-
rit de potesta-
te summa Pet.
intuens quog;
ctis

*in canonem
Apost. & ca-
nonem Syn.
Nic. & episto-
lam Anacleti,
atq; Aniceti.*

*Quod Theodo-
retus epistola
Iulij meminit,
& legis eccle-
siasticæ, quam
secutus est Iu-
lius in appel-
latione Athana-
sij admittēda.*

Etis Apostolis traditam confirmavit, & in quo vis decreti de appellationibus continetur, Iulius quoque Pontifex eodem modo intellexit, intuens enim in eum, & in canonem Apostolorum 34. & in epistolam Anacleti 3. & in epistolam Aniceti ad episcopos Galliarum, sic in epistola sua prima scripsit: Quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quedam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, vni tamē datum est, vt cæteris præmineret: de qua forma quædam episcoporum orta est distinctio, & magna ordinatione prouisum est, ne omnia sibi omnes vendicarent: sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: & rursus quidam in maioribus urbibus constituti, sollicitudinem susciperent amplio rem, per quos ad vnam beati Petri sedem vniuersalis ecclesiæ cura conflueret, & nihil vnquam à suo capite disideret. Secundum hanc priscam legem ecclesiasticam, à Sanctis Apostolis auctoritate Domini promulgatam, & canone magnæ Synodi Nicenæ confirmatam, qua omnium Episcoporum potestas & iudicia ad vnū tandem caput referuntur, idem Iulius Pontifex causam Athanasij ad se reuocauit, vt Theodoretus etiam grauis author his verbis lib. 2. historiæ ecclesiasticæ, c. 4. testatur: Iulius igitur ecclesiasticam secutus legem, & ipsos Romæ adesse iussit, (episcopos dicit Athanasij aduersarios) & diem dixit Athanasio: qui simul vt citatus fuit, cupidè accurrit. Eant nunc Magd. & negent hanc epistolam Iulij esse, cuius Theodoretus meminit, & quidem verbū ex verbo transferens. Secundum eandem legem alij quoque Pontifices Romani, alios episcopos iniquis iudicijs oppressos, ad Romanum tribunal confugientes audiērent & iudicārent, Innocentius Chrysostrum, Leo Theodoretum, Nicolaus tertium Ignatium, Martinus Maximum: vt alios nunc omitam. Rursus idem Iulius rescribens episcopis Orientalibus, qui Athanasium & alios episcopos iniquè damnauerāt, quos postea idem Iulius liberauit, intuens in huncipsum Canonem sextum synodi, tanquam omnium, inquit, curam gerentes propter sedis propriæ dignitatem, suscepimus eos in communionem: singulisq; cum suis rebus auctoritate huius sedis, pprias reddidimus ecclesias: quoniam huic sanctæ sedi propter prauorum hominum insidias, ipso Domino instituyente, & sanctis Apostolis, eorumq; successoribus per concilia roborantibus, hoc semper licuit, licebitq; Domino auxiliante, in perpetuum. Vndè qui scit se alijs esse præpositum, non molestè ferat, aliquem sibi esse prælatum: sed obtemperantiam, quam ab alijs requirit, gratis & ipse dependat. Quapropter increpando, vobis scribo, quia nõ rectè tractastis viros inculpato, & à nobis minimè examinatos, ex suis ecclesijs communionem priuatos pellētes, & ecclesiasticæ disciplinæ iniuriam irrogantes, constitutumq; Niceni concilij minimè seruantes. Haftenus Iulius. Meminit etiam huius epistolæ Iulij increpatoriæ Socrates lib. 2. ca. 15. quam vocat παρρησιαστικὰ γράμματα, quas literas scripsisse dixit Iulium, ecclesiæ Romanæ prærogatiua fretum. Cum igitur Iulius Pontifex Orientales illos

illos increpauerit, quòd cùm ipsi essent alioquì alijs præpositi, nollèt tamē alium esse sibi prælatum, (damnauerant enim episcopos, non permiffa eis potestate appellandi maiorem, id est, pontificem Romanum) & quòd in ea re Canonem concilij Niceni non seruàssent, satis planum est, Canonē sextū concilij Niceni significàsse: siquidem in eo continetur Primatus episcopi Romani, qui reliquis omnibus prælatus est: & potestas, quam habent alij episcopi in eos episcopos, quibus præpositi sunt, vt de Alexandrino & Antiocheno nominatim sancitum est. Ità vt qui sciunt se alijs esse præpositos, sicut hìc Iulius scripsit, non molestè ferant, aliquem, id est, Pontificem sibi esse prælatū. Vndè Paschasius episcopus, Legatus ac Vicarius sedis Apostolicæ, cùm vellet in Chalcedonenfi concilio autoritate ac testimonio magnæ Synodi Nicenæ Primatum Pontificis Romani probare, in cuius iniuriam voluerant quidam, Canone per fraudem clam composito, quædã priuilegia Constantinopolitano tribuere Patriarchæ, Canonem sextū Nicenæ Synodi in actione 14. produxit, & recitauit ad contradicendum, sic inquit: Trecentorum decem & octo patrum Canon sextus, quòd ecclesia Romana semper habuit Primatum: admonuit Paschasius vice procerum, quid hoc canone contineretur, deindè subiungit canonem: Antiqua cōsuetudo vigeat per Aegyptum, Libyam, & Pentapolim, vt episcopus Alexandria horum omnium habeat potestatem, quoniam & Romano episcopo hæc est consuetudo, & quæ sequuntur. Huic canoni, & canonis sententiæ patres Synodi Chalcedonenfis minimè contradixisse, non solum ex ipsa actione 14. perspicui potest, sed Liberatus quoquè archidiaconus Carthaginensis, in Breuiario causæ Nestorianorum c. 13. testatur. sic enim ait: Legati contradictio à iudicibus concilij & episcopis omnibus suscepta est. Sed, vt ad epistolam Iulij Pontificis reuertamur, quia Magdeb. more suo vel eam negabunt, vel autoritatem eius, nos vtrunque & verum esse ac magnæ

*Veritatis
authoritatis
epistola Iulij
testimonio
esse ducentos
quingentos
ta episcopos
Syn. Sard.*

Oo

ros

ros esse confident, ne in faciem quidem illos accusare metuunt. Iulius verò sic illi ipsis in eadem scripserat epistola, qui citati à Pontifice, venire noluerunt: Nam si de vestris dictis confideretis, etiam in facie probare, non distulissetis. Contulimus epistolam Synodi Sardicensis cum epistola Iulij, ne eam posthac Magde. aut reliqui Luterani negare audeant. Quare si nec epistolam vlla tergiuersatiõe, nec auctoritatem eius negare iam possunt, quã tot episcopi Catholici, ac tot puinciarum, in epistola Synodica ad omnes omnium ecclesiarum episcopos citauerunt, & secuti sunt, eisdem interdum verbis & sententijs vtentes: quid superest, nisi, vt quæ in eaisa epistola Iulij continentur, quæ tot patres probauerunt & amplexi sunt, & ipsi Luterani & Magd. licet inuiti, conscientia tamen cogente, probare cogantur, de Primatu dico Pontificis Romani, & de iure appellandi eum in maioribus causis, ne probi ab improbis damnentur, quæ & in ipsa Iulij epistola, & in actis ipsis Synodi Sardicensis compræhensa sunt: Redeo ad sextum canonem, in q̄ nec ipsi Magd. dissimulare potuerunt, quin summa episcopi Rom. potestas, & ius ad eum prouocandi, contineretur: idcirco enim cū alio qui negare eum nullo modo possent, falsatum tamen esse dixerunt. Sic enim in Centuria 4. cap. 7. de epistolis Decretalibus Pontificum scripserunt, ostensuros se prolixè in Centuria quinta, in Synodo Carthaginensi falsasse Romanos episcopos canonem sextum Synodi Nicenæ ad obtinendum priuilegiũ, vt omnes causæ ecclesiasticæ ad Sedem Romanam deferrentur: & sine sententia eius nihil geri posset. Verum de hoc, quod promiserant, siue promissi obliti, siue confici, non teneri promissis, qui promittunt, quod præstare non possunt, ne verbum quidem in 5. Centuria in Synodo Carthag. de canone tantum Sardicensis concilij meminerunt, quem non Nicenum, sed supposititium esse contendunt. Immo canonem sextum, quem promiserant, ostensuros se falsatum esse, cum cæteris canonibus Synodi Nicenæ, qui in publicis exemplaribus tunc ferebantur, vt nunc feruntur, recitauerunt, his paucis vice argumenti ac proœmij expositis, dum hæc, inquiunt, geruntur, exemplar canonum Nicenorum per Trilonem & Thearistum Constantinopolitanum è Græco Latine redditum, & Synodo Carthaginensi missum, huiusmodi in tomis conciliorum annotatur. Deinde subiiciunt capitula 20. ex quibus sextum est, Antiquiores consuetudines obtineant, quæ apud Aegyptum sunt: & quæ sequuntur. Sequitur deinde, quia & vrbis Romæ episcopo similis mos est. Ergo etiam Magde. auctoritate duorum interpretum Trilonis & Thearisti, ac etiam totius Synodi Carthaginensis, quæ canones recitatos amplexa est, canoni sexto testimonium tribuunt, quem tamen in Centuria 4. falsatum esse dixerant. immo vt omnem scrupulum eijciant, reuoluant, (si placet) omnia exemplaria Græcorum manu scripta, quæ nunquam Romanam aduecta, nec inter Latinos peregrinata sint, & consulant ea, vtrum aliter habeant, quàm in Latinis legitur. Quod si canon sextus concilij Nicen. falsatus vnquam fuisset, qui potius obiecissent, quàm ipsi Græci, Romanæ ecclesiæ

Quo factum est non falsatum esse Magd. obsecrunt, quia intelligebant contineri in eo summam auctoritatem Põ. & ius prouocationis ad eum.

ecclesiæ æmuli & obtretractores? quod tamen nunquam hætenus fecerunt. immò verò cano ille sextus, qui in Rufini historia cum reliquis in epitome est descriptus, falsatus est, vel potiùs falsa interpretatione deprauatus. Sic enim ait libro priore, cap. 6. & vt apud Alexandriam, & in vrbe Roma vetusta consuetudo seruetur: vt & ille Aegypti, & hic suburbicarum ecclesiarum sollicitudinè gerat. quæ lectio in nullo hætenus exemplari, siue Græco, siue Latino, inuenta est. quæ si aliquandò inuenta esset, qui eam potiùs citassent, ac Romanis episcopis obiecissent, quàm Græci, cum de principatu in œcumenico concilio cum Latinis Florentiæ contendebant? Itaq; Rufinus non sic hunc canonem inuenit: sed sic interpretatus est, id est, nõ benè. vt illud item in canone 9. eiusdem Synodi Nicen. malè est interpretatus, quod ait de clericis Catharis in ordine suo recipiendis, sed ordinatione data, sic enim interpretatus est *καὶ ὁμοῦ μόνου*, cum potiùs interpretari debuisset, facta manûs impositione. Non enim iterùm ordinantur clerici isti, quì in ordine suo recipiuntur: sed solùm accipiunt absolutionem, quæ fit p manûs impositionem. Ex ijs etiam quæ iam de sexto canone Synodi Nice. explicata sunt & ostensa, constat planè, falsum esse, quod Molinæus 9. q. 2. ca. Episcopi, margini libri apposuit, non esse scilicet exceptum Pontificem Roman. sed potiùs compræhensum, cum Synodus Constantinop. cap. 2. iubet, vt episcopus vnus prouinciæ, nihil in prouincia alterius agere possit. Immo verò exceptus est ibi. Siquidem ipsa eadem Synodus Constantinop. sextum canonem Synodi Nicen. de potestate Primatum in subiectas prouincias, ibidem renouauit: Quia, inquit, hæc est consuetudo episcopi Romani, ergò ex consuetudine episcopi Romani, tanquàm ex causa, testimonio etiam Synodi Constantinopolitanæ, existit consuetudo potestatis aliorum Primatum in prouincias suas, vt iam explicatũ est. Illud præterea tamethi minutum fortassè videatur, tamen nõ quid prætereamus, quod p. dedesse possit, & opportunum sit, aduertendum est, verbo Parilis, quo vtitur vetus interpres sexti canonis Niceni, cum ait, Quoniam quidem episcopo Romano parilis mos est: nõ ex æquari reliquos Primates Pontifici Romano, vt hæretici putant. nõ enim verbum Parilis, parem hoc loco significat, sed similem, immò & summus Orator Arati Phænomena Latinè interpretans, sic est vsus verbo, cum ait. Cõsimili specie stellas, pariliq; colore. Hæc verò similitudo consuetudinis episcopi Roma. cum alijs Primatibus siue Patriarchis, in eo consistit, vt sicut episcopus Rom. consueuit habere potestatem in episcopos suos, quanuis omnes sint episcopi, vt beatus Petrus omnibus Apostolis præerat, quanuis omnes essent Apostoli: sic Primates in episcopos suarum prouinciarum potestatem habere consueuerunt, quanuis omnes sint episcopi. Verùm hæc potestas episcopo Romano consueta, causa est potestatis illorum, vt hic canon testatur, idcirco etsi similis sit, nõ tamen æqualis, sed maior est. Hætenus de sexto canone.

Falsa interpretatio 6. & 9. cano. conc. Nicen.

O o 2 De

De Canone 9. Conc. Chalced. quomodo sextum canonem Conc. Nic. confirmet pro primatu Pontif. & decreto de appellationibus ad eum, item de interpretatione canonis 9. conc. Chalced. facta à Theodoro Balsamone, & de altera facta à Zonara, quomodo de falsitate & repugnantia redarguantur, quomodo constitutio Leonis imperatoris de non appellando, intelligenda sit. Item exempla prisca appellationis ad Pontif. ex Cypriani epistolis, ex historia Gregorij Turonens. ex Socrate, ex epistolis Theodoret, ex historia Amiani Marcell. ex Tertulliano, & ex epistola Orientalium, ex Basilio.

Cap. 4.

ET si de iure appellationis ad episcopum Rom. in omnibus causis ecclesiasticis, cum necesse est, satis iam ex ipso canone sexto Synodi Nicen. ut haecenus ostensum est, constet, pergamus tamen alia adhuc appellationis testimonia grauisima, & illustria exempla producere: & in primis caput 9. concilij Chalcedonensis, quo sexcenti patres decretum de appellationibus in Nicena Synodo prius confirmatum, ac renouatum postea in Synodo Sardicensi, magna authoritate roborarunt. sed recitemus caput: Si clericus, inquit, aduersus suum vel alium episcopum habeat causam, apud audientiam Synodi prouinciae conqueratur. Si verò contra ipsius prouinciae Metropolitanum episcopum, episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergant ad dioceseos Primatem, vel ad Constantinopolitanam regiae ciuitatis sedem, ut eorum ibi negocium terminetur.]

Quo Synodus
Chalc. canonē
Synodi Nic. 6.
suo canone 9.
confirmauit
sine vlla ob-
scuritate &
ambiguitate.

Quia quaedam priuilegia, ut paulò antè dixi, Graeci ecclesiae Constantinopolitanae in concilio Chalcedonensi per dolum ex composito usurpare tentauerat, & honorem Primatus post Romanum Pontificem ei tribuere, quòd esset noua Roma, ut ex actione extrema perspicui potest, & Liberatus quoque ecclesiae Carthaginensis Archidiaconus in Breuiario causae Nestorianorum c. 13. testatur: idcirco canonem 9. Patres sanxerunt, in quo iubet, ut episcopus siue clericus Constantinopolitanam dioceseos, si lis ei cum Metropolitano fuerit, eligat, vtrum malit causae suae iudicem, principemne dioceseos, id est, Pontificem Romanum, an Patriarcham Constantinopolitanum. Hanc verò esse canonis huius sententiam, ratio ipsa ita conuincit, ut nemo dicere possit, obscure Patres aut ambiguè locutos esse. Etenim si canon nominatim de episcopo, siue clerico Constantinopolitanam dioceseos cauet, constat principem dioceseos, ad cuius tribunal & iudicium Synodus Chalced. eum mittit, qui cum Metropolitano prouinciae dioceseos Constantinopolitanae contendit, non posse Patriarcham Alexandrinum, neque Antiochenum intelligi, quia Diocesis Constantinopolitana non est illis patriarchis subiecta: nec vllum ex ijs, qui in Africa Primates sunt, & dicuntur, id est, episcopi primarum sedium, propter eandem causam. Relinquitur ergò, ut necessario intelligatur alius princeps dioceseos, cui subiectus sit Metropolita. prouinciae Con-

Constantinopolitanæ diœceseos: vt idem quoquẽ subiectus est Patriarchæ Constantinopolitano: is autem non est, neque esse potest alius, quàm princeps diœceseos vniuersalis, qui est episcopus Romanus, cuncti orbis, velut vnus diœceseos, princeps & rector. Etsi enim vnusquisque Patriarcha est princeps suæ diœceseos, vt Alexandrinus Alexandrinæ, Antiochenus Antiochenæ, & Constantinopolitanus Constantinopolitanæ: non tamen est princeps diœceseos absolutæ, vt est Romanus Pontifex, quæ est causa, cur in 6. canone Niceno nulli fines Pontifici Romano circumscripti legantur, vt alijs Patriarchis. Nè verò præposterè dictum esse putemus, quòd ei, qui cum Metropolitano prouinciæ Constantinopolitanæ diœcesis litigat, adire iubet Synodus ad principem diœceseos, id est, Papam Romanum, vel ad sedem Constantinop. cum potiùs videatur dicendum fuisse, vt adiret sedem Constantinopolitanam; vel, si ita mallet, adiret Pontificem Romanum, vt semper ad maiorem, sicut ratio postulat, velut per gradus ascenderetur: nè quis (inquam) præposteram collocationem putet, eum tenorem cogitemus, quem Magnus Nicolaus in epistola ad Michaelẽ, hunc canonem interpretans, & veluti huius collocationis atque ordinis rationem explicans, cogitauit. Sic enim ait, postquàm canonem recitauit: In quo, inquit, hic tenor obseruandus est, vt si videlicet clericus aut episcopus aduersus Metropolitanum habet querelam, & tanta vrgetur necessitate, vel si hoc graue non ferat, ybicunq; sit positus, Primatem diœceseos petat. Quòd si iuxta Constantinopolitanam urbem quisquam eorum constitutus, & solius præsidis eius iudicio velit esse contentus, petat eandem regiam urbem. Cùm enim dixisset, petat Primatem diœceseos: præceptum posuit eadem Sancta Synodus, regulamq; constituit: cùm verò diiunctiua coniunctione addidisset, aut sedem regię vrbis Constantinopolitanæ: liquet profectò, quia hoc secundùm permissionem indulsit. Deinde subiungit: Ergò saltem nunc non videtis, ad maiora semper esse properandum, quousq; gradatim peruenitur ad eam sedem, cuius causa, aut à se negotiorum meritis exigentibus, in melius commutatur, aut solius Dei sine quaestione referuatur arbitrio? Hæc Nicolaus. Explicatus est tenor illius canonis de adeundo Pontifice Romano, tanquàm summo, aut sede Constantinopolitana. Huic tenori causam præbuisse videtur illa Græcorum importuna insolentia & ambitio, qui in Pontificem Romanum se efferre volebant, idcirco præcipit Synodus, vt cui lis est cum Metropolitano, si ei molestum non est, adeat statim ad Pontificem Romanum, vt summum Principem diœceseos vniuersalis: aut certè, si mallet contentus esse iudicio sui Patriarchæ Constantinopolitani, adeat eum priùs, à quo rursus possit, si velit, Pontificem Romanum appellare: quod satis ex eo intelligitur, quod priùs dixit, ob eam quam diximus causam, eat ad Principem diœceseos, id est, ad Pontificem: & postea, vel ad sedem regię vrbis Constantinopolitanæ. Hęc verò causa ambitionis, quia nondùm nata erat, non est hic ordo

Quod in canone Chalced. conc. nihil sit præposterum, & si primo aspectu videtur esse.

Explicatio canonis Chalced. concil. ex Nicolao I.

ac tenor seruatus in epistola prima Victoris Pont. Sic enim, ait, in institutis legitur Apostolicis: Si quis putauerit se à proprio Metropolitano grauari, apud Patriarchâ siue Primatê diœceseos, aut penès vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ iudicetur Sedem. Eundem ordinem ac tenorem, ac eisdem verbis

Quarè nō sit seruatus idem ordo, siue colō locatio verborum in canone Chalced. in canone Niceno in epist. Iulij cap. 4.

Iulius Pontifex repetiuit in capitulo quarto ex Nicenis de appellatione capitulis, quæ idem Iulius in epistola contra Orientales, pro Athanasio posuit. sic enim ait: Si quis putauerit, se à proprio Metropolitano grauari, apud Primatem diœceseos, aut penès vniuersalis ecclesiæ Papam iudicetur. Primatem diœceseos vocauit hîc quemcunque Patriarcham, qui est suæ diœceseos princeps: quod ex eo intelligitur, quod subiungit: Aut penès vniuersalis ecclesiæ Papam, id est, Pontificem Romanum, qui cùm sit Papa vniuersalis ecclesiæ: consequens necessariò est, vt ille diœceseos, quem priùs dicit, non sit princeps vniuersalis diœceseos, sed priuatæ, sicut rursùs in canone Chalcedonensi ex eo, quod subiungit, Vel ad Sedem Constantinopolitanam: sequitur necessariò, vt princeps ille diœceseos, quem priùs dixerat, non priuatæ diœceseos princeps, cui non est subiectus Patriarcha Constantinopolitanus, sed princeps vniuersalis diœceseos intelligatur. Hæc notare volui propter eos, qui subtiliter & scrupulosè singula excutiunt. Si quem verò mouet, quòd singulari numero Synodus

Quomodo dicitur sit Pont. Rom. in Synodo Chalced. princeps diœceseos. De interpretatione absurda, & repugnante Græcorum Theodori Balsam. & Zonare, in canone concilij Chalced.

Chalcedonensis dixit, diœceseos, & non diœceseon: sciendum est, inquit idem Nicolaus primus, tantundem valere, quòd diœceseos dixit, ac si diœceseon dixisset. Plenæ, inquit, sunt sacræ scripturæ tali forma locutionis: vt illud, Fons ascendebat è terra, miles, locusta, rana pro fontibus, militibus, locustis, ranis, &c. Sed videamus Græcos interpretes canonum, dum adhuc aliena priuilegia suo Patriarchæ Constantinop. vindicare volunt, quemadmodum interpretati sint principem diœceseos, quem canon Chalcedon. concilij dicit, vt eorum absurda & absurda interpretatione magis adhuc reuincantur, qui contradicunt. Interpretabor Latine: Est, inquit Theodorus Balsamo, princeps diœceseon, vt mihi videtur, non quidem Metropolitanus singularis prouinciz, sed Metropolitanus totius diœceseos: diœcesis verò est, quæ multas prouincias in se habet: hoc autem priuilegium non viget hodiè. Etsi enim aliqui Metropolitanici dicantur principes, non tamen habent alios Metropolitanos in suis diœcesibus sub sua potestate. Quarè videntur fuisse illis temporibus alij principes diœceseon: aut esse quidem hos nunc, sed non habere priuilegia, quæ à canonibus illis tributa sunt. Hactenus Theodorus. Qui quoniam videbat, in hoc canone duos iudices Metropolitano Constantinop. diœceseos maiores in diœcesi Constantinop. declarari, vnum, quem principem diœceseos vocat: alterum Patriarcham Constantinopolitanum, nè illum, id est, Principem diœceseos, Romanum Pontificem interpretaretur, Patriarcham enim Alexandrinum, aut Antiochenum interpretari nō poterat, quia illis non est Cōstantinopolitana diœcesis subiecta, coactus est fingere, fuisse illis

illis temporibus, quibus Synodus Chalced. habita est, nescio quos principes dioceseon, qui præessent pluribus prouincijs, qui Metropolitanos, qui singulis prouincijs præerant, sub potestate sua infra Patriarcham haberet, qui iam aut non sint, aut eorum priuilegia non extent. Quis nõ videt, commentum esse hoc, ad quod compulsi sunt isti, nè veritatem confiterentur? nè, inquam, confiterentur principem dioceseos, quæ vna est totius orbis Christiani, esse episcopum Romanum successorem beati Petri, cui Deus oues suas, non has aut illas, sed quæcunque sunt, commisit? Interrogate, vos Magdeburgenses, Theodorum istum, quomodò hoc, quod ait, probet? aut in quibus canonibus, aut Synodis, aut historijs hoc reperiatur, quod somniat? aut, si vos illi opem ferre potestis, accurrite: producite testem, si quem habetis, quem ille reperire non potuerit. Sed videamus quid Zonaras, alter interpretes Græcorum canonum, dicat. interpretemur etiam Latine. Alij, inquit, exarchos, id est, principes dioceseon aiunt esse Patriarchas: alij Metropolitanos: sed melius est dicere, vocari Metropolitanos exarchos, id est, principes prouinciarum, iuxta canonem 6. Synodi Sardicensis: vt sit huius canonis sententia, qui iudicia distribuit: quòd cum episcopus episcopum, aut clericus episcopum ad iudicium vocat, tunc iudex est Metropolitanus, quem vocat exarchum, id est, principem dioceseos. cum verò episcopus cum Metropolitanò litigat, tunc iudicium ad Patriarcham Constantinopolitanum pertinet, qui quidem non est iudex omnium Metropolitanorum, sed eorum, qui sunt ei subiecti: non enim est iudex eorum, qui sunt Metropolitanì Syriæ, Palæstine, & Phœnicis, Aegypti nec hos ad iudicium suum trahet. Metropolitanì enim Syriæ, subiecti sunt Antiocheno foro: Metropolitanì Palæstinae, Hierosolymitano: Aegypti Metropolitanì, subiecti Alexandrino, à quibus ordinantur. Dicebantur alij præterea exarchi, id est, principes, vt episcopus Cæsareæ Cappadociae, Ephesinus, Thessalonicensis, & Corinthiorum, quibus ob hanc causam aiunt concessum esse priuilegium, vt ferant plures cruces in ecclesijs suis. Haec enim Zonaras. Nec hic exposuit, quis esset, præter Patriarcham Constantinopolitanum, ille alter exarchus, siue princeps dioceseos iudex Metropolitanì, cum quo episcopus vel clericus litem habet. non enim potest esse exarchus, siue princeps prouinciæ, hoc est, Metropolitanus: quia Metropolitanus non est subiectus Metropolitanò: neque potest esse, vt antè dixi, Patriarcha Antiochiæ, aut Alexandriae, neque exarchus Cæsareæ Cappadociae, aut Ephesi, aut Thessalonicens. vel Corinthiorum, qui etiam dicuntur exarchi, id est, principes, quisque suæ dioceseos. Restat igitur, vt necessariò intelligendus sit Pontifex Romanus. quod quidem nè isti confiterentur, maluèrunt absurda & repugnantia dicere. de quibus dici potest illud ex Euangelio Marci, quòd malè interpretantes canonem concilij Chalcedonensis, contra prouocationem ad Pontificem Romanum, à Synodo Chalcedonensi sancitam, falsum testimonium

*Commentum
Theodo. Bal.*

Phœnicis,

*Theodorus
Balsamon, &
Zonaras con-
monium*

*tra appella-
tio. ad Pont.
falsum testi-
monium dixer-
unt, & testi-
monia eorum
non sunt con-
uenientia.*

*Exempla pris-
ca prouoca-
tionis ad Pōt.*

*Testimonium
Cyprianum mul-
tiplex pro de-
creto appella-
tionis.*

monium dixerunt, & testimonia eorum non sunt conuenientia. Sed quid respondendum est ad auctoritatem illius constitutionis Leonis Imperatoris, quam nup̄r D. Ant. Aug. Ilerdensis episcopus, cum multis alijs plurimum Imperatorum, è Græco in Latinum nup̄r conuertit, & scholijs eruditius illustrauit, quam sanctionem ad Iulianum præfectum Imperator misit: in qua hunc ordinem iudiciorum sanxit, secundum sacros canones: vt prius accusatio fiat apud episcopum eius ciuitatis, in qua est reus: tum is, si suspectus est, apud Metropolitanum: sin verò iudicium Metropolitanus non placuerit ei, vocet reum ad Synodum, cui interfuit Metropolitanus cum tribus episcopis antiquioris ordinationis. deindè subiungit: Si verò se legedi existimauerit, prouocet ad illius prouinciæ beatissimum Patriarcham, atque ijs, quæ ipse iudicauerit, omninò p̄areat, perindè ac si eum ab initio iudicem elegerit. Nam contra horum, inquit, antistitum sententias non esse locum appellationi, à maioribus nostris constitutum est: quid, inquam, ad hanc constitutionem respondendum est? nè fortè cum in eam Magdeburgenses inciderint, aliquid auctoritatis contra veritatem se reperisse putent, vnde magis in errore suo hæreant, & alios in eundem errorem magis trahant. Respondemus satis excepisse auctoritatem Pontificis, cum Imperator in principio constitutionis dixit, se ordinem iudiciorum describere κατὰ τοῦτο ἰσχυρῶς θεσπίζουσα, id est, secundum sacra statuta, quibus quidem, decretum de appellationibus, confirmatum esse, satis supra demonstratum est, & adhuc demonstrabitur. Rursus cum ait Imperator, Sic à maioribus suis constitutum esse, illos sanè dicit, de quibus in primis gloriari poterat, quos historiæ testantur, summum honorem semper Pontifici Romano detulisse vt omnium ecclesiarum principi, Constantinum dico, Constantem, Valentinianum, Theodosium, Archadium, Honorium, Iustinianum, & tales alios: non autem Zenonem & Anastasium Eutychnianistas & alios similes: sub illis religiosis Imperatoribus episcopi Orientales, vt antea dixi, Pontificem Rom. appellârunt: Athanasius Iulium, Ioannes Chryf. Innocentium, Theodoretus Cyri, Leonem: vt postea Ignatius tertius Nicolaum primum, & S. Maximus Martinum: Quod si quis adhuc prisca tempora requirat, & exempla prouocationis ad Pontificem Romanum ex summa antiquitate repetita desideret, legat epistolam 4. beati Cypriani lib. 1. ex qua intelliget, Basilidem & Martialem Hispaniæ episcopos, propter crimè idolatriæ ex ecclesia eiectos, ad Stephanum Pontificem iure appellationis, vt videbatur, confugisse: non quidem, quod potentia & opibus externis, quæ erant exiguæ & tenues, neque gratia Imperatorum Valeriani & Galieni hostium nominis Christiani, Pontifex valeret, nè hîc, vt solent, Magdeburgenses cauillentur. Nihil verò refert, quod essent isti episcopi de idolatria notati & iustè eiecti, immò eò magis, quod volumus, efficitur, quod causæ suæ diffisi, iure appellationis, tanquam extremo perfugio vt cunquè vti voluerunt, si fortè possent hac via in opinionem catholicorum, apud

sum-

summum iudicem, & Christi Vicarium tam longè dissitum, per fallaciam irrepere, quod quidem euénit. Sic igitur ait Cyprianus: Neque rescindere ordinationem iure perfectam potest, quòd Basilides post crimina sua detecta, & conscientiam etiam propria confessione nudatam, Romam pergens, Stephanum collegam nostrum longè positum, & gestæ rei atq; veritatis ignarum fefellit, vt exambiret, reponi se iniuste in episcopatum, de quo fuerat iuste depositus, & quæ sequuntur. Satis declarat Cyprianus verbis ipsis, quibus vtitur, ad ius appellationis episcopos illos confugisse: siquidem rescindere, quod alius iudex fecerit, & reponere, quem alius deposuerit, vtrūq; horum non nisi iudici maiori conuenit: estq; hæc appellationis ratio, vt, sicut Vlpianus Iurisconsultus lege 1. de appella. ait, iniquitatem iudicantium vel imperitiam corrigat: licet nonnunquam (inquit) bene latas sententias in peius reformet: nec enim vtiq; melius pronunciat, qui nouissimus sententiam laturus est, sicut hîc per surreptionem, quam vocant, contigit. Eodè pertinet, quòd in eodem libro proxima superiore epistola ad Cornelium Pontificem Romanum Felicissimus, & alij cum eo pseudoepiscopi ab hæreticis facti, & à beato Cypriano de sententia concilij plurimorum episcoporum damnati, quasi freti iure prouocandi ad principalem cathedram, vt idem Cyprianus in eadem epistola Romanam vocat, ad Cornelium confugerunt, iudicium episcoporum Africæ declinantes. Aliud præterea exemplum appellationis vetustum, id est, annis ferè post Christum natum quadringentis editum, & memoriæ nostræ ante annos nongentos à Gregorio Turonensi proditum est lib. 10. de rebus Francorum c. 30. de Briccio episcopo: cui crimen (inquit) adulterij est impactum à ciuibus Turonicis, expulsosq; eo, Iustinianus episcopus est ordinatus: Briccius verò se ad Papam vrbis dirigit: Iustinianus aut post eum profectus, apud Vercellensem ciuitatem obiit. Turonici iterum malignantes, Armentium statuerunt. Briccius verò 7. annis apud Papam degens, idoneus inuentus à crimine, ad vrbem suam redire iussus est. & lib. 2. cap. 1. idem Gregorius, quò magis Briccium appellasse Pontificem, ex ipso actore hortatu Turonensium reum profecuto, intelligamus, hæc scribit dixisse Turonenses ei, quem loco Briccij episcopum suffecerant: Vade post eum, & exerce negocium tuum: quia si eum profecutus non fueris, ad nostrum contemptum, humiliaberis. At Briccius episcopus Romam, inquit, veniens, cuncta, quæ pertulerat, papæ refert. Et paulò post: Septimo, inquit, anno regressus à Roma, cum auctoritate Papæ illius Turonos redire disposuit. Extat præterea epistola Orientalium ad Symmachum Pont. Rom. quem illi ante annos amplius mille aduersus Acacium Patriarcham Alexandrinum, Eutyichis sectatorem, à Pontifice Rom. anathema factum, obtestantur & appellant, vt accurrat. Acacius enim eos, qui communionem eius vitabant, in exilium mittebat, & varijs modis vexabat. An hæc opis imploratio non satis probabat, esse omnibus læsis prouocationem ad Pont. Romanum? Rursus, qui cum Eutychia-

*Testimonium
Gregorij Tu-
ronensium pro de-
creto appell.*

*Testimonium
epistola Ori-
entalium pro
decreto de ap-
pell.*

tychianis licet inuiti communionem habebant, nè ecclesias derelictas lupis proderet cogerentur, idq; apud Pontificem excusabāt, vt à se hac ratione communionem anathematis deprecarentur, nõne hoc ipso iudicem eum primum agnoscebant: immò totum etiam orbem subiectum ei esse confitebantur: sic enim scripserunt: Non ignoras oues Christi per totum habitabilem mundum creditas tibi pascere, qui cum beatissimo ac doctissimo Paulo clamas nobis subiectis tibi: Non enim dominamur vobis in fide, sed cooperamur in gaudio. Præterea huic priscæ & ab apostolis traditæ consuetudini, Romanum Pontificem in maioribus causis ac iudicijs appellandi, Eusebius quoque Emesenus testimonium præbet, teste Socrate libr. 2.

2. Cor. 1.

Testimonium
Socratis pro
decreto de appellationib.

c. 11. sic enim ait: Eusebius verò cum ea quæ volebat, perfecisset, legationem ad Iulium Romanum episcopum misit, obsecrās, vt ipse iudex in causa Athanasij esset, & ad se litem hanc aduocaret. Dicant nobis Magdeb. si sciunt, quo iure & autoritate, hoc Eusebius Emesenus ab episcopo Romano petebat, nisi iure & autoritate consuetudinis à Sanctis Apostolis institutæ ac traditæ? Rursus idem Socrates eodem libro, c. 15. Iulio igitur Rom. causas quisque suas exponunt: ex istis autem erant Paulus Constantinopolitanus patriarcha, & Athanasius Alexandrinus, ex ecclesijs suis ab Arianis eiectione subiungit deinde Socrates: Ille autem (Iulium dicit) propter prærogatiuum ius ecclesiæ Romanæ, (hoc enim significat προνομιον) literis liberè scriptis eos munivit, & ad Orientem misit, vt lo cum cuiq; suum restitueret, & eos, qui episcopos perulauter è sedibus suis eiecerant, increparet. Si ad ius prærogatiuum ecclesiæ Romanæ pertinebat, auctore Socrate, vt episcopos Orientis iniquè pulsos Iulius reuocaret, ergò ad eum pertinebat iudiciũ appellationis, & potestas iniquitatẽ iudicantiũ corrigendi, qui est vsus necessarius appellandi, vt Vlpianus ait. Iam quod dixit hoc loco Socrates, χήρωσι, id est, munivit, ad illud planè retulit, quod Dominus Petro madauit κτηρίων, id est, firmare fratres. iniquè enim motos, in gradu suo reponere, quoddam firmare est. Extat præterea aliud ex eplũ grauisimũ, Põ-

Testimonium
Theodorati
pro decreto de
appellation.

tiñicè Romanum appellandi, in epistola Theodoretĩ episcopi Cyri eruditissimi, ad Leonem primum. Recitemus Græcè ad maiorem auctoritatem: εἰ παῦλος τῆς ἀληθείας ὁ κήρυξ ἢ τοῦ πανηγύρι πνεύματος σάλλινξ πρὸς τὸν μέγαν ἔδραμε πέτρον ὡς τοῖς ἐν ἀντιοχείᾳ περὶ τῆς κατὰ νόμον πολιτείας ἀμφισβῆ-
τούσι παρ' αὐτοῦ κομίσαι τῆν λύσιν, πολλῶ μάλλον ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς καὶ σμικροὶ
πρὸς τὸν ἀποστολικὸν ὑμῶν τρέχονεν θρόνον, ὡς παρ' ὑμῶν λαβεῖν τοῖς τῶν ἐκκλησι-
ῶν ἔλκεσι θεράπειαν. διὰ πάντα γὰρ ὑμῖν τὸ πρωτεύειν ἀρμόττει πολλοῖς γὰρ ὁ ὑμέ-
τερος θρόνος κοσμεῖται πλεονεκτήμασι· τὰς μὲν γὰρ ἄλλας πόλεις ἢ μέγεθος ἢ κάλ-
λος ἢ πλῆθος τῶν οἰκητόρων κοσμεῖ, ἐνίασ δε τούτων ἐξερημένασ πνευματικά τινα
λαμπρύνει χαρίσματα, τῆ δὲ ὑμετέρα φορὰν ἔδωκεν ἀγαθῶν ὁ τῶν ἀγαθῶν χορη-
γός· ἢ γὰρ αὐτῆ πασῶν μεγίστη καὶ λαμπρωτάτη καὶ τῆσ οἰκθμένησ προκαθημένη
καὶ τῶ πλῆθει τῶν οἰκητόρων κυμαίνεσα. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν νῦν κρατοῦσαν
ἡγεμον

ἡγεμονίαν ἐβλάστησεν, καὶ τῆσ' οὐκείας προσήγορίας τοῖσ' ἀρχομένοισ' μετέδωκεν. κοσμοῦ δὲ αὐτὴν διαφερόντως ἡπίσις, καὶ μάρτυσ' ἀξιοχρεῖωσ' ὁ θεὸσ' ἀπόστολοσ' βοῶν, ὅτι ἡπίσις ὑμῶν ἐπαγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. Repetā hīc interpretationē ex libro meo 3. de dogmaticis characteribus: Si Paulus, inq̄t, p̄dicator veritatis, & spiritūs sancti buccina ad Petrum accurrit, vt ijs, qui Antiochiæ de viuedo secundū legē Moisis disceptabāt, quæstionē expeditā ac solutā ab eo ferret, multo magis nos, qui pusilli sumus, ad solū apostolicū accurremus, vt à vobis medicinā vlceribus nostris feramus: siquidē vobis cōuenit, in omnibus rebus primas tenere. vestra enim sedes multis p̄rogatiuis ornata est. nā cæteras ciuitates vel amplitudo, vel pulchritudo, vel ciuium frequentia decorat: aliquæ verò, quæ his carent, ex quibusdam gratis spiritualibus splendore & dignitatē habent: vestræ verò Ciuitati vberissimam copiā bonorū ipse dator bonorum largitus est: est enim ipsa omnium amplissima, splendidissima, & orbi p̄æidet: p̄terea ipsa principatum Imperatoriū profudit: ac nomen suum, id est, Romanū, cum ijs, qui in ditione eius sunt, cōmunicauit: fides verò p̄cipuē eā ornāt. Testis est Paulus, qui clarissima voce ait, Fides vestra annunciat in vniuerso mundo. & nē totam epistolam Latine vertam, ad extremum ferē sic ait: ἐγὼ δὲ τοῦ ἀποστολικῆσ' κούθρον περιμένα τὴν ψῆφον, καὶ ἰκετέω καὶ ἀντιβολῶ τὴν σὴν ἀγιότητα ἐπαμύναί μοι: τὸ ὄρθον ὑμῶν ἐπικαλῆμένω κριτήριον, καὶ κελύσαι δραμῆν πρὸσ ὑμᾶσ', ἕπιδέξαι με τὴν διδασκαλίαν τοῖσ' ἀποστολικῆσ' ἴχνεσιν ἐπομένην. Ego verò (inquit) suffragium Sedis Apostolicæ expecto, & supplex oro atq; obsecro sanctitatem vestram, vt ea me, tribunal vestrum rectū ac iustū appellansem, defendat & protegat: iubeatq; vt ad vos accurram, & doctrinam meam vestigijs apostolicis insistentem ostendam. Iam hīc verbo etiam proprio appellandi, vsus est Theodoretus, & eodem, quo Lucas in Actis, cum Paulus dixit Festo, Cæsarem appello: & Festus inquit, Cæsarem appellāsti? ad Cæsarem ibis. vtrobiq; enim est verbum ἐπικαλῆν, quod propriē significat appellare. Deindē orare Pontificem, vt reo iubeat ad se accurrere, id est, iudicium suum adire: quid aliud est, quàm orare, vt ratū habeat, quod eum appellauerit? Quid hīc cauillari, aut quomodò hoc testimoniū Magdebургenses eludere poterunt? an dicturi iam sunt, quòd illius temporis episcopi ecclesiarum Orientis, ante mille centum & ampliùs annos, non tulissent tales epistolas Pontificum, in quibus decretum de appellando Pontificem fertur? Sed videamus quid ad extremum epistolæ dicat, τὴν γὰρ ὑμετέραν προσμένω ψῆφον, καὶ κελύσῃτε τοῖσ' καταψήφισαμένοισ' ἐμμεῖναι ἐμμενῶ, καὶ οὐδενὶ ἀνθρώπων ἐνοχλήσω λοιπὸν, ἀλλὰ μενῶ τὸ ἀκλινὸσ' τοῦ θεοῦ καὶ σωτήροσ' ὑμῶν κριτήριον. Vestram enim, inquit, sententiam expecto: quòd si sententiæ eorum, qui condemnarunt, acquiescere iusseritis, acquiescam, nulli deinceps futurus molestus: quin potius expectabo incorruptum Dei & Saluatoris nostri tribunal, summum in terris iudicem, Episcopum Romanum

Theodoretus
verbo proprio
appellandi vsus
ἐπικαλῆν,
cum de pronos
cacione ad
Pont. Roman.
scribit.

num planè confitetur eruditissimus auctor, & in scripturis sanctis valde exercitus, & in earum interpretatione magna cum laude, & non mediocri omnium nostrum utilitate versatus. Hæc illius seculi, in ecclesijs Orientis, de summa auctoritate episcopi Romani, & de consuetudine à sanctis Apostolis instituta eum appellandi in maioribus causis, vt de episcoporum dānatione, de integritate fidei, & sana doctrina, ac veritate dogmatum. Ac cursus idem Theodoretus ad Renatū presbyterū ex collegio fratrum, quos nunc Cardinales vocant, sic de eadem causā scripsit: ἐγύμνωσαν μὲν ἱερῶσύνῃσιν. ἐξελάνθησι δὲ πόλεων, οὐδὲ τὸ γῆρας αἰδεθέντες, οὐδὲ τὴν πολιὰν ἐν εὐσεβείᾳ τραφεῖσαν. διὰ τοῦτο τὴν ὑμετέραν ἀγιοσίνην παρακαλῶ πείσαι τὸν ἀγιώτατον καὶ ὁσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆ ἀποστολικῆς χρῆσθαι ἐξουσίας, καὶ εἰς τὸ ὑμέτερον ἀναδραμεῖν κελύσαι σωτήριον. ἔχει γὰρ ὁ πανάγιος θρόνος ἐκείνος τῶν κατὰ τὴν οἰκουμενὴν ἐκκλησιῶν τὴν ἡγεμονίαν διὰ πολλὰ καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὅτι αἰρετικῶσιν μεμένει κεδυσωδίασ ἀμύητος, καὶ οὐδεὶς τανατῖα φρονῶν εἰς ἐκείνον ἐκάθισεν, ἀλλὰ τὴν ἀποστολικὴν χάριν ἀκράτος διεφύλαξεν, τὰ γὰρ παρ' ὑμῶν κριθήσόμενα εἰρξόμενα ὅποια ἂν ἢ τῆ ὑμετέρας δικαιοκρισίας βαρροῦντες. καὶ ἀξιούμεν ἀπὸ τῶν ἐγγράφων κριθῆναι. πλείω γὰρ ἢ τριάκοντα σωτήρια βιβλίασ. Nudârunt me (inquit) sacerdotio, eijciuntq̄ ex ciuitatibus, nec senectutem reueriti, neque canitiam in religione pietatis nutritam. Quamobrèm deprecor te, vt sanctissimo Archiepiscopo (Leonem dicit) suadeas, vt Apostolica auctoritate vtatur: iubeatq̄ ad vestrum concilium adire: tenet enim sancta ista sedes gubernacula regendarum cuncti orbis ecclesiarum, cūm propter alia, tum quia semper heretici fœtoris expers permanfit: nec vllus vnquam, qui contrarium sentiret, in ea fedit: quin potiùs Apostolicam gratiam puram custodiuit, (illam gratiam dicit inuiolatæ fidei, pro qua Dominus rogauit, cūm dixit beato Petro, Ego rogavi pro te Petre, vt non deficiat fides tua.) Quare (inquit) quæ ab isto vestro Tribunali proficiscētur, qualiacumque erunt, iudicij vestri integritate confisi, amplectemur: oramusq̄ vt ex ijs, quæ hætenùs scripsimus, iudicemur. scripsi enim libros amplius 30. Quis ista legat, quæ grauisimus & tantæ antiquitatis auctor, de potestate episcopi Romani scripsit, vt erat omnium ecclesiarum illius temporis per Orientem sensus, qui non intelligat, nisi planè sit sine intellectu, quàm sint Magdeburgenses ac reliqui Luterani obdurati fallacia peccati, vt de quibusdam Apostolus ait, & quàm sint cæci, propter cor malum discedendi ab ecclesia, & extra eam parmanendi, ac ijs facti similes, de quibus idem Apost. scriptum esse dicit, Dedit eis spiritum cōpunctionis, oculos, vt non videant, & aures, vt non audiant vsque in hodiernum diem, Spiritum enim compunctionis vocauit hoc loco scriptura πῶς περὶ τὰ χεῖρα νῦν, vt beatus Cyrillus notauit, vt sit huiusmodi spiritus compunctionis, cūm quis id tantum, quod falsum est, attendit: & eò intendit oculos, vbi non vident lucem: Hoc enim faciunt magistri Luteranorum, duces cæcorum,

Luc. 22.

Hebr. 3.

Act. 28.

corum, vt ampliùs in errore suo proficiant. semper enim quærūt, quomodo, quæ clarissima sunt, ridiculis cauillationibus eludant, vt illud, quod in Irenæi Latina interpretatione legūt in 3. lib. cùm ait, Ad hanc enim ecclesiã (Romanam dicit) propter potentiorẽ principalitatem necesse est omnẽ conuenire ecclesiam: pro quo Theodoretus dixit *ἡγεμονίαν*, quo verbo præsidem ecclesiarum cuncti orbis episcopum Rom. apertè confessus est, sicut Dionys. Areopag. hierarchiæ Mosaicæ *ἡγεμόνα*, id est, præsidẽ vocat Moisen, & scriptura sancta *ἡγεμόνας* vocat præsides, vt iam ridiculum sit & fatuum, *ἡγεμονίαν* sine potestate Pontifici tribuere, vt nupèr patronus Molinæ *ἡγεμονίαν* quoquẽ solam dignitatem significare aiebat, vt Pontifici derogaret. Sed præducamus adhuc alios testes, & quidem fidei nostræ inimicos, quò magis eis credendum sit. Sic enim scribit Amianus Marcellinus ethnicus libro 15. de Athanasij damnatione, ab Arianis ad voluntatem Constantij Imperatoris facta. Hunc (Athanasium dicit) per subscriptionem abijcere sede sacerdotali, paria sentiens cæteris, iubente principe, Liberius monitus perseveratè renitebatur, neque visum hominem, nec auditum damnare, nefas vltimum sæpè exclamans, apertè scilicet recalcitrãs imperatoris arbitrio: id enim ille Athanasio semper infestus, licèt sciret impletum, tamẽ autoritate, qua potiùtur æternę Urbis episcopi, firmare desiderio nitebatur ardenti. Edisserant nobis Magd. quæ ista tanta autoritas episcopi Romani erat tunc, sine qua, cassa & infirma erat episcopi damnatio, licèt in Synodo episcoporum facta: quæ, inquam, autoritas, nisi summa & prima, in qua cæterorum episcoporum autoritas, tanquàm in petra ecclesiæ à Christo posita, penderet, & niteretur? Ergò Arianus Imperator, & Liberij episcopi Romani inimicus, damnationem Athanasij, quam vehemèter cupiebat, licèt à multis episcopis factam, sine autoritate tñ Pontificis irritã esse iudicauit: & vnus M. Luterus, plebeius & Monachus apostata, non se potuisse à Leone X. ecclesiarũ cuncti orbis præside, de hæresi damnari, miseris Germanis persuaferit? Si Imperator Constantius cum episcopis suis Arianis, non credebat posse Athanasium post damnationem appellare episcopũ Romanum, & absolui, & irrita atque infecta fieri, quæ factã in eum essent, quorsum Liberium ad assentiendum & firmandum damnationis sententiã cogere volebat? Deindẽ quòd Amianus episcopos Romanos, æternæ urbis episcopos vocauit, videtur mihi non propter extruções parietinas & cæmentinas dixisse, quas sciebat vir prudens temporis tandẽ vetustate consumi, sed quã à Christianis audierat, (siue crederet, siue non, nihil refert) portas inferni aduersus ecclesiam Romanam, non posse præualere, vt iam

*Testimonium
Amiani Mar-
cellini pro de-
creto de ap-
pellatio.*

*Plus author
gentilis de po-
testate episco-
pi Roma. ex
euangeliõ, licèt*

*ei non crede-
ret, didicit,
quam Lute.*

*Testimonium
Praxea hære-
tici pro decre-
to de appel.*

*1. Thes. 5.
Quæ sint lite-
re pacis, siue
pacificæ.*

mo, & aliàs inquietus, & de iactatione martyrij inflatus, ob solum & sim-
plex & breue carceris tædium, quandò, etsi corpus suum tradidisset exurè-
dum, nihil profecisset, dilectionem Dei nõ habens, cuius charismata quoq;
expugnauit. Nam idem tunc episcopum Romanum, agnoscentem iam p-
phetias Montani, Priscæ & Maximillæ, & ex ea cognitione pacem ecclesijs
Asiæ & Phrygiæ inferentem, falsa de ipsis prophetis & ecclesijs eorum asse-
uerandò, & præcessorum eius autoritates defendèdo cogit, & literas pa-
cis reuocare iam emissas, & à proposito recipiendòrum charismatum con-
cessare. Hactenus Tertull. Irrepserat principiò credulitas in mêtèm Ponti-
ficis ex falsa relatione, quasi veræ essent istorum prophetiæ, donèc narran-
te Praxea rem ipsam, p charisma discretionis spirituũ cognouit Pontifex,
non esse istorum prophetias ex ijs, de quibus Apost. dixit: Prophetias noli-
te spernere. ex quo factum est, vt Pontifex, qui ad ecclesias Asiæ & Phrygiæ
litteras pacis prius miserat, postea reuocaret: Erant enim & dicebantur lite-
ræ pacis, quibus episcopus Rom. approbabat ecclesiarum, ad quas eas mit-
tebat, fidem, communionem, ac societatem. Exemplum huiusmodi litera-
rum, est epistola 40. Leonis ad Anatolium Constantinopo. Gaudemus (in-
quit) in Domino, & in dono gratiæ ipsius gloriamur, quia sicut dilectionis
tuæ literis & fratrum nostrorum, quos Constantinopolim miseramus, re-
latione cognouimus, sequacem te euangelicæ eruditionis ostendis, vt per
sacerdotis probabilem fidem meritò præsumamus, quòd tota ecclesia ei-
dem credita, neq; rugam cuiusquam sit erroris habitura, neq; maculam: &
paulò pòst: Societatem dilectionis tuæ amplectimur. & in fine, Casterium
presbyterum, Patricium & Asclepiadem Diaconos, qui ad nos tua scripta
detulère, cum epistolis nostris emisimus, indicâtes nos, vt suprâ diximus,
de Constantinopolitanæ ecclesiæ pace gaudere: cui hanc curam semper im-
pendimus, vt eam nulla velimus hæreticorum fraude violari. hinc rursus
edisserant nobis Magd. quas autoritates præcessorum episcopi Rom. iste
Praxearum, alioquì hæreticus, defendebat, vt Pontificem ad reuocandas lite-
ras pacis in Asiã missas impelleret: aut cur non ad Patriarchã Antiochię, ec-
clesiarum Orientis Primatem, non est profectus Praxearum, vel ad episcopos
Asianos, quos canon Synodi Constantinopolitanæ secundus, quæ ad Asia-
ticas dioceses pertinent, gubernare secundùm canonem Nicenum iussit?
quam aliam causam interpretari possunt, præterquam primatum episcopi
Romani, qui ecclesijs cuncti orbis præsidebat: ita vt quauis hoc ceteri epi-
scopi, quisq; per diocesim suam, curare deberent, per eos tamen ad vnam
beati Petri sedem vniuersalis ecclesiæ cura cõflueret, & nihil vsquam à suo
capite dissideret. Quòd si ante mille trecentos annos, tantæ fuerant in ec-
clesijs Asiæ & Phrygiæ autoritates antecessorum episcopi Romani, vt ex
hoc loco Tertulliani intelligere licet, vt episcopus Romanus, qui tũc erat,
pacem illis daret aut adimeret, id est, communionem cõcederet aut inter-
diceret, fidem earum probando vel improbando, ergò simul erat, vel te-
stimo-

timonio Praxeæ & Tertulliani, ea authoritas, vt ad eum quoque pertine-
 ret, vt si qui episcopi aliter per dioceses suas iudicarent, eorum iniquita-
 tem aut imperitiam episcopus Roma. corrigeret, qui est, vt sæpè diximus,
 vsus appellandi necessarius: altera enim authoritas ab altera sciungi nõ po-
 terat, quia nec altera sine altera expediri. Quòd verò Tertullianus dixit
 hìc, Praxeam istum hæresim Romæ intulisse, secundum errorem suum
 dixit: Fuit enim Montani sectator, qui noua charismata amētium prophe-
 tarum in ecclesias introducere voluit, quem eruditissimè sanctus Epipha-
 nius confutauit. Sed quia longum est, immò propè infinitum, velle omnia
 huius loci propria persequi, vt testimonia & exempla prouocationis ad
 Pontificem magnus Basilius tandem finiat, repetā ex epistolis eius ea, quæ
 in libro 3. de dogmaticis characteribus verbi Dei, cum de summa potesta-
 te Pontificis scriberem, attuli. Vt enim cum Apostolo dicam, eadem scribere
 mihi quidem non est pigrum: ijs autem qui decretum de appellatio-
 nibus negāt, necessarium. Scribens ergò ad Athanasium, Visum est, inquit,
 consentaneum, scribere ad episcopum Roman. vt videat res nostras, & iu-
 dicij sui decretum interponat: vt quia difficile est, aliquos indè de concilij
 sententia mitti, ipse authoritatem rei tribuat delectis viris, qui laborem
 quidem itineris perferre possint: lenitate verò ac facilitate morum, tum
 etiam commoda & prudenti oratione eos, quī à via recta deflexerunt, mo-
 nere: quib; acta concilij Ariminensis secum ferant, ad ea rescindendum quæ
 violentè illic acta sunt. Si, vt veteres iurisperiti tradunt, ad hunc vsum
 prouocatio est necessaria, vt iniquitatem iudicantium vel imperitiam cor-
 rigat, qui ecclesias Orientis visitandi, habendi in eis Synodos, decreta fa-
 ciendi, & hæreticorum violentè ibi acta rescindendi authoritatem episco-
 po Romano tribuit, an non simul ab alijs episcopis & ecclesijs ad episco-
 pum Romanum & ecclesiam eius, prouocationem esse confitetur? Illud
 autem obseruandum est, in eiusmodi literis, quas dicit, ad episcopum
 Roman. scribendis, secutum fuisse canonem 7. concil. Sardicensis, qui est
 de prouocatione ad episcopum Romanum, & de presbyteris ab eo mit-
 tendis cum authoritate Pontif. ad renouandum iudicium, si videatur, &
 hoc ab eo impetretur. Rursus idem Basilius in epistola ad Occidentales, sic
 ad Pontificem Roman. scribit: Obscramus itaque vos, si Dominus permi-
 serit, vt tutè ad nos venire liceat, nè pigeat nos visitare: aut si hoc benefi-
 cium in aliud tempus reseruat, qui vitam nostram sapièter moderatur, scri-
 bite, quæ ratio consolandi eos, qui malis premuntur, & ea corrigendi, quæ
 quassata sunt, à vobis scribi postulat, multiplex enim quassatio ecclesie fa-
 cta est, quæ nos vehementer affligit. Nec auxilium aliundè expectamus,
 nisi Dominus opera vestra, qui fideliter ei seruitis, curationem nobis ad-
 hibuerit. Sic verò visitare & quassata curare, bonis pastoribus tribuit pro-
 pheta Ezech. Quid igitur aliud est, auxilium curandi quassationem eccle-
 sie, ab hæreticis tãquam à lupis illatam, ab episcopo Romano, velut à pri-
 mo

Philip. 3

mo & vniuersali pastore petere, nisi ad eū prouocare? Ac paulò post petit idem Basilius à Pontifice, vt Eustachium, Apollinarium, & Paulinum hæreticos declaret, vt deinceps ab omnibus catholicis vitentur. Et quia Liberius Pont. cum collegis suis Eustachium antea absoluerat, & restitui iusserat, qui postea mutatus, ad vomitum reuersus erat, petijt nomine catholicorum à Felice Liberij successore, vt scriberet rursus ad ecclesias Orientis, quibus de causis antea receptus fuisset: & quemadmodum mutatus postea, gratiam, quam consecutus esset, amississet. Et quid hoc aliud erat, quam ab ijs, qui Eustachium, tanquam à Liberio cum collegio fratrum ritè prius absolutum, & in communionem receptum, iniquè post amissam gratiam prouocare, vt iniquitatem & imperitiam iniquè iudicantium corrigeret. hic enim est vetus vsus appellandi. Rursus idem Basilius in epist. ad Transmarinos, (sic enim vocat nunc Occidentales, id est, episcopum Romanum, cum collegis suis) eorum opem implorans, postquam statum rerum ecclesiasticarum exposuit: Cùm, inquit, sic res nostræ habeant, consentaneū erat pro vestra in nos charitate, viros aliquos probatos ad nos mitti, qui nos ægrotantes visitarent: & literas ad nos crebrò dari, tum ad voluntates nostras confirmandas, tum ad corrigendum errata. nec enim negamus, multis nos lapsibus obnoxios esse, vt qui homines simus. Deindè subiūgit: Sed quia hætenus fratres, quæ nobis debebatis, omiſsa sunt, siue quia non aduertistis, quod vos decebat: siue quia nos visitatione vestra indignos iudicatis, aliorum in nos criminationibus anticipati, ecce, inquit, nos principium scribendi facimus, & criminationes nobis illatas confitemur, parati à vobis examinari, modò velint ij ipsi, qui nos contumelijs vexant, in conspectum vestrum venire. Si vobis præsentibus conuicti erimus, erratum nostrum agnoscemus: & vos post examinationem veniam à Deo feretis, & accusatores nostri remunerabuntur, quòd si nos ante examinationem condemnaueritis, nobis quidem nulla fuerit facta iniuria præter iacturam nostræ vobiscùm amicitie ac societatis, quæ apud me maximæ æstimationis est: ac idem ipsum damnum vos facietis nobis amissis, & euangelio repugnare videbimini, cùm ait: Nūquid lex iudicat hominem, nisi audiat & cognoscat, quid faciat? Hætenus Basilius. Cùm ergò queritur Basilius, quòd falsis eius accusationibus Pont. Rom. credidisset, postulatq; vt maiore cura causam recognoscat, ac præsentibus accusatoribus reum examinet, an non confitetur palàm, esse quidem ab alijs prouocationem ad Pontificem, ab eo autem ad alium non esse? Etenim si esset, quod per anticipationem falsæ opinionis ex calumnijs accusatorum conceptæ, factum à Pontifice queritur, non à Pontifice, sed ab alio corrigi postulasset, qui est, vt sæpè dixi, vsus appellandi vetus, & à ratione dictatus, & à iurisconsultis traditus. An Martinus Luterus aliquid simile fecit, cùm se à Leone X. damnatum esse querebatur? petijt: ne ab eo, vt audiretur? promisit agnoscere errata sua, si coràm

con-

*Basilius.**Ioan. 7.*

conuictus esset? Minimè. cur ità? nisi quia nō agnoscebat Pontificem primū iudicem: vnde maluit, vt hæreticus, iudicio suo cōdemnari, quàm iudicio ecclesiæ Romanæ stare. Cū ergo ius Apostolicum Pontificem Romanū, vt primum ac summum in terris ecclesiasticum iudicem, appellandi, ratione æquitatis naturalis dictante, idè institutum sit, vt, sicut ait B. Anacletus, qui iniuste opprimuntur, iuste fulciatur, necesse erat, vt qui beato Petro iubebat, & in eo successoribus eius, vt fratres suos, qui episcopi in primis accipiendi sunt, firmaret ac fulciret, omnibus eum appellandi faceret potestatem. Etenim si natura sagax & prouida, vt Philosophi tradunt, non deficit in necessarijs, multo magis author naturæ, si beato Petro & successoribus eius firmandi ac fulciendi potestatem dedit, in ijs, quæ ad eam potestatem vtendam necessaria erant, debuit non deesse. alioquò quo modo, quod Dominus iusserat, id est, firmare fratres, episcopus Romanus beati Petri successor exequi potuisset? quo modo, inquam, nisi ius ad eum confugiendi, cū necesse esset, omnibus fratribus dedisset? Sicut enim, vt Iacobolus iurisconsultus ait, cui data est iurisdictio, ea quoq; cōcessa esse videntur, sine quibus iurisdictio explicari nō potest: sic etiam ratio postulat, vt cui data est potestas firmandi alios, quos opus sit erigi & sustentari, huic concessa sit iurisdictio: & alijs potestas appellandi eum, id est, ad eum confugiendi, quia neq; potestas sic firmandi, sine iurisditione expediri potest, nec explicari: nec ista iurisdictio ad firmadum & erigendum, sine potestate eum appellandi, id est, ad eum confugiendi. Quomodò igitur decretū appellationis ad sedem Rom. nec illi tempore Pontificum Apostolicorum, vt isti dicunt, neq; veritati congruebat? quod quidē non solum ex ratione naturali ortum ducit, sed necessitate connexi, ex euāgelio profectum esse, facile concludere potest, qui ea, quæ superiore libro de ecclesia super Petrum fundata scripsimus, cōferre sciat. Deniquè priscorum temporū esse, id est, Apostolicæ institutionis decretum hoc, satis hoc tertio libro grauissimis testimonijs & exemplis magnorū conciliorum Niceni & Chalcedonenfis, ac veterū authorum, ostēsum est. Nè verò hoc ius appellationis ad sedem Rom. aut ambitiosum & superbum, aut violentum, aut imperiosum esse hæretici calumniantur: considerent, quanta moderatione & æquitate temperatum sit. Repetam enim iterū, quæ Pontifex Anicetus de eo scripsit: Si autē, inquit, propter nimiam lōginitatem, aut temporis incōmoditatē, vel itineris asperitatem graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit, tūc ad eius Primatē causa deferatur: & penes ipsum, huius sanctæ sedis auctoritate, iudicetur. Desinant igitur Magd. blasphemare quod ignorant, cū falsò tradunt, decretum de appellationibus in epistola Sixti, non cōgruere tempore, neq; veritati: per quos via veritatis, sicut ait scriptura, blasphematur, qui in auaritia fictis verbis de miseris Luteranis, quos decipiūt, negotiantur, quibus iudicium iam olim nō cessat, & perditio eorum nō dormitat. Qui dum nolunt esse in ecclesia vnū ducem vniuersi gregis Christi,

Qq nolunt

2. Pet. 2.

nolunt esse in ea optimum statum monarchiæ, quam docuit Moysen Dei sermo, Philosophos ratio, pecudes ipsa natura. Quanto ergo simpliciores & meliores eis sunt, vt in alios istorum similes B. Cyprianus scripsit, brutæ pecudes & muta animalia, & cruenti licet ac furenti inter gladios atq; inter arma, prædones? Præpositus illic agnoscitur, & timetur, quem non sententia diuina constituit, sed in quem factio perditæ & nocens caterua consentit. Hæc ille ad Puppianum. Hactenus responsum sit ad ea, quæ ex Synodo Carthagin. in decretum de appellationibus, quod in epistolis Pontifici Apostolicorum frequens est, & in Primatum Pontificis à Magdeb. obiecta sunt. quæ, quantum satis visum est, refellimus, & nostra confirmauimus. Non enim fuit nobis, ppositum, omnia hæc de potestate Pontificis, immò neq; multa scribere, nè quis plura hæc requirat. Scripserunt multi multos de ea re libros, ac nos etiam iam pridem libros tres non magnos, quos ex verbo Dei, quod isti semper iactant & inclamant, contexui: & alia quædam in libro tertio de Dogmaticis characteribus verbi Dei, præter illa, quæ libro etiam superiori Magdeburgensibus eodem pertinentia responsa sunt. Respondeamus deinceps ad alia crimina.

Responso de pulsus, ante iudicium restituendis: Quomodo decretum Euaristi illi seculo et veritati conueniret secundum æquitatem naturalem, et ecclesiæ catholicæ doctrinam, et secundum legem præcorum Imperatorum, quam ecclesia à principio approbavit et recepit: et quid de legibus seculi iustis ab ecclesia recipiendis Sixtus Pont. scripserit. Item de epistola canonica Cyrilli ad Dominum Archiepiscopum de restituendo ipso. Cap. 5.

Objiciunt prætereà de episcopo pulso, ante iudicium restituendo in epistola 2. Euaristi, quod hoc etiam non congruat tempori, neq; veritati. Credo visum esse Magdeburgensibus non congruere tempori Euaristi, sexti post beatum Petrum Pontificis, hoc decretum, quod multis post eum temporibus factum sit ab alijs Pontificibus idem decretum à Caio, Fabiano, Ioâne, Eusebio, Pelagio, Stephano, & alijs, nè omnes enumerem: quos quidem non necesse fuit de Euaristo meminisse. Consueuerunt enim non solum Pontifices, sed etiã Synodi decreta facere, de quibus rebus iam antè facta essent: quod nihil aliud est, quàm illa ipsa decreta renouare ac confirmare, neq; tamen de illis prioribus mentionem facere. sic licet notare aliquos canones in Nicena Synodo, Antiochena, Laodicensi, Ancyrana, Chalcedonen. Carthaginens. vt cæteras taceam, de ijs rebus editos, de quibus extant Apostolorum canones, qui tamen in illis ipsis Synodis non citantur. Tempori ergo Euaristi non cõgruere decretum hoc De episcopis pulsus, ante iudicium restituendis, nunquam Magdeburgenses dixissent, nisi familiare eis esset ad pauca respicientibus, facile pronuciare, vt in quosdã
alios

alios similes Princeps Philosophorū dixit. Est enim in libro quarto dige-
storum, decretum Antonini De restitutione ante iudiciū, quod naturalis
æquitatis ratio docuit: Si quis spoliatus, ante iudiciū nō restitutus, indicta
causā damnatus esse videatur, quo nihil potest esse iniquius. Marcellus igi-
tur iurisconsultus, Diuus, inquit, Antoninus Marcio Auito prætori de suc-
currendo. ei, qui absens rem amiserat, in hanc sententiā rescripsit: Est nihil
facile mutandum est ex solennibus, tamen ubi æquitas euidentis poscit, sub-
ueniendum est. Itaq; si citatus non respondit, & ob hoc more solito pronū-
ciatum est, confestim autem pro tribunali te sedētem adiit, existimari po-
test, non sua culpa, sed parū exaudita voce præconis, defuisse. Subiungit
autem Marcellus iurisconsultus: nec intrā has solummodō species cōstitet
huius generis auxilium: etenim & deceptis sine culpa sua, maximē si fraus
ab aduersario interuenerit, succurri oportebit, quanuis etiam de dolo ma-
lo actio competere soleat: & boni prætoris sit, potiūs restituere litē, vt ra-
tio & æquitas postulabit, quā actionem famosam cōstituere, ad quam
tunc demū descendendum est, cū remedio locus esse non potest. Igitur
si hæc humana lex De pulso, ante iudiciū restituendo, ex ratione æquita-
tis naturalis profecta est, & tam iusta & antiqua est, vt eam in rescriptis An-
tonini Imperatoris, & in notationibus Marcelli iurisconsulti legamus, quis
diceret, non congruisse temporibus Euaristi, id est, temporibus Domitiani
& Neruæ Traiani? quis, inquam, præterquam Magdeburgenses, odio eccle-
siæ nostræ & sanctorum Pontificum cæcos ac furentes? quod si concedant
tandē, vt coguntur, congruisse temporibus præcorum Imperatorū hanc
legem, ex æquitate naturali profectam, & cōtra multas iniurias & fraudes
ac violentias, quæ fieri poterant, patronam, cur non concedant, vt sanctiss.
Pont. Euaristus hoc ius æquitatis, legibus seculi iam olim sancitum, ad vti-
litatem ecclesiæ & innocentia defensionem, per epistolam suam approba-
uerit & sanxerit? præsertim cū isti ipsi Magdeburgen. licet parū in memo-
res sint, in prima Cen. c. 7. in iudicio de canonibus apost. sic scripserint: Ve-
rū hoc seculo apostoli & alij, legibus politicis magistratū vti sunt, illud
scientes, euangelium non abolere politica iusta & honesta. Hæc isti. Vnde
Calixtus primus temporibus Antonini Caracallæ in epist. 2. Nos verò, in-
quit, sequentes patres nostros & eorum vestigijs inhærentes, infamia eos
notamus, & infames esse censemus, qui infamiæ maculis sunt adpersi: nec
accusationes, inquit, eorum, quos leges seculi reiiciūt, suscipere debemus.
Deindē subiungit: Quis enim dubitat leges humanas, rationi & honestati
non repugnantes, esse amplectendas? præsertim ubi vel publicæ consulunt
utilitati, vel ecclesiasticæ dignitatē defendunt, ac pro admini-
culo tuentur, &c. Præterea beatus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, cui-
us autoritas quanta sit, Ephesina Synodus testis est, quā sit iniquum, eij-
cere episcopum ex ecclesia, indicta causa: ac rursū, quā æquum sit, resti-
tuere eum priūs, deindē in iudicio sisti & audiri, & quā sit hoc cano-
nicū

Qq 2 nicū

Magd. similes
illis philoso-
phis, qui ad
paucā respi-
entes, facile
enunciant.

Decretum De
restitutione
ante iudiciū,
vnde natum,
& quā vetus
eius sanctio.

Quod omnino
necesse sit cō-
fiteri, congruis-
se tēporis Eua-
risti decretum
de pulso ante
iudiciū res-
tituendo.

*Quid Cyril-
lus Alex. scri-
pserit de resti-
tuendo pulsis
ante iudiciū.*

nicum & ecclesiasticū, docuit in epist. quam ad Domnum Archiepiscopū de quodam episcopo pulso, ante iudicium restituēdo, scripsit: quę propter auctoritatem & vtilitatē relata est à patribus ecclesię Orientalis inter canones, & appellata canonica, ergò postq̄ eum pluribus verbis arguit, Melius, inquit, æquiusq̄ erat eius causam audire. & paulò post, Cogitans ergò, inquit, quid canonibus sancitum sit, quid ecclesiã deceat, & quid clericos ipsos, qui sacrorum administratiōi præsumt, sistere (quæso) lachrymas senis, qui, si voluerit cum accusatoribus litigare, litiget, vt est in more, te cognitore & iudice, tuisq̄ episcopis, nisi aliquos, ppter suspicionem rejiciat. & paulò post, Bona autem ei ablata, duplici, inquit, nomine & causa restituere oportet: tum quia nihil prorsus huiusmodi committendum erat: tum quia vbiquē terrarum cūctis episcopis, etiam sanctissimis, acerbissimum esse solet, rationem ab ipsis de sumptibus factis reposcere. Hastenùs Cyrillus. Quòd si pulsum restituere ante iudiciū, quod à Domno Archiepiscopo Cyrillus Patriarcha postulat, hoc ecclesiã & eos, qui ecclesijs præsumt, decere dicit, præterquàm quòd canonibus quoq̄ sancitū est, cur igitur dicunt Magdeburgenses, nō congruisse hoc decretum tempori Euaristi, neq̄ veritati? An non congruebat Euaristo, vt sciret, quid ecclesiã & eos, qui ecclesijs præsumt, deceret? & quid lex naturę insita præscriberet? Deniquē esse hoc decretum ab Euaristo Apostolico Pōtifice profectum, testatus est Isidorus ante annos propè nongentos in prologo suę collectionis epistoliarum Pontificalium ac canonum, quę extat, & cuius meminit Igmarius Archiepiscopus Rhemenfis ante annos septingentos. Postquàm ergò citauit Isidorus epistolam magni Leonis ad Synodum Chalcedonensem de restituendis pulsis ante iudicium, subiūgit idem Isidorus: Eadem & antiqui, & apostolici, qui fuerunt ante Synodum Nicenam, sanxerūt. & rursus: Eadem, inquit, sanxit Synodus, quę habita est in Larissa sub Valeriano principe. Somniant ergò Magd. cūm dicūt, circa tempora Caroli Magni fictam esse hanc epistolam propter hoc decretum, quasi illis temporibus nō congrueret. Deindē si tēporibus Nicenę Synodi congruebat, vt hoc ipsum sanciret, vt intelligi potest ex sententijs illis canonicis, ex actis Nicenę Synodi collectis, quas Iulius Pontif. epistolę suę ad Orientales inseruit. quòd Damafus quoquē in epistol. tertiã ad concilia Africę testatur, cūm ait: De eiectis verò, & suis rebūs spoliatis, nihil vobis veriùs significare queo, quàm sancti patres definiērunt, (Nicenos enim patres dicit) & nostri prædecessores apostolica auctoritate roborârunt: si, inquam, cōgruebat temporibus Niceni concilij, quòd ratio æquitatis naturalis docuit, non posse inermes, vt idem Damafus ibidē ait, cum armatis ritē pugnare, quomodò nō potuit idem cōgruere temporibus Euaristi? Eandem rationem æquitatis naturalis produxerūt tum alij Pont. tum Nicolaus primus, Damafum & Damafi verba imitatus, cūm scribens de quibusdam pulsis, ante iudicium restituendis, ad Episcopos & Archiepiscopos, qui in Sueffonica vrbe con-

*Isidorus de an-
tiquitate de-
creti de resti-
tuendis pulsis
ante iudiciū.*

*Decretum de
restituendis
pulsis ante iu-
diciū in Nice-
cōci. ex Iulio,
& Damaso,
confirmante
Nicolao I.
cuius episto-
lae non negat
Magdeb.*

uene-

uenerant, Prioribus, inquit, redditi gradibus & ordinibus, & quodammodo suis omnibus reuestiti, aduersus impetentem integras vires habeant. deinde subiungit: Non enim inermis cum armato conflictum inire potest: bene autem habet, quod epistolas Nicolai, qui in 9. seculum incidit, non negant Magdeburg. id quod à 6. seculo post natalem Domini facere cœperunt in aliorum Pontificum epistolis, quarum testimonijs, cum eis videtur, libenter abutuntur. ex quo fit, vt simul Damasi & patrum Synodi Nicenæ testimonium de pulsis, ante iudicium restituendis, in epistola Nicolai nescientes confiteantur.

Defensio decreti Euaristi de sacris vasis non tangendis, nisi à sacerdotibus, & quomodo congruat tempori. Item de aqua & sale benedicto, & de adspersione populo. Quid hæc significant & operentur, & de mysterio aquæ super terram effusæ in libro 1. Reg. tum de ijs, quæ Lutherani hodiè secundum Apostolicas traditiones faciunt, quauis eas negent. Item quomodo benedictio aquæ & salis, sit in scriptura Pauli fundata, & de interpretatione illius loci Pauli ad Timoth. de sanctificatione creaturæ per verbum & orationem, ex proprietate verborum, secundum scripturas de prompta, & quomodo scripturis & sibiipsis repugnare necesse sit eos, qui virtutem spiritualem in sanctificatione aquæ & salis negant. Item testimonia, & exempla virtutis aquæ benedictæ, ex historia Eusebij & sancti Epiphani. Cap. 6.

DEcretum quoque Euaristi de sacris vasis non tangendis, nisi à sacerdotibus, aiunt similiter, non congruere tempori, neque veritati: sed quæ ratione non congrueret, nihil plus attulerunt hic, quàm in superioribus, factis demonstratum esse putant, si ipsi dicant. Interrogemus ergo nos, quare non congruit tempori, neque veritati? an tempori non congruit, quia tempore Euaristi non erant vasa sacra? ecquis ita deliret, vt hoc aut dicendum, aut credendum esse putet? dicant potius, non fuisse tunc sacra vasa: quæ si erant, simul consequens est, vt essent vasa ad sacra facienda: quod si erant eiusmodi vasa, an non congruit veritati, vt sacra vasa essent? vel dicant potius, nihil distare inter sacra & profana: vt non magis opus sit sacris vasis ad sacra in templis facienda, quàm ad conuiuia in lustris agitata: non magis ad ecclesiæ ministerium, quàm ad culinæ vsum. O cæcæ mentes, & blasphemæ linguas. An putant isti Babylonium sine Deo in hoc mundo, vt Apostolus ait, plus honoris vasis templi, cuius sanctuarium (iuxta prophetiam Danielis) dissipaturus erat populus cum duce venturo, & finis eius vastitas, & in templo abominatio desolationis, & vsque ad consummationem & finem perseveratura desolatio, plus, inquam, honoris debuisse, quàm Euaristus sanctissimus Pont. deberi intelligeret vasis domus Dei: cuius gloriam nouissimæ, iuxta prophetiam Aggei, maior quàm primæ? an putatis Magdeb. quod qui non pepercit Balthasari, neque sup-

Absurdum commentum Magd. non congruere tempori Euaristi, prohibere laicis sacra vasa tangere.

*Ephes. 2.
Danie. 9.*

Magdeb. plus honoris putat debuisse vasis sacris regis Babylonis idolo-

*latram, quam
Euaristum
sanctis. Pont.*

*Magdeb. peio-
res Balthasa-
re rege Baby-
lonis
Dan. 5.*

*Decretū Ale-
xan. de aqua
cum sale be-
nedicto.*

1. Reg. 7.

*Quid signifi-
cetur mysteri-
um aquæ corā
Domino effu-
se à Samuele.*

*Cyrillus in
homelijs pa-
lsbalibus.*

placitum ei differre voluit, quia exemplo paterni supplicij nihil profecisset, immò ea ipsa nocte, qua ipse & mille optimates in vasis sacris biberunt, eum occidi & Babylonem capi voluit, vobis fortassè parceret, qui peiores illo estis? Ille enim saltem territus est articulis illis manūs scribentis, qui ei in pariete apparuerunt: & Daniele honore affecit, & præfecit regno: siue nē à præsentibus condemnaretur, vt quidam vetus interpres ait, siue quòd liberationem per eum consequi speraret. At vos Magdeburg. neque supplicium Balthasaris terret, neque mouet, quin vasa sacra communia esse dicatis & putetis: immò, quod grauius adhuc est, eos, qui ferunt vasa Domini, vt profanos habeatis. Sed prosequamur reliqua huius generis & loci: inter ea enim, quæ tempori & veritati negant congruere, ponunt quoquē decretum Alexandri epistol. 1. de aqua & sale benedicto, & adspargendo populo, vt sanctificetur. Sed recitemus Alexandri verba: Aquam, inquit, sale cōpersam populis benedicimus, vt ea cuncti adpersi sanctificentur: quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. nam si cinis, inquit, vitulæ adpersus sanguine, populum sanctificabat, atque mundabat, multo magis aqua sale adpersa diuinisq; precibus sacrata, populum sanctificat atque mundat: & si sale adperso per Heliseum Prophetam sterilitas aquæ sanata est, quanto magis diuinis precibus sacratus, sterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinos sanctificat atq; mundat, & expurgat: & cætera bona multiplicat: & infidias diaboli auertit, & à phantasmatis versutijs homines defendit? nam si tactu fimbriæ vestimenti Saluatoris, saluatos infirmos esse non dubitamus: quanto magis virtute sacrorū eius verborum, diuinitūs sacrantur elementa, quibus sanitatem corporis & animæ humana percipit fragilitas? Addamus & nos ad hæc exempla scripturæ sanctæ, à Pontifice commemorata, quod in lib. Regum 1. scriptum est de aqua effusa in terram in honorem Dei. sic enim ait: Dixit autem Samuel, Congregate vniuersum Israel in Masphat, vt orem pro vobis Dominum. & conuenerunt in Masphat, hauseruntq; aquam, & effuderunt in conspectu Domini super terram. Sic enim est apud 70. deinde subiungit: Et ieiunauerunt in illa die, & quæ sequuntur. Percontemur hīc Magdeburgenses, & cæteros Luteranorum Magistros, an putatis temerè hoc factum esse, ac sine vlla mysterij significatione, aut superstitione? absit, vt ita quisquam vestrum desipiat, cum clarè dicat Apostolus, omnia in figura contigisse illis. Interpretetur ergò nobis hoc mysticum ænigma aquæ illius corā Domino effusæ, vt alios nunc omittam, Cyrillus Alexandrinus: sic enim in homilia 18. ex 30. quas nobis reliquit inscriptas *ἰεραρχικὰς*, scripsit, vidisse Samuelem in spiritu verbum, quod est fons vitæ, fieri hominem, & voluisse honorare typo illo ac figura Deum, qui futurus erat homo: terra enim, inquit, super quam effundebatur aqua, symbolum erat carnis, quam assumpsit: & aqua symbolum vitæ. sic quoquē inquit, iussit Deus Moisi sumere aquam ex fluuio, qui erat symbolum patris, sicut aqua symbolum filij, ex

patre

patre tanquam fluuio siue fonte nascentis, & effundere super terram, quæ
 erat symbolum carnis, & illa aqua sic effusa super terram, siebat sanguis,
 qui mortem significabat. antè enim quàm Deus homo fieret, mori non po-
 tuit. Similiter, inquit, Samuel statim post aquam illam effusam super ter-
 rã, immolauit agnum, qui fuit typus ac figura Christi immolati. Hactenùs
 Cyrill. Quòd si Samuel, vt Deum typo & imagine honoraret, effudit aquã
 super terram coram Domino, id est, in honorem Dei, & tanquam genus
 oblationis Deo acceptæ, (Hoc enim significat, secundum idioma scriptu-
 ræ sanctæ illud, Coram Domino, siue in conspectu Domini) & si illa effusio
 aquæ super terrã, iussa fieri à Samuele, secundum spiritum in nomine Dei,
 qui futurus erat homo, & moriturus, quæ erat quædam typica sanctifica-
 tio aquæ illius, tantum valuit cum ieiunio illo adiuncto, vt victoriam de
 hostibus, Deo de cælo tonante, perterrefactis impetraret, vt historia Re-
 gum narrat: cur non multo etiam plus valeat ad perterrefaciendos & fu-
 gandos dæmones aquæ per verbum Dei iam incarnati, & pro nobis mor-
 tui, & iuxta Prophetam, tanquam aqua effusa, sanctificatio, & ad honorem
 ipsius adpersio, tanquam genus oblationis? quid, inquã, obstat, quo minùs
 aqua, quæ mysterijs Dei seruit, ad fugandos dæmones, morbosq; pellèdos,
 effectum diuinæ gratiæ per inuocationem eius sumere possit? quòd si po-
 test, cur quòd vbiq; Christiani credunt, & Christianè operantur, vos nega-
 tis? & si nihil sine scriptura ad cultum Dei faciendum est, vt traditis, vbi le-
 gistis in scriptura canendum esse à populo in ecclesiã, præcinente concio-
 natore? Non hoc dico, quòd istam consuetudinem, à primis vestris magi-
 stris piè vobis & accomodatè ad ingenium gentis Germanicæ diebus præ-
 fertim solennioribus relictam, damnem: sed quòd neque vos traditionem
 aquæ benedictæ cum benedictione salis adpersã, quam à sanctis Apostolis
 accepimus, damnare debeatis, sed potiùs recipere, vt maiores vestri rece-
 perunt, vt crucè quoq; in frontibus facere multi non Brentiani recepistis,
 quòd nulla vos scriptura docuit: & cibos etiam benedicere, antequã guste-
 tis. nec enim hoc facitis, nè híc more vestro cauillari incipiatis, quia hoc in
 euãgelio à Christo factũ legitis: aliud enim est, imitari quòd Christus fecit:
 aliud, facere quia præceptum est. Etenim si ad imitationè & exemplũ Chri-
 sti cibos benedicitis, & non ex præcepto traditionis apostolicæ, sicut nos,
 qui constitutionè de benedicendis cibis, antequã gustemus, ab Apostolis
 traditã habemus, & sequimur, quæ est in lib. 5. Clem. Rom. in extrema par-
 te, cur nõ seruatis ieiuniũ 40. dierũ, quibus Dominus ieiunauit? nec enim
 illud ieiuniũ ad legè Moïsis pertinebat, quæ non præcipiebat tale ieiunium,
 sicut præcipit lex euãgelicæ & apostolicæ traditionis? cur itè ministri vestri
 ad exemplũ euãgelij non imponunt manus super ægros, vt nos facimus?
 cur nõ vngunt eos oleo, vt est in euãgelio Marci, sicut in ecclesijs catho-
 licorũ à ministris noui testamenti fit? quòd si vos idè cibos benedicitis,
 quia scriptũ sit à Paulo, nihil reiiciendũ esse, quòd cũ gratiarũ actione per-

*Comparatio
 aquæ illius
 effusa in hono-
 rem Dei à
 Samuele, &
 aquæ benedi-
 ctæ nobis in
 honorem Dei
 adpersa.*

Psal. 25.

*Negat Magd.
 quod vbiq; òmnes Chris-
 tiani credunt
 & operantur.*

*Quas traditio-
 nes sine scri-
 pto Luteranus
 quoquẽ tenet
 ant.*

*Constitutio
 Apostolica de
 benedictione
 ciborum, an-
 tequam gus-
 tentur.*

1. Tim. 4.

cipitur,

*Constitutio
Apostolica de
benedictione
aque & de
virtute eius.*

*Collatio bene-
dictionis aque
& salis ab
Apostolis
tradita, cum
loco Pauli de
benedictione
saborum.*

*Quae sit vis
sanctificatio-
nis creature.
Esa. 8.*

cipitur, sanctificari enim creaturam per verbum Dei & orationem, rectè hæc, & nos creaturam aquæ & salis benedicimus propter hanc ipsam scripturam Pauli. vt iam constitutio ab Apostolis tradita de benedictione aquæ, ad depellendas ægri tudines & fugandos demones, quæ à Clemen. Rom. in lib. 8. de const. Apost. scripta est, non sit per sermonem tantùm tradita sine scriptura. Sed recitemus constitutionem, & conferamus eam cum scriptura Pauli. sic enim ait in persona Matthæi Apostoli: Benedicat episcopus aquam aut oleum: Sin verò non aderit episcopus, benedicat presbyter præsentem diacono: dicat autem in hunc modum: Domine Sabaoth, Deus virtutum, creator aquarum, & amator hominum, qui dedisti aquam ad bibendum, & oleum ad exhilarandum faciem in exultationem lætitiæ, ipse etiam nunc sanctifica hanc aquam & oleum ex nomine eius, qui obtulit, vel quæ obtulit, & tribue ei vim sanandi & depellendi morbum, fugandi demones, & expellendi omnes insidias per Christum spem nostram, cum quo tibi gloria, honor, & cultus, ac sancto spiritui in secula, amen. Si non mouet vos tanta authoritas, at moueat saltem tanta antiquitas. Sed conferamus hanc orationem cum loco Pauli ad Timotheum. Paulus ait, sanctificatur enim per verbum Dei & orationem: oratio verò hæc ait, Sanctifica hanc aquam: deindè explicat vim sanctificationis, subiungens: Tribue aquæ vim sanandi & depellendi ægri tudines, & fugandi demones: hæc est imploratio auxiliij aduersus ea, quæ nocent, quam implorationem auxiliij significat ἰτρούγη, vt Theodoretus in comment. epistol. prioris ad Timotheum, capite secundo notauit. quo verbo vsus est idem Paulus in eadem epist. c. 4. cùm ait: sanctificatur enim διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἰτρούγης, id est, per verbum Dei & orationem, vt interpres vetus vertit: sic etiam accepit hoc verbum magnus Athanasius in prologo explanationis Psalmodum ad Marcellinum, cùm eos psalmos notat, in quibus est ἰτρούγη, id est, imploratio auxiliij. hoc enim verbo vtitur, pro quo Paulus vsus est verbo ἰτρούγη. quare cùm vos Magdeburgenses & cæteri Luteranorum magistri, negatis accipere creaturas per implorationem auxiliij, quæ fit in verbo Dei, virtutem quandam spiritua-lem ad auxiliandum nobis contra ea, quæ nocere possunt, hanc Pauli scripturam negatis, non intelligentes eam, neque virtutem eius. Hæc est enim vis sanctificationis, facere, vt quod sanctificatur, fiat in timorem aduersarijs potestatis, sicut ait Esaias, Dominum virtutum ipsum sanctificate: id est, facite vt sit vobis timori. vndè subiungit, interpretans, quod dixerat: Ipse erit timor tuus: & si in ipso confisus fueris, ipse erit tibi in sanctificationem: sic enim est apud 70. id est, ipse mundabit te, & faciet sanctum. Itaque cùm creatura per verbum Dei & orationem sanctificatur, & fit in timorem aduersarijs potestatis, Deus in ea sanctificatur, & in ea fit in timorem. & cùm in huiusmodi sanctificatione creaturæ, per verbum Dei & orationem facta, nos confidimus contra ea, quæ nocere possint, non in creatura nuda, sed in virtute verbi DEI omnipotentis confidimus, & ipse nos in eo confidentes

confidentes mundat, & sanctificat in creatura sua. vnde in oratione sanctificationis aquæ, quam paulò suprà ex libro octauo Clemen. de Apostol. *et depellendi morbum,* constitut. recitauit, Tribue (inquit) ei virtutem sanandi, & fugandi demones per Christum spem nostram. Sic igitur nos scripturam Pauli de sanctificatione creaturæ per verbum Dei & orationem, secundum traditionis *Scripturæ, secundum traditiones Apostolicæ* consuetudinem, quæ in omnibus ecclesijs catholicorum viget, *cundum traditiones Apostolicas et vim verborum,* interpretamur, & secundum vim verborum, quibus Paulus accommodatè ad sensum materiæ subiectæ vsus est. Vos verò Magdeburgenses, & ceteri magistri Luteranorum, quomodò scripturas potestis intelligere, qui neque cum catholicis traditionibus conferre eas vultis: neque eas *κατὰ λέξιν*, id est, secundum verba interpretari didicistis: sicut sancti Apostoli præcipiunt, vt ex 2. libro de Constitut. Apostolor. capitu. 5. intelligere potestis: vt in hoc loco Pauli, in quo neque quid verbum sanctificandi, neque quid *ἁγιασμοῦ* significet, scire curatis. cum tamen, vt notauit Adrianus, siue Andronicus, vt Photius in bibliotheca sua vocat, vetus author in Isagoge scripturarum, quam scripsit, singula verba scripturæ signa quædam sint itineris & cursûs, quæ sunt (inquit) ingredientibus viam intelligendi ostendenda, vt sine errore ac tutò ad destinatum perueniant. Qui enim verba negligunt, volare (inquit) cupiunt, & non per viam ingredi. Admonet deindè Adrianus, oportere discernere in scripturis idiomatica, figuras & tropos, & interpretari *κατὰ λέξιν* accommodatè ad sensus rei subiectæ, quod mihi ex constitutionibus Apostolorum sumpsisse videtur. Huius legis interpretandi *κατὰ λέξιν* multa est apud magistros Luteranorum ignoratio & neglectio, quæ eos in plurimos errores inducit. deindè iubet etiam Apostolica constitutio in eodem libro 2. capit. 5. accuratè interpretari scripturas, euangelium, vt legi ac Prophetis consonet: legem & prophetas, vt euangelio. Quare si potuit Propheta Elisæus tempore legis im- *Item in ea interpretanda spectandum vt euangelio legi et leu euangelio consonet.* petrare sal in aquam iniecto, virtutem sanandi sterilitatem & infalubritatem aquæ Hiericunthinæ in virtute Dei, qui nondùm factus erat victima & reconciliatio nostra, & sal fœderis noui testamenti: & potuit item Samuel facere, sicut paulò antè dixi, vt indicto ieiunio & aqua effusa super terram in honorem Dei, qui nondùm erat factus homo, & pro nobis tantquam aqua (iuxta prophetiam Dauid) effusus, Deo de cælo tonante, hostes perterrefacti darent se in fugam: quomodò poterit quis scripturam Pauli de sanctificatione creaturæ per verbum Dei & orationem, ita interpretari, vt consonet Prophetis, si idem neget creaturam aquæ, per verbum Dei & orationem, sanctificatam, valere aduersùs potestates aduersarias, & alia mala? quomodò, inquam, consonabit nouum testamentum veteri, si prophetica ac typica sanctificatio creaturæ efficere potest, quod non potest Euangelica & Apostolica sanctificatio creaturæ, in virtute Christi pro nobis crucifixi facta? Sed vrgebo adhuc hunc locum Pauli, neque prius vos dimittam, quam percontando magis adhuc reuincam. *Quæro*

R r à vobis

Pauli locus
amplius vr-
getur.

et depellens
morbum,

Virtutem spi-
ritualē aqua
sanctificata
quotidiē expe-
rimur in no-
stris energu-
menis, & eā-
dem antiqua
historia pro-
dunt.

à vobis Magdeburgens. vtrūm putetis accipere creaturam aquæ aut panis per sanctificationem, quæ secundū Pauli scripturam fit per verbum Dei & orationem, aliquam virtutem spiritualem, an non? Si nullam accipit, sed potius sola & nuda natura aquæ, aut panis, aut salis remanet post sanctificationem: quid illa apud Paulum, verbum Dei & oratio, efficiunt? Si nihil, frustra ergo adhibentur. Si fortē dicitis adhiberi tantū in gratiarum actionem, dici hoc non potest, si verborum vis & ratio, ad interpretationem scripture necessariō secundū regulas patrum adhibenda est: aliud enim est gratiarum actio, aliud petitio. Non dixit Apostolus sanctificari creaturam *διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐν χάριτι*, id est, per verbum Dei & gratiarum actionem, sed *μετὰ ἐνχαριστίας διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐν πίστει*, id est, sanctificari cum gratiarum actione per verbum Dei & orationem, petentem scilicet auxilium iuxta vim verbi Græci *ἐν πίστει*, vt in sanctificatione aquæ, quam supra ex lib. 8. Clem. recitavi, illa est gratiarū actio, Domine Sabaoth, Deus virtutum, creator aquarum, & amator hominum, qui dedisti aquā ad bibendum & abluendum. Commemoratio enim beneficij, quædam gratiarum actio est: illa est *ἐν πίστει*, id est, oratio implorans: Tribue ei virtutē sanandi, & fugandi demones: illud verō est verbum Dei, Per Christum spem nostram. quod si non frustra adhibentur ad sanctificationem creaturæ, verbum Dei & ista *ἐν πίστει*, neque ad solam gratiarum actionem, vt docui: consequens necessariō est, vt aliquid in ipsa creatura ad vtilitatem nostram efficiant. quod si saltem hoc solū negatis, tantam scilicet virtutem tribui aquæ sanctificatæ, vt ægrotudines sanet, & demones expellat, & non nobis, tanquā domesticis testibus, vt dicere soletis, nec experimentis nostris fidem adhibetis, qui quotidie in ecclesijs nostris cernimus in energumenis tremere & cruciari demones, cum aqua sanctificata adsparguntur, adhibete saltem fidem antiquis & veris historijs: Legite, quæ Eusebius non à nobis subornatus, nec heri aut nudius tertius, sed ante mille trecentos annos de Marcello Apameorum episcopo, & de aqua sanctificata lib. 5. historię eccle. c. 21. scripsit, cum prætor quidam Christianus autoritate edicti Constantini Magni, & iussu Marcelli episcopi templum Iouis munitissima substructione ædificatum vellet subuertere, circumfossis (inquit) columnis & subiectis lignis immisit flammam: sed hanc dæmon prohibebat, & resistebat ignis efficacis. Cum igitur multiplicem incendij conatum inutilem experirentur, faciunt ea de re certiore[m] pastorem, qui statim ad templum Dei currens, iubet afferri aquam in vasculo, qua supposita sacro altari, ipse in faciem humi prostratus, benigno supplicabat Domino, nè vterius progredi dæmonis tyrannidem pateretur, sed infirmitatem illius detegere, & suam potentiam demonstrare vellet, nè qua hinc maioris detrimenti occasio infidelibus existeret. Hæc & alia huiusmodi precatus, figura crucis aquæ indita, Equitium quendam diaconum fide ac feruente spiritu munitum, aquam sumere iubet & velociter currere, ac flammæ adspargere. quo factum

facto, impatiens tactus aquæ demon aufugit, & ignis contraria sibi aqua quasi oleo excitatus, ad ligna statim adhæsit, & momento temporis absumpsit. Tunc columnæ, sublatis fulcimentis, cum ipsæ collapsæ sunt, tum secum aliarum 12. ruinam traxere: templi pars, quæ cum columnis fuerat coniuncta, vnà corruit pondere conuulsa. fragor autem totam urbem peruagatus, (erat enim ingens) cunctos ad rei spectaculum cōuocauit: ac comperita fuga aduersarij dæmonis, ad laudem omnipotentis Dei linguæ eorum inuitauerunt. Hactenus Euseb. Videtis ne Magdeburgenses, quemadmodum creatura aquæ à sacerdote per verbum Dei & orationem, qua implorauit auxilium aduersus dæmonem, sanctificata, virtutem spiritua-lem ac diuinam, & aduersarijs potestibus horribilem, acceperit? an vos difficiliore eritis ad credendum, quàm Apamæi illi, quos narrat Eusebius illo miraculo commotos Deum laudasse? aut dicturi estis, magum fuisse Marcellum illum sanctum virum? & per virtutem crucis, id est, per verbum Dei pro nobis crucifixi, magicam armasse aduersus dæmones? non

*Narratio S.
Epiphaniij de
virtute aqua
benedicta.*

credo, ita impij eritis, vt hoc dicatis. ac, si hoc exemplo contenti non estis, legite aliud simile apud Epiphanium, libro 1. contra hæreses, tomo 2. in hæresi Ebionitarum, quod ex eodem ipso, cui accidit, narrat se audisse. Erat autem is Iosephus quidam ex Iudæo Christianus, valde opulentus, & imperatoris valde pij amicus. cum igitur Iosephus vellet in Tiberiade templū ædificare, essetq; opus calce & alia materia, caminos (inquit) extra urbem multos facere iussit, septem (credo) numero, quos fornaces vocant. at verò callidi, & qui omnia audent Iudæi, à præstigijs apud ipsos fieri solitis nō abstinerunt. incantationibus enim quibusdā, ac curiosa sedulitate ignem ligare, & disperdere aggressi sunt. Sed non perfecte potuerunt. Cessabat itaque ignis, & non operabatur: sed extra propriam, vt ita dicam, naturam constitutus erat. Vbi autem ij, qui combustibilem materiam igni addere iussi erant, ligna videlicet, siue sarmenta, nihil effecissent, Iosepho rem significauerunt. Commotus igitur vir & zelo erga Deum correptus, extra ciuitatem cucurrit: & vbi aquam in vase afferri iussisset, accepto vase aque coram omnibus, (multitudo enim Iudæorum confluerat ad spectandum, euentum videndi cupida, & quid Iosephus factururus esset) magna voce crucis signum proprio suo digito vase imposuit, & inuocato nomine Iesu, sic dixit: In nomine Iesu Nazarej, quem crucifixerunt patres mei, & his omnibus circumstantibus, fiat virtus in hac aqua ad reprobationē omnis incantationis ac magicæ, quā hi fecerunt, & ad efficaciam potentie ignis ad perficiendū domū Domini. & sic accepit aquam in manū, & aqua singulos fornaces respersit: & dissoluta sunt incantamenta, & ignis corā omnibus emerfit. turbæ verò præsentis clamantes, Vnus Deus, qui auxiliatur Christianis, recesserunt. Hactenus sancti Epiphaniij narratio. Sic sanctificata est aqua illa per verbum Dei, cum dixit, In nomine Iesu, & *διὰ ἐννόμιον*, id est, per orationē auxiliū implorantē, cum dixit, Fiat virtus in hac aqua ad reprobatio-

R r 2 nem

*Theoria vii.
l. sima aquæ,
& salis bene-
dicti.*

1. Pet. 2.

*Tertullianus
de consuetu-
dinibus eccle-
siasticis.*

nem omnis incantationis ac magicæ, quam hi fecerunt, & ad efficaciam potentæ ignis. Hic quoque repetam, quod frequenter, cum de cæremonijs ecclesiasticis differo, à diuino Dionysio in ijs, quæ de Symbolicis baptisimi cæremonijs tradit, mutuari soleo. & si nihil in his symbolicis elementis aquæ atque salis diuinius esset, præterquam doceri nos in ænigmate per naturam aquæ, quæ ad abluendas sordes valet, & per naturâ salis, qui suauitatem & salubritatē cibis affert, & à corruptione seruat, doceri, inquam, vt habeamus vitam à sordibus peccatorum mundam, & doctrinam sanam, ac sermonem sale conditum, qui det gratiam audientibus, id est, qui sit bonus ad ædificationem fidei, & vt caueamus ab ea, quæ est in mundo concupiscentiæ corruptione, satis hoc nobis esse deberet ad colendam hanc salis & aquæ benedictæ cæremoniam. Nunc verò accedit, quodd spiritus sancti gratia per hæc salis & aquæ sanctificata elementa, diuinitus illa operatur in credentibus, quæ Pontifex Alexander ait operari: ijs autem, qui non credunt, vt Magdeburgensibus, fiunt in scandalum & offensionem, in quos competit, quod ait beatus Petrus, qui offendunt verbo, neque credunt, in quo & positi sunt. Huius ergo ecclesiastici ritus de aqua & sale benedicto ad adspargendum populum, per omnes ecclesias Orientis & Occidentis antiquissimam consuetudinem, ab ipsis vsque Apostolorum temporibus ad nos deriuatam atque profectam, & Pontificis sanctis, ac vetustissimi auctoritate confirmatam, idcirco Magdeburgenses improbant & explodunt, quia nostræ ecclesiæ est, à qua discesserunt, alioqui dicerent cum Tertulliano in libro de virginibus velandis, vt supra iterum dixi, Non possumus respicere consuetudinem, quam damnare non possumus, vt potè non extraneam, quia non extraneorum, cum quibus scilicet communicamus ius pacis & nomen fraternitatis: vna nobis & illis fides, & vnus Deus: semel dixerim, vna ecclesia sumus: ita nostrum est, quodcunque nostrorum est. Subiungit deinde: Cæterum diuidis corpus, tam hic, quam in omnibus variè institutis, & dubijs & incertis: sed, vt fieri solet, adhiberi debuit examinatio, quæ magis ex duabus tam diuersis cōsuetudinibus disciplinæ Dei conueniret. Hoc faciunt Luterani: ipsi enim diuidunt corpus, qui se à nobis segregauerunt: qui examinare nolunt, quinam ecclesiastici ritus, & consuetudines, magis euangelicæ & apostolicæ doctrine, & scripturis sanctis conueniant: Vtrum quas nos iam olim ab ipsis vsque Apostolorum temporibus in omnibus ecclesijs plenas doctrina, cum scripturis sanctis congruente, & plenas spiritus sancti operatione habemus, & solenni vsu celebramus? An nullas habere præter eas, quas heri & nudiustertius, id est, à quadraginta annis à Martino Lutero pseudopropheta suo acceperunt? Atque hæc hæc tēns, de aquæ & salis sanctificatione. Hoc vnum postremò dicam, nisi aqua precibus sanctificata, & cum sale benedicto adspersa diabolo esset inimica, nunquam Luteranis persuasisset, vt eam repudiarent & male-

Defensio

Defensio decreti de non seruandis chirographis vi extortis, & quomodo tempore & veritati congrueret, & quomodo auctore Deo & Apostolis factum sit, vt testatur idem Pontifex, & de canone Apostolorum 74. in qua vis et sententia huius decreti continetur: & quid de confessionibus vi extortis Cyrillus & Athanasius censuerint, & quid intersit inter confessionem extortam, cum est semiplena probatio criminis, & cum non est. Cap. 7.

Venio ad decretum de non seruandis Chirographis vi extortis, qualia (inquiunt) passim extant in epistol. Anacleti, Alexandri, Iginij, Eleutherij.]

Ego verò non reperi, nisi in epistola prima Alexandri: nisi me fugit, vt fieri solet, vel celeriter legentem, vel minùs attentè, sed nihil refert, faciamus esse in pluribus, quod à pluribus potuit sanctissimè scribi & iuberi. quod eo magis Magdeburgenses considerare debebant, quo in pluribus legabant. Verùm non hoc isti curant, vt rectè intelligant, sed vt audacter reprehendant. Hoc igitur decretum postremò notârunt inter ea, quæ dicunt non congruere tempore, neque veritati. Sed, quia ne hîc explicârunt, quæ ratione non congrueret tempore, neque veritati decretum hoc, non facile diuinare possum, quæ istis acutis hominibus occasio fuerit, cur ita eis visum sit, cum decretum hoc à ratione quoquè naturalis æquitatis dictatum esse constet, vt vel ex Ariano iuriconsulto gentili intelligi potest, qui ratione naturali duce, ff. de actionib. & oblig. l. 46. ait, vbi de obligando queritur, Propensiores esse debere nos, si habeamus occasionem, ad negandum: vbi de liberando, ex diuerso, vt faciliores simus ad liberationem. quare nò video, cur hæc ratio non congrueret æquissimo & sanctissimo Pontifici Alexandro, præsertim cum eo tempore, quo minùs tuta erat innocentia, & maiore licentia iniquitas in Christianos dominabatur, eo magis congrueret illi tempore & veritati, vt sanctiss. Pontifex Alexander Christianis, aduersùs metum & fraudem ac vim, hoc decreto caueret. nescio vtrum Magdeburg. cum malè hoc decretum intelligerent, suspicati sunt, approbari fortassis à Pontifice Alexandro, si quis per metum, aut fraudem, aut vim crimen falsum confiteatur. at non ita est: aliud est enim, approbare: aliud, veniam dare. aliud est, peccatum defendere: aliud, infirmitatem ac necessitatem peccantis excusare. Si huiusmodi, inquit, personis quædam scripturæ quoquo modo per metum, aut fraudem, aut vim extortæ fuerint, vel vt se liberare possent, quocumque ab eis conscriptæ, vel roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præiudicium aut nocumētū peruenire censemus: nec vllam eis infamiam, aut calumniam, aut à suis sequestrationem bonis, vnquam auctore Deo & sanctis Apostolis, eorumq; successoribus sustinere permittimus. Sed nūc tandem videor mihi, nisi fallor, intelligere, cur istis negare hoc decretum in mentem venit, immò cur totam epistolam:

Cur decretū de nō seruandis chirographis vi extortis tempore Alex. Pont. nō congrueret, nihil Magde. attulerūt, nec explicârunt.

In decreto Alex. de chirographis est.

Quò, auctore Deo & sanctis

Ad Apostolis, scilicet quia non credunt, nec intelligunt, quomodo auctore Deo & sanctis factum fuerit, Apostolis factum sit, ut Pontifex testatur, quod si decretum non est Dei, nec hoc de chirographis decretum.

Apostolorum, consequens est, ut nec epistola sit Alexandri, quæ est istorum conclusio, in scitæ plena. Etenim si ratio naturalis æquitatis, ad Deum relatæ, quæ est diuinæ rationis participatio, per gratiam eius facta, hoc in homine Christiano, & secundum legem Dei viuentis postulat: atque ita faciendum esse sancti Apostoli & eorum successores docuerunt, ac tradiderunt, ut videlicet à quo aliqua confessio per metum, aut fraudem, aut vim extorta fuerit, non ad calumniam eius, nec ad infamiam, nec ad amissionem bonorum, utcunque valeat, nè, si non ita fiat, conuenire possit aliquando, ut magis Deus videatur requirere, nè os sit mendax, quam mens & voluntas sit pura, quod est ab omni æquitate alienum: si, inquam, hoc ita postulat ratio æquitatis in scitæ, & à Deo nobiscum cõmunicatæ, quomodo non congruebat temporis Alexandri, & veritati ipsi, ut sic decerneret, & eiusmodi decretum auctore Deo, & sanctis Apostolis, ac eorum successoribus se facere verissimè diceret? si inquam, ut ita fieret, ipse *ἡμεῖς λέγομεν* quem habemus,

Iaco. I.

Quid Cyrillus scripserit per sinens ad decretum Alexæ. de chirographis per vim extortis.

qui, ut ait beatus Iacobus, saluare potest animas nostras, hoc Alexandrum Pontificem docebat, quomodo non congruebat eius temporis, neque veritati? ð cæcos homines & sine intellectu, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Sæpè enim mihi vsurpandum est, quod Apost. de similibus ad correctionem istorum scripsit. Quis docuit Cyrillum Alexandrinum ante mille ducentos annos & amplius, ius huius æquitatis? aut quo auctore, nisi DEO & sanctis Apostolis, scripsit in epistola sua ad Romanum, cuius paulò antè memini, de episcopo illo, qui per metum & vim coactus fuerat deserere episcopatum? Abdicationis, inquit, tabulas, non se consilio ac voluntate sua, sed vi & terrore, ac minis dedisse affirmat: ergò ad nullum præiudicium, ut Alexander Pont. ait, prouenire illi censet: deinde subiungit, Quas tamen si spontè dedisset, tamen alienum ab ecclesiasticis regulis est, eos, qui ecclesias administrant, abdicare se potestate. Nam si digni sunt qui administrant, in munere suo perseverent: sin autem indigni, nè deponant ipsi, sed potius damnati exuantur. Sunt enim huiusmodi, siue recusationes, siue abdications contra omnem ordinem ecclesiæ, grauique accusatiõne dignæ. Hactenus Cyrillus. Si alienum est ab ecclesiasticis regulis abdicare se spontè, quanto magis alienum erit, abdicare se per vim, id est, chirographo quoque iam vi extorto? Præterea si Apostolus præcepit, ut omnia secundum ordinem & honestè in ecclesia fierent, & hoc, ut ita fiat, ad honestatem & ordinem ecclesiæ pertinet, consequens profectò est, ut Deo auctore & sanctis Apostolis, id Pontifex Alex. statuerit, quod isti aiunt, neque temporis eius, neque veritati congruere. Deinde iussit Apostolus Timotheo, & in eo omnibus episcopis, ut ea de quibus præceperat, quæ ad iudicandum pertinebant, custodiret sine præiudicio: id est, ut nihil temerè & inconsideratè, ac sine præmeditatione consilij faceret. hoc enim significat *πρόκριμα*,

I. Cor. II.

Quò secretum de chirographis vi extortis sit secundum præceptum Apostoli.

ut

vt beatus Cyrillus in interpretationibus quorundam verborum Pauli notauit, quod verbum Latinus interpretis præiudicium interpretatus est: vt dictum sit, custodire sine præiudicio, quasi diceretur, sine incōsideratione: at verò ex confessione per metum, aut fraudem, aut vim extorta, de mente atq; voluntate hominis iudicare, an non est iudicare cum præiudicio, id est, cum incōsideratione, ac proindè contra præceptum Apostoli, ex equitate naturali profectum? Est igitur hoc decretum, auctore Deo & sanctis Apostolis, ab Alexandro Pontifice factum. quod quidem & tempori eius, in quo tanta fraus & violentia erat, & veritati iustitiæ naturalis homini infixa, & à Deo communicatæ congruebat. immò, vt libro primo de canonibus apostolorum dixi, cum hic apostolos auctores Pontifex Alexander citet, & secundùm eorum sententiam & auctoritatem dicat se hoc decretum de chirographis ab episcopis per vim extortis facere, & nos canonem habeamus inter apostolicos, quo vis & sententia huius decreti continetur, satis contentiosus fuerit, qui neget ad eum canonem retulisse Alexandrũ, quod dixit, censere se sic auctore Deo & apostolis. Est igitur canon apost. 74. qui iubet, vt episcopus de aliquo crimine à fide dignis accusatus, necessariò vocetur ab episcopis, & si venerit, inquit, & confessus fuerit, ipso cōiucto pœna decernatur. Cum ait canon, si confessus fuerit, ipso cōiucto, satis declarat, confessionem per metum, fraudem, aut per vim, non esse confessionem, si desit ἄλλοθεν, id est, probatio conuincens. Qui verò sponte sua, id est, sine metu, fraude, aut violentia confitetur, hic à seipso conuincitur: Confessio enim, scilicet, quæ conuincit reum, non compulsã, sed spontanea fieri debet, vt ait Alexander Pont. qui hunc planè canonem apostolorum secutus & interpretatus est. Itaq; quod additũ est in canone, ἄλλοθεν αὐτοῦ, id est, ipso conuictò, pœna decernatur: satis declarat, ad decernendam pœnam canonicam infamix, aut alterius generis, non debere valere metum, aut fraudem, aut vim, si desit criminis probatio. Ad hæc, scribit magnus Athanasius in epistola ad Ruffinianum, decreuisse concilia episcoporum in Græcia, Hispania & Gallia, atq; alijs prouincijs, vt ijs, qui per vim tracti lapsi essent, ignosceretur, & locus inter clericos restitueretur, nactis præsertim ratiõabilem causam defensionis, & qui consilio quodam, inquit, æertaq; ratione fecisse viderentur, si quidem asseueranter affirmarent, se non esse factos infideles, sed nè impij aliqui ecclesijs præficerentur, qui eas deuastarēt, potiùs duxissent cedere violentiæ, ac pondus ferre, quàm vt populi vastarētur. Hactenus Athanasius. Quod si sic concilia illa secundùm rationem æquitatis naturalis iudicauerunt, confessiones per vim extortas, non valere ad amissionem gradus ecclesiastici, sed potiùs irritas esse debere, quomòdò non congruebat tempori, neque veritati auctoribus Magdeburgensibus, vt Alex. Pont. sanctiss. in eandem æquitatem iudicij, & in ordinem ecclesiæ intuens, similiter chirographa vi extorta non esse seruanda ad infamiam, & sequestrationem bonorum decerneret: in quo quidem decreto non est, vt antè dixi, approba-

Quòd tempore
et Alexandri,
& veritati cõ
nenerit hoc de
cretum.

Quid concilia
episcoporum in
Græcia, Hispania,
& Gallia
iudicauerint per
tinens ad de
cretum de chiro
graphis vi
extortis, ex
epist. Athana
si ad Ruffinia
num.

approbatio confessionis falsi criminis, sed venia cōfidentis, sicut dixit magnus Athanasius decreuisse cōcilia illa, vt per vim ad lapsum tractis ignosceretur: non autem ignoscitur, nisi vbi culpa ponitur fuisse. Illud autem obseruandum est, vt de hoc obiter admoneam, longè aliam rationem esse de eo, à quo confessio per metum, aut fraudem, aut vim extorquetur: & de eo, à quo non sic per vim extorquetur: sed cū est semiplena probatio, vt nunc iurisperiti nostri loquuntur. tunc enim cū iure tormentū ad eliciendam confessionem adhiberi possit, ad infamiam & supplicium pertinere potest. non loquitur Alexāder de huiusmodi cōfessionibus vi extortis. Satis haec de chirographis vi extortis, quæ Magdeburgenses, contra epistolas Apostolicorum Pontificum obiecerunt. Pergamus deinceps ad alium locum argumentorum contra easdem epistolas: in quosdā enim locos, tanquā in quosdam pestiferos fontes contulerunt, quæcunque ad obijciendum in epistolas sanctissimas Pontificum Apostolicorum vnde cūque colligere & comminisci potuerunt.

De quibus confessionibus vi extortis intellegendum sit decretū Alex. & de quibus non.

De forma ecclesiasticæ politię, quam Magdeburgen. negant, quomodo in epistolis Pauli & Actis Apostolorum, & in libro secundo Clementis de constitut. Apostolor. & in epistol. Dionysij ad Demophilū contineatur. Item de alia forma generali ecclesiasticæ politię in epist. 2. & 3. eiusdem Anaclet. quæ ad illam generaliore in epist. prima pertinet, quomodo ex Apostolica traditione profecta sit testimonio magnæ Synodi Nicenæ, & de canone eiusdem Synodi 6. Item de canone 44. ex Arabico Codice translato, & de ratione constituendi iudicia ecclesiastica, secundum descriptionem prisam ciuitatum in prouincias à Gentilibus factam, & de Primis flamimibus & Archiflamimibus, quos Clemens, in epistola sua ad Iacobum, dicit qui sint, & cur sic nominauerit. Responso ad id, quod Molineus obijcit ex cap. Constantinus, dist. 96. & quid Constantinus Pontifici Roman. in Patriarchas contulerit. De tomo, quem Anacletus dixit se descripsisse de primatu, quomodo Magdeburgen. non intelligentes, quæ legerunt, neque de quo primatu Pontifex loqueretur, de primatu Petri dici putauerunt, & quomodo nihil ad primatum Pontificis referat, vtrum extet, an non extet ille tomo de primatu ciuitatum Metropolitanarum. Cap. 8.

ALia ergo, inquit, sunt multa & infinita contra veritatem: quæ verò illa infinita sint, declarant, cū subiungunt, quod Anacletus prima, secunda, & tertia epistola generalē politię ecclesiasticæ formam describit, qualis non fuit tunc. Sed quomodo probant non fuisse? an testem aliquem grauem & veterem producant? minimè: immò, neque recentem possunt.

possunt. Si enim potuissent, non dissimulassent. Quæ igitur tanta istorum impudentia, & tam superba arrogantia, ut sibi tantum fingentibus que volunt, credi postulent? aut quæ stulticia & leuitas eorum, qui sine teste, sine ratione, sine authoritate, sine cõiectura credunt? probemus ergò nos ex scriptura sancta, fuisse tunc eiusmodi formam ecclesiasticæ politix, quam Anacletus Pontifex describit. Quis enim dubitet, nisi qui epistolas Pauli neget, quin essent tempore Anacleti, ut erant tempore Pauli, episcopi, Presbyteri, diaconi, & catechizantes? an non dicit Apostolus in epistola ad Timoth. Aduersus presbyterum noli recipere accusatiõem, nisi sub duobus aut tribus testibus? Erat igitur Timotheus Ephesi episcopus maior presbyteris. iudex enim maior est ijs, quos iudicat, alioquin authoritatem in eos non haberet. Et rursus in eadẽ epist. postquam de episcopis præcepit, quo nomine presbyteros quoq; complexus est, an non posuit diaconos infra presbyteros? cum de eis separatim præcipiens, & quia erant in gradu inferiore, quasi eos consolans, atq; ad superiorem gradum promerendum hortans: Qui enim, inquit, benè ministraverint, gradum bonum sibi acquirēt, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Iesu. Bonum gradū dixit acquirere sibi benè ministrando diaconos, quia ex bonis diaconis, presbyteri & episcopi fiant. Sic etiam intellexit Theophylactus: explanans enim hunc locum, τοιοῦτος, inquit, ὁ ἐν ἐκκλησίᾳ λαμπρότερος ἀπὸ διακόνων ἐν πρεσβυτερικῇ βαθμῇ καὶ ἐπισκοπικῇ, id est, tales, inquit, qui ex diaconis ad presbyterorum & episcoporum gradū euecti, in eo splendent. & de ijs, qui catechizabant in ecclesia, an nõ scribit Apostolus cum ait, Qui catechizatur, communicet ei, qui se catechizat? Ex his ergò formam ecclesiasticæ politix constare dicit Anacletus, Paulum & Clementem antecessorem suum secutus: ex quibus episcopum cum proreta aptissimè comparat, quòd is à prora nauim rectam teneat, actiones suas dirigens ad leges & nutum Christi nauarchi nostri, qui velut in puppi sedens clauum tenet. Presbyteros comparat cum nautis, quòd hi, ut Clemes in epistol. ad Iacobum fratrem Domini præcipit, quæ cuique opus sunt, tanquam nauæ, accuratè instruant: diaconos cum ijs, qui per foros nauis discurrunt, ut cuncta explorent, quos Clemes Ticharchos vocat: Sic enim scripsit οἱ τῶν ἀρχῶν διακόνους παρακάθωσας, quod interpres vetus sic interpretatus est, diaconi dispensatorum locum teneant: figura aptissimæ comparationis vel non percepta, vel neglecta. Quemadmodum verò similes Ticharchis esse debeant, explanat idem Clemens: Diaconi, inquit, ecclesiæ, sint episcopi oculi, qui prudenter circumspeciant, & singulorum qui in ecclesia sunt, actus curiosè inuestigent, quis videatur peccato proximus, ut episcopi admonitione anticipatus, fortassè peccatum non consummet: eos, qui non conueniunt in ecclesia, reuocet ad audiendum verbum Dei: ut acerbitates, quæ assiduè ex rerum humanarum, & ex prauis colloquijs in animos solent incurrere, verbo veritatis deleri possint. Etenim si diu inculti remanserint, materia ignis fient: Ut inquirant præterea, an aliqui ægrotent, & po-

Si pulo,

1. Tim. 5.
1. Tim. 3.
Quòd forma ecclesiasticæ politix, quam Magd. negat, in scriptura Pauli ostendatur.

Galat. 6.
De forma generaliore politix ecclesiasticæ ex episcopis, presbyteris, diaconis, catechizantibus.

pulo, si nesciat, nuncient, ut visitentur: præbeant etiam, quæ opus fuerint conscio episcopo, quod tamen clani eo faciant, non peccabunt. Hæc atq; alia huiusmodi curant diaconi. Deinde eos, qui catechizant, cum eis comparat, qui curant in naui, ut soluatur pro vectura. Sic enim qui catechizat, de mercede, ut idem Clemens præcipit, admonere debent: Dominus enim dixit de ministris ecclesiæ, Dignus est enim operarius mercede sua. Satis cum hoc conuenit, quod Apostolus in epistola ad Galat. scripsit, quod paulo ante memini, Qui catechizatur, cõmunicet ei, qui se catechizat. Postremò cum

Galat. 6.

Quòd in forma descriptio
nis ecclesiasticæ
politice apud Anacle-
tum, nihil sit,
quod nõ ostendatur
in epist. Pauli & actis
Apostol.

vectoribus, id est, cum ijs, qui in naui uehuntur, comparat reliquam multitudinem laicorum: quos oportet, ut in epistola Clementis præcipitur, tanquam vectores suo quenque loco sedere, nè non seruato ordine, nauim aut quatiant, aut deprimant. Quæso Magd. & omnes qui eos legunt & audiunt, quid in hac ecclesiasticæ politice forma & descriptione legunt, quod non in epistolis Pauli & Actis Apostolorum legant? quid hic vident præter episcopos, presbyteros, diaconos, catechizantes, & laicos, in quibus illi purgandis, illuminandis, ac perficiendis ad cælestis hierarchiæ imitationem versantur? Etenim, quia (ut ait diuinus Dionysius) ecclesiastici ordines & sacri gradus diuinarum operationum imagines sunt, quæ ordinatas illuminationes decori, & non perturbati ordinis operationum Dei in seipsis demonstrant, idcirco in primos, medios, & postremos ordines atq; actus, hierarchicis distinctionibus distributi sunt, demonstrantes (ut dixi) in seipsis illum diuinarum operationum omni perturbatione carentem ordinem:

Hactenus Dionysius. ut iam qui hanc ecclesiasticæ politice formam in Actis Apostolorum, & in epistolis Pauli obseruatam, & ab Anacleto apostolico Pontifice descriptam, eo tempore fuisse negant, consequens sit, ut simul dicant, vel hæc Apostolos à Christo non accepisse: vel quæ acceperunt, non tradidisse: id est, eos non ordinasse ecclesiam: nec ecclesiasticos gradus ad imaginem & similitudinem ordinis diuinarum operationum distinxisse: meliusq; cum ijs, qui sub veteri Testamento fuerunt, actum esse: quibus statim à principio Mosaiicæ politice forma hierarchica diuinitus instituta est ex Pontificibus, Sacerdotibus, Leuitis, alijsq; infra Leuitas. Videte quòd se præcipitant Magdeburgenses, nescientes ne dicam, an scientes & volentes, quod est & inuisius & suspectius? Sed quia Magdeburgenses hanc ecclesiasticæ politice formam, propter quam epistolam Anacleti negant, non produxerunt ex epistola Clementis, vnde sanctus Anacletus eam sumpsit, scilicet, quia de illa epistola, tanquam extincta, ut ad mortuum scripta, actum esse putabant: producamus nos rursus eam ipsam formam ex libris

De forma ecclesiasticæ
politice ex libris
Clementis de
const. Apostol.

eiusdem Clementis de constitutionibus Apostolorum, siue de doctrina Apostolorum. sic enim in quibusdam antiquis exemplaribus, ut hoc obiter obseruetur, feruntur inscripti: quæ inscriptio sumpta est ex principio primi libri, cum in persona Apostolorum Clemens, Audite, inquit, doctrinam sacram. & libro sexto, capit. 14. Scripsimus, inquit, vobis hanc catholicam doctrinam.

doctrinam: Sic quoque hos libros appellavit magnus Athanasius in epistola *ἑραστικῆ* de libris canonicis. Post quos libros canonicos, hos cum alijs sancitos à patribus, vt legerentur, numerat. appellavit, dico, *δι' ἁγίων καὶ μένυ τῶν ἀποστόλων*, id est, doctrinam, quæ vocatur Apostolorum. quæ viij. libris à Clemente aliàs *περὶ διατάξεως ἀποστολικῆς* inscriptis, diuino artificio ac sapientia conscripta est. quorum librorum quanta fuerit apud veteres patres autoritas, & quàm frequens eorum vsus & imitatio ac lectio, vt suprâ iterùm admonui, ex meo in eosdem libros Græcè editos, Græco prologo perspici potest: & perspicietur magis, cum scholia in eos, & ipsorum librorum interpretationem cum Latino prologo prolixiore, si Dominus voluerit, edemus. Igitur, vt ad rem redeamus, libro secundo, capitulo 67. episcopum ait similem esse gubernatori nauis, presbyteros nautis, diaconos ticharchis: custodes ianuarum ecclesiæ, similes ijs, qui in nauis exigunt vecturæ precium, qui etiam catechizabant, & de mercede, qua dignus est operarius, admonebant: reliquam verò multitudinem ijs similem, qui in nauis vehuntur. Sed de forma generali ecclesiasticæ politix, quæ in prima epistola Anacleti descripta est, & ex Clemente (vt dixi) sumpta, si quis plura desiderauerit, ex libris nostris, quos de hierarchicis ordinationibus ministrorum ecclesiæ composuimus, petat. Respondeamus deinceps de ea item forma generali ecclesiasticæ politix, quam in secunda & tertia epistola eiusdem Anacleti, ad illam generaliore in prima epistola pertinentem, iidem Magdeburgenses notârunt, & nobis obiecerunt, dicentes non fuisse illo tempore. & si enim ex ijs, quæ de Patriarchis & Metropolitanis diximus, cum de appellationibus ad Sedem Romanam, Apostolorum auctoritate sancitis ageremus, satis responsum esse videri poterat: tamen nè quid proprio loco prætermisisset, aut dissimulasse videmur, rursus adhuc, & quidem paulo distinctius, respondendum est. Forma igitur generalis ecclesiasticæ politix in 2. & 3. epistola Anacleti, ex primatibus siue Patriarchis, & ex Metropolitanis, qui aliquandò Archiepiscopi nominantur, & ex episcopis constat, quæ ipsa ad formam generaliore ecclesiasticæ politix in prima epistola eiusdem Anacleti, vt dixi, pertinet: siquidem amplius quàm duo ordines sacerdotum, vt idem sanctus Anacletus ait, nec à Deo collati sunt, nec à sanctis Apostolis traditi. Hanc ergò formam ecclesiasticæ politix fuisse tempore Anacleti, Magdeburgenses negant: sed quia non sunt conati probare, quod frustra quidem conati essent, probemus nos contrâ, immò demonstremus fuisse, ac primùm ex canone Nicenæ Synodi: quæ, vt spero & cōfido, apud equos iudices plus, quàm Magdeburgensium centuriatorum autoritas, valebit. Vigent, inquit canon, prisca cōsuetudines, quæ in Aegypto & Libya ac Pentapoli sunt, vt episcopus Alexandriæ horum omnium habeat potestatem, quia ita cōsuevit episcopus Romanus: sequitur, Similiter autem in Antiochia, & in alijs puincijs seruanda sunt priuilegia ecclesijs, Illud autē, inquit, in vniuersum patet,

Si 2 Si

Athanasius
de libris Cleo-
mentis de do-
ctrina Apost.

De autoritate
librorum
Clementis de
constit. Apost.

De altera for-
ma generali
ecclesiasticæ
politix.

*Quò prisca
consuetudinis
vocabulū in
canone Nice-
no pertineat.*

*Synodi Nice-
nae verba,
Magdeburgē-
sis esse ver-
borū portēta.*

*De canonibus
Nicenis ex du-
obus libris an-
tiquissimis
Arabicis.*

Si quis, non assentiente Metropolitano, episcopus fiat, tūc magna Synodus decreuit non debere esse episcopum. Hactenus canon. Si ducentis circiter annis post Anacletum magna Synodus Nicen. consuetudinem, qua episcopus Alexandriae episcopis Aegyptijs, Libycis, ac Pentapolitanis præerat, item Antiochenus episcopis Antiochenis prouinciarum, iam prisca vocat, vtpote à principio apostolicæ prædicationis traditā, (hoc enim declarat hīc verbum græcū ἀρχαῖον, vt intelligi potest ex canone 9. Antiochenæ Synodi, quæ renouans canonem Apostolorum 34. secundum canonem, inquit, patrum ἀρχαῖον) quis sanæ mētis neget præter Magdeburgenses, quibus omnia negare serpens persuasit: quis, inquā, neget, fuisse tempore Anacleti eam formam ecclesiasticæ politię, quę ex Patriarchis siue primatibus, & Metropolitanis siue archiepiscopis, & episcopis constat? qui si voces proprias requirunt, habent in hoc canone nomen episcopi, & nomē Metropolitanī, qui in canone Apostolorum 34. primus dicitur episcoporum, scilicet vnus nationis, id est, vnus prouincię: cū enim primus positus est in capite non prouincię, sed prouinciarum, quibus præest, vbi antea prima iudiciaria potestas seculi collocata erat, Patriarcham siue Primatem dici placuit: si verò non est in capite prouinciarum, sed in Metropoli illi capiti prouinciarum olim subiecta, placuit dici Metropolitanū vel Archiepiscopum, & Patriarchæ subiectum esse: si in reliquis ciuitatibus non paruis, dicitur episcopus, quod est alioquē & Primatum siue Patriarcharum, & Metropolitanorum commune: quia sit vnus ordo episcoporum, licet non vnus omnium honoris & dignitatis gradus, nec vna omnium administratio ecclesię. Nomen verò Patriarchæ, & rursus Metropolitanī, quæ isti centuriatores portenta verborū blasphemē vocant, habent etiam in alio loco eiusdem Synodi in canone 44. quem nobis iam pridem filius Tramezini Veneti bibliopola, apud Senatum Venetum, cū viueret, interpres linguarum, Latinē vertit ex Arabico libro vetustissimo Marcelli secundi Pont. in quo erant omnes Niceni canones, exceptis 29. quos libri vetustas cōsumperat & deleuerat. quem ille canonem statim, vt interpretatus est, pro sua in ecclesiam Romanam pietate huc misit: reliquorum interpretationē immatura eius mors nobis præripuit. Hunc ego canonem ab illo Latinē translātū, in libris meis de dogmaticis characteribus verbi Dei recitauī. Reperit postea pater Baptista Romanus societatis Iesu, Alexandriae eosdē canones Nicenos integros Arabicē quoq; scriptos, quos ex libro Patriarchæ Alexandrini idem pater Baptista descripsit, & huc attulit Romam: sed propter difficultatem, quæ maior est, vt ille ait, linguę Arabicę, qua Alexandrini loquuntur, q̄ Punicę, qua Africani, quanquā aliquot annis apud homines illius linguę versatus esset, non prius potuit fideliter trāsferre, q̄ tantos in ea lingua progressus faceret, quantos iam fecit. immò vt fidelius trāsferret, vsus etiam est opera Dñi Georgij Archiepiscopi Damasceni, natione Maronitæ qui adhuc Romæ est, & tandē opera Ioannis Senani Alexandrini, qui

eam

eam linguam, vt in ea natus, probè intelligebat. Describam ergò hîc canonem, vt ab istis translatus est, Latine simpliciùs quidem, quàm ab illo Veneto interprete, quem dixi. tamen variâ istorum interpretationes sententia inter se parùm distent. Describam, inquam, totum canonem, quòd in eo non solum patriarchæ nomen, quod Magdeburgen. portentum vo cant, sed ratio quoquè nominis, & modus potestatis eius contineatur: item nomen Metropolitanì, ac authoritatis eius forma, tum etiâ episcopi Romani principatus. Patriarcha ergò, inquit, curam habeat eorum, quæ archiepiscopi & episcopi in prouincijs suis faciunt, vt si quid reperiat, quòd non conueniat, mutet: & vt melius sibi videatur, constituat. Siquidem ipse est omnium pater, & illi sunt eius filij. Archiepiscopus verò est inter episcopos, vt maior natu frater, qui fratrum suorum curam habet: cui illi obedire debent, vt qui eos gubernet. Verùm patriarcha est loco patris, qui tanquam filijs præest omnibus, qui sunt sub potestate eius: sicut qui Sedem Romæ tenet, superior est, & princeps omnium patriarcharum: siquidem ipse est primus, vt Petrus, cui datus est principatus in omnes principes Christianos, & eorum populos, quia est Vicarius Christi Domini nostri super populos eius, & super omnes ecclesias Christianorum. & quicumque contradixerit huic canoni, sancta Synodus eum excommunicat. Haftenùs canon. Sed dicent Magdeburg. vnde fidem facimus, esse istos veros canones Nicenos, quorum tanta olim raritas, & tanta reperiendi eos difficultas? Sed antequàm istis respondeam, necesse est, vt hoc priùs constet: fuisse alios canones præter 20. quos nunc Græcè & Latine habemus, quod quia Magdeburg. quòd negant in 4. Centuria cap. 9. de Synodis, alijs nunc authoribus præmissis, patres tantùm Africanos, quos nobis ijdem Magdeburgen. decretum de appellationibus opponunt, nos rursùs illis producemus, qui etsi non haberent alios canones præter 20. illos, quos nos habemus, tamen non dubitârunt esse alios in eodem concilio Niceno editos, quos studiosè requirebant. Sic enim in epistola ad Bonifacium scripserunt: tamen quia hic in nullo codice Græco ea potuimus inuenire, ex Orientalibus ecclesijs, vbi perhibentur eadem decreta posse etiam authentica reperiri magis, nobis desideramus afferri. pro qua re tuam quoquè venerationem obsecramus, vt scribere etiam ipse digneris ad illarum partium sacerdotes, hoc est, ecclesiæ Antiochenæ, Alexandrinæ, & Constantinopolitanæ, & alijs, si etiam tuæ placuerit sanctitati, vt inde ad nos ijdem canones apud Niceam ciuitatem à patribus constituti, veniant, te potissimùm hoc beneficium cunctis Occidentalibus ecclesijs in Domini adiutorio conferente. Ecce, non dubitârunt Africani patres esse alios præter 20. Nicenos canones, tamen tunc canonem Nicenum de appellationibus non reciperent. par igitur est, nec hoc Magdeburg. dubitare. Rursùs neque dubitârunt reperiri illos posse in Oriente, quia nec eis verisimile videbatur, potuisse Arianos, omnia exemplaria reperire, & incendere: & hoc quoquè par est Magdeburg. credere.

*Ratio fidem
faciens, esse
veros canones
Nicenos Ara-
bicè repertos.*

dere. Respondeamus nunc quærentibus, quid illud sit, quod fidem facit, esse hos Arabicè in Alexandrina ecclesia repertos, veros Nicenæ Synodi canones: quid, inquam, nisi ratio manifestissima, quæ neque redargui, neque conuinci potest? Quis enim, aut quorsùm in lingua barbara & ea quidem, quæ, vt ab hominibus illius nationis audiui, vix, & à paucis in illa lingua natis intelligitur, quibus ecclesiæ Romanæ nec amici sunt, neque subiecti esse volunt, canones Nicenos, in quibus tanta Pontifici Romano authoritas tribuitur, quanta debetur, vel finxisset, vel corrupisset? quis tam expertus communis sensus est, qui neget, quo minùs lingua aliqua trita est, & paucioribus hominibus nota, ac ad discendum difficilior, eo magis, quod rectè in ea à principio scriptum est, incorruptum diutissimè seruari? Iam verò quis dubitet, quin Nicenos canones, qui ex illis Græcis exëplaribus à principio descripti fuissent, Patriarcha Alexandrinus, qui Nicenæ Synodo interfuit, secùm ad ecclesiam suam attulisset, quos postea, siue ille, siue alius successor, nè quis eos ignoraret, in Arabicam linguam, rectè transferendos curasset. Non esse enim istos, qui reperti sunt, vllò modo deprauatos, sed integros, quales Alexander episcopus ad ecclesiam suam tulit, nos hoc certius scire non possumus, quàm si eos cum sanctorum patrum atque aliarum Synodorum decretis & canonibus penitus conuenire videamus, vt quidem videmus, quicunq; eos medio cri diligentia & studio contulimus, in quorum numero canonum non solùm illi sunt, quos adhuc Græcè habemus, sed alij etiam qui à sanctis patribus citantur. Quare vt ad canonem sextum concilij Niceni reuertar, quis iam negare potest fuisse eo tempore multos episcopos in Aegypto, Libya, & Pentapoli: & plures Metropolitas, sic dictos à ciuitatibus, quibus præerant, quæ erant Metropoles, qui maiores episcopis illis essent? siquidem sine authoritate Metropolitæ ordinari episcopus non possit. quibus si iam olim à prisca temporibus ante Nicenum concilium ab ipsis, inquam, temporibus Apostolorum, (quæ enim alia prisca tempora, secundùm rationem verbi ἀρχαίων intelligi debeant?) Alexandrinus episcopus præerat, vt quidè præfuit S. Marcus, & successor eius Abilius, & reliqui deinceps: fuit igitur tempore Anacleti hæc ecclesiasticæ politicæ forma, constans ex episcopis, & Metropolitæ siue archiepiscopis, quibus subiecti essent episcopi, & ex episcopis primatibus, quos canon 44. proximè recitatus, Patriarchas vocat, quibus essent subiecti Metropolitæ. immò Dionysius quoquè Areopagita, quem propter summam ac diuinam eius authoritatem Dionysius Alexandrinus scholijs illustrauit, vt author est Anastasius Antiochenus in eo libro eruditissimo, quem de varijs locis & quæstionibus scripturæ sanctæ nobis ante mille annos reliquit, quem ὁ δὲ ἰσχυρὸς vocauit, in quo sæpè eum citat, vt citârunt quoquè ante annos octingentos Ioannes Damascenus, & Sophronius Hierosolymitanus in epistola confessionis suæ ad Honorium Pontificem tempore Heraclij Imperatoris: quæ epistola propter singularem doctrinam & grauem autho-

*Dionysius
Alexan.*

Anastasius.

De Dionysij

Areopa. anti.

quitate &

authoritate.

Damascenus.

Sophronius.

authoritatem, recitata est in 6. Synodo vniuersali actione 11. deniq; cuius libros esse eos, qui feruntur, ante annos octingentos grauissimè defendit S. Maximus, qui in eum quoque scholia scripsit: defendit etiam Theodoros quidam presbyter, quem se legisse testatur Photius Cōstantinopolitanus in eo opere, quod de libris à se lectis, quod bibliothecam appellauit, composuit. Hic, inquam, Dionysius Pauli Apostoli discipulus, cuius libros Apostolicis traditionibus plenos cum Luterani ferre non possent, instigante diabolo, negauerunt, formam ecclesiasticæ politix designatione quadam breui diuersorum ordinum & graduum diuinè notauit: Tu ergo, inquit in epistola ad Demophilum, decerne cupiditati & iræ quæ decet: tibi diaconi, diaconis presbyteri, presbyteris episcopi, episcopis Apostoli, & Apostolorum successores. Quem locum idem sanctus Maximus hoc scholio notatum reliquit: Pulcher (inquit) ordo ecclesiasticus: monachos, qualis erat Demophilus, diaconi: diaconos presbyteri, presbyteros episcopi, episcopos Apostoli, & successores Apostolorum increpant. Hæc ille.

Successores ergo Apostolorum, qui sint maiores, quàm episcopi, qui ipsi quoque sunt in gradu Apostolorum successores, intelligere oportet: tum patriarchas, quod scholio etiam suo idem Maximus notauit, & admonuit: (patriarchæ enim per prouincias mittunt archiepiscopos, sicut apostoli mittebant) tum archiepiscopos, qui ipsi per prouincias mittuntur, vt episcopi per vrbes. obseruauit etiam hoc ante nos Rupertus Abbas eruditiss. author, & magnus theologus, libro primo de diuinis officijs, c. 27. vt iam primi successores Apostolorum sint, quos iam olim vocant patriarchas: secundi, archiepiscopi: tertij, episcopi, id est, succedunt apostolis archiepiscopi quidem infra patriarchas, episcopi verò infra archiepiscopos. Qui igitur negant fuisse alios maiores episcopis tempore Clementis, Patriarchas scilicet siue Primates & archiepiscopos, interpretentur nobis, si possunt, & sciunt, quosnam magnus Dionysius successores Apostolorum vocet, qui tanquam maiores prescribant episcopis, & eos, si oporteat, increpèt: Vt igitur magnus Dionysius Pauli apostoli discipulus, successores apostolorum maiores ab episcopis, minoribus eorum successoribus distinxit, si quoque Anacletus Pontifex Apostolicus in epist. 3. distinxit, cum loquens de Apostolis, qui & eandem (inquit) formam suis successoribus & reliquis episcopis tenendam tradiderunt. Sic enim in vetustissimo exemplo Vaticanæ bibliothecæ scriptum est melius, quàm in vulgatis, vt Gratianus etiam legit distinct. 22. cap. Sacrosancta. Præterea si ad dedecus ecclesiæ pertinebat, vt ex epist. Pauli ad Cor. priore intelligi potest, non esse in ea iudices, qui, cum necessè esset, de secularibus causis iudicarent, nè in iudicio apud infideles contendendum esset, an non ad ecclesiæ quoque decorum & utilitatem fratrum pertinuisset, si, vt benè ac sapienter in seculo secundum leges seculi constituta erant iudicia, sic quoque in ecclesia essent? contra verò ad dedecus, si non essent? Vnde Clem. lib. 2. de Constitutionibus Apostolorum,

S. Maximus.
Theodoros
presbyter.
Photius.

Quosnam successores Apostolorum Dionysius ab episcopis necessario distinxerit, sicut Anaclet. epist. 3. distinxit.

1. Cor. 6.

Ad decorum & utilitatem ecclesiæ pertinet

stolorum,

bat, vt sicut
sapienter con-
stituta erant
in seculo iudi-
cia, sic quoq;
essent in ec-
clesia.

stolorum, in persona Apostolorum cap. 52. laudans iustitiam, quam natu-
ra duce colebant. itaque isti, inquit, quanuis Gentiles sint, qui neque Deum
nouerunt, neque sciunt, vindicari à Deo eos, qui innocenter condemna-
ti sunt, tamen cauent hoc committere: vos verò, qui scitis, quis Deus no-
ster sit, & qualia eius iudicia, quomodò potestis per violentiam & impe-
tum pronunciare, cum illud ilicò pateat Deo? quod quidem si iustum sit,
iustè & nunc, & in futuro remunerandi sitis: Sin verò iniustum, rursus pa-
rem mercedem reportaturi? Hactenus Clemens. Itaque erant apud Gen-
tiles in primis ciuitatibus, quæ erant capita prouinciarum, secundùm de-
scriptionem ciuitatum in prouincias, ab antiquis factam, vt à L. Sylla in
omnibus Asiæ ciuitatibus proportiõe facta est, de qua Cic. in Oratione pro
Flacco meminit, & quidem facta in 44. regiones, vt Cassiod. in consulibus
notauit, cuiusmodi descriptio ab alijs, atq; alijs facta quoq; est, vt Strabo in
lib. 17. testatur: in illis, inquam, primis ciuitatibus erant primi iudices le-
gis, quos Clemens vocat primos flamines, & primos legis doctores. Ad hos
autem, vt Anacletus scribit, qui per reliquas ciuitates commorabantur,
quando eis necesse erat, qui ad aulam Imperatoris, vel regum confugere
non poterant, vel quibus permissum non erat, confugiebant pro oppres-
sionibus, vel iniustitijs suis: ipsosq; appellabant, quotiès opus erat, sicut in
lege eorum præceptum erat. Hos ergò idem Pont. Anacletus Primate legi-
s seculi, ac primam iudiciariam potestatem vocat. Erant deindè in reli-
quis ciuitatibus Metropolitanis alij iudices, quos idem Clemens vocat
Archiflamines, infra illos primos: Erant postremò infra hos in alijs mino-
ribus ciuitatibus alij adhuc minores iudices, qui Comites dicebantur. Ni-
hil verò interest, vt hoc loco quibusdam curiosioribus respondeamus,
quòd in historijs Gentilium & Romanarum antiquitatum, & in ijs autho-
ribus antiquis, qui de eorum magistratibus scripserunt, neque istos pri-
mos Flamines, nec Archiflamines legamus. Est enim à ratione alienū, non
vim propositi, sed verba attendere, vt rectè diuinus Dionysius in diuinis
nominibus cap. 4. admonuit. Quarè hoc potiùs ab istis studiosè inquiren-
dum erat, quomodò sic Clemens vocasset? vtrum propriè, an translàtè, an
καταχρηστικῶς? vt cum scriptura vocat locustas populum fortem & gentem;
si translàtè, quæ ratio translationis? quæ, inquam, similitudo Flaminum &
præfectorum, translationi verbi locum fecerit? sed hæc explicatio, quia
non est hic locus proprius, reiicienda est in extremum caput libri quinti,
vbì singulatim de epistolis Clementis differemus. nunc satis est Clementis
propositum intelligere. Primos ergò iudices legis, siue primam iudiciari-
am potestatem, vt S. Anacletus vocat, dicere voluit Clemens, cum primos
doctores legis, & primos flamines dixit: similiter alios iudices infra illos,
eosdemq; alijs maiores dicere placuit, cum Archiflamines dixit. ex quibus,
nec illos vocare libuit primos sacerdotes, vel primos pontifices; nec hos
principes sacerdotum, vt quidem minores Pontifices, antequàm nomen
Pontifi-

Cur Clemens
primos flami-
nes, & Archi-
flamines dixit,
qui alibi
non leguntur.

Ioel. 2.

Pontificis, impositum eis esset, vocabantur: causa verò hæc est, quòd nihil sacri haberent: quin potiùs eos tanquàm execrabiles verbo ethnicorum proprio notavit, sicut idem Clemens libro 2. de Constit. Apost. c. 28. quos Gentiles vocabant sacerdotes, quique dæmonibus sacra faciebant, non *ispias*, quasi sacros, sed tanquàm non sacros *Μησιπας* vocat, id est, non sacerdotes, verbo à se facto, quòd proximè accedit ad *Μησιπας*, quasi execrabiles dicat: tantum abest, vt sint sacri. Hæc qui non aduertunt, curiosè adhuc quaerunt, vt mihi etiam aliquandò contigit, vndè Clemens acceperit primos flamines & Archiflamines, quos nusquàm aliàs ipsi legunt, tametsi de sacerdotibus, qui fuisse videntur potestates, est apud Strabonem: is enim lib. 17. inter eos, qui Romanorum Imperio per regiones parebant, numerat reges: deindè ciuitates, partim à principio liberas, partim in amicitiam receptas, partim honoris gratia libertate donatas: tum alios, qui potestatem, vt mihi videtur, gerebant, quos vocat Dynastas, Phylarchos, sacerdotes. Sed redeamus, vndè digressi sumus. Si igitur S. Apostoli hanc & prouinciarum & iudiciorum distinctionem prudenter & vtiliter factam esse intelligebant, & quòd potissimum erat, assuetos esse homines eo ordine ab iniurijs faciliùs commodiusq; defendi, an non poscebat ratio Apostolicæ gubernationis & prudentiæ, prouidere, vt ecclesiastica iudicia secundùm eam distinctionem & formam ac descriptionem, vtiliter & honestè & secundùm ordinem in ecclesia exercerentur? an dicemus maiore prudentia & equitate gentiles sine Deo in hoc mundo, iudicia sua constituere debuisse, quàm Apostolos sanctos, in spiritu S. eruditos & institutos, quia scriptum sit, filios huius seculi prudentiores esse filijs lucis in generatione sua? id est, ad degendam vitam corporis. sic enim magnus Basiliius interpretatur. an rursum dicemus, prudentiorem fuisse socerum Moisis, vt ei consuleret, constituere (sicut ait scriptura) ex viris de omni plebe sapientibus & Deum timentibus, Chiliarchos, centuriones, quinquagenarios, & decanos, & quos 70. interpretes vocant *ἑπταμυριαρχοὺς*, id est, qui literas inferrent: qui, inquit, iudicent populum omni tempore: quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodò iudicent: prudentiorem dico, quàm spiritum sapientiæ Dei, qui Apostolos sanctos doceret constituere in ecclesia primates, tanquàm Chiliarchos: Metropolitanas siue Archiepiscopos, tanquàm centuriones: episcopos, vt quinquagenarios: decanos, vt presbyteros: & diaconos, tanquàm tabellarios? Quæ igitur istorum tanta impudentia, & tam cæca temeritas, ac tam profligata conscientia, audere eam formam ecclesiasticæ politicæ improbare & negare, quam ratio naturæ insita probat? cui authoritas maximarum Synodorum, & veterum patrum sanctissimorum ad stipulatur? quam vniuersa ecclesia per totum Orientem & Occidentem semper tenuit? quam necessitas & vtilitas causarum ecclesiasticarum postulat? quæ ecclesiasticus ordo requirit? quam iudicialis norma veterum tribunalium commendat? quam Mosaicæ politicæ à Deo insti-

Magd. quia in re præsferant apostolis gentiles.

Luc. 16.

Magdeburg. quomodo socerum moisis videatur præsferre spiritui sancto.

Exod. 18.

De forma Mosaicæ politicæ figura euangelica.

Qui in ecclesia nostra sint chiliarchi, centuriones,

T t

tutæ

*turios, quin-
quagenarij,
decani, tabelo
larj.*

*Que & quan-
ta oppugnent
& negat, qui
formam eccle-
siasticæ polit-
iæ oppugnat
& negant.*

*Quid inter
metropolita-
nos & archi-
episcopos in-
terfit.*

turæ typus figurat? cui Apostolica scriptura, & Apostolicus canon confir-
nat? Deniq; quam Nicena Synodus, ad priscam ecclesiæ consuetudinem ex
Apostolica traditione, vt necessè est, profectam, grauissima authoritate re-
fert? Haftenus ergò de ecclesiasticæ politix generali forma, quæ à tempori-
bus Apostolorum ita illis per spiritum sanctum instituentibus, ex patriar-
chis, Metropolitanis, vel Archiepiscopis & episcopis constat. Non est autem
alienum ab hoc loco, obseruare quæ Leo 9. sapientif. pont. ante quingentos
annos scripsit ad Africanos episcopos, Petrum & Ioannem, qui cõtra Gru-
mitanum episcopum, dignitatem ecclesiæ Carthaginensis, defenderat. Itaq;
quia de Archiepiscopis, inquit, & Metropolitanis sententiam nostram re-
quiritis, venerabilium antecessorum nostrorum dicta demonstrant, id est,
Clementis, Anacleti, Aniceti. & paulò post, nam sicut omnis mundana po-
testas his gradibus dignitatum à se inuicem distat, id est, vt primus sit Au-
gustus vel Imperator, deindè Cæsares, deindè Reges, Duces, & Comites,
atque Tribuni: ita & ecclesiastica potestas ordinata, à sanctis patribus inue-
nitur, dicente beato Clemente: In illis ciuitatibus, in quibus olim apud
ethnicos primi flamines eorum, atque primi legis doctores erant, prima-
tes vel patriarchæ positi sunt, qui reliquorum iudicia & maiora negotia
iustè definirent: qui etiã non vni prouinciæ, sed pluribus præessent. Deindè
vbi archiflamines erant paganorum, Archiepiscopi instituti sunt Christia-
norû, qui singulis prouincijs præessent: vbi verò metropolis erat, quæ in-
terpretatur mater ciuitas, Metropolitanis erant: quippe de tribus aut qua-
tuor ciuitatibus intrà aliquam prouinciam, maiori & matri aliarum ciui-
tatum præsidebant: isti aliquandò Metropolitanis tantùm nominantur, ali-
quandò verò Archiepiscopi, si in ipsa prouincia maiores non fuerint ali-
qui. Vbi autem minores ciuitates habuerunt solummodò flamines vel co-
mites, episcopi sunt instituti. Porro tribuni plebis non absurdè intelligun-
tur presbyteri, siue reliqui inferioris ordinis clerici. His omnibus diuino
& humano priuilegio prælatus est Põrifex Roman. Satis igitur iam ex his,
quæ haftenus de forma ecclesiasticæ politix dicta sunt, liquet, falsum esse,
quod Molinæus ait de sedibus patriarchalibus, nunquàm fuisse inuentum,
nisi post Constantinum: vnde falsam esse epistolam Anacleti, cum Magde-
burgensibus quoquè ausus est dicere: quos vel sola Synodus Nicena aperte
de commento conuincit. Nè autem siue isti, qui epistolam Anacleti negant,
cap. Constantinus, distinct. 96. quasi cum epist. Anacleti pugnant, aliquan-
dò obijciant, siue quis alius epistolam fortassè veram quidem esse existi-
met, sed quid istis respondendum sit, scire cupiat, aliquid de hac re dicen-
dum est. Dicit enim aliquis, si Pont. Romanus diuina authoritate princeps
aliorum patriarcharum est, vt S. Anacletus in epist. sua 3. tradit, idq; Ma-
gnus Constantinus postquàm de potestate & principatu beati Petri à San-
cto Syluestro pont. edoctus fuit, non ignorabat, quomodò principatum
inter reliquos patriarchas pontifici tribuit? Epistola igitur Anacleti tertia
falsa

falsa est, si hoc de principatu pontificis inter patriarchas Constantinum Magnum sanxisse verum est, immò verò vtrunque conuenit. Anacletus enim de principatu, quem à Deo beatus Petrus accepit, loquitur, quem etiam Constantinus Magnus ex beato Syluestro didicit, & confessus est, & hanc formam principatûs à Deo concessi sequens, ipse quoque voluit concedere, quòd ad se pertinebat, id est, secundùm terrenam potestatem imperatoriam, quam gerebat: voluit, inquam, pontifici concedere, vt ipse supra reliquos patriarchas esset. Deniq; satis Imperator ipse declarauit, quem principatum in Pontifice Romano à Deo datum confiteretur: & quis item principatus à se concederetur, cùm ait: Vt sicut in terris Vicarius filij Dei esse videtur constitutus, etiam & Pontifices, qui ipsius principis Apostolorum gerunt vices, principatûs potestatem amplius, quàm terrena imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis, nostròq; imperio obtineat. & clariùs adhuc subiungit: Et sicut nostra est terrena imperialis potentia, eius sacrosanctam Romanam ecclesiam decreuimus veneranter honorare: & amplius quàm nostrum Imperium & terrenum thronum, Sedem sacratissimam beati Petri gloriosè exaltari, tribuentes ei potestatem & gloriæ dignitatem, atque vigorem & honorificentiam Imperialem, atque decernentes sancimus, vt principatum teneat tam super 4. sedes præcipuas, Antiochenâ, Alexandrinam, Constantinopolitanam, & Hierosolymitanam, quàm etiam supra omnes in vniuerso orbe terrarum ecclesias. Ergò cùm dixit, sicut nostra est terrena imperialis potestas, sacrosanctam Romanam ecclesiam decreuimus honorare: satis docuit, non se hanc potestatem Pontifici in patriarchas & in omnes mundi ecclesias concedere, qui paulò supra confessus erat, esse Pontifices successores beati Petri, quem filius Dei vicarium suum in terris constituisset, ac proindè potestatem eorum in patriarchas & in omnes ecclesias, diuinam & cælestem esse, non terrenam, sicut erat potestas imperatoria: velle tamen se, quòd posset terrena sua imperitoria potestas, sic honorare Sedem beati Petri, quam successores eius Pontifices Romani tenent, vt potestatem, quam habent, in qua filius Dei beatum Petrum Vicarium suum constituit, teneant ac possideant. Præsidium itaque & patrocinium, ac tutelam religiosissimus Imperator promittit, & sancit. quod satis verbis, quibus vsus est, si quis aduertat, declarauit: Tribuentes (inquit) ei potestatem & gloriæ dignitatem, atque vigorem & honorificentiam Imperialem: potestatem dicit se tribuere, non spiritualem, quam sciebat habere eum in omnes Christianos mundi à Christo datam, sed imperialem, non vt Imperator esset, sed vt potestate Imperatoris vteretur ad tuendam sedis suæ dignitatem & honorem, vt ius suum vigeret. Deindè subiungit: Atque decernentes, vt principatum teneat, tam super 4. sedes Patriarchales, Antiochenam, Alexandrinam, Constantinopolitanam, Hierosolymitanâ, quàm etiam supra omnes mundi ecclesias: non dixit, Vt accipiat: sed, Vt teneat:

Constantiniane donationis assertio.

Quam potestatem Constantinus Imperator Pontifici Romano in reliquos Patriarchas dedit.

Verborum be-
nedictionis
super impera-
tores vngen-
dos fieri soli-
te forma.
Esal. 44.

in quo presidium (vt dixi) ac patrocinium promittit: alioqui ius & pote-
statem in patriarchas non magis dedit, quam dedit in omnes mundi eccle-
sias, quam Christus solus dedit. Denique hoc sancit, & tribuere se dicit
Imperator Pontifici Romano, quod ab Imperatoribus in eorum corona-
tione à Pontificibus petitur, quodque ipsi promittunt & stipulantur. sic enim
ei dicitur, Accipe gladium de super beati Petri Apostoli corpore sumptum
per manus nostras, licet indignas, vice tamen & autoritate Dei omnipo-
tentis & beatorum Apostolorum, consecratum, Imperialiter tibi conce-
sum, nostraque benedictionis officio in defensionem sanctæ matris ecclesiæ
diuinitus ordinatum ad vindictam malefactorum, laudem verò bono-
rum: & memor esto eius, de quo psalmista prophetauit, dicēs: Accingere
gladio tuo super femur tuum potentissime: vt in hoc per eundem vim æqui-
tatis exerceas, molem iniquitatis potentissimè destruas: & sanctam Dei ec-
clesiam, eiusque fideles propugnes atque protegas: neque minus sub fide fal-
sos, quam Christiani nominis hostes, extenues atque dispergas: viduas atque
pupillos clementer adiuues, atque defendas: desolata restaures, restaurata
conferues, vlciscaris iniusta. Et in alia oratione precatur his verbis: Tri-
bue ei omnipotens Deus, vt sit fortis. protector & consolator ecclesiarum,
atque cœnobiorum sanctorum. In his igitur, quæ ab Imperatore, cum coro-
natur, ex formula conceptis verbis postulari solent, ius eorum, quæ tunc
magnus Constantinus sanxit & concessit, continetur. quod totum ad pa-
trocinium ecclesiæ susceptum pertinet, quod quidem ecclesiæ, cum opus
est, iure suo & poscere, & requirere debet, vt ex epist. beati Aug. 23. q. 3. C.
Maximianus. perspicui potest. laudat enim Maximianum episcopum Vagi-
ensem, quod auxilium contra hostes ecclesiæ ab Imperatore Christiano pe-
tisset: quod si prætermisisset, non fuisset (inquit) laudanda patientia, sed ne-
gligentia merito culpanda. Aliud præterea in epist. olim Anacleti 3. objici-
unt: Fingit, inquiunt, Anacletus scripsisse tomum de primatu, sed eius scri-
ptinam, inquit, fit mentio.]

Commentum
Magd. crassi
& malitio-
sum.

Quis non demiretur & obstupescat tantam istorum vel in legendo negli-
gentiam, vel in intelligendo tarditatem, vel in deprauando malitiam? Ana-
cletus dicit se descripsisse in quodam tomo primas sedes, tū eas scilicet quæ olim
secundum leges seculi primæ fuissent, vt potest in capite prouinciarum posi-
tæ: tum quæ primæ, id est, Metropoles in vnaquaque prouincia. Magd. ve-
rò dixerunt, fingere Anacletum scripsisse tomum de primatu. nihil enim am-
plius addiderunt, malitiosè scilicet, vt suspicor, vt qui legerent, statim de
primatu Petri intelligerent, vt est iam in vsu & loquendi & intelligendi: Vt
rursus si falsum esset & fictum, vt isti volunt, quod Anacletus tomum de prima-
tu scripsisset, continuo sequeretur, ecclesiā Romanā non esse caput cetera-
rum. Hæc est calliditas serpentis. Sed videamus quid Anacletus dicat: Sed
illæ vrbes, quæ præfatis præfatis temporibus primatum tenuere: deinde, paucis
interiectis, subiungit: Aliæ autem primæ ciuitates, quas vobis conscriptas
in quo-

in quodam tomo mittimus, & quæ sequuntur: & paulò infrà post descriptas tres sedes Patriarcharum, idem quod paulò suprà repetens, reliquas verò, inquit, vt prædiximus, in quodam tomo prolixitatem vitantes epistolæ, vobis conscriptas direximus. De primatu ergò, id est, de primatu Pontificis, non dicit se scripsisse, neque scripsit, quia nec opus quidem erat tunc, cum satis ex euangelio patèret, & nòdum nati essent hæretici, qui negarent: tomum verò, id est, catalogum de primatu ciuitatum, quamquam essent primæ & Metropoles, scripsisse eum, quid mirum, si alij, quòd sciamus, non meminerunt? an necesse est, quicquid est ab aliquo scriptum, id vt alij meminerint? vt si non meminerint, continuò fictum sit? sed quæso vos Magd. per equitatem, si idèò non creditis, scripsisse Anacletum tomum de primatu, quia eius, vt dicitis, scripti nusquam mentio fiat, & ob hanc causam suspecta & inuisa est vobis epistola Anacleti, cur contrà simili ratione non creditis, & probatis, idèò veras esse Anacleti & aliorum Pontificum epistolas, quia earum sit frequens apud alios scriptores mentio? Vt iam vestro argumento aut veras simul & falsas esse dicatis: aut nè vobiscum pugnetis, veras tantum contra mendacium vestrum, aut falsas tantum contra veritatem, cur enim apud Magdeb. plus valeat ad credendum, fictam esse epistolam Anacleti, quòd vnus particulæ eius, immò vnus verbi, nusquam fiat mentio, quam ad credendum, veram esse, quòd totius epistolæ frequenter apud alios mentio fiat? Sed in his tempus cõsumere, vt quod sentio, dicam, vereor, nè ocio abutentis esse videatur. Illud tantum addam, simili argumento negare Anabaptistas historiam in euangelio Ioannis de infirmo ad Probaticam piscinam iacente, & motum aquæ expectante, quo Magdeburgenses tomum Anacleti, quia, inquiunt Anabaptistæ, nec in vetere testamèto, nec in Iosephi libris de antiquitate rerum Iudaicarum, de Probatica piscina mentio fiat. Quibus eruditè nuper Sixtus Senensis, libro septimo suæ bibliothecæ, respondit. Pergamus respondere ad alia crimina.

Eodem argumento tomum Anacleti Magdeb. negant, quo Anabaptistæ historiam de infirmo ad Probaticam piscinam in Euang. Ioannis.

Responsio ad id, quod obijcitur in epistol. Euaristi de episcopis pulsis, & de literis præfectorum adiunctis ad literas Pontificis, & quomodo non præfectorum, sed prophetarum legendum sit, ex fide veterum exemplariorum, & ex ratione.

Cap. 9.

PRæterea etiam contra epistolam Euaristi aliquid obijciendū esse putauerūt. sic enim aiunt: Vero etiam absimillimum est, quod Euaristus epistola secunda finxit, Aegyptios suos episcopos pepulisse. Nam eo loco res Christianorum erant, vt nusquam tutò versarentur ob immanem crudelitatem persecutorum.]

Quid hoc leuius? immò quo res Christianorum magis afflictæ essent, eo facilius erat malis Christianis eijcere episcopos suos. nec enim hoc persecutores Christianorum iritasset, sed placasset potiùs, & eorum gratiã con-

ciliasset, cum ij in primis odiosi & infesti essent gentilibus, qui euangelium predicabant, quod erat munus episcoporum. Sequitur in Centurijs: simile est illud, quod vult, suas literas per omnes ecclesias Africanas legi: & dicit, ijs prefectorum literas adiunctas esse. quod (inquiunt) haud verum est. nam nec id factum esse probari potest: neque prefectis, qui sub Traiano atrocissime persequerentur ecclesiam, cum episcopis vllatenus conueniebat.]
 Haetenus accusatio coniecturalis Magdeburgensium. Si in quaestione facti coniecturis utendum est, ubi testes desunt, age coniecturas cum coniectura conferamus, postea rem ipsam dicemus. Non adiunxisse Euaristum literis suis literas prefectorum, inde vos Magdeburgen. coniecturam ducitis, quod prefectis, qui sub Traiano atrocissime persequerentur ecclesiam, nullo modo cum episcopis Christianis conueniebat: nos contra, potuisse adiungere, inde coniecturam ducimus, quod prefecti isti, quos Euaristus dicit, tales esse potuerunt, quales illi, quos Tertullianus in libro contra Scapulam commemorat, humani, & in Christianos beneuoli, ut Vespronius Candidus, ut Asper, ut Pudens, quorum humanitatem & in Christianos beneuolentiam, Scapulæ inhumano & fero exprobrat Tertullianus. Accedunt ad hanc coniecturam Plinius Secundus, Tertullianus & Eusebius testes, remisisse postea Traianum persecutiōem Christianorum, id quod edictum eius, ab istis testibus recitatum, testatur. Quid igitur mirum, si Euaristus in prefectos quosdam humanos ac beneuolos, praesertim persecutione iam relaxata, incidit, à quibus literas sibi ex Africa tunc temporis afferri curauit, quibus permetteretur episcopis Africanis eos laicos, qui decretum Pontificis de nuptijs, quae non decenter fierent, prohibendis, non seruarent, grauiore aliquo supplicio, praeterquam anathemate, punire non enim poterant tunc Christiani in Imperio Gentilium, sine autoritate potestatis seculi id facere. Quid, inquam, mirum fuisset, si huiusmodi literas prefectorum, literis suis Pontifex alligasset, & in Africam ad episcopos misisset? Adde, quod hodie, ut audio, apud Turcas, inter quos Christiani habitant, aliquid simile fit. Saepè enim Patriarchæ & episcopi à praesidibus prouinciarum, quos Baxas vocant, literas impetrant, ut liceat episcopis aliqua grauiore poena afficere, ut damnare ad triremes eos, qui in religione nostra peccarunt. Accedit huc, quod multi ex prefectis & alijs magistratibus veniebant tunc ad fidem, licet magistratus & alios gradus dignitatis amitteret, ut ex Cypriani ad Successum episcopum epist. 9. lib. 5. & Origenis contra Celsum libro 3. immò ex ipsa Plinij epistola ad Traianum, perspicui potest. Quare non mirum fuisset, si opera eorum Christianorum, qui aliquando magistratus gentiliū gessissent, literas à prefectis gentilium, siue propter propinquitatē, siue propter amicitiam, siue propter accepta beneficia, siue propter aliam necessitudinem eorum inter se, literas ab eis Pontifex Euaristus impetrasset. Sed licet omnes istae haetenus coniecturae sint, quae ita rem esse non conuincant, tamen quia plures sunt ac probabiliore, & ad defendendum pertinent, quae equior pars est, cur

*Euseb. libro 3.
 hist. c. 33.
 Tert. in Apo-
 log. c. 12.*

cur vna coniectura sola atrocitatis Traiani, vt isti dicunt, quæ non ad vniuersum tempus Traiani, sed ad partem pertinet, plus ad accusandū epistolam Euaristi sanctissimi Pontificis mouere debeat, q̄ tot nostræ ad defendendum? Sed hæc tenens ex coniecturis ad cōiecturam responsum sit. Proferamus iam veritatem, cui istæ omnes coniecturæ cedant. In exemplari vetustissimo Vaticanæ bibliothecæ, & in altero æquè vetusto bibliothecæ Florentinæ S. Marci, quæ cuius paulò curiosiori videre, cum volet, Romæ & Florentiæ licebit, non præfectorum, sed pphetarum scriptum est. Quod ipsum Magdeburgenses si in exemplaribus nostris, quæ in publico feruntur, legissent, fortasè magis, quo minùs hoc intelligerent, reprehendissent. Quid enim hoc, dicerent, ad decretum Euaristi? quorsùm literas pphetarū literis Pontificis decretalibus alligari? quænam istæ literæ pphetarum, quæ simul cum literis Pontificis per omnes ecclesias Africanas legēdæ erant, vt quod de nuptijs decretum erat, seruaretur: qui non seruaret, iustè puniretur: immò hoc de literis pphetarum, quod priùs scriptum erat, ab eo mutatum puto in literas præfectorum, qui non intellexit, quas literas pphetarum Pontifex diceret. Itaq; totum hoc fabulosum istis visum fuisset. Vnde multo audaciùs ac confidentiùs totam epistolam Euaristi reieciissent. Cum tamen nihil potuerit nec opportunius, nec accommodatius à Pontifice fieri aut scribi: neq; quod magis necessariū esset, si, quas pphetarum literas dicat, semel intelligatur. An nō necesse erat, vt literæ decretales Pontificis, quas ad Africanos episcopos Pontifex mittebat, & per omnes ecclesias Africanas legi volebat, ab omnibus intelligerentur? Quis hoc neget? Sic enim Pontifex scripsit: Hæc cūnta recitanda per omnes ecclesias Africanas scripta dirigit: vt de ijs, quæ iniquè laudātur, si quid tale pbari poterit, iudicium fiat: & inhibita coerceantur: & præterita mala, & illicita coniugia, si doceantur admissa, digna seueritate corripiantur. Ad laicos ergo literæ istæ decretales Pontificis pertinebant, qui cum nō Latine, sed Punice intelligerent, necesse fuit, vt Pontifex literas pphetarum, id est, interpretū adiungeret. habebat enim apud se Pontifex (quis enim hoc dubitet?) linguarū interpretes, & quidem pbata fidei, quorū operā quotidie opus erat, cum tam ingens ecclesiarum Africanarum iam tunc multitudo esset. Vocari autem interpretes linguarum siue sermonum, pphetas, nemo est qui ignoret, qui vel duas Pauli ad Corin. epist. legerit, & Hieremiam cap. 23. qui pphetias linguæ dixit, quem locum imitatus est Apostolus. Præterea esse sic intelligendum, id est, de literis huiusmodi prophetarum, hoc est, interpretum, & non præfectorum, ex ipsa epistola, si quis paulo attentius consideret, elici potest. Etenim si literæ præfectorū fuissent, quid opus erat, vt eas episcopi Africani ad omnes ecclesias mitterent, vt in omnibus ecclesijs legerentur? Si per literas istas præfectorū potestas episcopis dabatur, vt eos, qui decretum de nuptijs non seruarent, possent, si vellent, supplicio aliquo grauiore afficere, quod ad potestatem gladij pertinuisset, quam fideles inter-

*Leclio vera
in epistola
Euaristi ex
vetustissimis
exemplaribus.*

I. Cor. 14.

I. Cor. 12. 14.

ter gentiles exercere autoritate sua non poterant, an non satis erat, aut nō tutius & cautius, eas ipsas literas apud episcopos seruari, quàm cum literis Pontificis ad omnes ecclesias mitti, & eas publicè recitari? Atquē non hoc fit, neque fieri opus est, cūm episcopi aut patriarchæ inter Turcas eiusmodi literas, vt pauld antè docebam, ab illis præsidibus prouinciarum, quos Baxas Turci appellant, impetrant. Restat igitur, vt sicut in vetusto exemplo legimus, sic legendum sit, quod & ratio ipsa satis per se confirmat, & necessitas ac consuetudo, quæ ex apostolica traditione manauit. Semper enim in ecclesia fuerunt interpretationes linguarum, siue sermonum. Cæterum si benedixeris (inquit) spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodò dicet, Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit. Nam tu quidem benè gratias agis, sed alter non ædificatur. Quid prodesse poterant Euaristi literæ decretales de nuptijs prohibendis, si non, vt decebat, fierent, si quid literæ dicerent, nesciebant? Quid isto suo decreto Pontifex Euaristus apud Pœnos profecisset, si lingua eis locutus fuisset? neq; fuisset simul qui prophetaret? Misit igitur Pontifex literas, quæ lingua loquebantur, & cum eis simul literas, quæ prophetarent. Quas idcirco literas prophetarum vocauit, id est, interpretum. Sed dicet fortassis aliquis ex limatulis istis, cur non potiùs dixit Pontifex interpretationem literarum, quàm literas prophetarum? Ecquid interest, sic, an secùs, dicere, si vtrunque idem valet? Qui enim dixit interpretationes sermonum, & rursùs vnus interpretetur: idem dixit, prophetæ duo aut tres dicāt. At secūdum istum dicere debuisset, Interpretationes à duobus aut tribus fiant. Sed nihil interest. Qui enim interpretatur, dicit: & quod interpretatur, ipsius efficitur, non vt authoris, sed vt interpretis. Quis enim, cūm audit dici sermonem interpretis, nō statim intelligit dici interpretationem sermonis? Sic cūm Pontifex Euaristus literas prophetarum, id est, interpretū, suis adiunxisse dicit, nihil aliud intelligimus, neque intelligere cum ratione possumus, quàm sermonem interpretum, id est, interpretationem literarum ab interpretibus factam, quam literis suis alligauit.

Responsio ad id, quod contra epistolam Victoris obiicitur, & quomodò, & quamobrè, non ad Theophilum Casareæ Palæstinæ scripserit Victor, & cuius Alexandria esset episcopus ille Theophilus, ad quem scripsit, & quomodò ex hac ignoracione profectus sit error Magdeburgensium, & quomodò ex ipso Eusebio Casareensi, & ex ipsa epistola Victoris demonstratur, neque scripsisse, neque scribere debuisse ad Theophilum Casareæ: & quare Magdeburgenses studuerunt, vt hæc epistola Victoris ficta esse videretur. Item quomodò ex ijs, quæ Polycrates ad Victorem scripsit, videatur agnouisse eum caput ecclesiæ, & quomodò hoc ipsum ex Irenæo clariùs adhuc demonstratur. Cap. 10.

Notã.

NOtârunt præterea Magdeburgenses ad negandum epistolam Victoris, decimi quinti post Petrum Pontificis, quod Theophilum vocet episcopum Alexandrinum, cum Cæsareæ, inquiunt, & non Alexandrinus, fuerit. Sed esto, fuerit quidem Theophilus Cæsareæ Palæstine episcopus, quis hoc negat? at rursus quid obstat, quo minus esset eodem tempore alter Theophilus Alexandria episcopus? præsertim cum hoc Victor Pontifex dicat: & idem post eum Damasus affirmet. nos ergo fuisse probamus, quia hi duo grauissimi Pontifices & antiqui testatur: Magdeburg. verò non fuisse probant, quia Theophilus, inquiunt, fuit episcopus Cæsareæ, quod perinde est, ac si dicerent, Theophilus fuit episcopus Cæsareæ, ergo hic Theophilus non fuit tunc episcopus Alexandria. rectè hoc: at illud rursus non rectè concludunt, ergo non fuit alius Theophilus episcopus Alexandria. Vndè enim hoc probant, non fuisse alium Theophilum Alexandria episcopum? quod quidem necessè erat, probare. ac de Alexandria Africa probare quidem poterant, cui Libya, Aegyptus, & Pentapolis subiectæ erant: quia eo tempore, id est, Victoris Pontificis, episcopus Alexandria huius erat Demetrius Iuliani Patriarchæ successor, vt author est Eusebius Cæsareensis. at non de hac Alexandria loquitur Victor Pontifex in epistola sua, quam isti negant, sed de Alexandria Asia, siue illa, quæ Alexandria Asia dicitur, quæ est in lib. 6. Ptolemæi c. 17. tabula 9. Asia: siue illa, quæ Alexandria Oxiana, quæ est in lib. 6. c. 12. tabula 7. Asia. Loqui verò Victorem Pontificem non de Alexandria Africa, quæ ad meridiem est, sed de Alexandria Asia, quæ est ad Orientem, quis dubitare potest? si attentè & consideratè legat, quæ Eusebius Cæsareensis lib. 5. historiæ ecclesiasticæ scribit, ortam esse eo tempore quæstionem illam de Pascha, ex eo, quod cunctæ per Asiam ecclesiæ luna 14. Pascha celebrarent, cum reliquis ecclesijs per vniuersum orbè consuetudo non esset sic celebrandi. ex quo fit, vt necessarium sit, scripsisse Pontificem Victorem super celebratione Paschæ ad episcopum Alexandria, quæ in Asia est, qui Theophilus vocaretur, & non ad Theophilum Cæsareæ episcopum: quia Asiani erant, qui iuxta parabolam Dñi, medico indigebant, vt qui malè haberent: non autem Palæstini, qui Romanis in celebratione Paschatis consentiebant. Vndè Victor Pontifex ad Theophilum Alexandria in Asia episcopum, sic scribit: Celebritatè sancti Paschæ die Dominica prædecessores nostri iam statuerunt: & nos illud vobis eadè die celebrari solenniter mandamus, quia non decet, vt membra à capite discrepent, neq; contraria gerant: & quæ sequuntur. Hæc, inquam, Asianis & Alexandria conueniebant, qui à Romanis discrepabant, non autem Cæsareensibus & Palæstinis, qui non discrepabant. nec enim opus erat mandare illis, vt facerent, quod iam cum reliquis ecclesijs, vt Eusebius testatur, ex apostolica traditione, exceptis Asianis, faciebant. Sed vt antè dixi, Magdeburgum ad pauca respiciunt, facile enunciant. nec enim quia Eusebius meminit Theophili Cæsareæ, & non meminit per idè tempus alterius Theophili

Magd. in epist. Victor. nec intellexerunt de quo Theophilo Alexandrino loqueretur, neque de qua Alexandria.

Quò quæ Victor scripsit ad Theophilum episcopum Alexandria Asiae, non potuerunt congruere

V V Alexan.

re Casarensis Alexandriæ in Asia, idcirco neque fuisse putabimus: quasi necesse sit, omnium
 bus, quorum meminisse Eusebium, qui neque de epistola Victoris meminit. Confirmat ad-
 erat episcopus huc magis, quod dictum est, ipsa Synodus Nicena, quæ in decreto de Pascha
 alter Theophilus. eos solos, qui in Oriente erant, quos Eusebius Casarensis Asianos vocat,
 à reliquis omnibus cuncti orbis, qui eodem die quo Romani & Alexandri-
 ni, Africae scilicet, quæ est ad meridiem, Pascha agebant, prius discrepasse
 ait, qui tamen in Nicena Synodo cum cæteris omnibus, ut decretum fuit,
 concordarunt, & eis subscripserunt. Recitabimus decretum lib. 5. cum vni-
 formem observationem paschalem, quam Magd. condemnant, defende-
 mus. Sed vnde tanta ista Magdeburgensium morositas? quid ita anxie que-
 runt, vnde epistolam Victoris calumnientur, & tanquam falsam rejiciant? nempe,
 quare Magd. occasione calumniam epistolam Victoris studiosè vnde cunque quaesierint.

pe, quia scribat in ea, causas episcoporum non licere præter sententiã Ro-
 mani Pontificis decidi, id est, ita constitutum esse à tempore Apostolorum,
 liquere, aut igitur negandi erant Apostoli à Magdeburgensibus, aut episto-
 la Victoris, persuasit verò eis serpens, probabilius esse & popularius episto-
 lam negare, quale id cunque esset, quod speciem aliquam, quantumvis falsam,
 probabilitatis ad obijciendum, & incautos fallendum habere videretur:
 quale est hoc de Theophilo Casareæ episcopo. Notarunt præterea, quòd
 Pius & Victor in literis, ubi præcipiunt, pascha eodem modo ubique de-
 bere observari ab omnibus ecclesijs, addunt rationem, quia non deceat
 membra, id est, alias ecclesias à capite, id est, à Romana sede dissentire: sed
 huius rationis, inquit, nec Irenæus, nec Eusebius meminerunt, ubi etiam
 controuersiam describunt: neque Polycrates, nec Irenæus, neque Polycarpus,
 Iustinus, Clemens, & alij Romanum episcopum pro capite agnouerunt.]
 Tametsi non necesse erat, ut huius rationis meminissent, ostendamus tamen,
 quemadmodum non sint eius obliti, licet non sit à Magd. animaduersum.
 Etenim si Polycrati in mentem non venisset, non decere membra, id est, alias
 ecclesias à capite, id est, à Romana ecclesia temerè dissentire, neque rursus
 Pontificem pro capite ecclesie agnouisset: quorsum attinebat, ad eum scri-
 bere, & tam multis verbis & exemplis apostolicis, veteris legis de pascha
 celebrando traditione, nondum illo tempore apud Asianos illos desitam,
 commemorare? & illud ad extremum addere: Sed ego omnium vestrum
 minimus Polycrates, secundum traditionem Patrum meorum observo, eo-
 rum duntaxat, quos ab initio secutus sum. An sunt hæc eius, qui Pontificem
 non agnosceret caput esse? Deinde cum ait, multorumque orbis terrarum episco-
 porum notitiam habens plenissimè, & sanctis scripturis intedens, non per-
 turbabor ex ijs, quæ ad terrorem proferuntur, quia & maiores mei dixerunt,
 oportet magis obedire Deo, quam hominibus. Quorsum hæc, si non agnosce-
 bat in Pontifice principatum? cum enim ait, non timere se, quæ ad terrorem
 proferuntur, excommunicationem planè significat, quam Victor Pontifex
 omnibus ecclesijs Asiae denunciauit, ut idem Eusebius narrat. Si nullus epi-
 scopus eos excommunicare potest, qui non sunt ditionis suæ, quid opus erat
 dicere,

act. 5.

dicere, quia & maiores mei dixerūt, Obedire oportet Deo magis, q̄ hominibus? Hoc enim quod ab Apostolis mutuatus est, Apostoli quidem dixerunt, non q̄ negarent, obediendum esse Principi Sacerdotum, qui in concilio dixerat eis, Præcipiendo præcepimus vobis, & quæ sequuntur: sed quia negarent, tunc obediendum esse, cum contrarium præciperet Deus, ut Polycrati videbatur, quanq̄ falsò: & Paulus Ananiam, licet Paulum percutere iniuste præcepisset, tñ Principem populi esse, & sedere eum, ut secundum legem iudicaret, confessus est. Itaq̄ si Polycrates nō agnoscebat Pontificem, ad quem scribebat, esse primum episcopū ecclesiæ catholicæ, neq̄ sub potestate eius esse, debebat potius facere, quod p̄pheta istorum Martinus Lutherus fecit, cum à Leone decimo excōmunicatus est. Iam de Irenæo, vtrūm agnouerit principatum Pontificis, intelligi quoq̄ potest ex eo, quod in eodem libro Eusebius testatur, scripsisse eum ad Victorem Pontificē, arguissetq̄, quod non rectè fecisset, qui tot & tam insignes ecclesias excōmunicasset: non quidem q̄ non haberet eas sub sua potestate, sed potius q̄ sine ratione, ut Irenæo videbatur, excōmunicasset. ac multo etiam clariùs idem intelligi potest ex 3. eiusdem Irenæi aduersus hæreses libro: sic enim ait, Sed quoniam valdè longum est, in hoc volumine omnium ecclesiarum numerare successiones, maximæ & antiquissimæ & omnibus cognitæ, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ ecclesiæ eam, quam habet ab Apostolis traditionem, & annūciatam hominibus fidem, per successiones episcoporū peruenientē vsq̄ ad nos, indicantes, confundimus eos oēs, qui quoquo modo vel per sui placentiam malā, vel vanā gloriam, vel per cæcitatem & malam sententiā præterq̄ oportet, colligunt. ad hanc enim ecclesiam, p̄pter potentiorē principalitatē, necesse est omnem conuenire ecclesiā, hoc est, eos, qui sunt vndiquē fideles, in qua semper ab ijs, qui sunt vndiquē, conseruata est ea, quæ est ab Apostolis, traditio. An nō satis apertè significauit hoc loco Irenæus, esse ecclesiā Romanæ caput omnium ecclesiarum? Etenim si nō intelligebat esse caput, quomodò ait, necesse esse, omnes vndiquē fideles ad hanc ecclesiam conuenire, idēq̄ propter potentiorē principalitatem? Quòd si necesse est omnes fideles ad hanc ecclesiam conuenire propter traditionem, quam ab Apostolis eadem ecclesia, ut principalis, accepit, & propter fidem eius annūciatam hominibus, ergò omnes ex ea ecclesia pendent tanq̄ membra ex capite, ita ut nulla sit legitima fides, quæ cum ecclesiæ Rom. fide & apostolica traditione non concordet. aut hanc sententiam necesse est vos Magd. cōfiteri, aut hæc Irenæi verba negare: quæ aliud significare nō possunt. Etenim si Irenæus, cuius testimonium de principatu ecclesiæ Romanæ desiderari fingitis, planè testatur, per huius ecclesiæ Roman. apostolicam traditionem, ac fidem hominibus annūciatam, confundi omnes eos, qui quoquo modo, præterquam oportet, colligunt: ergò & vos hoc etiam solo confundit & conuincit Irenæus, præterquam oportet colligere, quòd ab huius ecclesiæ traditione

Act. 5.

Act. 23.

Quò Irenæus principatum quoq̄ Pontif. Rom. agnouerit, quòd hinc Magd. requirunt.

Clarissimum testimonium Irenæi de principatu ecclesiæ Roman. et episcopi eius.

Quò Irenæus traditione fidei ecclesiæ Roman. omne hæreticos, qui ab ea recesserūt, confundi dicat.

& fide discrepatis. quid ergò dicitis, Nec Irenæus, neq; Polycrates Romanū episcopum pro ecclesiæ capite agnouerunt? quasi vobis statim agnoscedus esset, si isti agnouissent: ecce agnouit Polycrates, agnouit Irenæus, vt iuxta legem in ore duorū vel trium stet omne verbum. Agnoscite ergò vos. q; si adhuc Irenæum agnouisse negatis, interpretamini verbum principalitatis, quod Græcè dictum esse ab Irenæo ἡγεμονίαν, si quid Græcè calleris, non dubitabitis. An igitur Irenæus τῆς ὑπαρχούσης ἡγεμονίαν ecclesiæ Romanæ, id est, potentiorē principalitatē eius sitā esse intellexit in amplitudine, & splendore, ac magnificentia rerum ecclesiæ? Minimè. quid enim ista ad maiorem auctoritatem, ac fideliorē cōseruationem apostolicæ traditionis & fidei facerent? reddens enim Irenæus rationem, cur in primis per apostolicā traditionem & fidem ecclesiæ Romanæ potiùs, quàm per traditionem aliarū ecclesiarum, magnarum quoq; & antiquarum, omnes hæreticos ab ea dissentientes, confundi & reuinci dicat, subiungit: Ad hanc enim ecclesiam, propter potentiorē principalitatem, necesse est omnem cōuenire ecclesiam, id est, omnes fideles, in qua semper ab ijs, qui sunt vndiquè, cōseruata est ea, quæ est ab Apostolis, traditio. Ergò ista potentior principalitas, quā dicit, ecclesiæ Romanæ, erat causa, cur in ea semper cōseruata esset ea, quæ est ab Apostolis, traditio. Vndè ceteræ, quanuis amplissimæ & ab apostolis fundatæ, quia hoc charisma ἡγεμονίας non acceperunt, factum est, vt portæ inferi aduersùs eas præualuerint, id est, hæreticos præfules habuerint. Alexandrinam dico ecclesiam, Antiochenam, Hierosolymitanam, & Constantinopol. aduersùs autem ecclesiam Romanā nunquàm hæresis præualuit: nec vnquàm in ea hæreticus sedit propter potentiorē principalitatem, id est, quia ei præest in successoribus suis princeps Apostolorū Petrus, cui dictum est à Domino, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersùs eam. Hæc est igitur potentior principalitas, quam magnus Irenæus dixit. Quòd si adhuc Magdeburgen. cedere nolunt veritati, faciunt quod est proprium hæreticorum. subuersi enim sunt, sicut Apосто. ait, & proprio iudicio condemnati, vel per suū placentiam malam, vt Irenæus dixit, quæ Græcè dicitur ἀνδάλυα: aut vanam gloriam, quæ κινδύσηα: vel cæcitatem, quæ πῶπιος: & malam sententiam, quæ dicitur κακόνοια. His enim morbis laborant, qui in hæreses delabuntur, qui sunt in scripturis sanctis prædicti, & ab Irenæo obseruati, & his verbis Græcè, quantum assequor, ab eodē nominati. Præter eà hoc loco quasi accusationis suæ capita finire vellent, postremò, inquit, neque tempus, quo datè describuntur literè Alexandri, Telesphori, Pij, Aniceti, cum veritatis norma congruit. Vndecunquè rapiunt more suo Magde. quod in has epistolas iaciant, quale id cunq; sit. quibus factis sit hîc respondere, nè quid dissimulasse videamur, quod Massæus diligentissimus nostræ ætatis chronographus scripsit in plogo lib. 8. suorum annaliū, quod tamen alio loco huius operis antea recitauim, non grauabor tamen iterum

Quo vno vero
bo Irenæi con-
uincatur per-
fidia heretico-
rum negantiū
principatum
eccles. Rom.

Cur ecclesia
Ro. non præ-
ualuerint por-
ta inferi, etsi
cunctis alijs
etiā maximis
præualuerūt.

Quæ sit potē-
tior illa prin-
cipalitas eccle-
siæ Romæ. aut
quid sibi velit

Tis. 3.
Quibus vero
bu Irenæus
nulla hereti-
corum nota-
uerit.

repe-

repetere, præsertim cum hoc loco necessarium sit: Nihil hodiè (inquit) incertius, quàm per solos consules computare, quòd partim supprimantur ab historicis, partim diuerso loco & ordine collocentur. Id autem exemplis historicorum docet. additq; hoc, confiteri etiam Titum Liuium, nescire se, in multis annis qui fuissent consules: esse præterea consules bimestres, trimestres, & interdum paucarum horarum. Hastenus ille. In tanta igitur varietate, obscuritate, ac difficultate notationis temporum ex consulibus, quod indè firmum argumentum in epistolarum veritatem sumi potest? Deniq; vt hinc confusione etiam sua conuincantur, rogemus eos, cur magis Calsiodoro, aut Mariano Scoto, aut alijs credant, hos aut illos consules olim fuisse, cum has literas hic aut ille Pont. scripsit, quàm ipsis illis Pontificibus, qui tunc fuerunt? cum hoc apud omnes constet, in Fastis consulum non raro discrepare veteres scriptores & lapides? an maiorem fidem faciet, qui rem alieni seculi scribit, quàm qui sui? Si ita Magdeb. addicti sunt Fastis & consulum notationibus chronographicis, cur non recipiunt epistolam Euaristi, quæ Gallo & Bradua cõsulibus data est, vbi tempus cum norma veritatis (sic enim isti loquuntur) congruit, & nullus Chronographus dissentit? at si hanc semel recipiant, cogentur recipere epistolam Clementis ad Iacobum fratrem Domini, cui non leue testimonium, immò grauissimum, dedit in ijs, quæ ex illa epist. idem Euaristus tanquàm ex Apostolica doctrina beati Petri mutuatus est. Quid si Helianus in 1. epistola Alexandri, bimestris aut trimestris consul fuit, & à Calsiodoro etiam ignoratus, & ab alijs, quod Liuius fatetur sibi in plerisq; accidisse, qui primo anno, quo esse consules ceperunt, quinque fuisse scribit: In epistola 2. Alexandri, non, Traiano & Heliano Coss. sed, Traiano & Vetere Coss. in exemplari vetusto Vaticanæ bibliothecæ scriptum est. Fuit autem Vetus consul tempore Alexandri, licet non cum Traiano, sed cum Aemilio, authoribus Calsiodoro & Mariano, à quibus fortasè malè isti consules iuncti & locati sunt. Epistola Telephori data est, Antonio & Marco, siue Marcio, Coss. Meminit autem his temporibus Calsiodorus Antonij & Aurelij consulũ, & Antonij & Præsentis: sed cum Marcus, siue (vt est in vetusto Codice manu scripto) Marcus, prænomen sit sententia Varronis, quid si prænomen pro nomine usurpatum est, sicut etiam aliquandò prænomen pro cognominibus? quod Carolus Sigonius, obseruationes annalium secutus, notauit. Sed quid ego moror in re tam incerta & obsoleta ac fallaci, & tam parui vsus? Abutatur ocio, cui suppetit, & qui à melioribus vacuus est.

Responsio ad id quod obijctur de causis secularibus in ecclesia iudicandis: quomodo id Paulo conueniat, quod Clemens & Anacleus de hac re statuerunt, neque sic contra euangelium, cum ait, Principes gentium dominantur eorum, vos autem non sic. & de ratione & causa huius decreti, & quomodo quod Clemens in epist. prima de huiusmodi iudicio causarum se-

cularium scribit, ex 2. lib. de constit. Aposto. liceat clariùs intelligere. Item responsio de eo, quod similiter accusatur in epistola Anacleti, & quatenùs liceat de omnibus rebus secularibus iudicare in ecclesia, & de potestate iurisdictionis civilis ecclesie data, & de ratione eius & fundamento. Cap. 11.

Ed veniamus tandèm ad eum locum, in quo illud primum in epistola prima Clementis, & prima Anacleti, tanquàm apocryphum notârùt, quod iubent, inquit, episcopis causas seculares vnà cum iudicibus expedire & iudicare, idq; esse aiunt contra illud, Principes gentium dominantur eorù. Videamus ergò priùs, quid Clemens de hac re scripserit, deindè quid Anacletus, immò quid etiam Alexander. In epistola igitur Clementis sic Petrus Clementem monet, eidemq; precipit, inquit: Te quidè oportet irreprehensibiliter viuere, & summo studio niti, vt omnes vitæ huius occupationes abijcias, nè fideiussor sis: nè aduocatus litium fias: nè ve vlla alia occupatione negocij secularis impliceris: nec enim iudicè, aut cognitorem de pecunijs aut negocijs rerum secularium te vult Christus constituere: sic enim est græcè. Deindè subiungit rationem præcepti, Nè curis hominum præsentibus districtus ac præpeditus, non possis verbo veritatis discernere bonos à malis: quin potiùs qui hæc discunt, sibi inter se ea administrent: & nè te à sermonibus, qui saluos facere possunt, distrahant. Vt enim tibi impietatis est crimen, sollicitudines suscipere seculares, sic laicis peccatum est, non sibi inter se in ijs, quæ ad vsus vitæ pertinent, præstò esse. deindè subiungit, καὶ σὲ δὲ περὶ ὧν χρὴ ἀμέριμνον εἶναι, οἱ πάντες ποιεῖν ἐάν μὴ νοῶσι, παρὰ τῶν διακόνων μαθητέουσιν, ἵνα μόνον τῆς ἐκκλησίας τὴν φροντίδα ἔχῃς πρὸς τὸ διοικεῖν αὐτὴν καλῶς. Interpretemur Latine. Quodd si, inquit, non omnes ea facere scient, de quibus te sollicitum esse non oportet, à diaconis discant, vt tu ecclesie solam curam habeas: quò eam rectè gubernes. Hoc precipit, nè, si non habeant laici, qui possint propter incertiam controuersias fratrum dirimere, ad iudicia ethnicorum adire cogantur. cõmittit itaq; hoc negocium dirimendi controuersias de rebus secularibus diaconis propter necessitatem, nè laici apud infideles disceptent, quod est in Christianam religionem contumeliosum: & nè episcopus in ijs sit occupatus, in quibus esse non debet, non commisit hoc presbyteris, sed diaconis, vt puderet laicos ire ad ethnicos iudices, cum audirent esse in ecclesia infra episcopos. immò infra presbyteros, qui possent & scirent sapienter causas de rebus secularibus iudicare. Eodem consilio Apostolus Paulus πρὸς ἐντροπήν, vt ipsius verbo vtat, id est, vt verecundia à iudicijs ethnicorum ad eundis auocaret, dixit: Secularia igitur negocia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Deindè subiungit: Ad verecundiam vestram dico: sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum? Sed frater cum fratre contendit, & hoc apud

Quare Clementis cognitionem causarum diaconis commiserit.

I. Cor. 6.

apud infideles? Eodẽm pertinent, quę idem Clemens Roma. lib. 2. de constitut. Apost. c. 45. scripsit: Pulchra quidẽ, inquit, Christiani hominis laus est, cum nemine litigare. Sin autem alicuius opera aut tentatione quapiam factum fuerit, vt incidat ei lis, det operam, vt dirimatur, quanuis opus sit aliquid damni facere: & nẽ adeat ad iudiciũ gentilium, immo nẽ pariamini, inquit, vt seculares magistratus de causis vestris iudicẽt, per eos enim diabolus famulis Dei insidiatur, & probrum excitat, quasi non habeatis vos quempiã sapientẽ, qui possit inter vos ius dicere: aut lites dijudicare. deinde subiungit proximo capite: Nẽ igitur disceptationes vestras gentiles cognoscant: nec ad dicendum contra vos eorum testimonium adhibeatur: nec ab eis iudicemini, & quę sequuntur. Satis igitur iam liquet, hunc locum epistolę Clementis de iudicandis causis secularibus in ecclesia, ad illũ locum epist. Pauli ad Cor. de quo proximẽ memini, pertinere: neque magis hunc Clementis, quã illum Pauli, repræhendi posse, cùm eadem sit vtriusq; ratio ac sensus. Excutiamus deinceps alterum locum eiusdẽ epistolę primę Clementis de eisdem causis secularibus. Si qui ex fratribus, inquit, negocia habeant inter se, apud cognitores seculi nẽ iudicentur, sed apud presbyteros ecclesię, quicquid illud est, dirimatur, & omni modo obediant statutis eorũ. Sic vetus interpres veruit, quę meliũs dicta sunt Gręcę, οἱ πράγματα ἔχοντες ἀδελφοὶ ἐπὶ τῶν ἑξουσιῶν μὴ κρινέσθωσαν, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας πρεσβυτέρων συμβιβάζεσθωσαν παντὶ τρόπῳ ἐτοιμῶς αὐτοῖς πειθόμενοι. Qui, inquit, lites habent, nẽ à potestatibus mundi iudicentur: (Has enim vocat ἑξουσία) sed à presbyteris ecclesię ad concordiam adducantur: eisq; omninõ promptẽ pareant. Hic quoquẽ prohibet fidelibus, contendere apud infideles iudices, ac, nẽ ad eorum iudicia propter imperitiam legum secularium adeant, iubet presbyteris, non quidem vt seculares causas laicorum, vt ciuium, tanquã forenses iudices cognoscant & iudicent, sed potius tanquã iij, ad quos pertineat pręire alijs Christianis velut duces, vt se ad Deum conuertant, & à peccatis desistant. quod est officij sacerdotalis proprium, vt ex Dionysio Areop. in cęlesti hier. c. 9. intelligi potest, cùm de Melchisedech docet, cur in scriptura vocatus sit sacerdos. Sic autem esse intelligendum, quod hic ait Clemens, clariũs adhuc ex eodem libro 2. Clem. de Apost. constit. intelligere licet: postquã enim dixit c. 46. Nẽ igitur disceptationes vestras gentiles cognoscant, proximo deinceps capite, Fiant, inquit, iudicia vestra secunda feria, vt si fuerit discessum à sententia, id est, si non paruerint promptẽ, vt est in epist. eiusdẽ Clementis, possitis liberẽ vsque ad sabbatum sedare controuersiam, & pacificare disceptantes in diem Dominicum, quod proximo superiore capite dixerat, συμβιβάζετε ἡς φιλίαν, quo verbo συμβιβάζετε vsus est idem Clemens in eo loco epistolę, quem paulõ antẽ recitauĩ, quod non est eorum, qui propriẽ more secularium iudicij præsunt, vt reddant tantũ unicuique ius suum, nihil prętereã ad eos spectet, vt disceptantes à peccatis renocent: sed magis eorum,

Quo spectent
ea, qua Cle-
mens de iudi-
cys seculari-
bus scripsit.

Paulum hic à
mag. carpi, si
Clem. & Ana-
cletum rectẽ
carpsent.

Qua ratione
& quomodo
presbyteris
iudicia secu-
laria Clemens
commiserit.

gis eorum, qui ideò tanquàm feciales quidam legati Christi, præ sunt huiusmodi iudicio, vt omnem curam ac diligentiam in primis adhibeant, vt ad concordiam & pacem res adducatur, nè peccent fratres. Subiungit deinde Clemens: Assistant autem iudicio diaconi & presbyteri, qui citra acceptationem personarum, tanquàm homines Dei, iuste iudicent. Cùm itaq; inquit, vtraque persona, vt lex iubet, in iudicium venerit, stabit vterq; disceptantium in medio: quibus auditis, ferte sanctè & incorruptè suffragia: date operam, vt antequàm episcopus pronunciet, fiant amici, nè exeat episcopi sententia contra eum, qui deliquit, quia habet in iudicio Christum Dei, causæ conscium & comprobatores. Hastenùs Apostolica constitutio, à Clemente Romano per scripta. Explicata est igitur ratio seculares

Quòd ex verbis ipsius, quibus Clemens vsus est, intelligitur, de qua ratione iudicandi causas seculares in ecclesia loquatur.

Matth. 20.
Mar. 10.

Magd. voces proprias, & virtutem earum ignorant, non possunt rectè iudicare de rebus vocibus subiectis.
Luc. 22.

causas laicorum, vt Christiani sunt, in ecclesia iudicandi: scilicet vt tollatur peccatum, quod paulò post magis explicabitur. quod quidem quia Magdeb. centuriatores non intellexerunt, hoc quod est in epistola Clementis de causis secularibus in ecclesia audiendis, non intelligentes more suo, quæ loquuntur, dixerunt esse contra illud, quod est in euangelio: Principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent inter eos. Quis enim vnquàm hoc genus iudicandi inter laicos Christianos, tanquàm de vita æterna vel morte, vt ait idem Clemens, siquidem agitur de peccato ad mortem tollendo, ad potestatem gentium pertinere dicat? quis vellet τὸ θυμὸν καθάρειν φιλίᾳ, id est, pacificare disceptantes, pertinere vnquàm putauit ad illud, quod de gentibus dixit Dominus in Euangelio Matth. & Marci, κατακυριεύειν, & καταβασίλειαν, id est, exercere potestatem contra eos, siue dominari in eos? Hæc enim est vis præpositionis κατὰ hoc loco. Sed Magdeburgenses cùm voces proprias ignorent, & virtutem earum, qui fieri potest, vt de rebus, quæ vocibus significantur, rectè iudicare possint? Sed veniamus ad epistolam Anacleti primam, in qua idem notârunt lippisti, nè dicam, cæci animaduersores. Si autem, inquit, fuerit ecclesiasticum negocium, apud episcopos, interueniente Primæ, iudicetur, si quidem maior causa fuerit: si verò minor, Metropolitano: si verò fuerit seculare, apud eiusdem ordinis viros, iudicio tamen episcoporum: cùm Apostolus priuatorum Christianorum causas magis ecclesijs deferri, & ibidem sacerdotali iudicio magis terminari voluerit. Hastenùs Anacletus. Quasi enim iam tunc sanctus Anacletus diuinasset & præsensisset, futuros esse, qui hoc, quod de iudicio episcoporum cum laicis in causis secularibus tunc iussit, calumniarentur, vt Magdeburg. calumniantur, exemplum Apostoli commemorauit. quòd si hoc erat, vt isti obijciunt, contra illud, Principes gentium dominantur eorum, vos autem non sic: ergò permisit secundum istos Pontifex Anacletus portare gladium, & vi atque armis agere, vt potestates seculi solent, quod Dominus prohibuit, at non hoc permisit hic, imò neque voluit in hac epistola, vt episcopus per se secularia iudicaret. Sed potius iussit Anacletus, secularia ab eiusdem ordinis, id est, à secularibus

bus interueniente iudicio episcopi iudicari, exemplum & auctoritatē beati Pauli, vt dixi, secutus: Paulus enim, vt sanctus Anacleus ait, priuatorum causas magis ad ecclesiam deferri, & ibi sacerdotali iudicio terminari voluit. cūm dicit, sacerdo tali iudicio terminari voluit, episcopi iudicium necessē est intelligere: & cūm causas priuatorum dicit, secularium causas dicit. laici enim sunt priuati homines: & non clerici, qui sunt communes & publici ecclesiæ ministri. sic quoquē intellexit Synodus Carth. 3. c. 9. prohibens enim, nē clerici in iudicio laicorum de re ciuili litigarent, cūm priuatorum, inquit, Christianorum causas Apostolus etiam ecclesiæ deferri, & ibi determinari præcipiat. vt iam vtrunque, & quod Paulus, & quod Anacleus ad exemplum eius statuit, eiusdem rationis sit, & eadem necessitate & proposito factum. Etenim quia non poterat ecclesia tunc sub ethnicis Imperatoribus supplicio aliquo grauiore aliquem afficere: non enim id essent imperatores ethnici, neque magistratus eorum passi: quin potiùs in Christianos iudices, tanquàm licarios, qui id sine vlla publica auctoritate auderent, animaduertissent: idcirco ad puniendum grauiùs eum, qui sententiæ & iudicio non pareret, cūm non posset ecclesia vti alio gladio, quàm gladio ignis, sic enim vocat anathema Clemens, necessē erat, vt iudicio secularium magistratum in causis secularibus episcopus præfesset, vt qui non pareret, gladio isto feriretur. Quid enim proderat iudicare laicos secularia, si non fuisset, qui cogere posset ad parendum? Episcopus ergo secularia in epistola Pauli, & in epistola Anaclei cum secularibus magistratibus iudicabat, quia non possent aliter magistratus in iudicio seculari exhibere, vt nunc loquuntur, iustitiæ complementum: neque qui litigabant, obtinere ius suum: ex quo fieret, vt facilē in peccato remaneret, qui parere in iudicio nulla pœna cogentur, quod à Canonistis nostris dici solet, Propter defectum, vel impotentiam. Huc pertinent, quæ scripta sunt ab Innoc. 3. ext. de foro compe. c. licet. & c. ex tenore. Vt iam tota causa, cur episcopus in epistola Pauli & Anaclei, cum laicis magistratibus de secularibus causis cognosceret & iudicaret, illa demùm esset: nē in peccato ad mortem remaneret, qui parere nollet: ad hoc enim denunciabatur anathema, vt, sicut Apostolus ait, spiritus saluus fieret in die Domini, & sic homines discerent non blasphemare, sicut in alio loco ait. Denique vt sic discerent non fraudare, aut alia iniuria afficere. Immò quia propter peccata impiorum, vt Salomon ait, iudicia siue lites excitantur, & episcopi sunt Medici spirituales peccatorum, quibus curatis, lites tolluntur & iudicia vacant: idcirco de omnibus causis secularibus licet episcopo eatenus cognoscere, vt in peccato ad mortem, non remaneat frater: quod Canonistæ nostri dicunt, cognoscere per viam denunciationis: dummodò laicus actor, qui relicto suo foro iudicium ecclesiasticum adit, non hoc malitiosè & dolo agat, quod quidem potest reus excipere, & eam exceptionem debet iudex ecclesiasticus accipere, si legitima sit, ext. de for.

1. Cor. 6.

Quibus de
causis idipsū
Anacle. quod
Paulus, decre-
uerit.

Cur tempore
Pauli & Anac-
leti quibus
in causis au-
thoritate epi-
scopi fuerit
opus.

Qua ratione
iudicium de
omni causa
seculari ad
ecclesiasticū
iudicē perti-
nere aliquā-
dò possit.
Prou. 28.

compet. c. nouit. Hoc autem quod dicimus, Dominus in euāgelio suo sanxit. postquā enim reos egit auctores scandalorum, quiq; in fratres peccant, sermonem conuertit ad eos, qui se putant iniuria affectos ab illis: perindeq; est, vt Photius Constantinopolitanus in huius loci scholio ait, ac si diceret, Nē concidas animo, nēve peccatum proximi in te commissum, damnnum putes: potes enim id in magnum lucrum uertere, scilicet si adieris eum, qui in te peccauit: ostenderisq; ei peccatum, & re ipsa coargueris. plerique enim (inquit) cū peccant, excæcati, non vident turpitudinem facti: postea uero pulsa cæcitate, vident: qui exiguam occasionē nacti, omnino corrigunt, quod commiserunt: tu uero quanuis ille sit duriusculus & ad emendationem difficilior, nē continuo negligas ire ad eum, immo semel, & iterum, & tertio ad, eumq; ad emendationem prouoca. magnum enim lucrum feceris, si fratris tui liberator extiteris. Haftenus ille. Huc ergo spectare debet admonitio ista tota fratris, vt scilicet qui peccauit, à peccato graui & scandaloso, in fratrem commissio, reuocetur, & non pereat: idcirco ait, Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si autem te non audierit, adhibe tecum vnum aut duos testes: quod si eos non audierit, dic ecclesiæ: si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Amē dico vobis, & quæ sequuntur. Hac itaque via & ratione denunciationis factæ episcopo, iudicium de quocunq; peccato graui & scandaloso in fratrem commissio, conuenit ei, vt tandem si reus in peccato ad mortem, sine pœnitentia manere maluerit, pronuncietur in eum sententia, & fiat anathema, vt spiritus eius saluus sit in die Domini: vt autem episcopus pronunciet, necessè est, vt prius cognouerit de peccato: cuius cognitionem rursus habere non poterit, nisi de re, siue ecclesiastica, siue ciuili, vnde extitit peccatum, cognoscat. Iactum ergo est in hoc loco euāgelij fundamentum ecclesiasticum laicæ iurisdictionis iudicum ecclesiasticorum, quod est denūciatio peccati fratris fratrem scandalizantis, ex proposito emendandi eum proficiscens: & simul sancita lex episcopis, pronuncianti cum potestate in peccantes: siquidem eis dictum est, Quæcunq; &c. Quare fundamentum hoc à Domino iactum. & hanc legem charitatis & iustitiæ plenam, & cunctis Christianis salutarem negat, qui hoc genus iurisdictionis ciuilis, episcopo vel iudici ecclesiastico negat. Huiusmodi ergo potestas ciuilis seu secularis iurisdictionis, ex fraterna denunciatione iuxta Euāgelium, vel ex defectu iustitiæ, iuxta epistolam Pauli ad Cor. propria est potestatis ecclesiasticæ, & ex essentia eius fluens. habent enim spiritualia, quæ supra naturam sunt, suas quoque proprietates, quibus carere non possunt. Hac potestate uti potest potestas ecclesiastica, cū res postulat: nec enim cū utitur, tunc potestas extrinsecus accedit, sed accedit actus siue usus, vt cū ridet, qui erat rationis particeps, & simul ad ridendum aptus. Si ergo potestas pastoralis & ecclesiastica beati Pauli, vim habebat cognoscendi & iudicandi secularia, vt ex eo quod ecclesiæ Corinthiorum

præce-

Matth. 18.

Matth. 18.

Quod sit fundamentum laicæ iurisdictionis, quæ episcopo conuenit, & quibus de causis conueniat.

Matth. 18.

1. Cor. 6.

præcepit, iam liquet: eratq; illa potestas communis cæterorum Apostolorum, cum episcopi successores Apostolorum sint: consequens necessarium est, ut in potestate pastoralis & ecclesiastica, eiusmodi vim habente, succedant. Quare ab Imperatoribus aut principibus Christianis eripi postea non potuit. quo enim iure? qua lege? fatemur non expedire, episcopum, immo neque presbyterum, relicto verbi ministerio, iudicio civilium causarum distrahi atque occupari: nemo enim militans Deo, implicat se negotijs secularibus, quod ipsum beatus etiam Petrus in epistola Clementis ad Iacobum fratrem Domini, monuit. Sed aliud est, non expedire: aliud, non licere, id est, non esse in ecclesia potestatem iurisdictionis temporalis, qua episcopus, cum res postulat, sicut iam explicatum est, ut possit & debeat: quod quidem falsum esse, satis ex euangelio & epistola Pauli ad Corinth. demonstratum est. Si quis verò obijciendum esse putet, si hæc vera sunt, quæ hætenus de iurisdictione civili ecclesiasticæ potestatis explicauimus, cur lex illa Theodosij Magni, & Caroli Magni II. q. 1. c. Quicumq; & c. Volumus. abrogata est, qua sancitum erat, ut liceret cuiq; siue is actor esset, siue reus, relicto foro seculari, etiam lite contestata, iudicium ecclesiasticum adire? dicam prius cur illam Imperatores sanxerunt: deinde, cur abrogata sit. Ergo quia intelligebant religiosissimi Imperatores, verissimum esse quod ait Salomon in Prouerbijs, Ex peccatis impiorum oriuntur lites, quas sapiens extinguet: ad episcopos autem, tanquam ad medicos quosdam spirituales, pertinere curare peccata, optabant sanctè & piè, ut sublata causa litium, id est, peccatis, lites simul sublata essent. Hæc causa legis, ac verior fortasse, quam illa, quod eo tempore tanta esset iudicium ecclesiasticorum sinceritas iudicandi, ut illi Imperatores latores legis huius, è Repub. esse existimauerint, ut omnes lites, alterutro volente, ecclesiasticorum iudicio deciderentur: illa enim tunc sinceritas, ut illam concedamus, deficere poterat, seculis in peius labentibus, ut sunt homines mutabiles. at hoc mutari non poterat, quin ad ecclesiasticos pertineret, tanquam ad medicos spirituales, peccatorum curatio: nec illud rursus mutari, quod ait scriptura: Ex peccatis nasci lites, & aliàs idem Salomon, Qui amat delicta, gaudet pugnis, id est, iurgijs & contentionibus. Cur verò hæc lex abrogata fuerit, hæc fuit causa: quod cum Petrus Clementi dixerit, & in eo omnibus episcopis: Nec enim iudicem, aut cognitorem secularium negotiorum hodiè te vult ordinare Christus, nè præfocatus præsentibus, non possis verbo Dei vacare. hæc lex, dum optionem dat actoribus & reis, ut causas seculares ad episcopum referant, doctrinam beati Petri & ecclesiasticam disciplinam confundit, & sollicitudinem salutis animæ in sollicitudinem secularia iudicandi vertit: cum illa solum in ecclesia liceat & expediat iudicare, quæ pertinent vel ad tollendum peccatum iniustitiæ ex defectu, vel ad tollendum peccatum fratris fratrem scandalizantis, ut iam explicatum est. Sed plenior ac subtilior de his tractationem

2. Tim. 2.

1. Cor. 6.

*Que fuerit
causa legis
Theodosij &
Caroli Magni
de libertate
ad eundem iudi-
cium ecclesiæ
sicut in qua-
uis causa ci-
uili.*

Prou. 28.

Prou. 17.

*Cur lex Theo-
dosij, & Car-
oli Magni
abrogata.*

ijs, qui canonici iuris prudentiam proprio studio profitentur, relinquamus. Satis hæc sint ad refellendum Magdeburgenses, qui Clementis epistolam primam, & primam Anacleti, hoc loco de iurisdictione ecclesie in secularia, idè accusant, quia nunquam eam ecclesie datam falsè existimant, siue obliti, siue (quod magis credo) non aduertentes, quod Paulus ecclesie Corinthiorum præcepit, non sine potestate eiusmodi iurisdictionis, cum cæteris Apostolis communi, ut iam docuimus, præcipere potuisse.

Responsio ad ea, quæ obijciuntur in decretum de non arguendis & damnandis episcopis in epistola Clementis, Anacleti, Euaristi, Alexandri, Telephori & Pij, de quibus episcopis non arguendis hoc statutum sit, & quando, & qua causa. Defensio rationum, quas Pontifices attulerunt pro episcopis non accusandis, quas Magdeburgenses reprehendunt, quasi ineptas & à proposito alienas: & quomodo sint prudentissimæ, & maxime ad rem accommodatæ. Item responsio ad ea, quæ Molinæus in epistolam Clementis obijcit 6. q. 1. in margine decreti Gratiani. Quomodo ex illis ipsius testimonijs veteris scripturæ, quæ beatus Petrus citat in epistola Clementis, cum accusationes episcoporum prohibet, doceatur, de quibus episcopis non accusandis, & de quibus accusatoribus loquatur. De regula, à sanctis Apostolis Paulo & Ioanne tradita, ad cognoscendum, verum spiritu Dei, an spiritu mundi, doctrina aliqua tradatur: & quomodo per eam regulam doctrina falsa Luteri redarguatur, & de loco epistolæ Clementis, à Magdeb. dissimulato.

Cap. 12.

- » » Sequitur alius locus centuriarum Magdeburgensium contra epist. Pontificum Apostolicorum: de non arguendis, inquit, & damnandis episcopis Clemens. 1. Anacle. 1. 2. 3. Euar. 2. Alex. 1. Teleph. 1. Pius 1. 2. quod multis & ineptis rationibus hoc probent: & Petrum faciunt huius doctrinæ authorem: primò, quia Paulus dicat, Nobis pro minimo est, ut à talibus arguamur, aut iudicemur, aut ab humano die. 2. quod leges humanæ & diuinæ prohibant maiores à maioribus iudicari. 3. homo non patitur suum seruum ab alio iudicari. Anacle. addit has, iniuria sacerdotum ad Christum pertinet, cuius vice funguntur. 4. quod Dominus non per alium, sed per se eiecit ementes & vendentes è templo.]

Hactenus Magdeburgenses. Excutiamus ergò deinceps, & ponderemus nos rationes, quibus Pontifices illi à Magdeb. notati, probant non esse accusandos episcopos, an sint ineptæ, ut elegantes isti centuriatores dicunt: & an sint leues, etsi hoc quidem non dixerunt, quia non eas ponderarunt: & an digna sint beati Petri doctrina ea, quæ Petrum docuisse Clemens testatur

statur. Sed & laicos, inquit, ab eorum accusatione & vexatione semper repelli debere rogabat: & cunctos illi subditos esse præcipiebat: cunctorum Sacerdotum vitam, superiorem sanctioremque ac discretam à secularibus & laicis hominibus esse: & spirituales quosque atque sacerdotes, super carnales & laicos semper constituendos docebat: quoniam pro minimo, inquit, nobis esse debet, ut à talibus arguamur & iudicemur, vel ab humano die. Hanc Petri rationem ineptam esse dicunt Magdeb. Vfus est autem beatus Petrus eisdem verbis, quibus & Paulus vsus est, siue ab eo mutuatus, siue non, nihil refert. Illud verò magis refert, ut rectè ea intelligamus, quæ quidem Magdeburgen. minimè intellexerunt. Photius igitur Constantinopolitanus, acutissimus Pauli scholiastes: Existimet (inquit) homo, sic nos habere, ut dixi: & quod potissimum dispensatores decet, habere nos quoque existimet: decet enim illos, ut fideles sint. Hoc autem dicit, non extollens se, sed potius doctrinæ suæ, quam prædicabat, auctoritatem tuetur. Etenim si liberum illis reliquisset, iudicare de se & in se inquirere, prædicationem minimè recepissent. Nè tamen videretur, non propter prædicationem, & ad communem utilitatem dixisse hæc, sed ad arrogantiam, subiungit: Sed non in hoc iustificatus sum. non licet vobis, nec alijs, me diiudicare, sed oportet potius doctrinam percipere, credere, & nihil dubitare: immò nec ego, quâvis nihil mihi conscius sum, possum me diiudicare, sed expectanda mihi est sententia iudicis, & interim in timore mihi viuendum. Haftenus Photius. Hinc intelligi potest, quod beatus Petrus in epist. Clemen. eisdem verbis & eodem spiritu vsus, dixit, ad auctoritatem quoque euāgelicæ doctrinæ, quam sancti episcopi illo tempore prædicabant, & ad sanctitatem vitæ illorum tuendam pertinere voluisse: scilicet de sanctis episcopis & fidelibus dispensatoribus mysteriorum Christi, quales tunc erant, locutum, quos non decebat, neque æquum erat à laicis contra charitatem accusari. Cùm enim dixit, cunctorum sacerdotum vitam sanctiorem, ac discretam à secularibus & laicis hominibus esse, & spirituales quosque atque sacerdotes, super carnales atque laicos semper constituendos docebat, an non satis significauit, de quibus episcopis non accusandis, & de quibus laicis, ab accusando repellendis, loqueretur? an non clarè opposuit spirituales, eosdemque sacerdotes, laicis eisdemque carnalibus? Semper itaque constituendi sunt sacerdotes spirituales super laicos carnales, ut beatus Petrus docebat. Sed cur ita? quia, inquit, indignum est, ut qui spirituales sumus, & fideles mysteriorum Christi dispensatores, à talibus, id est, à carnalibus iudicemur. An hæc ratio inepta est, ut Magdeburg. hominibus ab omni ratione aliens, videtur? neque verò solum indignum est, spirituales sacerdotes à carnalibus laicis iudicari, sed nec iudicari etiam ab humano die, hoc est, quavis persecutiones, si ita voluntas Dei sit, patientur, indignum est tamen, ut propter eas contemnuntur. Sed Paulus Apostolus non fuit iudicatus ab humano die apud Galatas, quibus de hoc gratulatur, inquiens: Nihil me læsistis. scitis autè, quia

1. Cor. 4.

Reprehendit
Magd. in do-
ctrina Petri
apud Clemè.
quod non in-
tellexerunt de
quibus dice-
retur, neque
qua ratione,
neque quorsum.

Quid sit iudi-
cari ab huma-
no die, ex col-
latione scri-
pturarum.
Galat. 4.

per infirmitatem carnis euangelizauit vobis iam pridem, & tentationem vestram in carne mea non spreuistis, neque respuistis: sed sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Iesum: id est, verbum, quod euangelizauit, non accepistis, vt in epistola ad Thessalonicen. idem scripsit, sicut verbum hominum, sed sicut verbum Dei. Itaque infirmitatem carnis, & tentationem in carne, vocauit Apostolus in epist. ad Corinth. humanum diem, vt B. Petrus in epist. Clemen. Sic quoque vocauit Abdias Propheta, cum prophetans Idumæis, qui calamitatibus Israelitarum lætabantur, vltionem in bello: Ne aspicias, inquit, o Idumæe diem fratris tui in die alienigenarum. Sic enim est apud 70. id est, ne habeas quasi pro spectaculo calamitatem Israelitarum, qui sunt fratres tui, ex Iacob oriundi: & ne læteris super filijs Iuda in die interitus eorum. Immo quo magis sapientiam Petri & Pauli Magdeburgens. admirentur, sciât imitatos esse eos hoc loco sanctum virum Iob, cum ab hominibus & humano die indignè etiam iudicabatur. Quid enim, inquit, an hominis est me arguere? sic enim est apud 70. id est, quis hominum potest me conuincere impietatis, furti, aut cupiditatis rerum alienarum, de quibus vos me accusatis? quod si non potest, cur, inquit, non debeo meritiò contristari? deinde subiungit, Attendite me, & obstupescite: ac superponite digitum ori vestro: quod perinde est, quasi diceret: Quòd si me in tantis malis & calamitatibus videtis, quarum tamen causam nullam in me reperire potestis, ne de eis iudicium faciatis, quod est, ab humano die iudicare: quin potius silentium ori vestro indicite. præstat enim in his tacere, quam imprudenter & indignè iudicare. Sanctus ergo Iob, quòd ab illis indignè iudicaretur, ægrè quidem ferebat non propter se, sed propter illos, qui indignè iudicabant. Quòd enim ad se suamque innocentiam spectabat, dicere poterat, vt Olympiodorus quoque in commentarijs Iob obseruauit, quod Paulus Apostolus postea dixit, Mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die: qui autem me iudicat, Dominus est. Sic igitur B. Petrus eos episcopos sanctos & spirituales, in epistola Clemen. accusari prohibet, qui dicere poterant cum Samuele iudice populi Israelitici, Ecce præstò sum, loquimini coram Domino, & coram Christo eius, vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi, & contempnam illud hodie, restituiamque vobis. & dixerunt, Non es calumniatus nos, nec oppressisti, neque tulisti de manu alicuius quippiam. dixitque ad eos, Testis est Dominus aduersus vos, & testis Christus eius in die hac, quia non inueneritis in manu mea quippiam. & dixerunt, Testis. Et qui cum Iob item dicere poterat, Attēdite me, & obstupescite, & superponite digitum ori vestro. Ac rursus cum Paulo ad Phil. Hęc cogitate, quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me: hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum. Hactenus ad accusationem Magd. de ratione prima. Molinæus quoque reprehendit (ne quid dissimulemus) hoc, quod B. Petrus docebat, spirituales quosque atque sacerdotes,

I. Thes. 2.

I. Cor. 4.

Abd. 3.

Iob 21.

Collatio Iob
Iob cum loco d
Magd. repræ
hensio.

I. Cor. 4.

I. Reg. 12.

Iob 21.

Philip. 4.

dotes, super carnales atq; laicos semper constituendos esse, 6. q. 1. in margi-
 ne voluminis decretorum Gratiani, & si diuersa à Magde. ratione. nō enim
 visum est illi, & quidem rectè, phiberi hīc, nē vnquam liceat, episcopum
 à laicis accusari, vt Magdeburgensib. temerè visum est, vt satis iā ostensum
 est, sed existimauit pugnare hanc doctrinam cum doctrina epistolæ B. Pe-
 tri canonica, sic enim ait Molinæus: Immodò contrarium docebat, vt patet in
 sua prima canonica, c. 2. Subditi estote omni humanæ creaturæ, & quæ se-
 quuntur. Sed vt hīc Magdeburgenses calumnię conuicimus, sic quoq; Mo-
 linæum conuincemus. cum enim paulò antè idem Petrus Clementi dixit,
 Nec enim iudicem, aut cognitorem secularium negotiorum hodiè te or-
 dinare vult Christus. ista nanq; opera, quæ tibi minùs congruere superiùs
 exposuimus, exhibeant sibi inter se laici, Satis apertè cognitionè & iudiciū
 causarum seculariū hoc loco ad laicos reiecit, simulq; docuit, potestatem
 spiritualem à seculari distinctam esse. Docuit igitur oportere, potestatem
 spiritualem vti secularibus ministris legum secularium, siquidem his le-
 gibus secularia iudicātur: & magistratus seculares ministri sunt legum se-
 cularium. sic enim eos vocauit Plato, quòd eos in primis, vt idem ait, non
 dñari in leges, sed legibus seruire oporteret. docuit ergò hīc B. Petrus, parè
 dū esse magistratibus secularibus: nō enim aliter iudicare poterant. quare
 nō cōtrariū in epistola sua canonica docuit, vt Molinæus calumniatus est,
 sed idem prorsùs, licet clariùs quidè & apertiùs in epistola canonica, quia
 de ea re ibi ex. pposito præcipiebat. non ergò conficta est hæc epistola Cle-
 mentis, vt Molinæus falsò hinc conclusit. Aliud commentum addidit illi
 suo glossatio marginali ad probandum fictam esse hanc epistolam. sic
 enim ait, Tum certum est, Iacobum Apostolum doctiorem fuisse præfato
 Clemente: nec oportuisse eum ab eo doceri. Nec hīc, cæco calumniādi stu-
 dio correptus, quod obiecit, intellexit: quod eo magis mirum est, quo erat
 facilius ad intelligendum, si parùm aduertisset. non enim Clemens est, qui
 in hac epistola docet, sed beatus Petrus, vndè illud tā frequens in hac ipsa
 epistola, Et docebat, &c. vndè citari solet ab antiquis doctrina Petri in or-
 dinatione Clementis. at iste bonus interpret Molinæus, quia Clemens hæc
 doctrinam à beato Petro traditam, ad beatū Iacobum iussu eius misit, exi-
 stimauit ex eo effici, vt Clemens Iacobum docuisset, tanquàm eo doctior.
 In eadem Marginali glossula illud quoq; in principio notauit, quod est in
 hac ipsa epistola, Infames etiam omnes, quos primates & leges seculi non
 recipiunt: atquē (inquit Molinæus) tempore Apostolorum nondūm erant
 primates, sed dudūm post instituti, & sic hæc epistola supposititia. Ne hic
 aduertit, quos primates hīc diceret beatus Petrus. dicebat enim primates
 gentilium, quos paulò suprā vocauerat Clemens primos flamines, & Ana-
 cletus in epist. 2. vocat primates legis seculi, idcirco cōiunxit illos Clemes
 cū legibus seculi: sicut enim B. Petrus præcepit, vt in ciuitatibus, in quibus
 olim apud ethnicos primi flamines, i. primi legis doctores erāt, ibi episco-
 porum

Lib 4. de leg.

,,

,,

porum primates, siue patriarchæ, cum tempus postularet, essent, sic præcepit, vt infames omnes, quos (inquit) primates, id est, primi illi legis doctores, vt prius dixerat, & leges seculi non recipiunt, semper repellerentur. Ibi ergo primates non solum tempore apostolorum fuerunt, sed diu ante primates verò ecclesiarum, de quibus beatus Petrus constituit & præcepit, statim vt opus fuit, & tempus & necessitas postulauit, sicut à sanctis Apostolis constitutum & ordinatum fuerat, esse cœperunt, satis ergo responsum sit ad tres ineptias, quas Molinæ, quasi tres hastas validissimas in epistolâ Clementis, tanquam fortis miles torfit.

Molinæ in-
eptie.

2. Ratio.

Veniamus ad secundam rationem, quam Magdeb. in eodem loco epistol. Clem. notârunt, quod dicat idem Petrus, non solum diuinas, sed humanas leges, maiores à minoribus accusari & iudicari prohibere. Sed neque hoc illi intellexerunt, quod quidem quemadmodum intelligendum sit, ex eo etiam intelligi potest, quod proximè antecessit in eodem loco episto. Clem. dixerat enim cunctos criminalibus nexibus alligatos, & qui eis cœquales non erant, ab eorum accusatione & vexatione prohibebat: & nō nisi à cœqualibus aliquid eis inferri debere docebat, quia discipulum super magistrum esse, aut vllam ei iniuriam inferre nullatenus debere oportet.

A quibus per-
miserit Cle-
mens accusari
episcopos.

ergo à cœqualibus permittit eos accusari, id est, ab idoneis & probatissimis, qui suspicionibus & sceleribus careant, vt ait sanctus Anacletus in epistol. 2. velut Clementis interpret. Cùm enim tales sunt, qui accusant, non sunt in hac parte infra eos, qui accusantur: nec est tunc discipulus supra magistrum: vt non possit recipi accusatio discipuli aduersus magistrum: sicut Paulus, aduersus presbyterum, inquit, noli recipere accusatiōem, nisi sub duobus aut tribus testibus: deinde subiungit, Testor coram Deo & Christo Iesu, & electis angelis eius, vt hæc, scilicet, quæ ad recipiendum accusatiōem aduersus presbyterum, & quæ ad correptionem publicè peccantium pertinent, custodias sine præiudicio, id est, sine inconsideratione & temeritate. iubet enim considerare, quæ eorum vita, vt Anacletus in 2. & 3. epist. inquirere præcipit, an sit inoffensus accusatorum & testium affectus, & an tales sint, qui ad accusandū accedunt, quales apostolica constitutio lib. 2. Clemētis, & Euaristus epist. 2. & Telesphorus iubent. Cùm igitur diuina lex prohibet, nē sit discipulus supra magistrum, id est, nē sit minor supra maiore, hoc prohibet, nē se discipulus aduersus magistrum extollat, vt idē Clem. in eadem epist. interpretatur, cū ait, Nullus se extollat supra Doctores ac magistros suos, quia discipulum supra magistrum esse, aut vllam ei inferre iniuriam, nullatenus debere oportet. Accusari ergo & iudicari maiores à minoribus, tunc lex diuina prohibet, cū, vt ait Igmarius Rhemenfis, ex propria temeritate & absque maioris potestatis autoritate hoc fit: & vt explicatius adhuc S. Thomas 2. 2. q. 78. tradit, cū causa vexandi, & non affectione charitatis, sed sua prauitate ad accusandum accedunt, quod ipsum ante S. Thomam Gratianus quoquē dixit 2. q. 7. tunc enim superbia inest

Quando ma-
gistrum disci-
pulus licitè
accusare pos-
sit.

1. Tim. 5.

Quales esse
debeant accu-
satores.

Quid sit, pro-
hibere, nē di-
scipulus sit su-
per magistrū.

Quando lex
diuina prohibet
maiores à
minoribus iu-
dicari.

inest

in eiusmodi accusatione: quam meritò lex non solùm diuina, vt explicatũ est, sed leges quoquẽ seculũ prohibent. Sic igitur ratio Petri concluditur: spirituales quoque eosdemq; sacerdotes, semper supra carnales eosdemq; laicos, constituendos esse: quod est esse illos maiores, & hos minores: at sic maiores à minoribus accusari & iudicari, prohibere legem diuinam, illam scilicet, quæ prohibet discipulum esse supra magistrum: ergò summos sacerdotes spirituales, qui sunt episcopi, à carnalibus laicis iudicari, per legem diuinam non licere. Hactenus de ratione illa secunda à Magdeburgen. notata, tanquàm parũ apta: pergamus ad alias, quas similiter, id est, equẽ ineptẽ, repræhendunt.

Alia ratio, inquit: homo non patitur suum seruum ab alio iudicari, & 3. Ratio, quis est, ait Petrus in epist. Clem. qui alterius iudicet seruum? nam ista non , , patiuntur homines, neque Deus deorum, & Dominus dominantium, hæc , , vllatenus patitur.] , ,

Si hæc ratio ex eo sumpta, quod homines iustè facere solent, inepta est, sit etiam apud æquos istos iudices & acres inepta illa Domini ratio in euangel. ex eo quoq; sumpta, quod à Iudæis iustè fieri solebat. Sic enim narrat Lucas: Respondens autem Archifynagogus, indignans quia sabbatis curâ fer Iesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari, in his ergò venite, & curamini, & non in die sabbati. Respondens autem ad illum Dominus, dixit: Hypocritæ, vnusquisq; vestrum sabbato non soluit bouem suum aut asinum à præsepio, & ducit ad aquam? Hanc autem filiam Abraham, quam alligauit Satanæ eccè decem & octo annis, non oportuit solui à vinculo isto die sabbati? Et subiungit Euangelista, Et cum hæc diceret, erubescerent omnes aduersarij eius. Si quod Iudæi sabbato faciebant in boue & asino soluendis, & ad aquam ducendis, conferre cū eo, quod pro soluenda filia Abraham à vinculis Satanæ sabbato facere oportebat, nõ erat ineptũ, quomodo potest esse ineptum, quod beatus Petrus hoc loco ad exemplũ *Magd. ratione repræhendit, cuius similem in euang. lo legunt.* scripturæ sanctæ facit, scilicet conferre, quod homines iustè in seruis suis facere solent, cum eo quod Dñs in episcopis ministris suis, qui sunt sine querela apud homines, fieri vult: nempe vt non iudicentur, aut moueantur, nisi à solo Domino suo, vt in Apocal. beati Ioannis minatus est Episcopo Ephesi, qui omnia bona coram hominibus p. uidebat, vnde ab hominibus neq; iudicari, neq; accusari poterat: non tñ prouidebat coram Deo, qui videt in abscondito, quod primũ curare debebat, & quæ erat prima erga Deũ *Apos. 2.* charitas. Age ergò, inquit, pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem, venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. Erubescant igitur Magd. sicut illi hypocritæ apud Lucam, siquidem rationem repræhenderunt, cuius similem à Christo sapientia Dei patris in euangelio positam legunt. Illud autẽ est maximè obseruandum, ex ijs ipsis, quæ ex prophetis idem B. Petrus hoc loco de episcopis non iudicandis aut remouendis, nisi à Dño suo, citat, intelligi posse, si quis aduertat, de quibus

Yy bus.

*Esa. 51.**1. Cor. 4.**Heb. 9.**Esa. 66.**Esa. 66.*

busnam episcopis, & de quorum iudicio & accusatione loquatur. Loquitur enim de ijs episcopis, qui, vt antè dixi, cum Samuele dicere poterant: Testis est Dominus aduersum vos, & testis Christus eius, quòd nò inuenistis in manu mea quippiam: Hi namq; sunt, quos solus Deus iudicare & remouere iuste potest: cui soli patet cor hominis, & qui solus nouit conscientiam cuiuscunq; siue bonam, siue malam. De ijs item accusatoribus loquitur, qui ad accusandum non ex charitate, sed ad perturbandum & vexandum accedunt. Ergò postq; dixit B. Petrus, Eos autem à solo Domino aut iudicandos, aut remouendos, & non ab alijs, admonens Clemens, quomodo idem B. Petrus probaret, subiungit: Vndè & prophetas sibi testes esse dicebat, per quos Dominus loquitur, dicens: Audite me, qui scitis iudiciũ, populus, cuius lex mea in corde eorum. Sermo est propheticus de ijs, qui in nouo testamento futuri erant iudices ecclesiæ, qui sunt episcopi. & subiungit, Nolite timere opprobrium hominũ, & blasphemias eorum nè metuitis, siue (vt est apud 70.) contemptu eorum nè vincamini. hoc est, nè desistatis ab officio propter eorum contemptum & iudicium: quod Paulus dixit, Mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer. Vt autem declararet Prophetas, de noui testamenti iudicibus se prophetare, & non loqui de lege, quæ vsq; ad tempus correctionis, sicut Apostolus ait, data erat, subiungit: Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: & sicut lanam, sic deuorabit eos tinea: salus autem mea in sempiternum erit, & iustitia mea in generationes generationum. Et paulò post idem Clemens de Petri doctrina adhuc loquens, Eos autem, qui eos vetant, aut mouere vel damnare nituntur, (aiebat) Dñs per Prophetam damnat, & vsq; ad satisfactione eorum & ecclesiæ, damnatos esse docebat, vbi ait: Talia elegerunt in vijs suis, & in abominationibus suis anima eorum delectata est. Vndè & ego eligam illusiones eorum: & damnationem adducam eis, quia locutus sum eis: feceruntq; malum in oculis meis: & quæ nolui, elegerunt. Deindè subiungit: Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum eius: dicite fratribus vestris odientibus vos & execrantibus, vt nomen Dñi glorificetur. Quòd verò de episcopis prophetauerit hoc loco Esaias, testatur etiam B. Cyrillus, cum interpretans eum: Per tinet, inquit, hoc præceptũ ad omnes præpositos ecclesiarum, & ministros verbi: Dicite fratribus vestris odientibus vos. Vult enim, inq; vt summa patientia & benignitate ad cognationem spiritualem & amicitiam eos, qui communionem eorum recusant, alliciant & prouocent. Aut iubet, inquit, prædicare genibus, & vocare eos ad cognitionem Dei. Sed etsi oderint, inquit, & abominentur, nihilominus tamè alloquimini eos, & loco fratrum habete, vt nomen Dñi glorificetur, & appareat læticia eorum: ipsi autè confundentur. Latantibus enim gentibus gratia Christi & salute, erubescunt Iudæi, & dolent se abiectos & odio habitos esse. Hactenus Cyrill. Subiungit deindè B. Petrus in epist. Clemen. ex eodem loco Esaiæ: Non enim laborabunt frustra, neq; generabunt in cõurbatione præfules mei, quia semen bene-

benedictorum Dñi est. Hoc loco B. Cyrill. ministros euangelij significatos esse dicit, qui sunt in primis episcopi, qui cum rectè tractant verbū veritatis, & sunt fideles dispensatores mysteriorū, non laborant frustra, sicut ait Esaias, sed potiùs congregant fructum in vitam æternam: neq; generant in conturbatione, sicut scribæ & Pharisei, docentes traditiones & mandata hominum, & sicut illi qui Galatas conturbabant, p̄dicantes illis falsa, & sicut hodiè hæretici faciunt, qui generant in conturbatione, quia semen maledictum sunt. Cum igitur non laborare frustra, & nō generare in conturbatione, quia semē benedictum sunt, ad eos p̄sules siue episcopos B. Petrus retulerit, quos dixit non esse iudicandos, neq; remouendos, nisi à solo Dño: consequens est, loqui eum de ijs episcopis, quos propter sanctitatem & innocentiam non possint isti accusare, & de ijs accusatoribus, qui eos iniquè & vexandi causa accusant. Vndè quo magis adhuc hoc quod dico, explicetur, subiungitur in doctrina B. Petri, Ad glorificandum se, & diuina mādāta seminanda & euangelizanda eos Dominus elegit, & non vt prohibeantur, aut perturbentur, suggererebat: quia qui eos lædit, eum lædit, cuius legatione funguntur. non potuit iam explicatiùs doceri, de quibus episcopis non accusandis beatus Petrus loqueretur: siquidem de ijs episcopis intelligi voluit, quos modò dixi, id est, qui iniquè accusantur. Hi enim lædi dicuntur, non autem qui meritò accusantur. Deniquè ex epistol. Euaristi 2. perspici potest, qui episcopi vel sacerdotes sint, quos Apostolici Pōtiffices prohibent accusari: quod mirum est, non obseruasse Magdeburgen. cum tam sint perspicua, nam sunt, inquit, nonnulli, qui præpositos suos perversè reprehendunt, si vel parūm ipsi molesti extiterint. idcirco recto oculo Primate ecclesiarum vtiliter præuideant, nè quisquam eorum innocēs vexetur, aut scandalizetur, & quæ sequuntur. De innocentibus ergò loquuntur Pontiffices, & de maleuolè accusatis.

Quos episcop.
aut sacerdo-
tes apostolicè
Ponti. accusa-
ri prohibeant.

Alia ratio à Magdeburgen. notata & repræhensa: Dominus non per alium, sed per se eiecit ementes & vendentes ex templo.] 4. Ratio.

Sed repetamus à capite, quod Anacletus hoc loco de accusatione episcoporum scripsit: Accusatio quoq; inquit, eorum, super qua nos consulere voluistis, non nisi ab idoneis & probatissimis viris, qui & suspiciōibus & sceleribus careāt, fieri debet: quia Dominus sui corporis tractatores à vilibus & reprobis, ac non idoneis personis infamari noluit, neq; calumniari permisit, sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes ex templo eiecit. Deinde subiungit: Vndè liquet, quod summi sacerdotes, id est, episcopi, à Deo sunt iudicandi, non ab humanis, aut prauæ vitæ hominibus lacerandi: sed potiùs ab omnibus fidelibus portandi, ipso Dño exemplum dante, quando per se ipsum, & non per alium, ementes & vendētes eiecit de templo. Si volebat docere Dominus, quales esse deberent, qui, cum necessitas & ratio postularēt, summos sacerdotes Domini accusarent, nè quis iniqua accusatione, tāquàm flagello linguæ (sic enim scriptura sancta vocat) indignè eos

1ob 5.

Yy 2 affice-

Ioan. 2.

Magd. ratione
ex euangelio
sumptam, &
diuine acco-
modatam, re-
prehendunt.

1. Tim. 5.

Quales debet
ant esse accu-
satores.

Cur quã mu-
lierẽ Dominus
à Phariseis
ind. cari non
perm. sit.

Cur emites et
vendentes per
seipsum è te-
plo Dominus
siccerit.

afficeret, q̄ alio diuiniore modo, aut maiore autoritate ac potestate hoc
facere potuisset, quàm si sacerdotes in crimine depræhensos ipse per se, cum
fecisset, quasi flagellum de funiculis, ex templo eijceret? ô, oscitãtem Mag-
deburgensium animaduersionem: qui rationem hoc Christi exemplo di-
uine traditam, & diuine perceptam & accommodatam ad probandum, nõ
esse temerè à quibusuis arguendos & accusandos episcopos, ineptã esse di-
cunt, & vt ridiculam notare audent, nõ intelligentes neq; quæ loquuntur,
neq; de quibus affirmant. millies enim hoc, aduersus istorũ dormitantem
lectionem & intelligentiam, vsurpandũ mihi est. Si Dominus per seipsum
eiecit illos ex templo, quales esse eos oportet, qui accusando summos sa-
cerdotes, eijcere eos volunt ex ecclesia? Si Dominus, vt sacerdotium hono-
raret, indignos sacerdotio per seipsum ex templo eiecit, patietur, vt viles
& improbi homines episcopos temerè accusando & ex ecclesia eijciendo,
summum sacerdotiũ vituperent? Cũ Paulus Apost. Timotheo præcepit,
vt accusationem aduersus presbyterum nõ, nisi sub duobus aut tribus te-
stibus reciperet, subiunxit, obtestans eum, & inquit: Testor coram Deo
& Christo eius, & electis Angelis eius, vt hæc custodias sine piudicio, nihil
faciens in alterutram partem declinãdo: Vt hæc, inquit, custodias, quæ sci-
licet ad accusatores & testes pertinent: custodias, inquam, sine præiudicio,
id est, sine temeritate & inconsideratione. Hoc enim significat (vt antea dixi)
πρόκριμα, quod interpres vertit præiudicium. Temeritas autem & inconfi-
deratio in recipiendo accusationem aduersus presbyterum, declinatur, si,
vt apostolica constitutio à Clemente Roman. in secundo libro scripta cap.
49. iubet. Primũ de accusatore diligenter inquiretur, quæ eius vita antè
acta, & qui mores, quæ conscientia, quæ causa ad accusandum adduxerit:
Frustrã autem hæc, & alia, quæ prætereo, inquirenda essent, si episcopos ac-
cusare cuique liceret. Postremò si Dominus, cum non permisit Scribis &
Phariseis, vt mulierem in adulterio depræhensam condemnarent, sed poti-
us ipse eam sine condemnatione dimisit, potestatem iudicandi honora-
uit, & accusatores, quales esse oporteat, docuit: quomodo ineptum dici po-
test, quod sacerdotes in culpa & vitio illius in templo negociatiõis depræ-
hensos, zelo dignitatis sacerdotialis & domũs Dei incensus ac commotus,
per seipsum voluit ex templo eijcere, vt dignitatis sacerdotij rationem ha-
beret? Imulq; exemplo suo doceret, quales esse deberent, & qua causa &
consilio moueri, qui ad summos sacerdotes accusandos admittendi essent?
sed prosequamur reliquas rationes, quæ sequuntur.

Defensio reliquarum rationum in epistolis Pontificum Apostolicorũ
de non accusandis episcopis, quas ijdem Magdeburgenses tanquam ineptas
& falsas more suo accusant, quas nos rursus aptissimas ac verissimas, & ex
ratione & scripturis sanctis petitas esse docebimus. Item quare tanta
cautio-

cautione à Pontificibus illius seculi prouisum sit, nè temerè à quibusuis episcopi accusarentur: & quæ causa sit, cur tantoperè Magdeburgenses huic decreto de non accusandis episcopis repugnent, & quomodo, quæ de hac re in epistola Theophori notârunt, eos de malicia redarguant. Item, quæ Igmarus Rhemensis Archiepiscopus, de non accusandis episcopis, diligenter obseruauit & eruditè scripsit.

Cap. 13.

Alia ratio, inquit, est: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.] *6. Ratio.*

Si episcopos iniquè acufari, ex superbia proficiscitur, vnde in eadem epistola Clementis, Nullus, inquit, se extollat in Doctores & Magistros suos, & Euarist. in epistola secunda, Nam sunt, inquit, nonnulli, qui præpositos suos peruersè repræhendunt, si vel parùm ipsis molesti extiterint: si, inquam, accusatio horum, ex superbia subditorum, qui nolunt esse subiecti, proficiscitur: quid authoritati diuinæ accommodatius dici potuit ad prohibendum, nè episcopus à subditis iniquè accusetur, quàm quod dixit beatus Petrus, ex prouerbij Salomonis sumptum, aduersus eos, qui nolunt esse, quibus debent, obediens? Insinuate, inquit, omnibus inuicem humilitatem, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: deinde subiungit, Humiliamini sub potenti manu Dei, & beatus Iacobus, Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: deinde subiungit, Subditi ergò estote Deo. Deo autem non est subditus, qui eum, qui legatione eius fungitur, persequitur. Ira ergò Dei aduersus superbos, grauissima ratio est, nè accusatio episcoporum, ex superbia subditorum proficiscens, suscipienda vnquam sit.

Sequitur in centurijs alia ratio repræhensa, quasi inepta: Nolite omni spiritui credere: Fateor, fuisset quidem hæc authoritas ineptè producta in epistola Anacleti, si (vt Magdeburgenses somniculosi lectores putauerunt) ad prohibendum accusationem episcoporum producta esset: at non ad hoc producta est, vt vel ipsi Magdeburgenses dicturi sunt, si attentius relegant & non oscitanter, vt legerunt prius. Sic enim ait Anacletus: Ille proculdubio scandalizatur in Deum, qui rectè non docet, & qui eius scandalizat episcopum vel sacerdotem. Impiè nanque agentes, sunt impij, nec intelligent omnes impij: porro docti intelligent. Omnes enim inuicem humilitatem insinuate: quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Nolite, inquit Ioannes Apostolus, omni spiritui credere, sed probate, si spiritus ex Deo sunt, quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum, &c. Vtrunque ergò dixerat Anacletus scandalizari in Deum: & eum, qui non rectè doceret, & eum, qui episcopum vel sacerdotem, scilicet rectè docentem, scandalizaret: atque ad eum quidem, qui scandalizat episcopum, id est, qui (vt ait Alex. epist. 2.) legationem eius impedit, & non

Yy 3 vnius,

1. Ioan. 4.

1. Ioan. 2.

Quid illud
Ioan. sit, pro-
bate si spiri-
tus ex Deo
sunt.

1. Cor. 3.

Optima regula
probandi,
an spiritus ex
Deo sint.

Phil. 3.

Phil. 3.

Patres Lute-
ranorum Lu-
theranos filios
condemna-
bunt.

1. Ioan. 2.

vnus, sed multorum profectum euertit, quod est superbi, & episcopo suo obedire nolentis, retulit Anacletus illud, Deus superbis resistit: ad episcopum vero, qui non recte docet, retulit, quod ait Ioannes: Nolite omni spiritui credere, sed probate, si spiritus ex Deo sunt, quoniam multi pseudo prophete exierunt in mundum. quod magis adhuc ex eo perspici potest, quod statim adiungit Anacletus, & idem ipse Ioannes alibi ait: Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat, quod quidem non pertinebat villo modo ad non scandalizandum, siue ad non accusandum episcopum, sed potius ad cauendum, si male episcopus doceret. cauetur enim cum probamus, si spiritus ex Deo sunt: id est, vtrum ea, que dicuntur aut docentur, vera sint. Quæ enim vera sunt & salutaria, in spiritu sancto dicuntur: in spiritu aut mundi, ea, quæ cum veritate & salute pugnant. Vnde Paulus, Nos autem, inquit, non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, vt sciamus que à Deo donata sunt nobis: que & loquimur non in doctis humane sapientie verbis, sed in doctrina spiritus. Hec ex Cyrilli in Esaiam comm. c. 26. cum explanat illud, Perimus spiritum salutis: & subiungit, Sic accipiendum esse, quod ait Ioannes, Probate, si spiritus ex Deo sunt: id est, vtrum ea, quæ prædicantur vel scribuntur, ex spiritu Dei, an spiritu mundi sint: qualia sunt, scilicet, quæ Luterani tenent, & Magdeburgenses scribunt & docent. Vna verò est & quidem optima forma accuratissima regula probandi hoc, si quod audierunt à principio, in istis permaneat, sicut beatus Ioannes monuit, cum ait: Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat: si in vobis manserit, quod audistis ab initio, & vos in filio & patre manebitis: & hæc est re-promissio, quam ipse pollicitus est, deinde subiungit, Hec scripti vobis de ijs, qui seducunt vos, &c. ergo qui tradunt aliam doctrinam præter eam, quam nos ab initio accepimus, immo & quam ab initio ipsi acceperunt, hi sunt seductores, beati Ioannis Apostoli testimonio, & alieni à promissionibus Dei, qui nec in filio, nec in patre manebunt. Eodem pertinet locus beati Pauli, cum ait in epist. ad Phil. de eadem regula probandi spiritum scripturæ vel sermonis, non enim permittit aliter sentire, quam vt ab initio traditum est, vt beatus Ioannes contra seductores, & qui sectas nouas introducunt, dixit: Veruntamen ad quod prius, inquit, venimus, hoc enim significat τὸ ἰσθῆσαι, vt idem sentiamus, in eadem regula permaneamus. Patres ergo vestri, iudices vestri erunt, & vos condemnabunt: quia ipsi in eo, quod ab initio acceperunt, manserunt: & ipsi in filio & patre manebunt, quia vnctionem à spiritu sancto habuerunt, & nouerunt omnia, & in omnibus illis vsque ad finem semper perseuerarunt. Vos verò Magdeburgenses & cæteri Luterani ac Caluiniani, dogmatum & verborum nouitates profanas tam cæco studio amplexi estis, relicta regula, ad quam prius patres & maiores vestri venerunt, vt quicquid nostrum in antiquis & sanctis patribus & sanctis ecclesie doctoribus legatis, nœuos & corruptelas illius seculi esse, impiè & impudenter dicatis. Vnde autem hoc malum natum sit,

Luterani,

Luterani, licet Centuriones vestri dissimulent, in his ipsis tamen epistolis Clementis, quas tanta rabie & furore cæco notârunt, legerunt. Quare repetam hic ad eorum confusionem in penitentiam, si quos vestrum possim saluare de igne rapiens, sicut Iudas Apostolus ait. Clemens ergo episto-
 5. Relatum est, inquit, nobis, quod quidam in vestris partibus commorantes, aduersantur sanis doctrinis, & prout eis videtur, non secundum traditionem patrum, sed iuxta sensum suum docere videntur. & ided diligenter obseruandum est, vt lex Dei cum legitur, non secundum proprium ingenij intelligentiam legatur, vel doceatur. sunt enim multa verba in scripturis diuinis, quæ possunt trahi ad eum sensum, quem sibi vnusquisque sponte præsumpsit. Sed fieri non oportet, non enim sensum extrinsecus ab alteris alienum & extraneum, debetis quærere, aut quomodo ipsum scripturarum autoritate confirmetis: Sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis: & ided oportet ab eo discere intelligentiam scripturarum, qui eam à maioribus, secundum veritatem sibi traditam, seruaui: vt ipse possit ea, quæ rectè suscepit, competenter asserere. Quæso vos Magdeburgenses, cur à vobis hic locus præteritus est, vel potius dissimulatus? cur eum vestra censoria virgula non notâstis? qui vno ictu totam fabricam doctrinæ vestræ nouæ labefacit. Hic quoque Clemens Romanus beatum Ioannem & Paulum secutus, cum sanam scripturarum intelligentiam ex traditione Maiorum petendam esse censet, quod ab initio auditum est, hoc in nobis permanere vult, id est, vt eum scripturæ sanctæ sensum teneamus, quem à principio accepimus, in eademque regula permaneamus. Rogate, quæso Luterani, centuriatores vestros, aut alios vestræ sanctæ magistrorum & patronos, in ijs controuersijs, quas nobiscum de dogmatibus ecclesiasticis habent, quos testes habeant suæ interpretationis scripturarum? Respondebunt fortasse, quia nullos possunt producere, non opus esse testibus in re certa. Rectè quidem, si nullus contraueniret: si non pro certo sumerent, quod controuersum est. at cum controuersia sit, vtri nostrum non per spiritum, qui ex Deo est, sed per spiritum mundi, qui mendacium ex proprijs loquitur, verbum Dei interpretentur: quis sanæ mentis dicat, non opus esse testibus? nisi qui sentiat licere esse in causa eundem iudicem & testem, quo nihil potest esse iniquius, neque rationi repugnantius: quod vt sæpius dicam, in causa Christi Iudæi fecerunt: vt in 5. lib. Cle. de apost. cont. scriptum est. Quod si rursus dicant se habere testes scripturas sanctas, cum sint quædam in epistolis Pauli difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant ad suam perditionem, sicut & cæteras scripturas, vt beatus Petrus ait, Vtri sunt, nos an vos, quos Petrus dicit indoctos & instabiles esse, & deprauare scripturas? cum nos vobis, & rursus, vos nobis hoc exprobretris, & obijciatis, quid superest, vt tota lis equo iudicio dirimatur, nisi vt dicant testes? Luterus vult scripturam per se ipsam & suo, id est, scripturæ spiritu intelligi: & nos hoc volumus, at Paulus
 Aposto-

Sic est in duobus vetustis exemplaribus Vaticano, & Florentino.

Vnde sana scripturarum intelligentia petenda sit, diuine notatum est à Clemente.

Qui in controuersia non curant testes, licere putant, esse in causa eosdem iudices & testes.

*Non docent
magistri. Lu-
terani verbū
Dei, quomo-
dō Paulus do-
ceri voluit.
1. Cor. 14.
2. Tim. 2.*

Apostolus sic voluit verbum Dei doceri & prædicari, vt qui doceret, dice-
re posset, quod ipse ad Corinth. scripsit, Sicut & in omnibus ecclesijs san-
ctorum doceo. Nos igitur per spiritum Dei, qui hoc in Paulo dixit, proba-
mus non nos spiritu mundi scripturas interpretari & intelligere, quia in-
terpretamur & intelligimus, sicut in omnibus ecclesijs sanctorum haste-
nūs sancti patres intellexerunt, & interpretati sunt: & sicut per multos tes-
tes audiuius: vt idem Apostolus ad Timotheum scripsit: Quæ audisti,
inquit, à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui
idonei erunt & alios docere. Rogate ergò Luterani magistros vestros, an
dicere vobis possint, Tenete hæc, quæ audistis à nobis per multos testes.
Vos enim quæ ab eis audistis, per nullos alios testes audistis, quàm per di-
scipulos Luteri, nec in alijs locis prædicari, quàm vbi Luterani esse per-
mittuntur. Rogate, inquam, an dicere possint, Hæc tradimus vobis, sicut
in omnibus ecclesijs catholicorum, quæ vbiq̄ sunt, docemus? apud nos
enim, quia idem sapimus, & non sunt in nobis hærefes, neque schismata,
singuli doctorum catholicorum docent, quod omnes vbiq̄: & omnes,
quod singuli. ita fit, vt qui in vna ecclesia docet, sicut in omnibus doceat.
Sic scimus nos, sicut Apostolus ait, de doctrina à Deo reuelata loquens, à
Deo donata esse, quæ & loquimur, & prædicamus: id est, esse doctrinā spi-
ritūs Dei, & non spiritūs mundi, scilicet ex comparatione huius doctrinæ
cum ea, quæ in omnibus ecclesijs catholicorum, quæ vbiq̄ sunt, prædi-
catur: quæ eadem fuit semper. Sic spiritualia cum spiritualibus, sicut Apo-
stolus ait, comparamus. At vos, qui relicto spiritu Dei, spiritum mundi ac-
cepistis, extra Germaniam, nec in ea vbiq̄, non habetis cum qua alicuius
ecclesiæ catholice doctrina doctrinam spiritūs vestri Prophetæ Martini
comparetis, nisi cum Calviniana, aut aliorum hæreticorum: quod est, car-
nalia & diabolica cum carnalibus & diabolicis comparare. Inuitauit me, vt
huc excurrerem, opportunitas loci Clemen. ex epistola eius 5. de Aposto-
lica traditione Maiorum, vnde ducenda esset recta scripturarum intelli-
gentia, quem locum, vt hoc obiter admoneam, diuinè imitatus & secutus
est Irenæus libro tertio, cap. quarto, quem supra commodiore loco recita-
ui. Reuertamur nunc, vnde digressi esse videmur: & reliquas rationes de-
fendamus.

7. Ratio.

Alia ratio, inquit: Vnusquisque pro se rationem reddet.]

Hanc quoque notârunt, tanquàm rationem ineptam ad prohibendum,
nè temerè episcopus accusaretur, cum tamen tam grauis sit, vt ad cohiben-
dam petulantiam alterum accusandi, præsertim iniquè, nihil valentius esse
possit, quàm meminisse iudicij, quod cuique subeundum sit. cuius quidem
qui immemor est, facile alterum & iudicat, & accusat. Vnde postquam di-
xit Anacletus, Itaque vnusquisq; nostrum pro se rationem reddet Deo: sta-
tîm subiunxit, Non ergò amplius inuicem iudicemus: sed hoc iudicate ma-
gis, nè ponatis offendiculum fratri vel scandalum.

Alia

Alia ratio, quia gratiæ plenitudo adiectione non indiget: nec vlla requirit commendationis augmenta, quasi dicat, non possunt errare.]

Hæc est centuriatorum interpretatio, digna eis, id est, mendosa, & quam ipsa illæ epistolæ, quas notârunt, vt postea ostendam, de falsitate redarguunt. Sed recitemus prius locum, quem malè quoquè in epist. Anacleti notârunt, quia non intellexerunt. Si autem, inquit, omnia in hoc seculo vindicata essent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficium laborat impendijs, qui solem certet facibus adiuuare. Ideò si aliquis putat, se Deo in hoc placere, quòd seruos suos accusat, & vt meliores fiant, dicit se hoc agere, in vacuum laborat: & plus inuidiæ stimulis agitatur, quàm charitatis: quoniam plenitudo gratiæ, adiectione non indiget, nec vlla requirit commendationis augmenta. Hæc Anacletus. Quæ nõ tam miror non intellexisse istos, quàm non intelligendo, ità peruersè interpretatos esse. Loquitur ergò Anacletus de ijs sacerdotibus, quorum facta bona sunt manifesta, sicut Apostolus ait: Si quæ verò sunt occulta peccata, & que seiri non possunt, eorum iudicium referuandum est Deo, à quo solo vindicari possunt, quæ idem Apostolus dicit, non quidem præcedentia ad iudicium, quæ hic & iudicari & vindicari possunt, sed sequentia. Prohibet itaq; Anacletus, nè quis alterum propter suspicionem tantum accuset: neque dictum de aliquo inueniat, quod non in actibus eius agnoscat: vt idem paulò post ait, & Euaristus epist. 2. nè mala quorundam prius quisquam præsumat credere, quàm probare. Item Victor Pont. de eiusmodi iudicijs loquens, Incerta, inquit, charissimi, nullatenus iudicemus, quoad usq; veniat Dominus, qui latentia producet in lucem: & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. quia quantum vera sint, non tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis indicijs comprobantur: nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur: nisi quæ iudicario ordine publicantur. Si quis igitur eiusmodi sacerdotem dicat se arguere & accusare, vt meliorem faciat, cuius lux ità lucet coram hominibus, vt opera eius multa bona videant omnes, & si quæ eius opera aliter se haberent, sicut idem Apostolus ait, abscondi non possent, perindè facere videatur, vt si velit Solis lucem augere. dicit deindè Anacletus, eum, qui hoc facit, non duci officio charitatis, vt fingit, sed potiùs inuidiæ stimulis incitari: quoniam si nihil iste in gratia vlla eiusmodi seruo Dei deesse videt, quid gratiæ accusando addere ei vult? plenitudo enim, inquit, gratiæ non indiget adiectione. Videamus nunc de interpretatione Magdeburgen. quàm sit inepta, deindè quàm sit epistolis istis repugnans: quasi dicat, inquit, non possunt errare: ergò cum Paulus, què his verbis imitatus est Anacletus, Corinthijs gratulatur, quòd in omnibus diuites facti essent in Christo, ità vt nihil, inquit, desit vobis in vlla gratia, perindè est, vt si dicat, eos peccare non posse: quia vbi nihil gratiæ deest, ibi plenitudo gratiæ est: & si plenitudo gratiæ est, non est opus adiectione, ac proindè peccari non potest. Hæc sunt fatua argumenta

8. Ratio.

Locus in epistola Anacleti. à Magd. reprehensus, & ab eis non in electus.

1. Tim. 5.

Redarguitur interpretatio Magd. vt inepta, & discrepans cū scriptura Pauli, quam Anacletus imitatus est.

1. Cor. 1.

Zz Magde-

Magdeburgensium. Videamus iam de discrepantia epistolarū cū istorum non solum falsa, sed maleuola, & inuidiosa, & stulta interpretatiōe. Etenim si quod Anacletus hoc loco ait, & iam nos interpretati sumus, sic interpretandum putant, quasi dictum sit, Peccare non possunt, quemadmodū idem Anacletus dicit in 2. epist. Accusatio quoque eorum, super qua nos consulere voluisti, non nisi ab idoneis & probatissimis viris, qui & suspitionibus & sceleribus careant, fieri debet. Possunt igitur peccare, si quidē possunt accusari. & Clemens episto. 1. non nisi à coequalibus aliquid eis inferri debere docebat, quod iam quoque sumus interpretati. Rursus idem Anacletus epist. 3. docet, quales testes esse debeant in accusatione episco. & quales eorum accusatores. Idem facit Euaristus epist. 2. Idem rursus Sixtus epist. 1. idem Telesphorus. Quare vt euenire istis frequenter solet, vt Apostolus de similibus scripsit, non intelligere neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, ex eorum interpretatione cōiecturam facio, putasse eos, ita accusationem episcoporum in his epist. prohiberi, quasi nunquam accusare eos liceat: quod quidem fieri non poterat, si peccare possunt, & iudicem habent in ecclesia quicumque sunt infra Pontificem, Petri principis Apostolorum successorem, & primum ac summum Christi Vicarium. Accusari ergo possunt, quis neget? Sed hoc apostolici Pontifices prohibuerunt, vt neque temerè, nec à quibusuis, nec à prauis hominibus accusarentur: cū illo seculo, vt Igmarius Rhemensis Archiepiscopus scripsit, acerrima persecutio non nisi perfectissimis ad episcopatum venire permitteret, quippe qui iam pro Christo omnia extrema pati non timerent. quòd si præter difficultates ac pericula, quæ sunt in ipso episcopatu, quæ Paulus Apostolus vno verbo eleganter significauit, cū *ἔργον*, id est, opus vocauit. significare enim hoc verbum non solum apud gentiles scriptores, sed in sacris quoque literis *τὸ δύσκολον καὶ δυσκατόρθωτον πρᾶγμα*, id est, rem difficilem & arduam, notauit S. Isidorus Pelusiota in epist. ad Palladium contra *ἀρχιεπίσκοπον*. Vnde illud, Virum fidelem inuenire, *ἔργον*, id est, labor & opus: si, inquam, præter difficultates & labores episcopatus, (ex ipso enim, vt ait idem Isidorus, pendent omnium subditorum necessitates, probationes eorum qui ordinantur, potus sitientium, cibus esurientium, vincti, viduæ, iniuriam passi) & præter pericula persecutionum, quæ illo seculo erant crebræ & violentæ: accessisset insuper licentia & petulantia improborum ad accusandum episcopos probos, nisi hoc illi apostolici Pontifices tam seuerè ac rigide cauisissent, quis fieri episcopus voluisset? quis episcopatum passus esset? sed Magdeburgenses, vt inhumani & crudeles, nihil horum considerare voluerunt. causam verò dicam postea, cū reliquas rationes, quas tanquam ineptas improbârunt, probatissimas esse demonstrauero. Denique locutum esse hoc loco Anacletum de ijs episcopis non accusandis, in quibus nullum crimen palàm cernitur, de quo accusari possint, ex ijs, quæ statim sequuntur, perspicui potest. Subiungit enim: Erigit ergo doctores conscientia

*Coarguitur et
conuincitur
calumnia
Magdeb.*

*Accusationem
episcoporum
non omnino
prohiberi.*

*Quomodo &
quatenus apo-
stolici Pont.
accusare epi-
scopos prohibuerunt.*

*Quale & quā-
tum opus sit
episcopatum
gerere, ex S.
Isidoro Pelu-
siota.*

sua: & si quandò incertis temporum statibus opponuntur, sustinent mala, quæ sanctis magis sunt adscribenda, quàm malè meritis. sic enim est totus hic locus in exemplari vetustissimo Vaticanæ bibliothecæ, id est, quorum malorum & persecutionum, quas patiuntur, magis in causa est eorū sanctitas, quàm crimen vllum, qui testimonio conscientiæ suæ sustentantur. quod magis adhuc declarat, subiungens: Datam enim scimus Satanæ potestatem, vt seruos Christi cribraret.

Alia ratio: Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.]

9. Ratio.

Quod minatus est propheta Zacharias ijs, qui populum Dei, & prophetas ac sacerdotes captiuos duxerant, transtulit Pont. Alexander secundum spiritum ad eos, qui episcopos persequuntur, qui sunt oculi Domini, sicut idem ait: & sicut intelligi potest ex illa Pauli analogia corporis humani, cum quo ecclesiam in priore episto. ad Corinth. comparauit. Vbi oculi, (vt ait S. Dorotheus in libro de non iudicandis proximis) sunt ij, qui attendunt & corrigunt: hi verò sunt episcopi, qui quidem, quia sunt oculi Pontificis, qui est caput ecclesiæ catholicæ, qui personam Christi sustinet, idcirco merito sunt & dicuntur oculi Domini. Hos igitur oculos Domini qui iniquè lædit & persequitur, idem pupillam oculi sui lædit. Sic enim est apud 70. & sic beatus Cyrillus interpretatus est. Redit, inquit, in caput ipsius, conuenitq; dicere, vt Dauid ait, Incidit in foueam, quam fecit. & illud, Redibit labor in caput eius. Hæc Cyrillus. Quod statim declarat idem propheta, postquam enim dixit, Tangit pupillam oculi sui, subiungit: Quoniam ecce ego leuo manum meam super eos: Hunc sensum 70. secutus est Pont. Alexander ex eorum interpretatione, vt paulò antè dixi, vt perspicere potest ex ijs, quæ idem Alexander subiungit. Postquam enim recitauit ex propheta, Qui vos tangit, pupillam oculi sui tangit: quia his verbis prophetæ minas accusatoribus istis proposuerat periculorum & malorum, subiungit statim, Et licet nos persequantur, quia neque nos sine illis, neque illos sine nobis persequi possunt, quia illius sumus discipuli, qui animam pro fratribus præcepit ponere, tamen eis pericula & perditiones non sumus ausi celare, nè prophetica, quod absit, damnemur sententia: Si annunciaueris iniquo iniquitatem suam, animam tuam liberasti. Pericula ergò & perditiones eorum non celauit Pont. cum dixit, pupillam oculi sui lædere, qui sacerdotes Domini lædit. Si enim non sic Alexander legit, vt est apud 70. quomodo hoc testimonio prophetæ Zachariæ recitato, pericula & perditiones prædixit? quod se facere ait, nè damnationem prophetæ Ezechielis incurrat, qui iussit annunciare iniquo iniquitatem suam: quod quidè tunc fit, cum iuxta eundem Prophetam Ezech. videns gladium venientem, annunciat populo. Gladium ergò venientem annunciat hic Alexander, cum ait, Pupillam oculi sui lædere, qui seruos Dei lædit. Sed de interpretatione 70. in epistolis Pontificum apostolicorum, dicam reliqua in extremo libro loco proprio. Absoluamus reliquas rationes.

Zach. 2.

1. Cor. 12.

S. Dorotheus.

Cyrl. in Zachariam.

Psal. 7.

Argumentum euidens, citat se Alex. testimonia veteris scripturæ secundum 70. interpretationem. Ezech. 33.

10. Ratio.

Alia ratio: Deus stetit in synagoga Deorum: ego dixi, *Dij estis, & filij excelsi omnes.*]

Psal. 81.

Doceamus Magdeb. non esse ineptam hanc rationem, vt ipsi calumniantur. quia enim dixerat Anacletus epist. 2. non esse accusandos episcopos, nisi ab idoneis & probatissimis viris, qui suspicionibus & sceleribus carerent, & rursus à Deo esse iudicandos episcopos, non à praua vitæ hominibus, accommodatissimè vsus est ijs, quæ Dauid in spiritu dixit non solùm propter iudices populi Israelitici, sed etiam propter iudices ecclesiæ nostræ, qui sunt episcopi: quos spiritus sanctus monet, sicut illos, vt iustè iudicent, si quidem ipsi quoquè iudicandi sint à Deo, cuius iudicium exercet: sicut dixit Iosaphat Rex Iudæ: Videte, quid faciatis, quia non hominis exercetis iudicium, sed Domini: & quodcunque iudicaueritis, in vos redundabit. Vndè scriptura sancta iudices appellat deos in Exodo. Idem quoque obseruauit diuinus Dionysius in Diuinis nominibus. An igitur inepta ratio est, cur non liceat dijs, id est, iudicibus vulgo detrahere, eosque insectari, illa, qua spiritus sanctus vsus est, quia scilicet in eo gradu ac dignitate constituti sunt, vt ipsi iudicium Domini exerceant, & non à quibusuis & temerè, atque à prauis hominibus iudicentur, & arguantur?

2. Par. 19.

Exod. 22.

Dionys. c. 12.

Magd. ratio.

ne, qua vsus

est spiritus s.

in scriptura,

reprehendunt

in epistola 2.

Anacleti.

11. Ratio.

Alia ratio: Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? explicanda quoque est hæc ratio, & ab iniqua accusatione vindicanda. Quia dixerat Anacletus, non esse accusandos episcopos temerè & cum scandalo, hoc enim est, non debere accusari, nisi ab idoneis & probatissimis viris, qui omnibus suspicionibus & sceleribus carerent, valdè appositè vsus est verbis Apostoli, Tu quis es, qui iudicas seruum alienum? Domino suo stat aut cadit. In eos enim hoc dixit Apostolus in epist. ad Rom. qui fratres in cibis discernendis cum scandalo & suo & illorum iudicabant, quasi non haberent aliud Dominum, cuius iudicium eis subeundum esset, nisi ipsi eos iudicarent. Vndè paulò post idem Apostolus, quod etiam hoc loco subiunxit Anacletus: Sed hoc, inquit, iudicate magis, nè ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scandalum verò est, quod Alexander pont. notauit, idem, quod Anacletus, prohibens: quia qui temerè episcopum accusat, legationem eius (inquit) impedit, & non vnus, sed multorum profectum euertit: & sicut multis (inquit) nocet, ita à multis arguendus est.

Rom. 14.

Quod scanda-

lum ercet, qui

episcopum te-

merè accusat.

Addunt præterea Magd. Telesphorus addit hanc rationem, quia non est discipulus supra magistrum. Hanc quoque notarunt, quasi ineptam. dixerat Telesphorus de episcopis & reliquis sacerdotibus, ab omnibus esse audjendos, timendos, & non lacerandos: & paulò post, Nullatenus debet eos arguere, neque vulgus in eorum accusatione suscipi. populus enim ab eis docendus est & corripiendus, non ipsi ab eo, quia non est discipulus supra magistrum. Prohibet Pont. vt ex aliorum Pontificum epistolis intelligi potest, & à nobis supra obseruatum est, vt non accusentur episcopi à quibusuis & à prauis, sed ab idoneis & probatissimis. Accusari enim à quibus non debent

Quã vim ha-

beat ad nõ ac-

cusandũ teme-

rè episc. hac

debet

debēt, neq; possunt, nihil aliud est, quàm efferre se accusatorem in eos, qui magistri sunt, eisq; iniuriam facere: quod est esse discipulum supra magistrum, vt antè collatis locis epistolæ Clementis, interpretati sumus. Quomodo igitur aiunt Magdeburgenses, ineptam esse hanc rationem? nisi quia non intellexerunt, quid notarent, neq; quid repræhenderent. Deindè cum Apostolus ad Timotheum scribens, dicit: Seniore[m] nè increpaueris, sed obsecra vt patrem: iuuenes vt fratres, anus vt matres: si præcipit, vt episcopus seniore[m], id est, magister discipulum natu grandiore[m] non arguat, sed potiùs obsecret, idq; ætati tribuendum esse putauit, non item equum sit, vt vulgus episcopum, aut sacerdotem non arguat, sed magis obsecret, idq; discipulus magistri dignitati sacerdotali tribuat? immò hoc quod Apostolus præcipit, Seniore[m] non arguere, vt hoc obiter obseruetur, Synodus Roma. Siluestro Pontifice, canone edito, de episcopo interpretata est. Episcopum, inquit, canonicè electum & consecratum neq; clericus, neque populus perturbare debet: quia episcopi, qui throni Dei vocantur, non sunt lacerandi, sed magis portandi & venerandi, de quibus ait beatus Paulus, Seniore[m] nè increpaueris, sed vt patrem obsecra. Legimus nanq; ipso Domino dicente, Nò esse discipulum super magistrum: hoc est, non sibi debere quenquam ad iniuriam Doctorum vindicare doctrinam: nec aliqua machinatione Domini discipulis, id est, Apostolorum successoribus detrahere, aut eos infamare, quia iniuria doctorum ad Christum pertinet. Hactenus canon. Ad extremum subiecerunt Magdeburg. accusationi suæ. Et huius decreti fructum ac finem subiicit Telesphorus: Hunc murum firmissimum statuerunt patres nostri, & nos cum eis contra persecutores nostros, vt hoc remedio eorum pellantur machinamenta: & vos sanctiores & securiores famulari mereamini vestro Saluatori.]

Non facile est diuinare, quid hinc centuriones istos offenderit: an nò licebat Pontificibus cauere contra persecutores? præsertim si eò spectabat cautio, vt dolis & machinis aduersariorum depulsis, securius sacerdotes & sanctius Domino seruire possent? an ita maleuoli sunt, ita ab omni humanitate auersi, vt episcopos nostros omni tutela & præsidio nudos, & omniù maledictis ac calumnijs obiectos velint? Quid igitur hoc loco notârunt? quid hinc improbant? immò quæramus potiùs, quid eos interdictio maleuolæ obtreccationis & iniquæ accusationis episcoporum tantoperè vrat? scilicet hæc causa, quia cum ipsi semper contra Pontificè loquantur, nec illud putent metuendum esse, quod Dominus dixit, Quare non timuistis detrahere seruo meo Moisi? student, vt omnes idem faciant: & si quid contrà à nostris cauere vident, repræhédunt cautiones & decreta: immò nihil est apud istos sanctius maledicentia & obtreccatione nostrorum sacerdotù. Vt cum cæteris omnibus, quæ propria sunt hæreticorum, quæ sancti Apostoli in epistolis suis notârunt, hoc quoque istis maximè conueniat, quod Apostolus Paulus illis hæreticis tribuit, qui nouissimis temporibus futuri erant, qui

*ratio, non esse
discipulū su-
per magistrū.*

1. Tim. 5.

*Synodus Ro.
de episcopo in-
terpretata est
illud, seniore[m]
ne increpa-
ueris.*

*Cur tantoperè
Magd. offen-
dat interd-
ctio inique
accusationis
episcoporum,
Num. 12.*

*Lutheranis nil
sanctius, quàm
maledicta &*

*obirectationes
sacerdotū &
episcoporum.
2. Tim. 3.
Inter crimina
tores à Paulo
prophetati
sunt Lut. cum
similibus.
Que Igmarus
ante annos
800. de non
arguedis epis
copis scripse
rit.*

iam exierūt, esse scilicet criminatores. Itaq; cū omnia isti repagula pudoris & timoris Dei ruperint, nec vllā æquitate naturali coerceantur, rident, quod Pont. Telesphorus ait, Hunc murum firmissimum statuerunt patres nostri, & quæ sequuntur. Hactenū de rationibus repræhensis. Recitemus deinceps ad sententiam Pontificum de non arguendis & dānandis episcopis, magis adhuc explicandā & confirmandā, quæ Igmarus Rhenensis Archiepiscopus eruditif. & grauis. author, ad quem Nicolaus primus ante octingentos annos epistolas aliquot scripsit, in lib. de varijs capitulis ecclesiasticis, c. 29. & 52. obseruauit: Post Apostolos autem, inquit, Romani Pont. tam in potestate, q̄ in prædicatione eorum successores ecclesiasticam disciplinam studiosissimè suis institutis informasse, & informatam propagasse reperiuntur, & hoc vtique diuerso modo: sicut enim ipsi sanctę ecclesię diuersis temporibus præfuisse leguntur, ita & diuersè suis temporibus consuluisse inueniuntur. Nam à beato Petro, vsq; ad S. Siluestrū, variæ & creberrimæ persecutiones fuerunt, in quibus episcopi, vt potè capita aliorum, maximè periclitabantur. Vndè & Roma. Pontifices illius temporis, multipliciter eos pro qualitate personarum, necessitate rerum, opportunitate temporum, scriptis suis consolati sunt, in quibus de eorū iudicijs multa vel penè omnia statuerunt in improborum præsumptionem, vt eos ab illorū infestatione cōpescerent quoquo modo. quippe attestante S. Fabiano Papa & Martyre, ipsi Apostoli eorumq; successores statuerūt, vt episcopi aut nunq̄ accusarentur, aut difficilimè accusari permitterētur. Nam & B. Eutychanus Papa & Martyr testatur, si accusatio episcoporū tam facile & passim admitteretur, per pauci nimis inuenirentur, qui pro tempore episcopatum non fugerent: cū & quotidianam mortem ex persecutione timerent, neq; tamen improborum accusatiōem declinare possent. Sanctus etiam Anacletus Papa & Martyr, ad vniuersos episcopos Italix scribens, deiectionem siue damnationem episcoporum sibi Dominū reseruasse testatur, quasi hominum iudicio subiacere non videantur: neq; mirū hæc eo tempore iudicasse, cū acerrima persecutio non nisi perfectissimis ad episcopatum venire permitteret: quippe qui iam p̄ Christo omnia extrema pati non timerent. Hæc ille. Illius igitur temporis episcopis sanctissimis, eorumq; similibus, aduersus improborum hominum criminationes iniquas, & ex propria temeritate proficiscentes, Clemens & Anacletus, & reliqui Pontifices, quos Magdeburgenses notârunt, cauebant. Nunquàm verò notâssent, si scirent vulgato iam iuriconsultorū prouerbio vti, Distingue tempora, & concordabunt iura, sicut Igmarus distinxit. Subiungit enim: In tempore autem pacis, aliquid de illa difficultate accusationis, siue damnationis episcoporum, nō incongruè remittitur, cū episcopatus nō iam à paucis, quasi mors, religiosè timetur, sed à pluribus, quasi gratia, ambitiosè appetitur: & appetitus, criminosè administratur: scilicet cū iā non talis persecutio aliquem ab episcopatu vel peccato deterreat, sed ipsa pacis

*Igmarus ante
annos 800.
Anacleti de
croium de nō
arguedis epi
scopis, defen
dit.*

*Magd. nesciūt
vri prouerbio
iuriconsultorū,
Distingue tempora,
& concordabunt
iura.*

pacis

cis tranquillitas & honoris sublimitas, magis ad peccandum illicitat. **Vnde** & in Niceno concilio nō magis episcopis, q̄ quibuslibet in damnatione remittitur: cūm generaliter in eo omnes damnentur, quicunq; se cōtra sacras regulas efferre non verentur. Ante illud sanē concilium tantæ persecutiōes vndique sæuierūt, vt Romani Pontifices tribulatos vix aliquo modo; scriptis suis consolari, siue contra improbos defendere sufficerent, nedūm ecclesiasticam disciplinā vsquequaq̄ pleniter ac regulariter instituere possent. A tempore autem huius concilij, iam aliquantulūm sedatis persecutiōibus, Pontifices multo plenius & diligentius ecclesiasticas regulas tum per se in decretis suis, tum per alios in concilijs promulgare, siue promulgatas confirmare cœperunt: quas & in posterum ecclesiastici Doctores magis in vsu habere consueuerunt. Hæc ille. Ac rursus idem Igmarius ca. 52. Itē, inquit, sancti patres frequentissimē prohibent, nē oues suum Pastorē, nisi in fide errauerit, accusent: subditosq; accusatores prælatorum, excomunicandos infamandosq; censuerunt. Beatus autē Gregorius Papa Ioanni Corinthiorum episcopo scribens, Paulum, Euphemiu, Thomam, Clementiū clericos damnauit, eō q̄ proprium eorum episcopū pro quodam crimine accusare non obdierint. Idem etiam apostolicus Pauli Diacina ciuitatis episcopi, à clericis suis pro corporali crimine accusati atq; cōiūcti, depositionem intantum confirmauit, vt eum etiam cōmunionē priuandum iudicaret, si deinceps aliquid de episcopatu vel loqui p̄sumeret. Deinde subiungit: Sed hæc nequaq̄ adinuicē contraria iudicabimus, si superiorem sententiā competentē intelligere curabimus, videlicet, nē oues suū pastorem ex propria temeritate vllatenus accusare p̄sumāt: neq; tamen superiori potestati hoc eis canonicē præcipienti superbē resistent, quæ ipsos damnare potuit, si ei contra proprium obedire noluerint. Si igitur ita intelligitur, neq; subditi prælatos temerē accusabunt: neq; superiori potestati cōtumaciter resistent. Huiusmodi autem adaptatiōem, & in ipsa scriptura sacra nonnunquā necessariō requirimus. Vt in illo, Nō occides. si enim illud nimis simpliciter intellexeris, ipsa lex sibi repugnabit, quæ sæpissimē alibi reos morte mulctari decreuit: ipse quoque Deus, qui legem instituit, p̄sæpē multos occidi præcepit. Nē ergō vspiam Deum contraria præcepisse blasphememus, prædictam sententiā consideratiō necessariō intelligere debemus, scilicet ea cōsideratiōe, nē aliquis ex propria p̄sumptione occidat: Deo autem, siue hoc per se, siue per legem ei præceperit, obedire non renuat. Item beatus Augustinus lib. 1. de ciuitat. Dei, Ipse non occidit, quisquis in hoc, ministerium iubenti debet. Sic ergō & in accusatiōe subditorum non obedientiam, sed p̄sumptionem proscriptam competentē intelligimus. Multū sanē ecclesiasticis correctionibus in concessiōe huiusmodi accusatiōis prospiciunt non dubitamus. Nam prælati necessariō & sibi & subditis tanto magis prospiciunt, quanto magis se & per accusatiōem subditorum percelli posse non dubitant. Neque parū ecclesiasti-

*Quo concilia
da sint decreta
de nō accusandis
episcopis, qua
contraria videntur.*

*De conciliatiōe
contrariōrum
in scriptura.*

clefasticæ disciplinæ derogaretur, si nunquam huiusmodi accusatio cōcederetur. nam pauci prælati illius perfectionis inuenirentur, qui non tanto magis se & subditos in disciplina negligenter, quanto magis se per accusationem eorum ad aliquod iudicium coercendos desperarēt. Subditi tamē nequaquam hoc absque maioris potestatis autoritate præsumant, nè dignam suæ damnationis sententiam, iuxta statuta sanctorum patrum, excipiant. Sciendum autem, quòd subditi de propria iniuria, vel hæresi prælatum suum accusare non prohibentur, iuxta Symmachi Papæ ad Cæsariū episcopum sententiam: Oves suum pastorem accusare non possunt, nisi p hæresi, aut propria iniuria. Sic Africani canones apostolica autoritate promulgati atque confirmati, enumeratis omnibus, quibus accusandi licentia non negatur. Hactenus Igmarius. Satis igitur eruditè ab hoc authore grauiusimò explicatum est, quomodò, quod centuriatores malè intelligentes ad calumniam rapuerunt, rectè intelligèdum sit, adhibita distinctione personarum, temporum, & causarum. Aliquid simile obseruauit idem author de iudicandis, & non iudicandis absentibus, quæ diuersitas in causarum quoquè diuersa ratione pendet. Recitabo etiam quæ ille de hac re subiungit, quæ nõ erunt à loco proposito de non accusandis episcopis aliena, propter illa, quæ ad extremum subiecit: Item, inquit, sancti patres sapiusimè decernunt, nè quis absens iudicetur, vt beatus Zephyrinus Papa, quia hoc (inquit) & diuinæ leges prohibēt. Item Felix Papa omnibus episcopis scribens, Absente, inquit, aduersario non audiatur accusator: neque sententia, absente alia parte, à iudice dicta, vllam obtinebit firmitatem. Item sanctus Cornelius Papa, Omnia, inquit, quæ aduersus absentes in omni negotio, aut loco aguntur, aut iudicantur, omninò euacuentur: quoniam absentem nullus addicit, nec vlla lex damnat. Zosimus autè Papa in ordine 33. cum 207. Africani cōcilij quemlibet accusatorem, siue accusatum, etiam absentem, communionem priuauit, quicumq; post canonicam uocationem venire contempserit. Item Bonifacius Papa successor eiusdem, in contumaciter absentem decreuit, nè dilationem sententiæ de absentia lucraretur. Beatus quoquè Gregorius Maximum præsumptorè Salonitanum, non solum pro illatis criminibus, sed etiam pro absentia damnandum iudicauit, eò quòd canone vocatus, venire distulerit. Item Theodorus Papa Paulo Constantinopolitano scribens, præcepit, vt Pyrrhum eiusdem sedis quòdam episcopum, absentem damnaret: quia (inquit) præsentia eius necessaria non est, cuius excessus præsens est. Item Felix Papa Acacium Constantinop. absentem damnauit, cuius sententiam beatus Gelasius successor eius, irrefragabili approbatione canonicam demonstrauit. Neque planè dubitauerim, quin plures inueniantur, qui ità absentes sententiam damnationis exceperint, quàm qui præsentibus, canonicam examinationem & damnationem expectauerint. deindè subiungit Igmarius: Harum autem sententiarum diuersitatem faciliè concordabimus, si superiorem sententiam de absente nõ iudican-

Quando possunt subditi accusare episcopum suum.

Igmarius de iudicandis & non iudicandis absentibus.

dicando, ad illum modò referamus, cuius causa adhuc ventilanda videtur: qui locum respondendi potius non habuit, quàm canonicè oblatum refutaerit. Nam si canonicè vocatus venire contempisset, neque tamen canonicam excusationem prætenderet, tam a pud antiquos, quàm apud modernos, etiam absens canonicè damnari posset. Si igitur exponimus vtranque sententiam de absente, rationabilem esse videbimus, & vt absens iudicetur, quia canonicam vocationem siue admonitionē neglexisse detegitur: & absens non iudicetur, de cuius contumacia adhuc dubitatur. Deindè subiungit: Sic ergò & in alijs canonum diuersitatibus competètem sensum inquire debemus, nè fortè huiusmodi diuersa nonnunquàm quasi repugnàtia temerè respuamus, quæ tamen ex apostolica autoritate, promulgata siue confirmata non ignoramus. Ità, inquam, intelligentiæ congruentiã semper indagare cogemur, nè huiusmodi statuta vnquàm sibi contraria interpretemur. nam ipsi S. spiritui magnam iniuriam irrogare videmur, si illa quæ ipsos sanctos patres docuisse legitur, quasi contraria, & idèò contemnenda interpretari non veremur. Hæc Igmarius, Archiepiscopus quondam Rheimensis, quæ accusationem Magdeburgensium de non arguendis episcopis, satis redarguunt & conuincunt, & sententiã Pontificum confirmant.

Responsio ad ea, quæ contra principatum Rom. Pontificis obijciuntur, quomodo non illis rationibus, quas Magde. finxerunt, Principatum Pontificis Anacletus probãrit, neque nos probemus, exceptis prima & quarta, & quomodo appareat non intellexisse Magd. quæ Anacletus scripsit. Item quomodo Nicena Synodus in 6. canone de primatibus, secuta sit autoritatem canonis 33. Apostolorum, & interpretationem Anacleti, qui hunc canonem in epistola sua citat.

Cap. 14.

Sequitur deinceps, vt ad ea quæ Magdeburg. cõtra principatum Rom. sedis obijciunt, vel potius fingunt, respondeamus. Postquã enim summam recitãrunt, quæ in epistolis apostolicorum Pont. obseruãrunt de primatu Romanæ ecclesiæ, quòd Anacletus epist. 3. ait, non ab apostolis, sed à Domino Salvatore primatum obtinuisse, & eminetiam potestatis super vniuersas ecclesias, ac totum Christiani populi gregem affectam esse: & Apostolos, iussione Saluatoris statuisse, in maioribus quæstionibus ad Roman. ecclesiam appellandum esse epist. 1. 2. 3. quæ inquit, postea alij repetunt & stabiliunt, vt Euaristus in epist. 1. Alexander epist. 1. Pius 1. 2. Itè Anicetus, & Victor.]

Postquã hæc, vt dixi, recitãrunt, subiungunt: Rationes autem frigidissimæ proferuntur, quas, inquit, ascribemus, vt ineptitas conspiciatur.]

Prima, quia Petro dixit, Tu es Petrus, & super hanc petram, id est, sedem Rom. ædificabo vniuersalem ecclesiam.]

Quia hanc rationem Magdeb. negant, & nos contrã diuinam esse, & diuinè

Aaa ab

*Qui ad diris-
mendam con-
trouersiam tes-
tes repudiāt,
contra natu-
rā, & scriptu-
rā, & consue-
tudinē omniū
ecclesiarū sa-
ciunt.*

*Quare hanc
scripturā, Tu
es Petrus &
super hanc pe-
tram. &c. de-
prauāt Mag-
deburg.*

*Quale funda-
mentū Chri-
stus, & quale
Petrus.
1. Cor. 12.*

*Ratio si scilicet
sūdum diale-
ctica magd.*

ab Anacleto explicatam, idemq̄ esse, super sedem Romanam, & super Pe-
trum ædificatam esse ecclesiam catholicam, satis copiosè libro superiore
demonstrauimus: nihil aliud relinquatur, nisi vt testimonijs grauibus, que
plurima iam produximus, controuersia dirimatur. Hoc enim natura, hoc
scriptura, hoc omnium gentium consuetudo postulat, nisi isti, vt sæpè di-
xi, volunt esse iidem iudices & iidem testes, vt fuerunt Iudæi aduersus Do-
minum. Quare si cum vos Lutherani à magistris vestris & centuriatoribus
petieritis, vt testes vobis sententiæ & interpretationis suæ, quam suadere
volunt, producant, quod vt faciatis, vos per Dominū nostrum obtestor:
cum, inquam, testes petieritis, si vobis, vt solent, responderint, apertū esse
verbum Dei, per se patere, quod Dñs dixit, Tu es Petrus, & super hanc Pe-
tram ædificabo ecclesiam meam: Christū enim esse hanc Petram, sicut scri-
ptum est, Petra autē erat Christus: scitote fratres, (charitas enim vrget me,
vt fratres appellem, quos cupio fratres esse in Christo, sicut ex baptismo
esse cœpistis) non tantū de epistolis Pauli dixisse beatum Petrū, esse qua-
dam in eis difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles ad suam ipsorum
perditionem deprauant: sed adiunxisse, Sicut & cæteras scripturas: ex qui-
bus est hæc scriptura euangelij, Tu es Petrus, & super hanc Petrā ædificabo
ecclesiam meam. quam quidem scripturam magistri vestri nunq̄ ad suam
& vestram perditionem deprauāssent, si stabiles fuissent, id est, si in eo, quod
ab initio ipsi & patres eorū ac maiores audierant, permansissent: & si docti
essent, id est, si vt sancti Apostoli sanctis & apostolicis viris, ac per eos nobis
tradiderunt, ac non potius, vt proprius eorum pseudopropheta Martinus
tradidit, scripturas sanctas didicissent. Sed quia indocti & instabiles sunt,
factum est, vt eam deprauārint. Non negamus Christum esse petrā veram,
ac verum & vnicum fundamentum ecclesiæ διαρχικός, id est, quod dat prin-
cipium ecclesiæ, vtpotē Deus. Quis hoc neget, qui fidem Christi teneat: sed
illud dicimus, quod satis suprā loco proprio docuimus, voluisse hanc pe-
tram viuam & viuificam, Christum dico, collocare sub se Petrū, tanquam
alteram petram, quæ esset fundamentum ὑπερπέτρῃ, id est, ministeriale ec-
clesiasticæ hierarchiæ, & spiritualis gubernationis ecclesiarum: Quia non
posset esse vna ecclesia catholica, secundū analogiam vnus corporis hu-
mani, qua Paulus in epist. 1. ad Corin. vtitur, nisi esset in ea vnū caput eius-
dem speciei, sicut superiore libro demonstratum est, necesse esse, omnem
multitudinem vno quopiam eiusdem speciei in vnum congregari. Sed
hactenus de vna ac sola ratione primatūs, quam Pont. Anacleus ex verbo
Dei protulit, reliquas enim Magd. finxerunt, vt deinceps docebimus.
Secunda, aiunt, quia Petrus & Paulus mortui sunt Romæ.]
Quasi Anacleus sic concluderet secundū istorum dialecticam: Petrus &
Paulus sunt mortui Romæ, ergò ecclesia Rom. primatum obtinuit. Si hæc
rationem primatūs Anacleus, vt isti finxerunt, attulisset, meritò frigidis-
sima diceretur. At non attulit, vt facile est intelligere. postq̄ enim dixit S.
Anac.

Anacletus hanc Romanam ecclesiam primatū ab ipso Domino obtinuisse, sicut ipse beato Petro Apostolo dixit, Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo, & quæ sequuntur: subiungit, Adhibita est etiam societas in eadē Vrbe Romana beatissimi Apostoli Pauli vasis electiōis, qui vno die, vnoq; tempore gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est: & ambo sanctam Romanam ecclesiam consecrârunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerso mundo eam sua præsentia atque venerando triumpho prætulerunt. Dixerat S. Anacletus, Romanam ecclesiam obtinuisse primatum à Domino, sicut Dominus dixit beato Petro, Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Hæc igitur est ratio, cur ecclesia Romana sit princeps omnium ecclesiarum, quia scilicet præest ei ille, qui est caput ecclesiæ catholicæ, id est, omnium ecclesiarum, quæ per hanc ecclesiam, cui specialiter præest, in vnam ecclesiam catholicam, quam in symbolo fidei confitemur, cōgregantur, qui est successor Petri, cui dictum est, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo &c. Ad hanc autem excellentiam & principatum ecclesiæ Romanæ, quam meruit, quia Petro episcopo primo & Apostolorum principi dictum est, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, accessit martyrium beati Pauli Apostoli, quod vno die cum Petro Romæ passus est. Idcirco dixit Anacletus: Adhibita est etiam societas in eadē Romana vrbe beatissimi Pauli Apostoli vasis electionis, id est, Accessit ad hunc primatum, quem ecclesia Romana, sicut dictum est, obtinuit, martyrium Petri & Pauli. An hæc est ratio primatus adepti? aut hoc vnquam dixit, aut dixisse videtur Anacletus? ô vos miseros Luteranos, qui istis non historicis, neq; Theologis, sed historiarū & omnis Theologiæ corruptoribus credendum esse putatis. Si Petrus aliam ecclesiam elegisset, cuius esset proprius episcopus, atq; vniuersalis omnium, illa esset princeps ecclesiarum, sicut fuit prius Antiochia: non quia eam Petrus elegisset, quasi electione sua principatū ei tribuisset, sed potius beneficio Dei, id est, quia Petro qui ei specialiter præesse voluit, dictum est, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c. vndè factus est caput omnium ecclesiarum, & princeps episcoporū: Hinc S. Anacletus de Petro & Paulo: Et ambo, inquit, sanctam ecclesiam cōsecrârunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerso mundo eam sua præsentia atq; venerando triumpho prætulerunt. Sed progrediamur vlteriùs.

Tertia ratio, inquit, quia Paulus Rom. i. ait se sine intermissione memoriam Rom. ecclesiæ in orationibus suis facere.]

Nec hæc rationem primatus attulit S. Anacletus, vt isti in inuidiam principatus Romanæ ecclesiæ finxerunt. Sed potius hoc quoque ad principatum ecclesiæ Romanæ, præter martyrium in ea vrbe Petri & Pauli accessisse significat, quòd pollicitus sit beatus Paulus memoriam Romanorum se sine intermissione in orationibus suis facturū. Sic enim ait: Et licet p. omnibus

Aaa 2 asii

*Cur ecclesia
Romana prin-
ceps omnium
ecclesiarum.*

*Quales histo-
rici & theo-
logi Magdeb.*

Rom. 1.

assidua apud Deum omnium sanctorum effundatur oratio, his tamē verbis Paulus beatus Apostolus Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: Testis enim mihi est Deus, cui seruo in spiritu meo, & in euangelio filij eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio in orationibus meis. Sequitur in centuria.

Quarta ratio, quia Petro à Domino est concessum, & ipsi voluerunt Apostoli, ut reliquis omnibus præesset Apostolis, & cephas, id est, caput & principium teneret apostolatūs.

*Frigida apud
Magd. ratio,
quæ necessa-
riò secundum
euang. conce-
denda est.*

Hæc quoque rationem frigidissimam esse putauerunt, quam si omninò concedere necesse est, ut quidem est, quomodò potest esse frigida? ostendimus enim cōcessum esse Petro à Dño, ut reliquis Apostolis præesset, essetque eorum caput: ac proindè, ut caput esset eorū, qui apostolorum successores sunt, siue maiores, ut patriarchæ & archiepiscopi, siue minores, ut episcopi, ex quo rursus fit, ut ea ecclesia cui specialiter præest, id est, Romana, principatum à Dño obtineat. Cur igitur frigida hæc ratio Magdeburgensibus videtur? à Domino concessum est Petro, ut reliquis omnibus præesset apostolis, ergò ipse fuit caput eorum. Cur, inquam, nisi quia hoc negant? Sed qui hoc negant, negare eos verbum Dei satis superque antea demonstratum est ijs, qui habent aures audiendi, & credere volunt, sicut scriptum est, iuxta verbum Esaia: Nisi credideritis, non intel-
ligetis.

Esa. 7.

Veniamus ad quintam rationem, quam omninò finxerunt: recitemusque ea, quæ S. Anacletus scripsit. Postquam enim tres sedes, & earum ordinem descripsit, Romanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, subiungit: Reliquas verò, ut prædiximus, in quodam tomo, prolixitatem vitantes epistolæ, vobis scriptas direximus. De hoc tomo dixerat paulò supra: Aliæ autè primæ ciuitates, quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus, à sanctis Apostolis & à beato Clemente, siue à nobis primates prædicatores acceperunt. Postquò ergò dixit de his primis ciuitatibus in quodam tomo prolixitatem vitantes vobis conscriptas direximus, subiungit statim: Indè namque & beati Apostoli inter se statuerunt, ut episcopi singularum scirent gentium, quis inter eos primus esset: quatenus ad eum potior eorum sollicitudo pertineret. Hæc ergò causa fuit, cur sancti Apostoli primas ciuitates ab alijs distinguere voluerunt, scireque episcopos omnes, quis inter eos primus esset, is scilicet, qui esset positus in prima ciuitate: quem oēs scirent primum esse, id est, quo ille primus maiore sollicitudine præesset. Docet autem deindè idem Anaclet. factum esse hoc secundum formam, quam ipse idem B. Petrus inter Apostolos tenuit. quauis enim erant omnes Apostoli, tamen Petro (inquit) à Dño est cōcessum, ut reliquis omnibus præesset, & principatum Apostolatūs teneret: & id ipsum reliqui Apostoli amplexi sunt, qui & eandem formam (inquit) suis successoribus & reliquis episcopis tradiderunt, ut similiter successores apostolorum, patriarchæ & Metropolitanani, quauis oēs essent episcopi, reliquis tamen episcopis per prouincias suas præessent: & omnes tandem successorē Petri,
pri-

primum & caput agnoscerent, vt Apostoli Petrum. Hæc sunt, quæ dicit S. Anacletus, ex quibus isti boni viri in inuidiam Rom. p̄tificatûs, canonem Apostolorû 34. cuius hoc loco Anacletus meminit, nō intelligentes, quin-
 tam rationem Romani Pontificatûs fabricati sunt. Sic enim scripserunt: 5. ratio, quia Apostoli statuerunt inter se, vt episcopi singularum gentium scirent, qui inter eos primus esset. Si enim ex statuto Apostolorum origines & ortum ducit Roma. Pontificatus, vt hac quinta ratione, à se composita, concludere voluerūt: quomodò Anacletus dixerat proximè, caput fuisse Petrum, quia hoc ei à Domino concessum esset? Non ergò ista quinta ratio, Anacleti est, sed Magdeburgensium. Meliùs ergò, quàm Magdeburgenses, intellexit Synodus Nicen. quæ c. 6. sanxit, vt secundùm priscâ consuetudinem, id est, secundùm formam Apostolicæ traditionis, canone scilicet Apost. 34. sancitam, episcopus Alexandria præflet episcopis Aegypti, Libyæ, & Pentapolitanis, quia ita consueuisset episcopus Romæ. Ex consuetudine igitur episcopi Romani, à Domino instituta, à quo factus est princeps episcoporum, vtpotè Petri principis Apostolorum successor, tãquàm ex fonte ac causa originem ducit consuetudo à S. Apostolis instituta potestatis primatum in episcopos suarum prouinciarum, vt cano sextus concilij Niceni testatur, qui hanc epistolam Anacleti secutus est, de qua re satis copiosè superiùs differuimus.

Quinta ratio
 mendosè à
 magdeb. ade
 inuenta.

Sequitur sexta, inquit, ratio: quia in veteri testamento Moyses & Aaron primi erant, ergò si ortæ fuerint difficiliore causæ, ad sanctæ Sedis apicem, quasi ad caput, sunt referendæ.]

Repetamus superiora, vt videamus, quemadmodùm Magdeb. inuertentes, quæ rectè collocata erant, hanc rationem, tanquàm falsam ad obijciendum composuerunt, cùm sit alioquì vera. Dixerat enim Anacletus, concessum esse beato Petro à Domino, vt omnibus Apostolis præflet, quâuis omnes essent Apostoli: & hanc formam relictam esse successoribus, Primatibus scilicet & Archiepiscopis, ac reliquis episcopis, nempe vt Primates & Archiepiscopi episcopis suis similiter præflet, quauis omnes essent episcopi. subiunxit postea idem Anacletus, Non solùm hoc in nouo testamento esse constitutũ, sed etiam in veteri fuisse. Vndè scriptum est, inquit, Moyses & Aaron in sacerdotibus eius, id est, primi inter eos fuerunt. quæ perindè sunt, ac si diceret, Non hoc in nouo tantùm testamẽto factum esse, vt sint episcopi, qui alijs episcopis præfint, sed in veteri etiam factum est, vt essent similiter sacerdotes, qui præflet sacerdotibus, licet omnes essent sacerdotes: vt Moyses & Aaron, qui fuerunt primi & summi sacerdotes. Hi enim soli, vt beatus Damasus in epistola 4. scribit, præcipiente Domino, in tabernaculo Dei erigebant altare: soli vngebant: soli sacerdotes sacra vnctione instituebant, & alia, quæ ad summum sacerdotium pertinebant, agebant: quoniam summi, inquit, Domini sacerdotes erant: sicut de eis scriptum est: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Paulò post subiungit

Psal. 98.

Matth. 16.

Psal. 98.

iungit idem Anacletus: Si quæ verò causæ difficiliore inter vos ortæ fuerint, ad huius sanctæ Sedis apicem eas quasi ad caput referte, vt Apostolico terminentur iudicio. Hoc autem sic faciendum esse, probat, cum subijcit, inquit: Quia sic Dominum velle, ab eoq; ita constitutum esse, antedictis testimonijs declaratur. Videamus ergò, quæ antedicta testimonia dicat, & vtrum ex illis sequatur, quod sanxit, difficiliore causas ad Pontificem referendas esse. scilicet duo testimonia paulò supra recitauerat, alterum, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo clauis regni cælorum: & quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cælo. Sanè quidem satis hoc testimonio constat, potestatem ligandi & soluendi primum datam esse beato Petro: ex quo efficitur, vt per eum, cui primum & specialiter data est, ad alios episcopos translata sit, vt etiam ex epistola priore beati Zephyrini intelligi potest. Ex quo rursus sequitur, vt reliquos episcopos nemo possit ligare aut absoluere præter primum, in quo est principalis potestas ligandi & soluendi: Eadem verò ratio est de reliquis causis, maioribus & difficilioribus, ad Pontificem referendis, quæ de summis iudicijs episcoporum. Alterum testimonium ex antedictis fuit, Moyses & Aaron in sacerdotibus eius, id est, primi inter eos fuerunt. Quòd si Moyses & Aaron primi fuerunt in sacerdotibus, & vmbra habebat lex futurorum bonorum, fuerunt igitur Moyses & Aaron vmbra eorum, qui in ecclesia nostra, cuius vmbra erat Mosaica hierarchia, primi & summi sunt in sacerdotibus, id est, vmbra eorum, qui sunt episcopi, ita vt sicut Moyses & Aaron sic erant summi & primi in sacerdotibus, vt tamen Moyses esset fratris *νομικὸς ἱερωδότης*, vt Dionysius Areopagita eum vocat, id est, consecrator eius legitimus, & illius veteris hierarchiæ *ἡγούμενος*, id est, dux & præfectus, ad eumq; si quid difficile & ambiguum erat, referendum esset, vt Dominus constituerat, sic in primis ac summis sacerdotibus, id est, in episcopis, necesse sit, esse vnum primum, cuius vmbra Moyses fuerit, cuius autoritate ceteri episcopi consecrentur, & ad quem difficiliore causæ referendæ sint, vt iam sic fit aduersus istos argumentandum: Tam benè constituta est hierarchia noui testamenti, quàm fuit Mosaica: at Mosaica hierarchia ita erat constituta, vt difficiliore causæ ad Moysen, tanquàm ad summum & primum iudicem referrentur, quæ erat optima & diuina constitutio: ergò in nouo quoquè testamento ad Pontificem, qui est euangelicus Moyses, difficiliore item causæ referendæ sunt. Quis sanæ mentis huic rationi non assentiat?

“ Addunt deindè Magdeburgenses: Victor epist. sic argumentatur: Petro dictum est, Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cælo: ergò appellandum est ad Sedem Romanam.]

Hoc quoquè entymema Magdeburgenses non malè composuerunt ex verbis

verbis ac sententia Victoris. Sic enim ille scripsit: Quanquam à comprouincialibus episcopis accusati causam pontificis, id est, episcopi, scrutari liceat, non tamen inconsulto Romano Pontifice, permillum est: cum beato Petro Apostolo non ab alio, quam ab ipso dictum sit Domino: Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælo, & quæ sequuntur. Verum hoc enthymema non intellexerunt isti, quam vim haberet: in quo qui superius concedat, id est, dictum esse Petro, quæcunque ligaueris &c. necessè sit inferius concedere, id est, esse eum appellandum, quotiès necessitas causæ postulârit. Etenim si cum specialiter dictum est Petro, vt principali Apostolorum, cui iussit Dominus firmare fratres, & pro cuius fide specialiter orauit, quæcunque ligaueris, & quæ sequuntur, data est ei auctoritas interdicens alijs ecclesiam, nisi prius per satisfactionem reconcilientur. hoc enim inter alia est ligare, vt S. Eutychnus martyr & Pontifex in epist. 2. interpretatur, & vt est in omnibus ecclesijs Orientis & Occidentis consuetudo: consequens est, vt quisquis ab alio in causa sua satisfieri sibi iure postulet, ad eum possit specialiter confugere, vt fulciatur & releuetur, cui data sit specialiter prima potestas ligandi, id est, interdicens ecclesiam, vsq; ad satisfactionem. quare vt Victor Pontifex ex eo, quod Dominus dixit specialiter beato Petro, Quæcunque ligaueris, &c. conclusit enthymematicè, non licere inconsulto Pontifice, causam episcopi accusati scrutari: Sic ex eodem proposito potuit idem similiter concludere, si voluisset, ad Sedem Apostolicam appellandum esse. Sed propter artificiosos istos & expolitos disputatores redigamus argumentationem enthymematicam, quam reprehenderunt, in speciem ac formam argumentationis plenioris, ex qua appareat, necessè esse ratione connexi, quem dialectici medium terminum vocant, ex prepositis effici, quod concluditur, in hunc modum: Cui data est specialiter potestas, interdicens alijs ecclesiam, nisi prius per satisfactionem reconcilientur: eidem specialiter conuenit, vt eundem possint ceteri omnes appellare: at Pontifici data est huiusmodi potestas, siquidem ei dictum est specialiter, Quæcunque ligaueris, & hoc est ligare, interdicens scilicet ecclesiam, vsq; ad satisfactionem: ergò Pontifici conuenit, vt omnes eum appellare possint. Sed pergamus ad ea, quæ in centurijs sequuntur. Sic enim aiunt deinceps.

Quomodo est
principali po-
testate ligandi
sequitur
ratione con-
nexi ius ap-
pellandi ad
Sedem Rom.

Quomodo, quæ dicunt Centuriatores scripta esse in nos à Paulo in epist. ad Timoth. 1. cap. 4. non in nos quadrare possint, sed proprie in ipsos quadrare. item quomodo ipsi testimonium in centurijs suis perhibeant, non nos, sed ipsos, à fide discessisse: & ex quibus testibus sua patria, & extra patriam, cognoscere possint, quòd ipsi à fide discesserint: & quomodo, si non fuit alijs prædicatum purum euangelium, nisi Germanis, sequatur nondum impletam

impletam esse prophetiam, In omnem terram exiit sonus eorum &c. & que sit Lutheranorum hypocrisis, quam Paulus prædixit hic: & quomodo fides sine dilectione nihil valeat ad iustitiam, demonstrari hoc ex ipsa scriptura Pauli.

Cap. 15.

2. Theß. 2. **H**æc autem fundamenta & insignia mysterij iniquitatis esse, à Paulo 1. Tim. 4. 2. Tim. 2. 2. Theßal. 2. 2. Pet. 2. & in Daniele & Apocalypsi prædictum est.]

Sic isti sua probant dogmata, & nostra (id est, catholica) refutant, nuda scilicet locorum & autoritatum scripturæ citatione: quia apud istos verbum Dei non indiget explanatione, quibus frustra antiqui patres & scripturarum interpretes laborauerunt: nihil est enim apud istos in epistolis Pauli difficile intellectu, quod ab indoctis & instabilibus deprauari possit, sicut beatus Petrus de eis scripsit: Nam si quæ sunt in eis difficilia, quod negare non possunt Magdeburgen. an non consequens est, vt illa in istis numerentur, de quibus vtriusque partis contendendum dissensio est? Si igitur hæc, quæ ex epist. Pauli sola & nuda capitum notatione aduersus nos

Magdeb. nuda citatione capitum scripturæ sine verborum recitatione probant, citant, vel testimonio & autoritate beati Petri, inter illa difficilia intellectu referenda sunt, quæ dum contrario modo ab vtrisque nostrum explanantur, vel à nobis, vel ab ipsis deprauari necessè est: quorsum attinet nudos indices locorum proponere, nisi vt hac specie ostentationis, more circulatorum, suis discipulis illudant? Sed videamus paulisper, Magdeburgenses, vobis ne, an nobis testimonia, quæ nominastis, conueniant, quæ conscientia vestra non est passa recitari. Ergò 1. Timot. 4. Spiritus, inquit, manifestè dicit, quòd in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium conscientiam, prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum gratiarum actione fidelibus & ijs, qui cognouerunt veritatem: quia omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur: Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.]

Quomodo quæ Magdeb. capitibus tantum indicatis afferunt aduersus nos, aduersus eos potius faciant.

Demonstratio euidentis, non nos, sed Lutheranos, ab ecclesia, discessisse.

Respondete nobis Magdeburgenses, vtri nostrum à fide discesserunt, nos ne, in quibus permanet, quod ab initio audiuius, vt vestræ etiã centuriæ testes sunt, qui idè sapimus, ad quod principid venimus, & in eadem regula permanemus, & sicut docent, qui verbo Dei ministrant in omnibus ecclesijs catholicorum, quæ vbiq; sunt, & ea tenemus, quæ per testes omnium seculorum, & omnium ecclesiarum mundi audiuius? an vos potius discessistis, in quibus, quod ab initio audistis, & maiores vestri audierunt, non permanet? qui inter Lutheranos tantum, & quæ per Lutheranos tantum testes audistis, docetis? qui ne in vestris quidem dogmatibus idem semper sapitis, vt testis est Augustana confessio, toties à vobis emendata & relecta, neque tamen omnibus vestræ sectæ alumnis probata? Si sumus nos de quibus

quibus Apostolus prædixit, si nos, inquam, à fide discessimus, producite antiquos & graues testes, qui dicant, quando fuit nobis alia regula fidei, vnde discessimus? (hoc enim necesse est: siquidem nemo inde discedit, vbi nunquam fuit) quando alia dogmata professi sumus? Sed ô pulchrû commentum, quod excogitastis, dignum ijs quos decipitis. cùm enim in omnium seculorû authoribus catholicis eandẽ regulã fidei & doctrinã nostrã reperiatis, qui clarissimè testãtur, nunquam nos à fide discessisse: vos Doctores omnes sanctos, ipsos etiam sanctorum Apostolorum discipulos, in libris & epistolis suis, neuos & corruptelas & inclinatioes doctrinã habere dicitis: itã nullam pulchram formam scriptoris etiam Apostolici videtis, nisi neuosam & rugosam. Hinc ortum consiliũ vestrum scribendi centurias, id est, notandi neuos & verrucas. hoc vobis perfugium satanas parauit. Sed videamus rursus, an vos à fide discesseritis: & an in vos potius quadret, quod Apostolus dixit, In nouissimis temporibus discedent quidam à fide, & ne vobis domo discedendum sit, exquirite inter vos, quam fidem vobis tradiderit primus Archiepiscopus Magdeburgensis Albertus, & post eum secundus Ethricus, & alij deinceps? quam item regulam fidei populis suis & ciuitatibus reliquerint quinque illorum temporum episcopi, qui in eius diocesi fuerunt? Excutite & reuoluite illorum temporum scriptores de ecclesiasticis rebus ac disciplinis, & ea que vocãt, prouincialia, ac rituales libros, & martyrologia: num reliquerint vobis indices dierum festorum & ieiuniorum, vnctiones mysticas, consecrationes ecclesiarum, exorcismos, & alios ritus cæremoniarum? aut si antiquiores adhuc testes fidei desideratis, qui dicant, vnde à vobis discessum sit, ite in Belgicam, & interrogate, quam fidem reliquerit ecclesijs suis primus Archiepiscopus Rhemensis S. Sixtus, beati Petri discipulus: quã rursus primus Archiepiscopus Rhotomagensis S. Nicalius martyr, à beato Clemente missus, & sex eius suffraganei? quam reliquerit suis primus Archiepiscopus Treuerensis S. Eucharius beati Petri discipulus & successor eius S. Maternus? quam item suis ciuitatibus tres eorum suffraganei reliquerint? & Crescens S. Pauli discipulus, primus Archiepiscopus Moguntinus, quod fidei ac doctrinẽ depositum vsque in hodiernum diem ecclesiã suã commẽdauerit? & ne omnes ecclesias enumerem, vos reliquas percurrite. Quare cùm constet, aliam fuisse Maiorum vestrorum fidem, consequens necessariò est, vos ab illorum fide discessisse: sin verò responderis, vt solitos respondere audio & lego, nondum illis traditum fuisse purum euangelium, cùm idem de nobis respondeatis: consequens est, vt falsum sit, quod ait propheta, In omnem terram exiuit sonus eorum. Nunquid maiores vestri superioribus seculis, nunquid Galli, nunquid Hispani, nunquid Itali, nunquid Afri, nunquid alia gentes catholicorum non audierunt? & quidem respondet Paulus, In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, & Paulus Apostolus testatur fidem Rom. ecclesiã

Vnde ortum
consiliũ Mag-
deb. scribendi
centurias.

Quod perfu-
gium satanas
Lutheranorum
magistris par-
rauerit.

Vnde possint
clare discere
Magdeb. viri
ab ecclesia
discesserint,
nos, an ipsi.

Psal. 10.
Magd. falsum
esse faciunt
vaticinium
David.
Rom. 10.
Rom. 1.

Col. 1.

Que sit hypo-
crisis magis
strorum Lu-
ter. ab Apосто-
lo pronuncia-
ta.

2. Pet. 2.

Viri à fide,
quæ in Chri-
sto valeat,
discesserunt.

Quomodo sit
necessario se-
cundum vir-
tutem verbo.
in Christo
Apost. fides
que per dile-
ctionem ope-
ratur.

ecclesiæ annunciatam esse vniuerso mundo. Cùm igitur vos à fide discesseritis, quia quod per patres maioresq; vestros ab initio audistis, non permanet in vobis, & vt idem Apostolus ad Col. scribit, non permansistis in fide fundari & stabiles, atque immobiles ab spe euāgelij, quod audistis, quod prædicatum est in vniuersa creatura, quæ sub cælo est, sequitur vt vobis conueniant illa, quæ in eodem loco epist. ad Tim. sequuntur, Attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypo crisi loquentiū mendacium. Hęc est enim vestra hypo crisis, qui simulatis tradere vos purum euangelium ijs, quos decipitis, libertatem illis promittentes, cùm sitis ipsi serui corruptionis: Sic enim fictis verbis de illis in auaritia negociamini, quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio vestra non dormitat. Vos cauteriatam habetis conscientiam, quia nullum sensum vestrorum malorum habetis. Haftenus de dogmatum & doctrinæ catholicæ fide: à qua nõ à nobis, sed à vobis discessum esse, licet more vestro negetis, quantum loci & breuitatis ratio patitur, demonstratum est. Quia verò hęc fides dogmatum & doctrinæ tametsi necessaria sit ad salutem animarum, tamen si à charitate seiungitur, nihil (sicut Apostolus docet) prodest, nõsse & credere omnia mysteria: videamus etiam de ea fide, quæ in Christo valeat, sicut idem Apostolus ad Galatas scripsit, vtri nostrum ab illius professione discesserunt. Constat enim, non nos, sed vos, discessisse: siquidem fidem solam, & charitate nudam, prædicatis: & hanc in Christo, contra verbum eius, valere profiteremini. Nos contra, sicut ab initio S. Apostoli tradiderunt, & sicut patres & maiores vestri semper professi fuerunt, fidem cum charitate coniunctam valere in Christo profiteremur, & sine ea mortuam esse. Nunquam nos ab huius fidei prædicatione discessimus. & si enim epistolam beati Iacobi contra auctoritatem omnium ecclesiarum, quæ sub cælo sunt, negetis, sicut propheta vester Martinus Luterus vobis reuelauit, quæ fidem sine operibus mortuam esse testatur, ac proinde nihil valere in Christo, ex cuius fide, vt ait Propheta, iustus viuunt: tamen nõ vobiscum de hac epistola contendamus, satis nobis est contra errorem vestrum auctoritas Pauli, cuius epistolam ad Galatas recipitis. in qua idem cum Iacobo fratre Domini ait, Si quis verba, ex quibus elicienda est sententia, scienter interpretetur. Nam in Christo (inquit) Iesu neque circuncisio aliquid valeat neq; præputium, sed fides quæ per charitatem siue dilectionem operatur, id est, in actu, siue in opere est: illud enim *ἰεργουμένη* in Græco, siue *ἰεργουμένη*, necesse est patiendi modo accipere, secundum regulas Grammaticorum, & vsum Græcæ linguæ, sicut accipitur omne item participium & verbum medium, cùm absolute siue (vt Grammatici loquuntur) intransitiuè dicitur, hoc est, sine casu actiuæ constructionis. Do cui hoc prolixè in dogmatico meo de iustificatione, collatis omnibus alijs locis epistolarum Pauli, in quibus sic necessariò, id est, passiuè hoc participium *ἰεργουμένη*, siue *ἰεργουμένη*, & verbum *ἰεργουμένη*, accipitur, vt si quis contradicere velit, parum se in studio linguæ Græcæ

Græcæ profecisse probet. Si quis tamen tantum sibi promittit, redarguat, si potest, & doceat, vel doceri patiatur. Notavi etiam locos veteris scripturæ apud 70. de eo, qui fidem per dilectionem operatur, locos dico in Prou. c. 12. & in Eccle. cap. 15. Vt iam quod est in Latina interpretatione, fides, quæ per dilectionem operatur, vt verbum operatur, Græco respondeat, patiendi modo accipiendum sit à verbo, opero operas, sicut scriptura sancta vti solet verbo consolari, patiendi modo à verbo, consolo cōsolas. quare cūm fides vt in Christo valeat, per dilectionem operanda sit & exercenda, secundūm Apostolum, consequens est, vt dilectio sit instar formæ, per quam fides instar materiæ ἐνεργῆται, id est, actuatur, vt hoc verbo interim explicandi causa vtamur. Itaque sicut corpus μὴ ἐνεργουμένων δὲ ψυχῆς, id est, dum non agitur per animam, necesse est, vt mortuum sit: sic fides μὴ ἐνεργουμένων δὲ ἀγάπης, id est, non actuata, vt ita dicam, per charitatem siue dilectionem, mortua est.

Quomodo illud, prohibentium nubere, non in nos competat, qui ad nuptias iustas quandoquæ hortamur: & quomodo Luterani Magistri, dū omnibus laxant habenas libidinis, sponsonem fidei negare docent, contra scripturam Pauli expressam: & de grauisima interpretatione Synodi 4. Carthaginensis in locum Pauli de illis viduis, quæ primam fidem negauerunt: & de interpretatione loci Cypriani de Virginitibus, & qui hæretici sint, quos Apostolus prædixit prohibituos nubere: deinde de prohibentibus cibos, & quid Clemens in constituit. Apostol. scripserit de abstinendo à cibis, & quid Cyrillus Hierosolymitanus, quid item ex epistola Pauli intelligatur, cūm Timotheum prohibuit, ne aquam biberet propter stomachum. Cap. 16.

HAtenus de fide, à qua nouissimis temporibus discessistis, iuxta prophetiam beati Pauli Apostoli, in cuius vos epistolis difficilia intellectu, ad vestram perditionem deprauatis: vt illud quod statim sequitur, prohibentium nubere: quod quidem vobis, vt verum fateamur, non congruit, neq; de vobis prædictū est: sed peius est, quod dū malè hoc ipsum intelligendo deprauatis, aliud æquè impiū facitis. Habenas enim libidinis omnibus laxatis, qui omnibus nuptias permittitis, & sponsonem fidei negare docetis: de nobis verò falsum loquimini, nec enim nos (vt fingitis) nuptias iustas prohibemus, quas iuxta verbum Dei honorabiles esse scimus: & ad eas secundūm Apostolum eos, quibus licet, si non continent, hortari solemus. immò in hac ipsa epistola Clementis, quam vos negatis, presbyteri monentur curare, vt maturè iuuenes matrimonia ineant, quò iuuenilis libidinis laqueos anticipent: Idem quoq; præcipitur in 4. lib. Clem. de Apostolicis constit. dare, inquam, operam, vt iuuenes tempore ad coniugium maturo, matrimonio iungantur, nè, inquit, in ipso flore feruescentis

i. Cor. 7.
i. Tim. 5.

ætatis se meretricibus dedant. Vt iam hoc fit, quod Paulus ait, si non continent, nubant. melius est enim nubere, quam vri. & in episto. ad Timot. Volo ergo iuniores nubere, filios pro creare, matres familiâs esse: nullam occasionem aduersario dare maledicti gratia. Illis verò viduis cum eodem Apostolo Paulo nuptias prohibemus, quæ Deo non nubere promiserunt, quæ si nubant, aut nubere velint, primam fidem, ad damnationem suam, irritam faciunt: quia, vt ait Theodoretus, hunc locum interpretans, Christo erant dedicatæ & ascriptæ, vt pudicè in viduitate viuerent: & Apostolica traditio à Clemente Rom. in tertio libro de constitut. Apostolo. scripta, de huiusmodi viduis iterùm, inquit, nubere post promissionem sceleratū est, non propter coniugium ipsum, sed propter mendacium. Est autem hic locus Pauli, grauisima autoritate à 4. Synodo Carthag. explicatus, & canone eius 104. sancitus. Sicut, inquit, bonum est castitatis præmium, ita & maiore obseruantia & præcepto custodiendum est. Vt si quæ viduæ, quantumlibet adhuc in minoribus annis positæ, & matura ætate à viro relicta, se deuouerunt Domino, & veste laicali abiecta, sub testimonio Episcopi & ecclesiæ religioso habitu apparuerint, postea verò ad nuptias seculares transierunt, secundùm Apostolum damnationem habebunt, quoniam fidem castitatis, quam Domino vouerunt, irritam facere ausæ sunt. Tales ergo personæ sine Christianorum communione maneant: quæ etiam nec

An conueniat
nobis illud in
prophetia
Pauli, prohi-
bentium nu-
bere.

in conuiuio cum Christianis communicent. Nam si adulteræ coniuges reatu suo sunt viris suis obnoxie, quanto magis viduæ, quæ religiositatem mutauerunt, crimine adulterij notabuntur, si deuotionem, quam Deo spontè, non coactè, obtulerunt, libidiosa corruerint voluptate, atque ad secundas nuptias transitum fecerunt? quæ etsi violentia irruente, ab aliquo prærepta fuerint, ac postea delectatione carnis ac libidinis permanere in coniugio, raptori vel violento viro consenserint, damnationi superius compræhensæ tenebuntur obnoxie. De talibus ait Apostolus, cum luxuriatæ fuerint, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Aurelius episco. Carthagin. ecclesiæ, subscripsi. Similiter

Fortasè in
204. episco-
pis nauu re-
periunt Magd.

omnes episcopi subscripserunt ducenti quatuor. Dicent fortasè Magdeburgenses, nauu fuisse hunc Synodi Carthaginensis, id est, ducentorū quatuor episcoporum, vt illis pergant illudere, quos illudendos à Satana susceperunt. Ad illud verò, quod hic hæretici obijcere solent ex epistola beati Cypriani ad Pomponium, tamen lib. 2. de dogmaticis characteribus verbi Dei, cum de celibatu disputarem, respondimus, tamen quia necessarium est, non pœnitebit hic repetere. ergo de virginibus Deo dicatis, quæ

De Cypriani
ad Pomponi-
um epist. quæ
hæretici obij-
ciunt de vir-
ginibus.

cum masculis dormisse fuerant depræhensæ, scribens Cyprianus: Quod si se, inquit, ex fide Christo dicauerunt, pudicè & castè sine vlla fabula perseuerent. Si autem perseuerare nolunt, vel non possunt, melius est vt nubant, quàm vt in ignem delicijs suis cadant: non loquitur de virginibus post factum votum, absit, sed hoc dicit, cum virgines castitatem Deo spondent, si

eo anti-

eo animo spondent, vt in sancto proposito perseverare velint, resistant fortiter libidini: Sin autem non est eis animus perseverandi, vt nubant: non enim, inquit, vetabantur nubere, si se continere non poterant. Simile est, quod de viduis Gelasius ait: Vt viduæ, si fortè continere non poterant, nullatenus nubere vetabantur: sic habita secum deliberatione, promissam Deo pudicitia fidem debent custodire. In eandem itaq; sententiam beatus Cyprianus de virginibus, Si se, inquit, dicauerunt, perseverent: Si verò perseverare nolunt, nè se velint dicare, sed potiùs nubant. Qui igitur sint, quos Paulus in epist. ad Tim. prohibuit esse nuptias prædixit, S. Sixtus secundus in epist. de castitate: De illis, inquit, intelligendum est, qui vt malum, nuptias damnant, & non à Deo institutas credunt: nec illos nubere sinunt, quibus hoc Apostolus indulget, Manichæi scilicet & Marcionistæ, qui aliū nuptiarum, aliū virginittatis Deum credunt. Nos verò, inquit, eundem confitemur: & non damnamus nuptias, nec incontinentes nubere prohibemus. Haftenus de prohibentibus nubere, quod vt nobis non conuenit, ita nec illud quod sequitur, Et abstinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & eis, qui cognouerunt veritatē: quin potiùs, sicut apostolica constitutio in lib. 6. Clementis præcipit, oēm creaturam Dei bonam dicimus, & nihil abominabile: omne quod ad alendum corpus iustè percipitur, optimum: omnia enim secundum scripturā, valdè bona. Haftenus constitutio. Qui dixit, iustè percipitur, satis significauit, aliquandò iniustè percipi, ac proindè iustè prohiberi posse, vt ratione valetudinis, aut ecclesiastici ieiunij. hanc autem apostolicam traditionem vsq; in hodiernum diem vbique, nisi vbi vos doceris, tenet ecclesia catholica. De huiusmodi ciborum laudabili & religiosa abstinentia Cyrillus Hierosolym. ante mille ducentos annos, sicut ecclesia Hierosolymitana, cui præerat, à S. Apostolis didicerat & acceperat, scribens in 2. Catechesi. Aliquæ, inquit, animæ se polluunt, dum vtilis causas edendi, aut non edendi ignorant. ex eorum numero sunt Luterani. Sequitur: Etenim, cum ieiunamus, à vino & carne nos abstinemus, non quòd auersemur aut abhorreamus, sed quòd mercedem indè expectemus: vt contemnèdo quæ ad sensus pertinent, spirituali mensa fruamur: & vt seminando nunc in lachrymis, futuro seculo in exultatione metamus. deindè subiungit, Nè igitur contemnas eos qui manducant, & propter imbecillitatem corporis cibum capiunt: neq; vituperes eos, qui vtuntur modico vino propter stomachum & frequentes infirmitates. neq; condemnaueris eos, tanquam peccatores: nec oderis carnes tanquam aliena: sciebat enim Apostolus esse aliquos tales, cum dixit prohibentium nubere, & abstinere à cibis, quos Deus creavit, vt sumerent fideles cum gratiarum actione. Deindè subiungit: Nè ergò abstineas te à cibis, quasi execrabiles sint: sic enim abstinentem nulla te merces manebit: sed contemne, tanquam bonos, propter meliora bona spiritualia tibi propòita. Haftenus Cyrillus. Hierosolym. Infinitos possem produ-

De quibus nã apostolus prædixerit, prohibuit esse nuptias, explicauit. S. Sixtus secundus.

Constitutio apostolica de cibis sumendis.

Magd. nullum
ex veteribus
catholicis pro-
ducere possunt,
qui improbet
ieiunia, quæ
ex legis præ-
scripto fiunt.
1. Tim. 5.
Exemplo Timothei redar-
guitur impro-
batio delectis
ciborum &
potus.

Qui in ieiun-
iis delectum
ciborum impro-
bant, cum Epiculo
& Epulone sepeliem-
tur in inferno

Marcus Anachoreta ad
Lycium.

cere, pro ecclesiastico ieiunio, quo ecclesia nostra utitur. Producant Magdeburg, vel vnum tantum ex antiquis catholicis, qui dicat, aut non esse ieiunandum ex præscripto legis, aut in ieiunio non esse à carne abstinendum. Quæso vos Magdeburgens, qui scripsit Timotheo, Te ipsum castum custodi, noli aquam bibere, sed vtere modico vino propter stomachum & frequentes tuas infirmitates, an existimatis, si ille robusto & bene valente stomacho fuisset, non fuisset Paulum laudaturum, quod aquam biberet? quis sanæ mentis hoc neget? præsertim cum esset Timotheus adolescens, & castum esse Paulus iuberet: scitis autem vos, verum esse quod dixit Comicus, Sine Cerere & Baccho frigere Venerem. Cur igitur quod laudaturus erat Paulus in Timotheo, quodque sponte, vt melius castitatem tueri posset, faciebat, non sit laudabile cuius Christiano, & ad libertatem euangelij pertinens, si quidem possit ad exemplum illius abstinere à vino & carne, & ijs cibis vti, quibus corpus quidem ad naturæ necessitatem alatur, & citra iniuriam valetudinis irâ castigetur, vt à seruitute corruptionis & concupiscentiæ liberetur? An licebit medico cibum ægroto interdiceret, & id nemo ad seruitutem pertinere dicat in curando corpore, & non liceat medicis animorum, ad curationem animæ cibum aliquandò & potum interdiceret? Aut si id fiat, continuò contra libertatem euangelij, id est, cõtra libertatem carnis fieri clamabitis? Vos enim, vt de alijs similibus Iudas Apostolus scripsit, Dñi nostri gratiam in luxuriam trãsfertis. Timotheus ergò quia sibi vinum prohibebat, adde etiam & carnem, si quidem corpus suum ieiunijs ad custodiam castitatis, vtpotè adolescens macerabat, iam ex istis erat, quos Paulus prædixit nouissimis diebus à fide recessuros? Denique si ij, qui à cibus aut vino abstinent ieiunando, vt catholici facere solent, à fide discesserunt, (quid enim interest abstinere à cibus, an à potu vini, cum vtraque sit, creatura Dei? Edite ergò vos & bibite, ac plaudite, quibus ista placet comœdia. Vtinàm cràs non moriamini, & sepeliamini in inferno cum Epicuro & Epulone: apud nos verò vtinàm tam studiosè ieiunarent omnes, qui valent, quæ sancta & Deo grata, atque animis & corporibus salubria, ieiunia esse credimus & experimur. Vtinàm omnes iuuenes ad custodiam castitatis faciliorem, Timotheum imitarentur, nõ dico vsque ad offensionem stomachi, vinum sibi interdiceret, sed saltem citra incommodum valetudinis plus aquæ miscerent: quia caro, inquit Marcus Anachoreta in epist. ad Lycium, si pinguis sit, aut iuuenis, aut humidior, facile excitatur ad libidinem, idcirco præcipit idem, vt iuuenis vinum omninò nõ oleat quidem: immò etiam satietatem aquæ fugiat. multum enim, inquit, valet ad castitatem exercendam humoris va-cuitas. Sed refellamus, quæ sequuntur, quæ contra nos, id est, cõtra epistolâ apostolicorum Pontificum Magde. indicatis tantum locis scripturæ, at-tulerunt. citant enim præterea c. 2. Tim. 2. contra nos.

Quomodo quæ Apost. 2. Tim. 2. scribit, non in nos, vt Magde. volunt, sed in Luteranos potius, conueniant: & quomodo nos non de verbis cum eis con-
ten-

tendimus, sed de re: & quæ sit regula ab Apostolis tradita rectè tractandi verbum veritatis: & quomodo eam repudiarunt Luterani magistri. Item de profano vaniloquio, quid sit, & de exemplis eius, & quomodo Luteranorum, de iustificatione ex sola fide, sit prophanum vaniloquium, ut illud Hymenæi & Phileti, resurrectionem esse iam factam, & quomodo hoc veteres interpretati sunt, & quomodo in nostra ecclesia cauetur omne vaniloquium profanum studio inquisitorum, quo carent Luterani, & de necessitate & antiquitate huius officij in Ecclesijs catholicorum. Cap. 17.

Videamus igitur vtrum nostris cõueniãt, quæ hîc ait Apostolus: Noli, inquit, contedere verbis: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionẽ audietium. Sollicitè autem cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè tractãtem verbum veritatis. Profana autem vaniloquia deuota: multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum, ut cancer serpit. Primum igitur præceptum hoc de non contedendo verbis, benè vtriq; nostrum inter nos seruamus. Si enim de verbis tantum pugna nostra vobiscum esset, & non de rebus, facile exemplum magni Athanasij sequeremur, qui de ijs, qui affirmabãt vnam esse hypostasim, & rogati quomodo hypostasim acciperent, respondebant pro substantia, ita ut vobiscum sentirent, vnam esse patris & filij & spiritus sancti substantiam. sic ad Antiochenes scripsit, non esse illos amplius interrogandos, quin potius recipiendam esse illorum interpretationem: simulq; hortatur, ut ab ijs, qui rectè interpretantur & sentiunt, nihil aliud requiratur, neq; de verbis disceptetur: ad nihil enim eiusmodi cõtentione de verbis vtile esse. At Luterani, ut dixi, non de verbis vobiscum disceptant, ne tunc quidem, cum de fide iustificare cum eis pugnamus. Nos enim fidẽ sine charitate, per quam in ipso etiam baptismo paruuli fides perficitur, nihil ad salutẽ valere profiteamur: isti verò solam & nudam fidem prædicant, quod quidem audietes subuertit. Facit enim hæc doctrina, ne curam habeant bonorum operum, dum persuasum habent, posse hominem placere Deo per solam fidem, sine vllò actu charitatis, nec elicitò, nec imperato. Sequitur in epist. Pauli, Cura te ipsum exhibere operarium inconfusibilem. Hoc verò quomodo Magdeburg. implent, qui tradunt cum reliquis magistris Luteranorum, posse hominem exhibere se Deo *δικαιωσις*, id est, probabilem per solam fidem? & cum Paulus Apostolus vtrunq; vno loco iunxerit *δικαιωσις* *θεοῦ*, καὶ ἰργασίη, id est, probabilem & operarium inconfusibilem, isti qui nouam sectam introducunt, alterum ab altero separant, ut probetur eis per solam fidem, quæ secundum Apostolum non probatur Deo sine opere, vnde operarius est, & dicitur. Est ne hoc rectè tractare verbum veritatis? habetis ne vos Magde. potestatem commendandi & exhibendi Deo probabilem sine opere, quem Deus non commendat, neq; probat, nec Apostolus eius Paulus? Sed videamus quod sequitur.

rectè

2. Tim. 2.

Athanasius
ad Antiochenes.

Non de verbis
tantum, sed de
re disceptant
vobiscum Luterani.

Quod solam
nudam fidem
predicare audietes
subuertat.

Luterani magistri
commendant apud Deum
per solam fidem,
quæ Deus non
commendat,
nec Apostolus
eius sine opere

rectè tractantem verbū veritatis .nos regulam τὸ ὀρθοτάτου, id est, rectè tractandi verbum veritatis ex Paulo Apostolo didicimus, cum in epistola ad Philipp. admonet, vt si quid aliter senserimus, ita à Deo reuelandum esse credamus, vt tamen idem sapiamus, ad quod prius venimus. Hoc enim significat ἡ φάσις αὐτοῦ, quod magis adhuc declarat, subiūgens: In eadem regula permaneamus & cum ad Timoth. scribit, inquit, Tu autem permane in ijs, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo didiceris. Interrogate vos Luterani centuriatores vestros, & alios Superintendentes, vt vocatis, an permaneant in ijs, quæ per patres & maiores suos didicerunt: & an sciat, ex quo ista, quæ tradunt, didicerint, nisi ex proprio eorum propheta Martino Lutero. an non est hoc μεθ' ἑαυτῶν verbum Dei, vt ait beatus Polycarpus in episto. sua, id est, circunuenire potius, quàm rectè tractare? Siquidem vt non habereis successores vltos Apostolorum ex ijs, qui ea nobis tradiderunt, quæ ab ipsis Apostolis per successiones in ecclesijs acceperunt, neque doctores vltos antiquos, quos Deus dedit ecclesiæ, nè circunferatur homines omni vento doctrinæ, vos in astutia, sicut Apostolus ait, εἰς μεθ' ἑαυτῶν τῆς πλάνης, id est, ad circunventionem erroris omnia dogmata nostra vobis nõ consentientia, quæ in illis antiquis patribus legitis, nauos & corruptelas, & inclinationes doctrinæ esse finxistis. Quæro iterum, est ne hoc ὀρθοτάτου, id est, rectè tractare verbum veritatis? an μεθ' ἑαυτῶν, id est, circunuenire? Sequitur in Paulo: Profana autem vaniloquia deuota: multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt cancer serpit. Est κενόφωνία, id est, vaniloquium, vt Olympiodorus in comm. Iob cap. 32. interpretatur, cum aliquid dicitur, quod intelligi non potest, neq; probari, vt rùm ita sit. Vnde promisit Eliu diciturum se, quæ illi tres amici Iob intelligere possent, quod erat loqui vsq; ad eos. sic enim dixit. exemplū verò huiusmodi vaniloquij, siue cõmenti fabulosi, est illud Hymenæi & Phileti, esse scilicet iam factam resurrectionem, siue illi successiones liberorum, resurrectionem esse profanè interpretarentur, vt Theodoretus putat: siue remunerationem cuiusq; vt beatus Cyrillus, qui disputationem scripsit aduersus eos, qui idè aiebant iam factam esse remunerationem cuiusq; pro meritis, quod nõ dixisset Dominus in euang. cum de diuite & mendico loquitur, mendicus quidam, sed Lazarus, vt ipsa, inquit, proprii nominis appellatione demonstraret, iam esse factam re & veritate remunerationem: siue resurrectionem interpretarentur vitam hominis iusti in carne mortali: vt quidam author nostri temporis in 4. lib. de locis Theologicis existimauit: siue quid aliud vanitatis. Exemplum quoq; huiusmodi vaniloquij, ait Iustinianus Imperator in Nouel. 146. esse Deuterose Iudæorum, quas illi dicunt traditiones sapientum à Moise acceptas, à quibus Paulus Timotheum, vt matre Iudæum, monet vt caueat: & formam habeat sanorum verborum, quod idè in alio loco dicit. Videamus nunc, sint ne vestra vaniloquia, & quidem profana, an nostra? atqui in ecclesia nostra nihil traditur, quod non ab omnibus intelligi

De regulare
est tractandi
verbū veritatis,
vnde eam
nos didicimus.

Philip. 3.
2. Tim. 3.

Polycarpus in
epist. sua.
Luterani ex
nullis successoribus
apostolorum
discere volūt,
nec habere illos in
ecclesia doctores
Ephes. 4.

Quid sit vaniloquium,
& quæ exempla
eius.
Iob 32.

De vaniloquio
dicentium,
iam factam esse
resurrectionem.

2. Timo. 1.
Quare in
nostra ecclesia
non tradantur

intelligi possit: & ab eo qui tradit, demonstrari ita esse, quia sic acceperit in ecclesia: & sic in omnibus ecclesijs doceatur. Si quis verò euāgelizet præter id quod accepit, & ecclesiæ traditum est, fit anathema. & si quis ecclesiæ suspectus est, inquiritur in eum: & exploratur fides eius. ita fit, ut neq; profana vaniloquia, neq; sermo vllus corruptus, tanq; cancer ad impietatem proficiens, inter nos serpat. Atq; hæc quidem est necessitas, & fructus nostrorū Inquisitorum, qui sunt in hac parte episcoporum adiutores præcipui: (ad episcopum enim in primis pertinet, omni diligentia curare, ut quibus præest, sani sint in fide) quorū munere & cura nunq; ecclesias apud maiores nostros olim vacasse, intelligi potest ex 3. lib. Origenis contra Celsū, in quo licet obseruare ordinem τῶν φιλοπευστῶν, id est, corū, qui in aliorū vitam & fidem studio sciscitandi, ad eijciendum infames, inquirebāt. sic enim ait, Apud eos, qui pro viribus ostenderūt, propositum sibi esse, nihil aliud velle, quàm quæ Christianis viderentur, fuisse quosdam constitutos ad sciscitandum de vita & conuersatione cuiusq;, ut si qui facerent τὰ ἐπιβήτεια, id est, aliquid infame, cœtu communi & consortio Christianorum prohiberentur. Erant igitur tūc ἐκ τῶν ἐπιβήτεια, id est, inter infamia & profana, ea, quæ vos nunc præter sensum cæterorum Christianorū, & sanctarū ecclesiarum consuetudinem vultis, ut non obseruare dies ieiuniorum, non dies festos sanctorū, non orare pro mortuis, non habere religioni vota, non abstinere à nuptijs sacrarum Virginum, non confiteri sacerdotibus, non sacrificare, non venerari imagines sanctas, & alia huiusmodi, nè omnia enumerem, in quibus qui erant deprehensi, ex communi congressu ac consortio Christianorum ante mille trecentos annos & amplius eijciebantur. Nō enim alio grauiore supplicio vllū tunc afficere poterat ecclesia, quod nec ethnici Imperatores & magistratus passi fuissent, ut rectè Remundus Ruffus iuriscōsultus contra Molinæum obiecit. at apud Luteranorū magistros, qui gratiam euangelij in luxuriam, ut de alijs similibus beatus Iudas scripsit, & in licentiam transtulerunt, quis huic officio inquirendi præest? quod iudiciū apud istos exercetur de vaniloquijs profanis, quæ populis traduntur? An non est profanum vaniloquium dogma istorum de iustificatione, quod Theobaldus Thamerus Germanus, qui quinquēnium fuit, ut scitis, ex ministris Luteranorum, & iam pridem, quia ex nobis prodierat, & ex nobis erat, ad nos redijt, scitè ille quidem & festiuè phantasma appellare solebat, cum de eo aliquandò disputaremus. Quid enim vanius aut fallacius esse potest, q̄ tradere sola & nuda fide hominem iustificari? An non superat oēs chimæras, & hippocentaurus, ac tragelaphos, omnes denique fabulas, ut qui manet in morte, viuat? Iustus enim, sicut scriptum est, ex fide viuuit: & qui non diligit, manet in morte, ait Ioannes: Sed dicent hīc, fidem, cui totā vim iustificandi tribuunt, nunq; esse sine charitate. sic enim nupèr quidā ex eis doct̄or Tubingensis scripsit, atq; ita negabunt effici, quod dicimus. At quomodò ait Apostolus de quibusdā, confiteri se nōsse Deum, factis autē

*tur vanilos
quia, sed apud
Luteranos.*

*De officio in
quisitorum
des, quod sime
per fuit in
ecclesia.*

*Apud Luteranos
nos non sunt,
qui de fide in
quirant.*

*Quò oēs chio
meras superet
vaniloquium
quod tradunt
Luterani, ius
tificari homi
nem per solā
fidem.*

Ccc negare?

Observatio
Philonis in iu-
stificatione
Abrahæ, quæ
locū epistolæ
Iacobi declar-
at
Quid sit, stare
coram Deo, et
ei appropin-
quare.

Prom. 8.
Ioan. 15.
Ephes. 1.

negare? Etenim si confitentur se nōsse Deum, fidem igitur habent. ac rursus si factis negant, ergo non habent charitatē. Præterea, quid minus intelligi potest, q̄ ut is qui charitatem non habet, sit amicus Dei? Abrahā enim postquam credidit Deo, & reputatum est ei ad iustitiam, ut in Genesi scriptum est, dictus est stare coram Deo, & appropinquare illi, ut est in Gen. cap. 18. quod Philon quoq; Alexandrinus in libro de migratiōe Abrahæ, observa-uit: stare autem coram Deo, & appropinquare ei, est esse amicum eius, non solum quia B. Iacobus, cuius epistolā negatis, sic interpretatus est, cum ait, Reputatum est ei ad iustitiam, & amicus Dei appellatus est. sed quia secundum idioma scripturæ S. & proprietatem verborum, non potest aliud significare, stare coram Deo & appropinquare ei, q̄ esse amicum eius: quod quidē sine opere charitatis fieri non potest, cum ipse per sapientiam suā dicat, Ego diligentes me diligo. & in euangelio: Vos amici mei estis, si feceritis, quæcunq; præcipio vobis. & Paulus, Elegit nos, ut essemus sancti & immaculati coram ipso in charitate. Ut igitur Hymenæus & Phileus resurrectionē aiebant factam esse, anteq̄ fieret: sic isti, secundum vaniloquium suum, iustificationem, quæ est quædam vita ex mortuis, factam esse tradunt, antequam fiat.

Quomodo quæ Magdeb. scripta esse dicunt de nobis 2. Thess. 2. in ipsis quoq; propriè quadrent, & in nos nullo modo possint: & quomodo mysterium iniquitatis in ipsis nunc operetur, tanquam in Anichristis, docuisse Ioannē in epist. sua. Item collatis eorum, quæ Daniel de Anichristo prædixit, cum præcursoribus eius Luteranis magistris. & quomodo mira eorum similitudo demonstretur & cernatur. De 2. Pet. 2, quomodo quæ nobis falso tribuntur Magd. ipsis verè congruāt, ut introducere novas sectas, & negare eam, quæ redemit eos, & sequi multos eorum luxuriam, & viam veritatis per eos blasphemari.

Cap. 17.

Quo id quod
in nos torquet
sectarij, in se
adamissim
quadret.

Magd. suis cē-
suris se iugur

Sed transeamus ad aliam notationem istorum. Citant enim deinde cōtra nos c. 2. Thess. 2. Videamus igitur, quid Apostolus dicat loco, ab istis indicato tantum, Rogamus autem, inquit, vos fratres per aduentum Dñi nostri Iesu Christi, & nostram congregationem in ipsum, ut non citò moueamini à vestro sensu, neq; terreamini neq; per spiritū, neq; per sermōnem, neq; per epistolam, tanquam per nos missam, quasi in ster dies Dñi: nō quis vos seducat villo modo. Si vos Magd. cum Luteranis vestris illi estis, quos Apostolus rogat, nō citò moueamini à sensu vestro, necesse est, ut doceatis fuisse vos à principio isto sensu: & istam disciplinam, quam tenetis, à principio tenuisse patres & maiores vestros: at hoc non docetis, neq; docere potestis, immò nostrū sensum & nostram disciplinam vos ipsi in antiquis ecclesiæ sanctæ doctoribus demonstratis, quos n̄uos & corruptelōs illorū seculorū & inclinationes doctrinæ esse dicitis. ita fit, ut ipsis ceterisq; vestris

vestris vos ipsi iuguletis, & vestro indicio, iuxta puerbium, more foricum
 pereatis, compræhensi à Dño in astutia vestra, & incidentes in foueã, quam
 fecistis. Deindè, ad quos hæc Paulus scribit, inquit, Rogamus vos, vt nõ
 citò moueamini à sensu vestro, & quæ sequuntur: eosdè monet paulò post,
 quid facere debeant, nè citò per errorè seducti, à sensu suo moueantur: sta-
 te itaq; inquit, fratres, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermo-
 nem, siue per epistolã: vt iam hoc sit, non moueri à suo sensu, s. esse stables,
 & permanere in eo, quod à principio, siue per sermonè præsentis, siue per
 epistolam absentes didicerant. Quare cùm nihil vos recipiatis præter ver-
 bũ Dei scriptũ, atq; id quidè contra verbũ Dei interpretemini, qua fronte
 hæc, quæ Paulus hic scribit, cõtra nos citatis? quos enim, vt dixi, Apostolus
 monet, nè moueantur à sensu suo, eosdè monet, vt teneant traditiones, siue
 per sermonè, siue per episto. quod quidè nos constanter facimus, sicut ma-
 iores nostri & vestri etiam semper fecerũt: vos verò à nostris & vestris dis-
 celsistis. Atq; illi quidem, à quibus Paulus cauere rogat & monet, meliùs
 saltè, quàm vos, hæc in parte sentiebant, qui traditiones sine scripto tene-
 bant: alioqui non diceret Paulus: Rogamus vos, vt non citò moueamini à
 sensu vestro, neq; terreamini, neq; per spiritum, neq; per sermonè, neq; per
 epistolam tanquàm per nos missam. Ergò qui seducebant & cauendi erant,
 etiam per sermonè propriũ, tãquàm p. sermonè à Paulo sine scripto dictũ,
 seducebant, siue per epistolam propriam tanquàm per epist. à Paulo mis-
 sam. quod quidè hodiè hæretici faciunt, cùm per sensum suum, què verbo
 Dei scripto attribuũt, tanquàm per sensum Apostoli decipiunt. Nihil enim
 interest decipere per epistolam, tanq̃ ab Apostolo missam, an per sensum
 verbi Dei scripti, ab ipsis tanquàm per Apostolũ expositi. Verbũ enim Dei
 non est in syllabis, aut in sensu alieno: sed in sensu vero & proprio. Ac rur-
 sus vt magis adhuc intelligatis, non conuenire vobis, quod Apostolus ait,
 Rogamus vos, vt non citò moueamini à sensu vestro, simulq; intelligatis,
 à quo sensu roget Apostolus non recedere, scilicet non à priuato sensu, sed
 à sensu aliorum Christianorum communi, legite Origenem tantè eruditi-
 onis & antiquitatis, quantæ vos eum esse scitis, qui libro 3. contra Celsum,
 tres ordines describit: Vnum eorum, qui volebant de religione Christiana
 audire, fieriq; catechumeni, quorũ erat ordo separatus: qui autè audiẽdo,
 satis iam profecisse videbantur, vt vellent rectè viuere, nondũ tamè ba-
 ptizati erant, horũ erat alter ordo: tertius eorum, qui quoad fieri poterat,
 ostendebãt studiũ ppositũq; sibi esse, nihil aliud velle, ἢ τὰ χριστιανὸς δοκῆντα,
 id est, præterquàm ea, quæ omnibus Christianis videntur. hoc enim signi-
 ficat, quod dixit ἀποστόλος, id est, infinitè ac sine articulo χριστιανὸς. Responde-
 te igitur nobis Magdeburg. & cæteri Lutherani, ex quorum ordine vos estis?
 non enim estis ex primis, nec ex secundis, sed nec ex tertijs: siquidè non vul-
 tis tenere, quæ alijs omnibus Christianis videntur, sed quæ Lutero & eius
 magistro Ioãni Vuiclef visa sunt. Hoc ergò erat, quod Apostolus ad Corin-
 thios

lant, suo indico
 cio instar foris
 cum pereutes.

Quid sit apud
 Paulũ moueri
 à sensu suo.

Quod Lutera-
 ni non sunt ex
 vno triũ ordi-
 nũ, quos Ori-
 genes descri-
 psit.

Quanta Luteri, sequaciumve eius audacia seu praesumptio.

Nullus è doctoribus catholicis sibi prophetae nomine vendicat.

1. Ioan. 2.

Quod non nos ex Luteranis, sed Luterani ex nobis exierunt.

Quinam, testimonio Ioannis, ipsissimi hodie sint Antichristi.

thios scripsit, sicut in omnibus ecclesijs doceo, quod quidè per ministros Luteranorum dicere non potest, quia non docent aliarum ecclesiarum dogmata. Illud prætereà, quod Apostolus adiunxit, Siue per spiritum, quis non videt, non in nos, sed in vos quadrare? Erant enim tunc, cum hæc Paulus scripsit, qui deciperent, dicentes habere se spiritum Dei, effecq; prophetas, vt Theodoretus quoque interpretatur: at in ecclesia nostra nemini, nisi à mente alienatis, permittitur hoc de se aut existimare, aut dicere: nullus post sanctos Apostolos ex catholicis doctoribus ac sanctis patribus ausus est dicere, habere se spiritum propheticum: at vester doctor vel potius illudor Martinus Luterus, ausus est dicere se Germanicum prophetam, & habere se spiritum Dei. & cum Apostolus clarè moneat Thessalonicenses, & per eos ceteros omnes, vt caueant, nè decipiantur per spiritum, vos contra hanc Pauli Apostoli admonitionem, eum secuti estis, qui se vestrum prophetam fecit.

Sed veniamus tandem ad illud, quod in hoc capite epist. Pauli præcipuum est, quod nobis tribuunt Magd. & de nobis scriptum esse blasphemè fingunt: nam mysterium, inquit, iam operatur iniquitatis: cum demonstratù antea sit, non esse vos ex eorum numero, quos hic Paulus monet, nè citò moueatur à sensu, sed stèt potius fixi & stabiles in eo, quod à principio siue per doctrinam epistolæ scriptæ, siue sine scripto didicerint: consequens est, nõ esse vos ex ijs, qui rectè stant, & cauere debent, nè excidant à recto sensu: relinquitur igitur, vt ex eorù numero sitis, q; vel errat, vel errantes, alios quoq; in errorem mittunt. In vobis igitur operatur mysterium iniquitatis, non autem in ijs, quos Apostolus rogat modò, sicut olim illos, nè citò moueantur à sensu suo: què enim sensum dicat, explanat postea, sensum scilicet eis traditum, siue per sermonè, siue per epistolá. Quod verò sit istud mysteriù iniquitatis, quod iam operatur, ex ijs, quæ Daniel de Antichristo prædixit, intelligere licet. Similia enim, atque de illo prædicta sunt, cernuntur nunc in Antichristis, qui, sicut ait B. Ioannes, nunc multi facti sunt. vnde, inquit, scimus, quia nouissima hora est. & subiungit, vt eos ex ortu atque origine cognoscamus, tanq; hæc sit princeps nota, atq; indicatiù clarissimum eorum, Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent vtiq; nobiscum. Respondete ergò Luterani & Magd. nõsne exiimus ex vobis, an vos ex nobis? Si nos ex vobis, docete, quando nos vestrà disciplinam, quam nouellus vester ppheta peperit, professi sumus, qui ab initio in eadem regula fidei & doctrinæ permanemus? sin verò hoc docere nõ potestis, & vos ex Luteri schola natos esse negare neq; vultis, neq; si velitis, potestis, quorum patres, immò pleriq; vestrum, eadè fidei dogmata prius tenebatis, quæ multi adhuc vestre gentis inter vos in vestris ciuitatibus nobiscum, Deo adiuuante, tenent, sequitur, vt vos ex nobis exieritis. ergò vos estis Antichristi, de quibus Ioannes in epist. sua loquitur, illius pcursores, de q; Daniel ait, & ecce cornu illud faciebat bellù aduersus sanctos, & puaiebat eis,

eis, donèc venit antiquus dierū, & iudiciū dedit sanctis excelsi: & tempus aduenit, & regnum obtinuerunt sancti. Hoc enim plerunq; accidisse videmus, cū catholici aduersūs hareticos, & fideles aduersūs infideles victoriam obtinuerunt. Hoc est iudicium, quod dedit Deus sanctis excelsi: & dabit adhuc maius, nisi conuertantur ad Dominum, à quo defecerunt. Sed videamus iam iniquitatem Antichristi in scriptura Danielis propheticè delineatam, vt mysterium eius in Antichristis, qui nunc facti sunt, agnoscamus. Et sermones, inquit, contra excelsum loquetur, & sanctos altissimi conteret: & putabit quòd possit mutare tempora & leges, id est, existimabit, quòd possit religionem, quæ illo tempore vigeat, funditus delere. hoc enim est, mutare tempora & leges. Sic Theodoretus hunc locum interpretatur: Quæso, vtri nostrū laborant, vt religio mutetur? nos ne, qui in eadem religione, quæ nobis à principio tradita est, permanemus? an vos, qui religione patrum vestrorum mutata, à propheta vestro nouello, nouellam religionem accepistis? quòd si vos estis, qui religionem, quæ per vniuersas mundi ecclesias ab antiquis diebus viget, mutare vultis, igitur in vobis tanquàm in Antichristis, operatur iam mysterium iniquitatis illius nouissimi Antichristi, qui hoc ipsum pleniùs facturus est: Iniquitas enim illius, quæ nondū apparuit, sed adhuc latet, vnde mysterium iniquitatis vocatur, in vobis ex parte ostenditur. Et eleuabitur, inquit idem Daniel, & magnificabitur aduersūs omnem deum, & aduersūs Deum deorum loquetur superba. Apud nos omnis anima potestatibus sublimioribus subdita est: omnibus reddimus debita: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem, subiecti omni creaturæ propter Deum, siue Regi quasi præcellenti, siue ducibus tanquàm ab eo missis, omnes honoramus: omnibus dominis seruiamus, non tantū bonis & modestis, sed etiam dyscolis. & si quis aliud audet, non est ei impunè. Vos verò quid? an non contra vestrum Imperatorem in aciem eduxistis? an non in Belgica & Gallia consortes vestri Lutherani & Calviniani à Regibus suis defecerunt? in Pontificem verò summum ecclesiæ iudicem à Deo datum, quia non potestis copias educere, linguas & stylum nocte & die, maledictis & contumelijs, ac blasphemijs in Deum ar- matis, & non esse ei obediendum docetis. An non est hoc eleuari & magnificari aduersūs omnem deum, & aduersūs Deum deorū loqui superba? Sequitur in Daniele, & Deum patrum suorū nō reputabit. Hoc quoq; in vos cōuenit, si enim vos Deū patrum vestrorum reputaretis, nūquam religionem, quam dedit patribus vestris, mutaretis, vt mutastis: sicut nos nō mutamus, quia Deū patrū nostrorū, Deum nostrum reputamus. Sequitur, Et deū Maozin, id est, deū fortè in loco suo venerabitur. Hoc verò vtrius cōgruit? nōne vobis? immò vobis. Vos enim estis, qui in patria vestra, vestra dogmata ceu deum fortem colitis: cū aut ad loca catholicorū venitis, nō amplius impunè idē facere vobis licet, sed aut fugiendū, aut dissimulandū, aut delitescendum est: Nos verò & in nostris, & in alienis, id est, in vestris

*Dan. 7,
Quod de Antichristo Daniel prædixit, in quibus hoc tempore vel impletum sit, vel impleatur.*

Mysteriū Antichristi à Daniele descriptum, in quibus iam nunc ex parte ostendatur.

Comparatio eorum, quæ à Daniele de Antichristo prædicta sūt, cum ijs quæ in Lutheranis cernuntur, de maledictis in Pont. de mutatione religionis, de spoliatione templorum, de sacrificio sublato.

quoque locis fidem, & fidei nostrae doctrinam aperte profiteamur. Sequitur in Daniele: Et deum, quem ignorauerunt patres eius, colet auro & argento, & lapide precioso, rebusque preciosis. Hoc quoque in vos mirifice cōpetit, qui ecclesias catholicorum auro & argento & lapidibus preciosis spoliastis, ut dogma Lutheri de delendis templis & eorum ornatu coleretis, quod nunquam antea à Maioribus vestris auditum est. Sequitur: Et dabit eis potestatem in multis: & terram diuidet gratuito, siue in donis, ut est apud 70. Nec hoc in nos, sed in vos potius quadrat, apud nos enim quisque possidet sua: nullus in alienam possessionem irruit, non licet apud nos per vim diripere, & alijs donare de rapina. Vos, Vos hoc fecistis, qui ecclesias & ecclesiarum praeda & possessiones occupastis gratis, & dono principum vestrorum, ergo apud vos sunt Antichristi, qui hoc facere docuerunt. Iam verò quod praedixit idem Daniel, tollendum esse tempore Antichristi iuge sacrificium, siquidem Antiochus, de quo Daniel prophetat, qui hoc in templo Iudeorum fecit, typus fuit Antichristi: quæro à vobis Magdeb. de quo sacrificio accipiendum esse existimatis? fortasse respondebitis, de interiore & spiritali: at hoc dici non potest, hoc enim prohiberi non poterit. Restat igitur, ut de externo accipiendum sit, ergo est in ecclesia catholica sacrificium externum. aut hæc propheta Danielis falsa est. Quod si est externum sacrificium in ecclesia catholica, ut quidem est, quod Antichristus tollet, ubi dominabitur, quinam sunt præcursores eius, in quibus mysterium huius iniquitatis iam operatur? nonne vos magistri Luteranorum, qui traditis sanctam eucharistiam non esse sacrificium? immò non solum hoc, sed ipsam eucharistiam sustulistis, cum sacerdotes sustulistis.

Citant præterea Magd. contra nos 2. Pet. 2. sed nec locum hic recitarunt, à conscientia deterriti. Quare recitemus nos, ut intelligant omnes, nobis ne, an vobis congruant, quæ beatus Petrus de hæreticis, qui futuri erant, hic prædixit: Fuerunt verò, inquit, & pseudo prophetae in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis: & eum qui emit eos, negant, superducentes sibi celerem dānationem. Respondete ergo nobis Magd. utri nostrum introducunt nouas sectas perditionis, & eum qui emit eos, negant, superducentes sibi celerem dānationem: nos ne, qui (ut sæpe diximus, & demonstrauiimus, & res ipsa loquitur) in eadem regula fidei à principio tradita, perseueramus, ut vestri quoque patres & maiores perseuerarunt, an vos, quorum secta ante 40. annos ignota erat? Sequitur in epist. Petri: Et eum qui emit eos, negant. Videamus etiam, an vos Christum, qui nos passione sua redemit, negetis? Paulus enim ait: Et cōsummatus, scilicet per passionem, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ. non dixit, Omnibus credentibus tantum, aut omnibus per solam fidem passionem eius apprehendentibus: sed obtemperantibus. Aliud est enim, credere: aliud, obtemperare. Fides ex auditu est, & ad credendum satis est assentiri auditis: ad obtemperandum, non satis est, nec enim qui audita

Quod Lutherani negantes sacrificium externum in ecclesia, prophetiam Danielis faciunt falsam.

Comparatio eorum que Petrus de hæreticis futuris prædixit, cum illis, que aguntur profitentur Lutherani.

Quomodo Lutherani eum negant, qui redemit eos.

dita credit, continuò audita facit: neque saluus erit, si quis credat in pa-
 trem & filium & spiritum sanctum, in filium dico propter nos mortuum
 & suscitatum, apprehendens per fidem passionem eius, vt vos loqui sole-
 tis. neque tamen hanc fidem operetur suscipiendo baptismum, id est, ob-
 temperando ei, qui credere & baptizari præcipit. nam si in baptismo com-
 plantamur similitudini mortis eius, & ipse ex obedientia passus est, ergò
 in baptismo non sola fides patris & filij & spiritus sancti, sed opus obe-
 dientiæ Christi, cuius baptismo, vt præcepit, baptizamur, interuenit. Vos
 igitur cum per solam fidem, id est, sine operibus (nullum enim opus ex-
 cipitis) iustificari hominem docetis, eum qui redemit vos, negatis: ipse
 enim dicit, Ego redemi obtemperantes: vos dicitis, Redemit credentes tan-
 tum. An non est hoc, negare eum qui redemit vos? Fortasse dicetis, Aposto-
 lù dicere, Factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis eterne; Vos
 autem, de iustificatione in præsentì vita, loqui, quæ per solam fidem fiat.
 At si scripturas & virtutem earum non ignorare velitis, non hoc dicetis:
 qui enim promissionem habet vitæ æternæ futuræ, idem habet promissio-
 nem vitæ, quæ nunc est, de qua scriptum est, iustus ex fide viuit: vtraque
 enim promissio connexa est nexu inseparabili, sicut Apostolus Paulus do-
 cuit, cum ad Timoth. scriptit, Pietas ad omnia utilis est, promissionem ha-
 bens vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Ergò qui non promittit salutem æternam
 ex sola fide, sed ex fide & obedientia, quæ in operibus versatur, idem ne-
 que promittit ex fide sola sine obedientia salutem, quæ nunc est, quæ ex iu-
 stificatione per fidem existit. Si enim hanc ex sola fide promississet, & illam
 quoque æternam ex sola fide promississet: atque ita necessè esset, vos ad il-
 lorum hæresim adhuc peiorem delabi, qui neque, ad consequendum salu-
 tem æternam necessaria esse opera tradebant, sed potius in quo cunq; sce-
 lere quis esset, futurum esse saluum, tanquam per ignem, modò in Christù
 crederet, eiusq; sacramenta perciperet. contra quos disputat S. August. in
 lib. de fide & operibus, & S. Sixtus 3. in lib. item de operibus fidei. Rursus
 diuus Paulus in illo ipso c. 2. epist. 2. ad Tim. de quo supra disseruimus: Si
 sustinebimus, inquit, & conregnabimus: si negauerimus, id est, si susti-
 nere & compati noluerimus, & ille negabit nos. Si igitur vt conregne-
 mus, id est, vt adueniat nobis postea regnù cælestis futuræ vitæ, non satis est
 credere tantum, sed necessè est compati Christo, & sustinere. & qui hoc ne-
 gat, eum negat, qui redemit nos: Ergò vt adueniat nobis nunc regnum spi-
 rituale vitæ, quæ nunc est ex iustificatione, non satis est fides sola & nuda,
 sed necessè est compati & sustinere. Siquidem vtriusque vitæ & vtriusque
 regni petitio ac promissio, connexa est: neq; promissio vnus, ab alterius
 promissioe separari potest. Sed pergamus ad ea, quæ in loco proposito epi-
 stolæ Petri sequuntur: Et multi, inquit, sequentur eorum luxurias, per quos
 via veritatis blasphemabitur. Apud nos tamen multi sunt, qui luxuriosè &
 perditè viuunt, quia lata est via, quæ ducit ad perditionem, & arcta via salutis:
 tamen

Heb. 5.

1. Tim. 4.

Quod vitæ
 quæ nunc est
 per iustifica-
 tionem, &
 vitæ cælestis
 futura coniu-
 cta est pro-
 missio.

tamen nullus docet, non esse meliorem continentiam, non licere vouere Deo castitatem, aut posse monachos vel sacerdotes vxores ducere, & monachas nubere: quæ quidem cum magistri Luteranorum doceant, fit, vt multi eorum luxuriam sequantur, & blasphemetur per eos via veritatis, quæ sancta vota continentiae & probat, & laudat. Sequitur in epist. Et in auaritia fictis verbis de vobis negociabuntur. Si verba vestra, quibus miseros Luteranos decipitis, vt vos honore dignos ducant, ac vos tanquam discipuli & alumni sequantur, non sunt ficta: producite nobis testes, sicut nos facimus, qui scripturas, quas citatis, sic, vt vos fingitis, intellexerint, aut intelligendas esse dixerint: quod cum facere non possitis, cuius vestrum conscientia non conuincitur, ficta esse verba vestra? quibus iudiciu iam olim non cessat, & perditio vestra non dormitat. Iam vero illa, quæ paulo post sequuntur, Qui post carnem in concupiscentia immunditiae ambulant, Dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere, & reliqua deinceps, facile quidem demonstrare possemus ad vos pertinere, & vestri similes, si omnia persequi propositum esset. Satis hæc sunt, vt intelligant, quibus Dominus dederit intellectum, non contra nos, sed contra vos, esse capita illa, sola indicatione notata: quæ nos ad confusionem vestram in penitentiam, si forte conuertat vos Deus, & sanemini, recitauimus, & in vos quadrate & scripta esse, ostendimus: ad reliqua deinceps libro quarto, qui sequitur, respondimus.

